

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta
Ústav dějin křesťanského umění
Církevní dějiny

Pavel Jäger

JAN NEPOMUK HEJČL
VĚDECKÝ SPOR S VOJTĚCHEM ŠANDOU

Diplomová práce

Vedoucí práce: ThLic. PhDr. Tomáš Petráček Ph.D.

PRAHA 2007

Na prvním místě chci poděkovat vedoucímu práce ThLic. Tomáši Petráčkovi Ph.D. za trpělivost a pomoc při přípravě této práce. Také chci poděkovat svým rodičům a všem přátelům, kteří mě podporovali při studiu.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a v seznamu literatury a pramenů uvedl veškeré informační zdroje, které jsem použil.

V Praze dne .....

Obsah

ÚVOD.....	5
1 STRUČNÝ ŽIVOTOPIS JANA NEPOMUKA HEJČLA.....	7
2 JAN NEPOMUK HEJČL VYSOKOŠKOLSKÝM PROFESOREM.....	12
2.1 Uprázdňená katedra Starého zákona v Olomouci v roce 1909.....	12
2.1.1 Kandidát Jan Nepomuk Hejčl.....	13
2.1.2 Kandidát Gustav Klameth.....	14
2.1.3 Kandidát Vojtěch Šanda.....	15
2.1.4 Kandidát Augustin Ozynula.....	16
2.1.5 Návrh pořadí kandidátů a jmenování.....	16
2.2 Uprázdňená katedra Starého zákona v Praze v roce 1925.....	18
2.2.1 Kandidát Vincent Zapletal.....	18
2.2.2 Kandidát Jan Nepomuk Hejčl.....	20
2.2.3 Kandidát Bartoloměj Kutal.....	21
2.2.4 Kandidát Josef Slabý.....	22
2.2.5 Posudky.....	24
2.2.5.1 Návrh prof. Hazuky.....	24
2.2.5.2 Návrh prof. Šandy.....	24
2.2.5.3 Jednání profesorského sboru.....	27
2.2.5.4 Pokus o jmenování prof. Zapletala.....	28
2.2.5.5 Další jednání.....	30
2.2.6 „Suplent“ Václav Hazuka.....	33
3 VZNIK STAROZÁKONNÍHO PŘEKladu BIBLE ČESKÉ.....	35
3.1 Počátek překladu.....	35
3.2 Pravidla překladu.....	38
3.2.1 Předloha.....	38
3.2.2 Svoboda překladatele.....	39
3.2.3 Uhlazenost překladu.....	42
3.3 Jazykoví poradci.....	43
3.4 Přípravy na tisk Bible České.....	45
3.5 Ohlas ve společnosti.....	46
3.6 Bible Česká a Amerika.....	49
4 SOUDNÍ SPOR.....	50
4.1 Právní předpisy.....	50
4.2 Průběh sporu.....	53
4.2.1 Šandova žaloba.....	53
4.2.2 První Hejčlova odpověď.....	57
4.2.3 Šandova odpověď.....	59
4.2.4 Hejčlova žaloba.....	60
4.2.4.1 První pokus o sepsání žaloby.....	60
4.2.4.2 Dopis do Prahy.....	61
4.2.4.3 Přepracovaný návrh žaloby.....	63
4.2.5 Druhá část Hejčlovy obhajoby.....	65
4.2.6 Žaloba na prof. Šandu.....	66
4.2.6.1 Právní pozadí Hejčlovy žaloby.....	67

4.2.6.2 Obsah žaloby.....	67
4.2.7 Jednání na církevním soudu.....	70
4.2.8 Pokrok v řízení.....	71
4.2.8.1 Posudky profesorů Spáčila a Zapletala.....	75
4.2.9 Poslední dopis.....	76
4.2.10 Spor ve světle pozdější korespondence.....	77
4.2.11 Další překladatelská činnost.....	79
5 ROZBOR ŠANDOVY ŽALOBY A JEJICH KRITIK.....	81
5.1 Perikopy, Žaltář a Bible Česká.....	81
5.2 Výtky proti Perikopám.....	84
5.2.1 Kniha Iz 53,8.....	84
5.2.2 Kniha Pís 8,7.....	85
5.2.3 Kniha Iz 63,1.....	86
5.2.4 Kniha Sir 24.....	87
5.3 Výtky proti Žaltáři.....	89
5.3.1 Žalm 117,28b.....	89
5.3.2 Žalm 115,6.....	90
5.3.3 Žalm 136,8.....	91
5.3.4 Žalm 131.....	92
5.4 Shrnutí.....	93
ZÁVĚR.....	94
<i>Použité zkratky.....</i>	<i>96</i>
<i>Literatura.....</i>	<i>97</i>
<i>A. Archivní prameny.....</i>	<i>97</i>
<i>B. Publikované prameny a edice dokumentů.....</i>	<i>98</i>
<i>C. Bible a překlady biblických knih.....</i>	<i>100</i>
<i>D. Ostatní literatura.....</i>	<i>101</i>
<i>Přílohy.....</i>	<i>104</i>
<i>Jmenný rejstřík.....</i>	<i>104</i>
<i>První část Hejčlovy obhajoby (29. květen 1925).....</i>	<i>105</i>
<i>Druhá část Hejčlovy obhajoby (25. červen 1925).....</i>	<i>109</i>
<i>Hejčlova žaloba na prof. Šandu (26. červen 1925).....</i>	<i>112</i>
<i>Příklady Šandou kritizovaných překladů.....</i>	<i>116</i>
<i>Použitá literatura v Hejčlově obraně.....</i>	<i>121</i>
<i>Použitá literatura v autoreferátu Bible České.....</i>	<i>123</i>
<i>Doplnění Hejčlovy bibliografie.....</i>	<i>127</i>
<i>Fotografická příloha.....</i>	<i>128</i>
<i>English summary.....</i>	<i>131</i>

Úvod

Odpovědět na otázku proč jsem si vybral zrovna toto téma diplomové práce není jednoduché. Osobnost prof. Hejčla totiž zahrnuje množství různých vlastností, které mě již dříve zaujaly. Předně je nutné zmínit, že většina dnešních žamberských občanů zná svého „slavného“ rodáka pouze z krátkého medailonku, který se v žamberských publikacích cituje opakovaně. „*Dr. Jan Hejčl: Narozen v Žamberku. Bibliista, vlastenecký kněz, děkan Teologické fakulty v Olomouci, badatel, spisovatel a posléze i cestovatel. Popularizoval biblické vědy, zabýval se liturgikou, estetikou a orientalistikou.*“¹ Po nástupu na KTF UK a po „objevu“ dizertační práce dr. Nováka jsem však poznal, že Hejčlův život nelze charakterizovat ve dvou větách. Má pohnutka, zpočátku nepokritě patriotická, postupně získávala jasnější obrysy.

Hejčlovým životním dílem je starozákonní překlad *Bible České*. Bohužel na jeho zhodnocení jsem nenašel dostatečnou odvahu. Hledal jsem tedy jiné téma. Nyní, s odstupem času, vděčím svému příteli Mgr. Lukáši Noskovi, který mi dokázal svoji diplomovou práci představit pražského profesora dr. Vojtěcha Šandu jako osobnost *sui generis*. Velký vědecký spor mezi prof. Šandou a prof. Hejčlem, o kterém se z pochopitelných důvodů zmiňoval pouze okrajově, však zůstal bez patřičného osvětlení. Dr. Novák v dizertaci uvádí v jediné poznámce pod čarou „*Celý spor pokusím se vysvětlit v jiné práci*“.² Podle mého zjištění však k tomu již nedošlo. Proto jsem se rozhodl svoji práci zaměřit na vzájemný „vztah“ mezi těmito dvěma velikány českých bohosloveckých fakult v první třetině dvacátého století.

Toto ovšem nebyla jediná motivace. Při vzpomínce na slavné české biblisty, kteří věhlasně působili v zahraničí – prof. Vincent Zapletal OP nebo známější prof. Alois Musil, můžeme mít dojem, že věda „šla dělat“ pouze v cizině. Pro tehdejšího čtenáře však osobnost prof. Hejčla byla tím popředním důkazem kvalit české biblistiky. Největším Hejčlovým přínosem bylo dlouholeté představování moderních poznatků a závěrů světové biblistiky českému čtenáři rodným a srozumitelným jazykem. To sice vedlo k tomu, že ve světě jeho jméno není často zmiňováno, o to častěji jej však nalzáme v českých knihovnách.

Cílem naší práce bude tedy ukázat životní dílo prof. Hejčla a vědecký spor s prof. Šandou. Úkolem nám bude představit vzájemný vztah těchto dvou biblistů a nalézt v něm

---

1 Naposledy uvedeno CHARFREITAGOVÁ Lucie: *Významné osobnosti – výročí v roce 2008*, in: *Žamberské listy* 2 (2008) 3

2 NOVÁK František: *Jan Nepomuk Hejčl a jeho životní dílo*, Praha: KTF UK, 1999, 87.

případný pramen či popud k událostem z roku 1925. Samozřejmě se také zaměříme na ohlas tohoto sporu v jejich okolí. Protože se celý spor týkal překladu Starého zákona v *Bibli České*, pokusíme se také načrtnout jeho genezi a okolnosti, během kterých musel vznikat. Prostor ani téma práce však nedovolují hlouběji proniknout do Hejčlova překladu a vyhodnotit jeho význam pro tehdejší i dnešní literaturu.

Jádrem práce bude podrobné zmapování zmíněného sporu. V práci chceme ukázat oprávněnost či legitimnost takového řízení. Proto se chceme zaměřit na formální – právní – stránku problému, následně na obsah – věcnost – žaloby. Naším úkolem bude s odstupem více než osmdesáti let ukázat předložené výtky a porovnat je s tehdejšími obranami, ale i dnešními názory a výsledky biblistiky. Jsme si při tom stále vědomi, že v uplynulém století katolická biblistika prošla velmi významnými změnami. Proto si práce neklade za cíl uceleně vysvětlit celou problematiku.

Převážná část díla je založena na archivních materiálech. V Zemském archivu v Opavě, pobočka Olomouc je uložena poměrně obsáhlá Hejčlova pozůstalost, z které již dříve vycházel dr. Novák při přípravě své dizertační práce. Tvoří ji převážně korespondence a osobní poznámky. Materiály týkající se vědeckého sporu s prof. Šandou jsou složeny z různých rukopisů a opisů bez jasného zařazení. Torzo archivu pražského Ordinariátu z patřičné doby žádné potřebné informace neobsahuje, avšak na Interdiocézním církevním soudu v Praze je uložen celý soudní spis sporu Hejčl – Šanda. Další důležité prameny k tématu obsazování stolců na fakultách jsou uloženy v Národním archivu v Praze ve fondech Ministerstva kultu a vyučování a Ministerstva školství a národní osvěty. Interní dokumenty teologických fakult jsou přístupné v příslušných univerzitních archivech v Praze a Olomouci. Naší snahou bylo vždy dohledat vzájemnou korespondenci zainteresovaných osob. Nejucelenější nalézáme v dopisech mezi prof. Hejčlem a Musilem (Musilův fond je uložený v Literárním archivu Památníku národního písemnictví a Muzeu Vyškovska). Ač v Hejčlově korespondenci máme přes padesát dopisů od dr. Antonína Podlahy, v biskupově korespondenci uložené v Archivu Národního muzea nalézáme odpovědi poskrovnu. Složka prof. Vojtěcha Šandy v archivu KTF UK neobsahuje žádné potřebné údaje. V naší práci bude pro dokreslení událostí využito ještě fondů menších archivů. Pokroky biblické vědy, ale i zprávy o dění ve společnosti jsou často čerpány z Časopisu katolického duchovenstva a olomouckého Našince.

1 Stručný životopis Jana Nepomuka Hejčla

Nechceme zde podat všeobsahující kritický životopis prof. Hejčla. Dříve, než zaměříme svoji pozornost na vybrané události v jeho životě, zmíníme stručně některé okamžiky, které v dostupných biografiích nejsou zcela obsaženy.³

Jan Nepomuk se narodil manželům Václavovi a Anně Hejčlovým 15. května 1868 v Žamberku, čp. 195. Při křtu o den později dostal další jméno Josef. Později se malému Janu narodily ještě dvě sestry – Marie Alžběta (26. červen 1871) a Anna Žofie (23. srpen 1874).⁴ Středoškolské vzdělání získal s velmi dobrými výsledky na gymnáziu v Hradci Králové mezi lety 1879 a 1887. Ihned po maturitě nastoupil do místního diecézního semináře. Jan Hejčl během svých studií často posílal svým rodičům dopisy, byť třeba jen krátké, se zprávami ze života v semináři nebo dění ve městě.⁵ O prožívání osobního volna mladého Hejčla však nevíme téměř nic. Z prázdninového pobytu v Žamberku se nám dochovala jediná zpráva.⁶ Po splnění všech nutných podmínek přijal kněžské svěcení v neděli 12. července 1891 v katedrále sv. Ducha v Hradci Králové.⁷ Primice se v Žamberku slavila o týden později.⁸

Své kněžské působení začal Hejčl ve farnosti Čermná u Lanškrouna. Již po roce máme v korespondenci dochovány zmínky, že by mladý novokněz rád studoval

3 Srov. NOVÁK: *op. cit.*, 7–49; heslo *Hejčl Jan*, in: Český slovník bohovědný, sv. 4, 767–771.

4 Srov. Státní oblastní archiv v Zámruku, fond Děkaný úřad Žamberk, Křestní matrika, 193–267.

5 Srov. Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, fond Hejčl Jan, kart. 2, Korespondence s rodiči. Ve složce jsou uchovány dopisy psané Janem Hejčlem rodičům. Předpokládáme, že pocházejí z pozůstalosti jeho matky Anny Hejčlové.

6 Zpráva pochází z pamětnice domu prof. Eduarda Alberta (* 20. leden 1841 Žamberk – † 26. září 1900 Žamberk). Dne 15. září 1889 prof. Albert těsně před dokončením stavby své nové vily nechal opravit a požeňnat velký kříž na památku padlých vojáků z různých bitev. Osobně pak událost popisuje: „Po 2. hodině sem přibýlo processí vedené velebnými a důstojnými pány: p. P. J. Hulatou, farářem pěčinským, p. P. Karlem Chotovským, biskupským vikariátním sekretářem a farářem žamberským za assistence p. kaplana P. Poláška, p. katechety P. J. Vaňka a stud. theol. Hejčla. Když processí po kopci vzhůru šlo, objevila se překrásná duha; hned po návratu processí spustil se veliký déšť a večer okolo 11. hodiny, když jsme se veselili, objevila se i duha měsíčná, tak že tohože dne znamenité úkazy atmosférické se spatřovaly.“ Městské muzeum v Žamberku: Pamětnice domu prof. Eduarda Alberta, záznam 15. září 1889.

7 Srov. Státní okresní archiv Hradec Králové, fond Biskupská konzistoř, kn. 233, Liber ordinationum. Tonzuru a čtyři nižší svěcení přijal Hejčl v kapli sv. Karla Boromejského v biskupské rezidenci od biskupa Josefa Haise v neděli 15. prosince 1889. Podjáhenskou a jáhenskou službu přijal opět na královéhradeckém biskupství 8., resp. 10. července 1891.

8 „Dne 19. července /: Dom. IX. p. Pent. ./ slavil své prvotiny kněžské novosvěcenec, vel. p. P. Jan Hejčl, rodák Žamberský. Slavnostním kazatelem byl Veledúst. p. P. Dr. František Zima, spirituál z kněžského semináře královéhradeckého, úřad officanta zastával místní farář [P. Karel Chotovský – pozn. autora]. Při slavnosti assistovali: Neomysta [= novokněz – pozn. autora] vel. p. P. Fr. Holubář [správně Antonín – pozn. autora], p. P. Jan Vaněk, katecheta, P. Josef Poláček, kaplan a p. bohoslovec Havla z Dolní Dobrouče. – Církevní slavnosti zúčastnil se pan [...] Kamil Schopf, c. k. poštmistr. Pan neomysta P. Hejčl ustanoven byl za kaplana do Čermné.“ Městské muzeum v Žamberku: Opis farní kroniky, záznam 19. července 1891.

a prohloubil si tak své vzdělání na bohoslovecké fakultě v Olomouci.⁹ Abychom nezabíhali do zbytečných podrobností z vysokoškolských studií zmiňme pouze událost ze dne 20. června 1895. Tehdy se na olomoucké fakultě potkali dva vrstevníci – Jan Hejčl, který úspěšně složil svoji druhou rigorózní zkoušku a Alois Musil, který v ten samý den promoval na doktora teologie.¹⁰ O tom, že se při té příležitosti tito dva budoucí profesori spolu seznámili, nemáme pochyby.¹¹

Zbytek studia Hejčl dokončil ve vídeňském Frintaneu. Složil zbylá dvě rigoróza a 17. března 1899 byl promován na doktora teologie. Jako kněz se Hejčl ve Vídni snažil působit mezi českými věřícími.¹² Z tohoto životního období nás jistě zaujme poznámka v jednom z dopisů psaných do Žamberka: „*Co se týče Frýburku, není dosud nic jistého a spíše se teď zdá, že nikam nepojedu.*“¹³ Zbytek dopisu nám bohužel pisatelův úmysl příliš neosvětlí. Jeden z možných výkladů nám ukazuje Hejčlovo přání, aby mohl po promoci, která proběhne o dva a půl měsíce později, odjet na další studium do švýcarského Fribourgu. Naši domněnku však nejsme schopni opřít o nějaký další důkaz. Připomeňme, že na fribourgské teologické fakultě od roku 1893 přednášel biblická studia český dominikán Vincent Zapletal OP.¹⁴

Ještě ve Vídni dostal dr. Hejčl jmenovací dekret, kterým ho biskup Eduard Brynych poslal do královéhradeckého semináře vykonávat funkci vicerektora. Po půl roce však tamní spirituál vážně onemocněl a Hejčl byl 1. října 1899 jmenován na jeho místo.¹⁵ Začátkem akademického roku 1902/1903 je dr. Hejčl pověřen vedením katedry Starého zákona a uvolněn z povinností v diecézním semináři. Ve stejné době byl také jmenován prefektem konviktu pro kandidáty učitelství v Adalbertinu v Hradci Králové. Ve svém životopise Hejčl uvedl, že se této práce kvůli své vědecké činnosti sám vzdal. Z dopisu

9 Situaci včetně citací z dopisů popisuje NOVÁK: *op. cit.*, 9–10.

10 Srov. ZAO, fond Universita Olomouc – Teologie, kn. 326, Kronika bohoslovecké fakulty, záznam 20. červen 1895.

11 Srov. Muzeum Vyškovska, fond Musil Alois, 18.673, Korespondence Hejčl Jan, dopis 20. prosinec 1904. Za poskytnuté materiály děkuji tamní pracovníci Renatě Kotulánové.

12 Zprávu o tom nám dávají poznámky představených z Frintanea i testimonium v Hejčlově pozůstalosti. S jistou mírou pravděpodobnosti se můžeme také domnívat, že se v této době setkával s žamberským rodákem prof. Albertem, který byl ve Vídni také mezi českými lidmi velmi činný.

Srov. Diözesanarchiv Wien, fond Frintaneum, Institutsprotokoll Bd. 5, pag. 177a.; ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 1, Doklady o studiích, testimonium z Frintanea. Za materiály z vídeňského archivu děkuji Dr. Johannu Weißensteinerovi.

13 Srov. ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 2, Korespondence s rodiči, dopis 24. prosince 1898.

14 Vincent Zapletal OP (* 15. leden 1867 Vilémov – † 21. leden 1938 Hacking) vstoupil k dominikánům (1883) a byl vysvěcen na kněze (1889). Biblikum studuje v Jeruzalémě (1891–1893) než odchází vyučovat na novou univerzitu ve Fribourgu. Během svého působení se nachází uprostřed (anti-)modernistických bojů. Vydal hebrejskou gramatiku, několik „biblických románů“ a prací s hebrejskou metrikou. Některé jeho publikace vyšly i v češtině. Srov. PETRÁČEK Tomáš: *Výklad Bible v době (anti-)modernistické krize. Život a dílo Vincenta Zapletala OP*, Praha: Krystal OP, 2006.

15 Srov. heslo *Hejčl Jan*, in: ČSB, sv. 4, 767–771; NOVÁK: *op. cit.*, 13.

biskupské konzistoře nám však vysvětluje, že konvikt byl po pečlivém uvážení otce biskupa zrušen a prefektovi nová situace písemně oznámena.¹⁶ V kněžském ústavu vyučoval kromě biblické exegeze a východních jazyků také pedagogiku. Tu dokonce přednášel od října 1901 až do svého odchodu v roce 1909. Na počátku akademického roku 1908/1909 však žádal biskupa o zproštění od těchto přednášek.¹⁷ Během několikaletého působení na bohosloveckém učilišti Hejčl postupně prohluboval a zdokonaloval své přednášky. Na doporučení vídeňské univerzity nadějný biblista dostal stipendium, které mu umožnilo vycestovat do Svaté země. Nemáme zde však dostatek místa, abychom popsali Hejčlovu cestu, z které pravidelně psal krátké zprávy do českých novin a které později vyšly knižně.¹⁸ Studoval mimo jiné na biblické škole francouzských dominikánů v Jeruzalémě u M.-J. Lagrange OP.¹⁹

V roce 1909 byl dr. Hejčl jmenován řádným profesorem biblického studia Starého zákona a východních jazyků na bohoslovecké fakultě v Olomouci. Velmi zajímavým okolností tohoto přijetí se věnuje samostatná kapitola této práce. Stejně tak okolnosti vzniku životního díla – překladu Starého zákona pro *Bibli Českou* budou postupně rozebrány později.²⁰ Z bohaté olomoucké činnosti prof. Hejčla jmenujme pouze některé body, kterými bychom mohli biblistův život charakterizovat.

V první řadě musíme zmínit hluboké přátelství mezi prof. Jan Hejčlem a o měsíc mladším prof. Aloisem Musilem.²¹ Olomoucký biblista byl také velmi činný v mnoha katolických spolcích, přípravných výborech a komisích, kde také vykonával různé

---

16 Srov. ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 1, Osobní doklady, dopis z konzistoře 11. září 1903 (čj. 8668).

17 Dopis zasláný královéhradeckému Ordinariátu popisuje znalosti budoucího kléru. „Bylo stanoveno, aby posluchači konali kolloquia a celoroční zkoušku v jazyku německém. V nehlubší účtě podepsaný uznává, jak důležité jest pro kněze, aby ovládal jazyk německý, snažil se též po sedm roků, ve kterých paedagogiku přednášel, dle toho jednati a proto partie, z kterých posluchači měli konati zkoušku přednášel jazykem německým. Postupem doby však nabyl zkušenosti, že si posluchači z gymnasia přinášejí znalosti v jazyku německém čím dále tím méně, takže poslouchati je při kolloquiích a při zkoušce jest pro profesora pravé martyrium, poněvadž jest na rozpacích, má-li spíše opravovati mluvnické chyby, či přihlížeti k věci. Kdyby chtěl opravovati chyby, pak by musil vlastně místo paedagogiky probírat německou mluvnici. V nehlubší účtě podepsaný omezil to, co bylo posluchačům memorovati na nejmenší míru; při kolloquiích věc jakž takž šla, když však se látky k celoroční zkoušce nahromadilo poněkud více, tu byl výsledek zase takový, že s ním podepsaný býti nemůže a proto se k této prosbě odhodlal.“ SOA HK, fond Biskupský archiv, kart. 99, Korespondence Hejčl Jan, dopis 20. září 1908.

18 HEJČL Jan: *Do města Davidova z města Eliščina*, Hradec Králové: Bohdan Melichar, 1909; HEJČL Jan: *Ke svatyni Kananejské*, Hradec Králové: Bohdan Melichar, 1911.

19 Potvrzení o studiu a krátké testimonium napsal ředitel školy osobně. Srov. ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 1, Doklady o studii, testimonium od Lagrange 2. leden 1906.

20 HEJČL Jan: *Bible Česká. Stará zákon*, sv. 3, Praha: Dědictví svatojánské, sv. 1 (1917), sv. 2 (1921), sv. 3 (1925).

21 Vypovídá nám o tom bohatá vzájemná korespondence v jejich pozůstalostech (ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 1, Korespondence Musil Alois; LA PNP, fond Musil Alois, 169.57, Korespondence Hejčl Jan; MV, fond Musil Alois, 18.673, korespondence Hejčl Jan).

funkce.²² Hejčl hojně psal do mnoha novin a časopisů články popularizační, biblické nebo duchovní. Významně přispíval do *Českého slovníku bohovědného* a vydal několik příruček liturgického hnutí.²³ Sám v životopise uvádí, že byl jmenován do zvláštní rady při Ministerstvu školství a národní osvěty (MŠANO) pro záležitosti vztahů církve a státu.²⁴ V roce 1930 se podruhé a naposled podíval do Svaté země. Při zpáteční cestě pobyl v Římě, kde navštívil Papežský biblický i orientální institut. Dne 23. prosince 1930 byl přijat na zvláštní audienci papežem Piem XI.²⁵

Na Hejčlovu pedagogickou činnost se dochovaly vzpomínky dvou studentů. Antonín Šuránek, pozdější známý spirituál kněžského semináře, s velikou úctou vzpomíná na přednášky slavného biblisty. „*Jeho slovo bylo jako kvádr. Totéž žádal od posluchačů neúprosně.*“²⁶ Další student – Zdislav Škrabal, však své velmi osobité vzpomínky na olomoucká studia začíná větou: „*Škoda, že jsme v druhém ročníku měli za vyučujícího Písmu svatému dra Jana Hejčla v období jeho senility.*“²⁷ Musíme však dodat, že v další své knize Z. Škrabal již mluví o svém vyučujícím mnohem smířlivěji a uctivěji a vzpomíná jak nadšeně poslouchal prof. Hejčla při četbě jeho překladů.²⁸

Proslulý biblista prof. Jan Nepomuk Hejčl umírá ve sborověně bohoslovecké fakulty v Olomouci v úterý 5. února 1935. Měl prý ve zvyku se pravidelně procházet v parku v okolí fakulty a všechny schody vybíhat. Podle vyjádření přivolaného lékaře tuto námahu Hejčlovo srdce tentokrát nevydrželo.²⁹ Pohřben byl do společného hrobu ke svojí matce na místním hřbitově 8. února.

---

22 Srov. heslo *Hejčl Jan*, in: ČSB, sv. 4, 767–771; NOVÁK: *op. cit.*, 30–34.

23 Srov. Hejčlova bibliografie in: NOVÁK: *op. cit.*, 51–73.

24 Srov. heslo *Hejčl Jan*, in: ČSB, sv. 4, 767–771. Nejedná se o tzv. rozlukovou komisi. Vznikla později a v meziresortní spolupráci ministerstev školství a zahraničních věcí. O Hejčlově činnosti v ministerské radě máme záznamy v dochované pozůstalosti. Srov. ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 5, Církevně-politické záležitosti. Že se nejednalo o zcela neznámý poradní sbor vypovídá i po 70 letech ocitované názory prof. Hejčla při společném zasedání Sněmovny národů a Sněmovny lidu při své 21. schůzi v pátek 13. března 1992 poslancem komunistické strany M. Ransdorffem ve věci restitucí církevního majetku. Srov. <http://www.psp.cz/eknih/1990fs/slsn/stenprot/021schuz/s021077.htm>, (12. únor 2008).

25 Srov. ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 5, Vědecká činnost, zpráva o cestě pro Ministerstvo školství a národní osvěty 1. březen 1931. NOVÁK: *op. cit.*, 35–38.

26 Antonín Šuránek po vystudování fakulty byl v roce 1926 vysvěcen na kněze, tedy o osm let dříve než Zdislav Škrabal. Srov. NOVÁK: *op. cit.*, 21–23.

27 ZAO, fond Škrabal Zdislav, strojopis *K posvátným prahům. Vzpomínky na teologická studia v Olomouci 1929–1934*, Metylovice, 1972, 54.

Podobným způsobem autor komentuje i ostatní pedagogy na bohoslovecké fakultě.

28 ZAO, fond Škrabal Zdislav, strojopis *Literární revue Poesie. díl II. Zdislav Škrabal*, Frýdek Místek, 1983, 144–145.

29 Srov. NOVÁK: *op. cit.*, 43.

V této práci se chceme zaměřit na známý vědecký spor mezi profesorem pražské univerzity Vojtěchem Šandou a profesorem olomoucké univerzity Janem Nepomukem Hejčlem. Událost z roku 1925 však nebylo první místo, kde se oba profesori setkali. Pokusme se tedy vystopovat počátky jejich vzájemného „vztahu“. Začneme už v roce 1909, kdy se na bohoslovecké fakultě v Olomouci jednalo o obsazení uprázdněné katedry Starého zákona. Veřejně se spor projeví až po letech – v roce 1925 – opět při obsazování uvolněného místa tentokrát na bohoslovecké fakultě v Praze.

2 Jan Nepomuk Hejčl vysokoškolským profesorem

2.1 Uprázdňená katedra Starého zákona v Olomouci v roce 1909

Profesor Alois Musil, znamenitý orientalista a biblista, byl s účinností od 1. dubna 1909 jmenován profesorem pomocných věd biblických a arabštiny na teologické fakultě ve Vídni.³⁰ Musilův odchod byl u olomouckého profesorského sboru vnímán rozporuplně. Skutečností je, že jeho skutečný pobyt na fakultě byl spíše „nahodilý“. Kvůli množství výprav do Arábie a Turecka, které trvaly mnohdy i několik měsíců, zanedbával své pedagogické povinnosti. I rozhodnutí o jmenování do Vídně se Musil dozvěděl v Orientu.³¹ Pokud nebyl na výpravě, velmi často zůstával ve Vídni, kde mohl v klidu pracovat a čerpat z místních bohatých knihoven. Jeho povoláním na vídeňskou univerzitu si někteří členové olomoucké fakulty oddechli.³²

Nedlouho po rozhodnutí o odchodu Musila do Vídně, byla fakulta 28. února vybídnu Ministerstvem kultu a vyučování (MKV), aby nejpozději do konce května vytvořila návrh vhodného kandidáta na uprázdněnou katedru.³³ Podle zažitých zvyklostí na fakultě a celé univerzitě, se profesorský sbor jednomyslně rozhodl pro vyhlášení konkurzu. Do data mimořádného zasedání (27. května 1909) se do výběrového řízení přihlásili čtyři kněží. Přibližme si nyní jednotlivé žadatele.³⁴

- 30 [neuvedeno]: *Professor dr. Alois Musil povolán na vídeňskou universitu*, in: Vlast (1908) 570–571. Rozhodnutí z 12. února 1909. Srov. Národní Archiv, fond Ministerstvo kultu a vyučování, kart. 358, Složka Hejčl Johann, rozhodnutí o jmenování (čj. 37124/09). Alois Musil (* 30. červen 1868 Rychtářov – † 12. duben 1944 Otryby) na bohoslovecké fakultě byl žákem prof. Melichara Mlčocha. Vysvěcen na kněze roku 1891. Jeho hlavním zájmem bylo studium původu monoteistických náboženství, které zahájil v Jeruzalémě, později pokračoval v Bejrútu. Roku 1898 objevil zámeček Kusejr Arma z období raného islámu, zdobený figurálními motivy. Podnikl řadu vědeckých expedic a studijních pobytů. Vydal množství vědecké i popularizační literatury. Jmenován na univerzitu ve Vídni v roce 1909. Po vzniku ČSR světově uznávaný profesor a přítel císařské rodiny přešel na filozofickou fakultu UK v Praze. Po roce 1938 žil v Otrybech a vydával články se zemědělskou a sadařskou tematikou. Srov. heslo *Musil Alois*, in: BBKl, sv. 7, sl. 383–393; OtSN, sv. 17, 904; ÖBL, sv. 7, 1–2. Obsáhlý a ucelený kritický životopis v češtině dosud neexistuje. Popularizační KLOBAS Oldřich: *Alois Musil zvaný Músa ar Reuili*, Brno: CERM, 2003; SKLENÁŘ Karel: *Objevoval tajemství Arábie*, in: MF Dnes (28. březen 2007) B6; JANÁK Jaroslav: *Několik slov o významu Dra Aloise Musila pro biblickou exegesi*, in: Almanach česko-budějovických bohoslovců, České Budějovice, 1913, 45–51; heslo *Musil Alois*, in: ŠLECHTOVÁ Alena: *Čtenové České akademie věd a umění 1890–1952*, Praha: Academia, 2004, 207–208.
- 31 Výprava trvala od července 1908 do července 1909. Před odjezdem mu Hejčl v dopise přeje, aby „*Nejvyšší provázek Vás tak, jak činil dosud, abyste se zdráv nám zase vrátil s bohatou vědeckou kořistí, o kterou byste se pak mohl v četných publikacích s veřejností dělit.*“ MV, fond Musil Alois, 18.673, Korespondence Hejčl Jan, dopis 1. červen 1908
- 32 Srov. KLOBAS: *op. cit.*, 35–36.
- 33 Fakulta dělala návrh, vlastní jmenování provedl císař. Srov. ZAO, fond Universita Olomouc – Teologie, kart. 383, Protokoly profesorského sboru, protokol 27. květen 1909. Přípis z MKV 28. února 1909 (čj. 6042/09).
- 34 Níže uvedené údaje jsou převzaty z dopisu fakulty (8. červen 1909, čj. 996/09) na MKV, který je

2.1.1 Kandidát Jan Nepomuk Hejčl

Prvním zájemcem byl královéhradecký profesor Starého zákona dr. Jan Hejčl.³⁵ Jeho kandidaturu také podporoval diecézní biskup Josef Doubrava. Napsal dokonce svému protějšku arcibiskupovi Františku Bauerovi v červnu 1908 dopis, v němž žádá o pomoc pro svého kněze.³⁶ Zdá se proto, že Musilův odchod byl víceméně znám už téměř rok předem. Hejčl svoji přihlášku děkanátu fakulty odeslal z Hradce Králové 25. března 1909. Děkanát ji přijal a zapracoval 27. března pod jednacím číslem 671.³⁷ Základní životopisné údaje kandidáta jsme představili dříve, zaměříme se proto nyní na jeho odbornou činnost do roku 1909 jak ji sám uvádí ve svém *curriculum vitae*.

Svoji pedagogickou praxi začíná v roce 1901 přednáškami obecné pedagogiky. Důležité bylo jmenování profesorem biblického studia a Starého zákona 1. října 1902. Téhož roku byl také jmenován prosynodálním examinátorem.³⁸ Pro profesní růst byl přínosem pobyt v biblických zemích – Palestině, Sýrii, Egyptě – mezi zářím 1904 a červnem 1905. Svě znalosti východních jazyků, topografie a geografie zlepšil na biblické škole v Jeruzalémě a filosofické fakultě v Mnichově. V letním semestru 1906 dostal další stipendium, takže jej mohl studijně prožít na filosofické fakultě v Berlíně. Po návratu do Hradce Králové zavedl přednášky babylónsko-asyrské literatury. Souhrnem dostal na stipendiích nadace bratří Lackenbacherů 5 500 K.

Za svojí specializaci si zvolil „srovnávací etiku starého Orientu“, ve které také publikoval článek s příznivým ohlasem zahraniční kritiky.³⁹ Velmi pěkně byla v Čechách přijata práce, která vycházela po tři roky (1905–1908) v Časopise katolického duchovenstva, *Pentateuch*. Z dalších prací Hejčl uvádí německy psanou *Über die Wortinspiration der hl. Schrift* (1900) a dva články zabývající se nálezy aramejských papírů a jejich důkladným filologickým rozbořením.⁴⁰ Kandidát také publikoval práce, které

---

odpovědi na přípis z 28. února 1909 (čj. 6042/09) in: NA, fond MKV, kart. 358, Složka Hejčl Johann.

35 Srov. život a činnost prof. Hejčla, zpracovanou dle jeho dochované pozůstalosti, srov. NOVÁK: *op. cit.*

36 Srov. NOVÁK: *op. cit.*, 17–18.

37 ZAO, fond Universita Olomouc – Teologie, kart. 285, Děkanát, přihláška 25. březen 1909 (čj. 671/09).

38 Examinátoři jsou malou skupinou vhodných kněží, pověřených zkouškami např. kandidátů farních obročí, nových světců, zpovědníků nebo novokněží. Jména examinátorů biskup předkládal biskupské synodě ke schválení. Mimo synodu jmenování examinátoři se nazývají *prosynodální*. Funkční období je deset let. „*Examinátoři, jmenování mimo synodu, bývali podle staršího práva [tj. před kodifikací v roce 1917 – pozn. autora] podáváníi Svaté Stolicí k potvrzení. [...] Výslovně upouští od aprobace resoluce kongregace konsistorní dne 3. října 1910.*“ Srov. PEJŠKA Josef: *Církevní právo. Hierarchický řád církevní*, Obořiště: Theologický ústav CSsR, 1937, 190–191.

39 HEJČL Johann: *Das alttestamentliche Zinsverbot. Im Lichte der ethnologische Jurisprudenz, sowie des altorientalischen Zinswesens*, Freiburg: Herder, 1907.

40 První uvedená práce je zřejmě Hejčlova dizertace *Inspiratione SS. Bibliorum verbali* (1899).

K Hejčlově pojetí Boží inspirace srov. COL Rudolf: *Biblická inspirace*, Přerov: Společné podniky, 1939, 29–30.

se nijak nezabývaly Písmem svatým; uvedl své historické úvahy, studie morální a kanonického práva. Profesorský sbor bohoslovecké fakulty později uznává, že prof. Hejčl je literárně činný nejen v oblasti biblických věd, ale je také schopen čerpat z jiných oblastí teologie.

2.1.2 Kandidát Gustav Klameth

Profesor Hejčl byl dlouhou dobu na děkanátu vedený jako jediný kandidát.⁴¹ Téměř po šesti dalších týdnech přichází přihláška dr. Gustava Klametha, učitele náboženství na německém státním gymnáziu císaře Františka Josefa v Moravské Ostravě.⁴² Zpracována byla 14. května 1909 pod jednacím číslem 762.⁴³

Dr. Klameth se narodil 18. dubna 1879 v malé osadě Křivá Voda.⁴⁴ Studoval v malém semináři v Kroměříži (1890–1896), kde také později nastoupil na tamní německé gymnázium. Po maturitě (1898) vstoupil do velkého semináře v Olomouci. Kněžské svěcení přijal 5. července 1903, a své první kaplanské místo našel u kostela sv. Michala přímo v Olomouci. Ke své práci v pastoraci začal od února 1905 kázat studentům na místním německém gymnáziu. Mezi květnem 1906 a zářím 1907 působil na děkanské faře v Osoblaze.⁴⁵

Pedagogickou činnost zahájil, když byl jmenován (16. září 1907) na místo výpomocného učitele náboženství do Moravské Ostravy. Ke dni 1. ledna 1908 byl učitelem již řádným a zároveň byl pověřen výukou na dívčím lyceu v tom samém městě. Žadatelovým zájmem vždy byla biblistika. Proto podnikl (1901) studijní cestu do Paříže, kde studoval v asyrských a egyptských muzejních expozicích dějiny Orientu. Promován na doktora byl 23. ledna 1908, když složil všechny předepsané zkoušky i písemnou práci s tématem *Ezdráš – život a dílo*. Dizertaci později přepracoval a významně upravenou vydal tiskem. Odborná kritika v zahraničních časopisech tuto práci velmi chválila. Nezávisle na tomto konkurzu probíhalo s kandidátem na olomoucké fakultě habilitační řízení.

---

41 Srov. ZAO, fond Universita Olomouc – Teologie, kart. 383, Protokoly profesorského sboru, protokol 8. duben 1909.

42 Stručný životopis srov. nekrolog HEJČL Jan: *Za Gustavem Klamethem*, in: ČKD (1928) 805–806. Moravská Ostrava, dříve samostatná, se v letech 1924 a 1941 postupně slučovala s množstvím menších obcí do tzv. Velké Ostravy. Nyní je samostatným ostravským obvodem.

43 Srov. ZAO, fond Universita Olomouc – Teologie, kart. 285, Děkanát, přihláška 10. květen 1909 (čj. 762/09)

44 Německy Krummwasser, blízko Hanušovic. Roku 1900 byli téměř všichni z 168 obyvatel německé národnosti. Nyní je součástí katastrálního území Podlesí.

45 Na začátku dvacátého století měla Osoblaha více než 3000 německého obyvatelstva. Jedna pětina z nich byla židovského původu. Po druhé světové válce bylo původní město srovnáno se zemí.

2.1.3 Kandidát Vojtěch Šanda

Třetím kandidátem do výběrového řízení na uprázdněnou stolicí Starého zákona byl profesor dogmatiky z Litoměřic Vojtěch Šanda.⁴⁶ Přihláška je sice datována již v půlce dubna, všechny náležitosti však byly doplněny později. Děkanát ji registruje od 15. května s číslem jednacím 770.⁴⁷

Šanda se narodil 15. října 1873 v Kvílicích.⁴⁸ Sedm let studoval na německém gymnáziu v Bohosudově, ale osmý (maturitní) rok 1892 přešel na gymnázium do Litoměřic. Základní teologické a filosofické vědomosti získal na univerzitě v Innsbrucku, kde byl také 23. července 1897 promován na doktora teologie. Jako kněz v pastorační službě strávil pouhý rok, než odjel na další studia do Bejrútu (říjen 1898), Jeruzaléma (červenec 1899) a Berlína (duben 1900).

Vyučovat začal na litoměřickém diecézním učilišti od roku 1904 semitské jazyky a v roce 1905 byl jmenován profesorem dogmatiky.⁴⁹ Literárně činný je však hlavně v oblasti biblických věd, a to v německém jazyce. Dobrou znalost dějin východního Orientu Šanda ukázal v článku *Die Aramäer* (1902), který byl velmi příznivě přijat. Podobně i studie *Untersuchungen zur Kunde des Alten Orients* (1902). Zvláštní zálibou autor v staroorientální filologii, zvláště v asyrské a sumerské. V odborných německých časopisech vydal množství článků z oblasti biblických dějin. Kritické uznání se mu dostalo například od dr. Johanna Helera z univerzity Würzburg, nebo i českého historika Justina Václava Práška v jeho díle *Dějiny starověkých národů východních*. Za zmínku také jistě stojí, že prof. Šanda byl v roce 1908 navržen *primo loco* na mimořádnou profesuru pro obor semitských jazyků a literatury v německém Würzburgu, ale k jeho jmenování nakonec nedošlo. Důvody bohužel prameny nezmiňují.

Žadatel nezaslal se svojí přihláškou žádná osobní doporučení. Profesorský sbor tak sice poznal kandidátovy odborné schopnosti, o jeho lidské povaze však nevěděl zhora nic.

---

46 Životopis Vojtěch Šandy podává NOSEK Lukáš: *Christologická a soteriologická analýza díla "Synopsis theologiae dogmaticae specialis" od ThDr. Vojtěcha Šandy* (diplomová práce obhájená na KTF UK) Praha 2007, 12–32; NOVOTNÝ Vojtěch: *Katolická teologická fakulta 1939–1990*, Praha: Karolinum, 2007, 392–393; VAŇÁČ Martin: *Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy v letech 1891–1939* (diplomová práce obhájená na FF UK) Praha 1999, 171–173.

47 ZAO, fond Universita Olomouc – Teologie, kart. 285, Děkanát, přihláška 16. duben 1909 (čj. 770/09).

48 Leží ve středních Čechách, okres Slaný. V roce 1890 měly Kvílice 230 obyvatel.

49 Jmenován s účinností od 1. října 1905. Srov. NA, fond MKV, kart. 125, Složka Šanda Adalbert.

2.1.4 Kandidát Augustin Ozynula

Poslední se do konkurzu přihlásil dr. Augustin Ozynula. Žadatel byl profesorskému sboru dobře znám, protože na olomoucké fakultě již 5 let působil.⁵⁰

Kandidát se narodil 22. srpna 1871 v moravských Bojkovicích. Po zdárném odmaturování (1892) na českém gymnáziu v Kroměříži vstoupil do semináře a vystudoval bohosloveckou fakultu v Olomouci. Zapojen do pastorače byl od svého svěcení (1896) celkem dva roky, než byl poslán na vyšší kněžský vzdělávací ústav sv. Augustina ve Vídni (tzv. Frintaneum).⁵¹ Promoval v roce 1902. Od návratu do domovské diecéze pracoval u arcidiecézního církevního soudu jako sekretář a také na olomoucké konzistoři. Příložená dobrozdání ukazují, že svoji práci dělal pečlivě a svědomitě.

Odborná činnost kandidáta byla již skromnější. Počátkem akademického roku 1904/1905, kdy prof. Musil začal pobývat dlouhodobě mimo Olomouc, hledala fakulta vhodného suplenta jeho předmětu. Dr. Ozynula nahradil v přednáškách slavného cestovatele, a do roku 1909 odučil celých deset semestrů jmenovaného předmětu. Pracovní vytížení na církevním soudě mu však neumožňovalo psát odborné články a rozšiřovat své znalosti.

2.1.5 Návrh pořadí kandidátů a jmenování

Na profesorském sboru spočíval těžký úkol, aby na mimořádné schůzi vybral toho nejlepšího žadatele, který by alespoň částečně dosahoval kvalit prof. Aloise Musila. Rozhodování nebylo na první pohled tak jednoduché. Uvědomme si, že olomoucká bohoslovecká fakulta byla prakticky německou. Úředním jazykem byla němčina. Nádherně to ukazují zápisy z jednání profesorského sboru nebo matriky fakulty. Dobrovolně si do místní akademické obce přizvat výraznou českou osobnost by jistě napjalo česko-německé vztahy. Jan Hejčl ve svém životopise popisuje situaci: „*Z obsazení byla učiněna otázka národnostní a politická. Proti Hejčlovi uplatňován byl německý kandidát. Němci napjali své síly pro něho.*“⁵²

Můžeme se domnívat, a uvedená představení kandidátů nám to potvrzují, že autor měl na mysli dr. Klametha nebo prof. Šandu, popřípadě oba. Jeden i druhý psali své práce téměř výhradně v němčině, studovali na německých školách, jako kněží působili v německy mluvících farnostech. V jejich prospěch mohlo také mluvit, že byli mladší než

50 ZAO, fond Universita Olomouc – Teologie, kart. 285, Děkanát, přihláška 15. květen 1909 (čj. 771/09).

51 Zde se zřejmě setkal Janem Hejčlem, které zde studoval mezi lety 1897–1899.

52 heslo *Hejčl Jan*, in: ČSB, sv. 4, 767–771.

Hejčl (Klameth dokonce o deset let). Na druhou stranu hradecký kandidát jako jediný působil jako řádný profesor Starého zákona a to celých sedm let. Klameth nebyl ani soukromým docentem a Šanda byl profesorem jiného teologického oboru. Litoměřickému kandidátu rozhodně nepomohlo také to, že bez přiložených doporučení vlastně odevzdal neúplnou přihlášku. Poslední kandidát se zřejmě přihlásil pouze „do počtu“ z pozice suplenta předmětu, než že by jevil hlubší zájem i znalosti o starozákonní dějiny a semitské jazyky.

V zápise mimořádného zasedání sboru tedy profesori jednomyslně odsouhlasili následující návrh na obsazení stoličky Starého zákona a semitských jazyků. Pro své pedagogické schopnosti a širší publikační činnosti byl navržen *primo loco* královéhradecký dr. Jan Nepomuk Hejčl jako řádný profesor. Dva další kandidáti, dr. Gustav Klameth a dr. Vojtěch Šanda, byli *secundo, aequo et pari loco* navrženi na jmenování mimořádnými profesory. Na stejnou pozici je navržen i dr. Augustin Ozynula, ovšem až *tertio loco*.

Tyto závěry byli počátkem června 1909 odeslány Ministerstvu kultu a vyučování, aby na jejich základě doporučilo císaři jmenování nejvhodnějšího kandidáta. Na konci července Státní místodržící pro Moravu v Brně zasílá na MKV zprávu, že i olomoucký arcibiskup se přiklání ve prospěch výsledku usnesení profesorského sboru a podporuje volbu dr. Hejčla řádným profesorem na univerzitě, jako velmi vhodného kandidáta.⁵³

Měsíc před začátkem nového akademického roku byla záležitost rozhodnuta. Ministerstvo jménem Jeho Veličenstva rozesílá výsledek volby všem stranám. Císař František Josef I. jmenoval Jana Nepomuka Hejčla řádným profesorem olomoucké univerzity 6. září 1909 s právní účinností od 1. října 1909. Přiznává mu plat 3 600 K s příplatky do výše 1 288 K.⁵⁴

Další kopie rozhodnutí byly z MKV zaslány olomoucké fakultě, státnímu místodržícímu do Brna a do úřední části novin *Wiener Zeitung*.⁵⁵ Od této chvíle se mohl Jan Hejčl stěhovat do Olomouce. Malé představení a přivítání v Olomouci nově příchozího pedagoga provedl v Našinci dr. Adolf Jašek. Kvality nového profesora shrnuje: „*Bolně dojala nedávno zpráva o odchodu z naší fakulty jednoho z největších orientalistů vůbec,*

53 NA, fond MKV, kart. 358, Složka Hejčl Johann, přípis z úřadu Státního místodržící na Moravě (čj. 31.751/09).

54 Písemné rozhodnutí bylo zasláno Hejčlovi 14. září v přípisu MKV (čj. 37.124/09). Služební přísaha byla složena 22. září v Brně. Srov. ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 1, Osobní doklady, jmenovací dekret 14. září 1909.

Srov. NA, fond MKV, kart. 358, složka Hejčl Johann, dokument MKV (čj. 37.124/09).

Srov. JAŠEK Adolf: *Professor dr. Jan Hejčl*, in: Našinec (6. říjen 1909) 1–2.

55 Krátká zpráva otištěna na titulní stránce srov. *Wiener Zeitung* (17. září 1909) 1. Dostupné také on-line: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?apm=0&aid=wrz&datum=19090917&seite=1&zoom=1> (2. únor 2008).

msgra dra Musila, avšak ztrátu tuto dovedli příslušní činitelé dle možnosti vynahraditi, udělivše jeho uprázdněné místo prof. dru Janu Hejčlovi, kterýž jest mužem práce a vědy, důstojným nástupcem slavného a velikého Musila.⁵⁶

2.2 Uprázdňená katedra Starého zákona v Praze v roce 1925

Profesor biblického studia pražské fakulty Jaroslav Sedláček zemřel 3. ledna 1925. Suplováním daného předmětu byl pověřen prof. Václav Hazuka již dříve, kdy Sedláčkovi zdravotní komplikace nedovolovaly vyučovat.⁵⁷ Katedra biblického studia SZ zůstala uvolněná a bylo potřeba ji co nejdříve obsadit. Do vyhlášeného výběrového řízení se přihlásili čtyři kandidáti. Profesorskému sboru posudky těchto žadatelů představila dvojice tamních pedagogů prof. Václav Hazuka a prof. Vojtěch Šanda. Zmiňme, že bývalý profesor dogmatiky z litoměřického semináře přešel do Prahy roku 1918, kdy po smrti prof. Josefa Pachty zůstala od ledna 1917 uvolněná katedra systematické teologie. Hned v následujícím roce je profesorským sborem zvolen děkanem fakulty na akademický rok 1918/1919. Svůj vědecký zájem věnoval dogmatice, teprve v roce 1924 vydal starozákonní práci *Moses und der Pentateuch*.⁵⁸

My si nyní opět přiblížíme všechny kandidáty, obdobně jako během řízení v Olomouci v roce 1909. Budeme přitom vycházet zejména z jejich vlastních životopisů zaslanych děkanátu a z posudků výběrové komise.⁵⁹

2.2.1 Kandidát Vincent Zapletal

V době podání přihlášky se jednalo bezesporu o největší vědeckou kapacitu ze všech možných kandidátů.⁶⁰ Obdobně hovoří i posudky prof. Hazuky i Šandy.

Vincent Zapletal se narodil 15. ledna 1867 ve Vilémově u Litovle. Vstupem do dominikánského řádu ve svých 16 letech nemohl pokračovat na nastoupeném

56 JAŠEK Adolf: *Professor dr. Jan Hejčl*, in: Našinec (6. říjen 1909) 1.

57 „Jelikož suplováním této stolice pověřen byl ministerstvem školství a národní osvěty výnosem ze dne 6. listopadu 1924 č. 131145/24–IV. ř. prof. Dr. Václav Hazuka na celý stud. rok 1924/25 nečiní sbor profesorský prozatím žádného dalšího návrhu.“ Archiv Univerzity Karlovy, fond Katolická teologická fakulta 1891–1981, kart. 1, Protokoly profesorského sboru, zápis ze dne 9. ledna 1925. Profesori a výuka dogmatické teologie popsáno VAŇÁČ Martin: *Výuka jednotlivých oborů na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy v letech 1891–1939*, in: KUBÍN Petr (ed.): *Sborník Katolické teologické fakulty UK v Praze*, Praha: Karolinum, 2000, 122–157.

58 Srov. NOSEK: *op. cit.*, 18–19.

ŠANDA Adalbert: *Moses und der Pentateuch*, Münster, 1924. Hejčl cituje v jmenném rejstříku na konci třetího svazku BČ, str. 1239, heslo *Pentateuch*. Vykřičníky uvozuje „*Pentateuch mohl býti psán v hláskovém (!) písmě starosemitském, které bylo již známo kolem r. 2000 před Kr.!*“

59 Srov. NA, fond MŠANO, kart. 1032, Spis o obsazení stolice SZ v Praze (čj. 84.435/25).

60 Životopisu se obšírně věnuje PETRÁČEK: *Výklad Bible ...*, 13–241.

olomouckém gymnáziu a svá studia dokončil nejdříve na řádové škole a pak i na univerzitě ve Vídni (1886–1891). Od roku 1891 byl jmenován řádným profesorem a byl poslán na mladou biblickou školu do Jeruzaléma, kde zároveň studoval (orientální jazyky) i vyučoval (hebrejštinu). Po dvou letech je poslán do švýcarského Fribourgu, kde působil jako řádný profesor starozákonní exegeze. Ještě v roce 1925 byl jediným českým dominikánem, který úspěšně získal teologický doktorát v Římě a řádový titul mistra bohovědy. Ohodnocení jeho vědeckých schopností můžeme vidět v jeho volbě rektorem univerzity v roce 1910. Pedagogickou činnost na fakultě měl velmi širokou. Z různých důvodů a zástupů vyučoval předměty úvod do SZ, exegezi, biblické starožitnosti, biblický zeměpis, hebrejštinu, syrštinu, arabštinu, koptštinu, hermeneutiku, vyšší exegezi a kulturní dějiny Izraele.

V roce 1922 byla šance, že by Zapletal mohl vyučovat blíž své rodné zemi. Když totiž prof. Nivard Schlögl vydal tiskem svůj překlad SZ bez církevního schválení, byl dán na Index a měla mu být odňata kanonická mise.⁶¹ Na uvolněné místo byl navržen Zapletal, jehož kandidaturu podporovala jednomyslně jak fakulta, tak i vídeňský arcibiskup Friedrich Gustav kardinál Piffl.⁶² Nakonec však s prof. Schlöglem došlo k dohodě takové, že mohl vyučovat alespoň jazyky a Zapletal tedy zůstal ve Fribourgu.

Ve výčtu své publikační činnosti uvádí Zapletal dvanáct velkých prací, včetně tři kulturně-historických románů, překládaných do francouzštiny, vlámsštiny, holandštiny i češtiny – „*dva přeložil P. Bouz a Jephovu dceru překládají bohoslovci Olomoučtí pod dozorem Hejčlovým*“.⁶³

---

61 Nivard Schlögl OCist (* 4. srpen 1864 Gaaden – † 24. červen 1939 Vídeň) vstoupil v roce 1884 do cisterciáckého řádu v Heiligenkreuz. Po vysvěcení na kněze, přijal funkci novicmistra (1890) a později vyučoval starozákonní exegezi tamtéž (1896–1907). Byl jmenován jako profesor na vídeňskou univerzitu (1908–1933). Dlouhodobě se zabýval studiem východních jazyků, textových konjunktur a hebrejskou metrikou. Celkově byl velmi nadaný, ale jeho některé hypotézy se nesetkávaly s ohlasem. Překládal biblické knihy. V roce 1922 byl jeden jeho svazek SZ dán na Index. Srov. heslo *Schlögl Nivard*, in: BBKl, sv. 9, sl. 301–302; ÖBL, sv. 10, 211–212; MIKLÍK Josef: *Schlöglovy překlady Písma svatého*, in: ČKD (1922) 192–195.

62 Vídeňský arcibiskup a kardinál F. G. Piffl (1864–1932) byl rodákem z českého Lanškrouna. Byl pouze o čtyři roky starší než Jan Hejčl a pocházel téměř ze sousedního města. První dochovaný Hejčlův dopis rodičům (1879?) je odeslán z Lanškrouna. Krátký životopis srov. heslo *Piffl Friedrich Gustav*, in: BBKl, sv. 16, sl. 1241–1243; NCE, sv. 11, 358; ÖBL, sv. 8, 70–71.

63 NA, fond MŠANO, kart. 1032, KTF UK, spis o obsazení stolice SZ v Praze (čj. 84.435/25), životopis Vincenta Zapletala. Případný výtisk českého překladu *Jeftovy dcery* neuvádějí žádné dostupné knihovnické katalogy. Překlad knihy *David a Saul* vyhotovil Jiljí Bouz OP. Srov. PETRÁČEK: *Výklad Bible ...*, 247–248.

2.2.2 Kandidát Jan Nepomuk Hejčl

Jan Hejčl od svého jmenování profesorem na olomoucké bohoslovecké fakultě pilně pracoval, přednášel, psal a překládal. Největší dílo, kterého ho stále vysilovalo, často zmiňovaná BČ, která v době podání přihlášky byla sice dokončena, čekalo se však až z tiskárny vyjde její poslední část.

Dochované zmínky v korespondenci nám naznačují, že Hejčl o získání místa v Praze moc neusiloval. Své důvody píše arcibiskupu Kordačovi a prof. Musilovi.⁶⁴ Předně je třeba říci, že k podání přihlášky do Prahy byl delší dobu přemlouván. Radil se o tom i s prof. Musilem, při jeho poslední návštěvě Olomouce. Nakonec mu píše výsledek svého rozhodnutí „odmítl jsem první výzvu, odmítl druhou, odmítl třetí, ale při čtvrté jsem konečně – podlehl ...“⁶⁵ Jaké měl pro to důvody? Hejčl byl již „pokročilejšího věku (57 let) a Praha mu nemohla poskytnouti toho, co mu skýtala Olomouc po stránce hmotné.“⁶⁶ Podrobněji se o „hmotné stránce“ bohužel více nerozepisuje. Zmínku máme pouze v dopise od dr. Podlahy, který píše o otázce bytové, a že „by bylo škoda, kdyby si pohoršil a zejména znesnadnil si vědeckou práci pro celý náš národ tolik významnou“.⁶⁷ Setkání se svým přítelem Musilem vedlo také ke shodě, že odchod do Prahy byl pro něj „obětí“, jak dává na vědomí i pražskému arcibiskupovi.⁶⁸

Svoji kandidaturu podmiňuje neúspěchem kandidatury Zapletala. Patrně již očekával jisté komplikace při získávání souhlasu řeholního představeného. Rozhodně se nechtěl nijak „tlačiti do popředí“.⁶⁹ Pokud by ale arcibiskup uznal, že by to pražské fakultě prospělo, žádal Hejčl o jeho podporu. Po deseti dnech mu přichází do Olomouce kladná odpověď. Arcibiskup Kordač „sdělil panu děkanovi Dr. Kudrnovskému přání, abyste byl dán primo loco pro profesuru St. Zákona“.⁷⁰ I světicí biskup Podlaha vyjádřil Hejčlovi podporu. „Bez lichocení ráčíte býti nejschopnějším kandidátem pro naši theologickou fakultu, i byl byste nejpřednější její ozdobou.“⁷¹

Žaloba prof. Šandy z 15. května na názory pražských biskupů neměla valný vliv. Vždyť jak dopis arcibiskupa Kordače, tak i dopis dr. Podlahy přišly až po jejím podání.

64 Život arcibiskupa Františka Kordače popsán MAREK Pavel: *Arcibiskup pražský prof. dr. František Kordač*, Olomouc: FF UP, 2005, 11–144.

65 LA PNP, fond Musil Alois, 169.57, Korespondence Hejčl Jan, dopis 18. červen 1925.

66 AUK, fond Katolická teologická fakulta 1891–1981, kart. 10, Děkanát, dokument 12. květen 1925 (čj. 395/24–25).

67 ZAO, fond Hejčl Jan, dodatek, Korespondence Podlaha Antonín, dopis 28. květen 1925.

68 LA PNP, fond Musil Alois, 169.57, Korespondence Hejčl Jan, dopis 18. červen 1925.

69 AUK, fond Katolická teologická fakulta 1891–1981, kart. 10, Děkanát, dokument 12. květen 1925 (čj. 395/24–25).

70 ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 1, Korespondence Kordač František, dopis 22. květen 1925.

71 ZAO, fond Hejčl Jan, dodatek, Korespondence Podlaha Antonín, dopis 28. květen 1925.

Arcibiskup dokonce v již citovaném krátkém listu z 22. května, kde vyjadřuje podporu Hejčlovu záměru, v druhém odstavci doručuje samotnou žalobu „*ut audiatur altera pars*.“⁷² Nyní z Hejčla vyprchaly zbytky odhodlání odejít do Prahy. Už tak by byl odchod z Olomouce obětí. „*Byl bych konečně i tuto oběť velikou přinesl, ale nyní po událostech, které se v poslední době sběhly – nebylo by radno tu oběť přinášeti*.“⁷³ O ostatních okolnostech se však zmíníme později.

2.2.3 Kandidát Bartoloměj Kutal

Žádost prof. Kutala je datována již 2. února 1925, tj. velmi brzy po uvolnění místa na fakultě.⁷⁴ Stručně se v ní představuje.

Tento 41-letý žadatel pochází z olomoucké arcidiecéze. Narodil se 26. srpna 1883 v Měrovicích. Výslovně zdůrazňuje, že je „*Moravan-Hanák*“.⁷⁵ Zájem o biblické studium v něm probudil během studií na olomoucké fakultě jeho učitel – prof. Alois Musil. Vedl ho k tomu, aby často publikoval ve studentském časopise *Museum*, kde i mimo jiné přeložil z původních jazyků starozákonní knihu *Pláč*. Tři roky působil jako katecheta na státním gymnázium v Zábřehu na severní Moravě. Vyučovat budoucí kněze začal v říjnu 1922, kdy po dohodě královéhradeckého biskupa Karla Kašpara a olomouckého arcibiskupa Antonína Cyrila Stojana, byl poslán přednášet biblické studium SZ na diecézní bohoslovecké učiliště do Hradci Králové.

Odbornou publikační činnost udává od roku 1916. Převažující většina článků vyšla v olomouckém *Našinci*. Každým rokem se opakuje v krátkosti podaný přehled zajímavých biblických knih vydaných toho kterého roku. Obsahově musíme říci, že vyloženě odborných exegetických článků v Kutalově výčtu publikační činnosti nacházíme minimum. Z výčtu spíše popularizačních prací zmiňme rok 1918 „*Dr. Jan Hejčl padesátníkem*“, „*Dr. Alois Musil padesátníkem*“ a „*Jubilea dvou význačných biblistů katolických*“.

Zahraniční studijní pobyt do Říma a Mnichova podnikl po obdržení stipendia od MŠANO až v roce 1923. Cesta byla krátká, pouze tři měsíce mezi červnem a srpnem daného roku. Mnoho času strávil ve velké odborné knihovně Papežského biblického institutu. Jistě bylo chválihodné, že po návratu ze studií požádal MŠANO, aby darovalo římské knihovně všechna dosud vydaná česká biblická díla. Sám pak vybral konkrétní

72 ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 1, Korespondence Kordač František, dopis 22. květen 1925.

73 LA PNP, fond Musil Alois, 169.57, Korespondence Hejčl Jan, dopis 18. červen 1925.

74 AUK, fond Katolická teologická fakulta 1891–1981, kart. 10, Děkanát, dokument 2. únor 1925 (čj. 210/24–25).

75 *Tamtéž*.

tituly, které Biblický institut skutečně dostal.⁷⁶ Výsledek své práce v Itálii a Německu shrnul do samostatného spisu *Dějiny Starého zákona*.⁷⁷

Bylo nepsaným pravidlem, že každý, kdo se chtěl hlouběji zabývat starozákonními spisy, musel navštívit Svatou zemi. Dr. Kutal dostal další cestovní stipendium od MŠANO již roku 1924 a mezi 1. květnem a 15. zářím toho roku procestoval Palestinu, Sýrii a Egypt. Celý květen a červen prožil v jeruzalémské L'école biblique et archéologique. Tento pobyt měl přinést plod v podobě velkého díla, na kterém v roce 1925 stále pracoval, *Palestina*.⁷⁸

Dlouho uvažoval, zda žádost do Prahy podá, teprve až „byv k tomu povzbuzen panem prelátem drem Musilem“ se k tomuto kroku odhodlal.⁷⁹ Další informace podle Kutala mohl o jeho osobě podat i prof. Hejčl z Olomouce.⁸⁰ Dr. Kutal uvádí za střed svého odborného zájmu otázku izraelského profetismu, tj. dobu, činnost a význam izraelských proroků. Vybavení královéhradecké seminární knihovny mu ale neumožňovalo ve svém studiu více pokročit.⁸¹ Závěrem své žádosti o místo na fakultě uvedl své filologické schopnosti. V Hradci Králové přednášel hebrejštinu, aramejštinu, syrštinu a arabštinu.

2.2.4 Kandidát Josef Slabý

Posledním ze čtveřice kandidátů byl Josef Slabý.⁸² Narodil se 26. března 1869 v Německém Brodě. Svá teologická studia začal v Římě ihned po maturitě na gymnáziu v roce 1888. Dokončil je roku 1893 dosažením hodnosti doktora teologie a ještě v Římě přijal kněžské svěcení. Celkem čtyři roky působil v pastorači. Poté ho vídeňský arcibiskup Anton Joseph kardinál Gruscha jmenoval druhým rektorem rakousko-uherského hospice v Jeruzalémě. Dlouhodobý pobyt v Palestině dr. Slabý bohatě využíval. Procestoval Sýrii, Zajordání, území Filišťanů a Egypt, kde putoval se známým Josefem Ohrwalderem.⁸³ Další

76 Tuto velmi zajímavou informaci se nám nepodařilo ověřit.

77 KUTAL Bartoloměj: *Dějiny Starého zákona*, Hradec Králové, 1923.

78 KUTAL Bartoloměj: *Palestina*, Hradec Králové: Tiskové družstvo, 1925.

79 AUK, fond Katolická teologická fakulta 1891–1981, kart. 10, Děkanát, dokument 2. únor 1925 (čj. 210/24–25).

80 Jistě stojí za povšimnutí, že prof. Musil podporoval a vybízel hned dva různé kandidáty, svého přítele-vrstevníka a svého bývalého žáka.

81 Starozákonní odbornou knihovnu tam před lety budoval sám prof. Hejčl. srov. NOVÁK: *op. cit.*, 14.

82 Životopis srov. nekrolog ČIHÁK Josef: *Za Josefem Slabým*, in: ČKD (1930) 347–348; VAŇAČ: *Katolická teologická fakulta ...*, 167–168.

83 Josef Ohrwalder FSCJ (* 1856 Lana v Tyrolsku – † 1913 Omdurman) byl rakouským misionářem a spisovatelem. Vysvěcen na kněze v roce 1880 v Káhiře. Při pobytu v Súdánu byl během násilných nepokojů vězněn, ale v roce 1891 se mu podařilo uprchnout. O rok později se však do Egypta a Súdánu vrací. Až do své smrti působí jako horlivý misionář. Vzpomínky na věznění sepsal do knihy *Aufstand und Reich des Mahdi in Sudan und meine zehnjährige Gefangenschaft dortselbst*, Innsbruck, 1892. Srov. heslo *Ohrwalder Josef*, in: ÖBL, sv. 7, 222.

Řád zaměřený na misie v Africe – *Missioni Africane di Verona*, jinak také Veronští otcové, byl založen Danielem Comboni (1831–1881) v roce 1885; schválen až 1910. Zkratka FSCJ ve významu Bratrstvo Nejsvětějšího srdce Ježíšova.

studia zahájil v roce 1904 na filosofické fakultě v Innsbrucku. Navštěvoval přednášky hebrejštiny, arabštiny, asyrsko-babylonštiny, egyptštiny, dále historie a geografie Orientu. Po obhajobě své dizertační práce *Polní výprava Tiglath-Pilesara III. do Sýrie a Palestiny r. 738 a 734*, byl v červnu 1907 promován na doktora filozofie.

Odchodem prof. Hejčla do Olomouce v roce 1909 bylo zapotřebí obsadit uprázdněné místo, které bylo provizorně suplováno mladým dr. Hazukou. Biskup Doubrava proto povolal dr. Slabého za profesora starozákonního studia do diecézního semináře v Hradci Králové. Hluboký zájem o věc jej každý rok, zejména během prázdnin, přiváděl za studiem do zahraničních velkých knihoven. Postupně strávil velké množství času ve státní knihovně v Mnichově a různých orientalistických knihovnách v Berlíně.

Další velkou studijní cestu do Palestiny a Egypta podnikl v roce 1914. V cizině pobyl 8 měsíců. Doprovázet ho dr. Pavel Ruge, ředitel internátního institutu hygienického v Jeruzalémě. V následujících odstavcích žádosti dr. Slabý vypočítává jednotlivá místa, která spolu navštívili.

Teprve až v květnu 1918 zažádal o uznání římského doktorátu teologie na německé teologické fakultě v Praze. Musel ovšem odevzdat disertaci *Běl a drak babylónský /Daniel 14/ ve světle nových výzkumů*.

Po několikaletém působení v Hradci Králové byl 8. listopadu 1919 jmenován profesorem biblického studia na teologické fakultě v Bratislavě.⁸⁴ Než však skutečně zahájil výuku, přednášel v semináři v Nitře, z kterého píše 11. října 1919 list Hejčlovi: „všeobecně se mluví, že seminář bude ještě existovati půl roku, protože vláda nechce pro 18 alumnů vydržovati celý profesorský sbor. Nedostal-li bych stolicí v Bratislavě, byl bych nucen jíti – do ciziny.“⁸⁵ Jmenování profesorem semitských jazyků a pomocných věd biblických na bohoslovecké fakultě v Olomouci proběhlo 22. června 1922.⁸⁶

Výčet odborných časopiseckých prací má od roku 1913 celkem osmnáct položek, z toho polovina vydaných v cizině. V česky psaném ČKD mu v každém čísle mezi lety 1916–1918 vycházel mimo jiné článek *Kultura starobabylonská*. Obsáhlá knižní práce vyšla v projektu dr. Podlahy *Vzdělávací knihovna katolická s názvem Sion a město Davidovo ve světle nejnovějších objevů*.⁸⁷

84 Srov. ZAO, fond Universita Olomouc – Teologie, kn. 71, Matrika fakulty, Studijní rok 1925/26.

85 ZAO, fond Hejčl Jan, dodatek, Korespondence Slabý Josef, dopis 10. října 1919.

Bohoslovecká fakulta v Bratislavě byla státem zřízena zákonem č. 441/1919 Sb. Církevního schválení se jí však dostalo až 1935. Výuku zahájila akademickým rokem 1936/1937. Srov. NOVOTNÝ Vojtěch: *Katolická teologická fakulta 1939–1990*, Praha: Karolinum, 2007, 46–47.

86 Srov. ZAO, fond Universita Olomouc – Teologie, kn. 71, Matrika fakulty, Studijní rok 1925/26.

87 SLABÝ Josef: *Sion a město Davidovo ve světle nejnovějších objevů*, Praha, 1915.

Jistě je zajímavý postřeh, že tři ze čtyř kandidátů působili jako profesori biblického studia v diecézním učilišti v Hradci Králové. Zdá se tedy, že úroveň biblistiky na tomto malém vzdělávacím ústavu byla na velmi vysoké, obecně uznávané úrovni.

2.2.5 Posudky

O kvalitě jednotlivých uchazečů referovali dva předem vybraní profesori – prof. Václav Hazuka a prof. Vojtěch Šanda. Každý z nich vyhotovil zvláštní posudek a připravil vlastní návrh usnesení, které se mělo předložit MŠANO k rozhodnutí o jmenování. Zasedání se konalo 12. června 1925. V následujících podkapitolách se seznámíme s bližšími okolnostmi.

2.2.5.1 Návrh prof. Hazuky

Dokument s hodnocením možných kandidátů byl sepsán 6. června, aby se s ním ostatní členové kolegia mohli včas seznámit.⁸⁸ Bezkonkurenčně navrhuje *primo et unico loco* prof. Zapletala, „*neb jeho vědecké kvalifikaci se žádný z ostatních v úvahu přicházejících nevyrovná*“.⁸⁹ Rozhodnost tohoto názoru potvrzuje tím, že se o ostatních kandidátech podrobněji ani nezmiňuje. Jejich případné jmenování by přišlo k diskuzi až v případě neúspěchu obsazení volného místa prof. Zapletalem.

2.2.5.2 Návrh prof. Šandy

Pro jmenování nového profesora biblického studia SZ na pražské fakultě prof. Šanda vybral dva nejlepší kandidáty.⁹⁰ Na každém z nich dokázal nejen vynést jejich přednosti, ale i zmínit zápory.

Dr. Slabý, oproti ostatním kandidátům, znal velmi dobře celou Palestinu. Během svého dlouhého působení v rakouském hospicu využíval volného času ke studijním cestám. Dalším kladem byla znalost i okolních území jako byl Egypt nebo Sýrie. Byl velmi dobře lingvisticky vybaven, zvláště znalostmi semitských jazyků. Jmenování dr. Slabého za profesora v Bratislavě a později v Olomouci lze také jistě brát za uznání jeho schopností.

Druhým navrhovaným významným odborníkem byl prof. Zapletal. Posudek vyvyšuje jeho knihy po většině psané v němčině, která „*jejich vnitřní cenu spíše zvyšuje*“.⁹¹

88 NA, fond MŠANO, kart. 1032, KTF UK, posudek prof. Hazuky (příloha k čj. 84.435/25).

89 *Tamtéž*.

90 NA, fond MŠANO, kart. 1032, KTF UK, posudek prof. Šandy (příloha k čj. 84.435/25).

91 *Tamtéž*.

Šanda rázně říká, jak důležité je psát skutečnou vědeckou práci v cizím jazyce. „*Kdo píše pouze česky, zůstane na kritickém fóru světovém úplně neznámým.*“⁹² Návrh prof. Zapletala však měl jeden formální nedostatek. Tím, jak Vincent Zapletal odešel v brzkém mládí do dominikánského řádu, nesložil maturitní zkoušku. Tato skutečnost by „*nepřátelům theologického studia, obzvláště pouličním žvlům, věcné kritičnosti naprosto postrádajícím, mohla zavdati příčinu k neoprávněnému útoku*“.⁹³ Obavy o dobrou pověst theologického studia vedla referenta k tomu, že ve svém návrhu jmenuje tyto dva kandidáty bez udání jejich pořadí.

Ve fondu theologické fakulty v Praze se můžeme seznámit s Šandovými posudky i obou neúspěšných žadatelů.⁹⁴ Vyjádření jak k osobě dr. Kutala, tak i k prof. Hejčlovi není příliš laskavé. U dr. Kutala nebyla prokázána dostatečná znalost biblických a orientálních jazyků. Hodnota článků v životopise uvedených nemá „*pražádné vědecké ceny*“.⁹⁵ Nemluvě o spisu dějin Izraele, který je podle Šandy pouhou kompilací a „*něco podobného by mohl sestaviti každý katecheta*“.⁹⁶ V porovnání např. s dr. Slabým byl pobyt a studium na biblických školách v Jeruzalémě a Římě opravdu velmi krátký. Následující část posudku popisuje pozadí Kutalovy žádosti. Uveďme ji proto v citaci.

*„Hlasování, jímž se dr. Kutal dostal na třetí místo, bylo jen provizorně předběžné a nemohlo prejudikovati dalšímu svědomitému šetření referentů o stalo se pouze v předpokladě, že jest téměř nemožno, aby dr. Kutal, bude-li pouze formálně jako třetí k návrhu připojen, mohl místo obdržeti. Ale tento výpočet ukázal se býti klamným, jelikož nyní stojí za Kutalem se svým vlivem Musil, který by se prosazením dra Kutala fakultě rád vysmíval. Navrhuji tudíž bezpodmínečně, aby dr. Kutal z návrhu definitivního byl škrtnut a na každý způsob odvolám svůj předběžný souhlas, aby do návrhu tertio loco byl přijat.“*⁹⁷

Z uvedeného nám může vysvítat, že Šanda byl při odmítání dr. Kutala silně rozrušen osobností prof. Aloise Musila. Bohužel nevíme, jaký spor byl mezi těmito dvěma pedagogy. Určitý náznak čteme z Musilova dopisu adresovaného Hejčlovi, když jej uklidňuje ze sporu s pražským dogmatikem. „*Dopřejte, proto, milý kollego, psíčkovi [prof. Šandovi – pozn. autora], ať štěká. Snad týž psíček, který štěká na Vás, na mne zabláfl již*

---

92 *Tamtéž.*

93 *Tamtéž.*

94 AUK, fond Katolická theologická fakulta 1891–1981, kart. 10, Děkanát, posudek prof. Šandy (příloha k čj. 447/24–25).

95 *Tamtéž.*

96 *Tamtéž.*

97 *Tamtéž.*

1899. *Od toho času zaštekával několikrát, ale neuškodil.*⁹⁸ Připomeňme, že ve zmiňovaném roce dr. Šanda studoval orientalistiku v Jeruzalémě a Bejrútu a dr. Musil, docent biblického studia SZ v Olomouci, po svém (neprokázaném) objevu zámečku Kusar Amra, dostal studijní stipendia do Londýna, Cambridge a Berlína.⁹⁹

Nevlídna kritika prof. Hejčla referentem prof. Šandou v sobě neskrývá osobní zášť vůči olomouckému profesoru. Její tvrdost byla zmíněna také v Hejčlově obhajobě na Šandovu žalobou, jak se o ní zmíníme později. Do jisté míry je věcná kritika oprávněná, hodný pozornosti je však zejména styl vyjadřování. Posudek si uvedeme v celém znění.

„Dr. Jan Hejčl a) se přihlásil, když počet kandidátů, o nichž usneseno uvažovali, byl již uzavřen, ačkoliv o dřívější lhůtě věděl. b) Výslovně podotýká, že se hlásí pouze v předpokladě nesplněném, že totiž dr. Zapletal nepřijde v úvahu. c) Jeho bible vykazuje takové závady, že pravděpodobně přijde na index. Jeho event. protivovýjádření jest a priori bezcenné, poněvadž quod factum est, infectum fieri nequit. d) Celá jeho literární činnost jest pouze kompilatorská, je pochybno, zdali by před forem světové kritiky obstála, na každý způsob jest dr. H. veličinou za hranicemi neznámou, které nějakým novým poznatkem do vědeckého vývoje vůbec nezasáhla. Nějaké vědecky bezcenné chvalozpěvy toho kterého ignoranta v českých listech nemohou přijíti v úvahu. – Následkem toho navrhuji, aby na dra Hejčla nebyl vzat vůbec zřetel. On sám píše, že by si v Praze nepolepšil a dává mezi řádky p. arcibiskupovi na srozuměnou, že se mu pouze jedná o to, pražské ignoranty rozžehnutím světla pravé bibličnosti na pražské fakultě zastíniti.¹⁰⁰ Pro jeho pojetí do návrhu nebudu nikdy hlasovati, nýbrž na každý způsob a bezpodmínečně proti.“¹⁰¹

Dovolíme si jenom krátkou poznámku. Odhlédneme-li od Hejčlový literární tvorby před rokem 1909, tj. nástupem do Olomouce, Šandovu výtku pod písmenem *d)* lépe pochopíme v souvislosti s již výše zmíněným posudkem prof. Zapletala. Bibliista jako je Hejčl, který 13 let pracoval na nových českých překladech, jistě v zahraničí nijak známý nebude. Uznání Hejčlových překladů od prof. Arne Nováka nebo prof. Františka

98 ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 1, Korespondence Musil Alois, dopis 22. červen 1925.

99 Srov. NOSEK: *op. cit.*, 15. Srov. heslo *Musil Alois*, in: BBKl, sv. 6, sl. 383–393.

100 AUK, fond Katolická teologická fakulta 1891–1981, kart. 10, Děkanát, dokument 12. květen 1925 (čj. 395/24–25). Hejčl arcibiskupovi přímo píše: „*Ráčí-li Vaše Excellence usouditi, že by má nepatrnost mohla na katedře profesora v Praze nejlépe prospěti naší katolické věci a tím slávě Boží, prosím, by Vaše Excellence ráčila moji kandidaturu milostivě podporovati.*“

101 AUK, fond Katolická teologická fakulta 1891–1981, kart. 10, Děkanát, posudek prof. Šandy (příloha k čj. 447/24–25).

Novotného se spíše týkala kvality českého jazyka, než odborných orientalistických znalostí.¹⁰²

Také tvrzení, že Hejčl je za hranicemi zcela neznámý, zní zbytečně silně. Starší práce *Das alttestamentliche Zinsverbot ...* z roku 1907 byla recenzována v několika evropských periodikách a také v zámoří.¹⁰³ Odkazy na tento spis nacházíme v zahraničních pracích ještě mnoho desítek let od jeho sepsání.¹⁰⁴

2.2.5.3 Jednání profesorského sboru

Setkání profesorského sboru proběhlo 12. června 1925. Porada měla jediný bod programu – určit pořadí nejhodnějších kandidátů na návrh k jmenování řádným profesorem biblického studia SZ na pražské teologické fakultě.¹⁰⁵

Po předložení obou návrhů profesorů Hazuky a Šandy, proběhla mezi ostatními členy kolegia diskuze. Na závěr došlo k hlasování. Pro první návrh, tedy doporučit *primo et unico loco* prof. Vincenta Zapletala, hlasovalo celkem pět uchazečů: prof. Josef Kachník, dr. Alois Soldát, dr. Václav Hazuka, dr. Jan Budař a dr. Josef Cibulka.¹⁰⁶ Druhý návrh, doporučení prof. Zapletala a Slabého bez udání pořadí, byl podpořen pouze dvěma

---

102 Arne Novák (* 2. březen 1880 Litomyšl – † 26. listopad 1939 Polička) studoval v Praze germanistiku a bohemistiku (1898–1902). Na univerzitě v Praze se habilitoval jako docent německé (1906) i české (1910) literatury. V roce 1920 jmenován profesorem na nové Masarykově univerzitě v Brně. Činně spolupracoval a psal do Lidových novin. Působil jako historik a kritik české literatury. Srov. heslo *Novák Arne*, in: OSNND, díl 4, sv. 1, 617–620.

František Novotný (* 29. srpen 1881 Hlína – † 20. září 1964 Brno) známý klasický filolog. Od roku 1918 habilitován na docenta klasické filologie na UK v Praze. Po vzniku univerzity v Brně byl jmenován řádným profesorem (1920–1957) tamtéž. Byl dlouholetým významným členem Jednoty klasických filologů. Srov. heslo *Novotný František*, in: ŠLECHTOVÁ: *op. cit.*, 220.

103 HEJČL Johann: *Das alttestamentliche Zinsverbot. Im Lichte der ethnologische Jurisprudenz, sowie des altorientalischen Zinswesens*, Freiburg: Herder, 1907.

Výčet recenzí srov. NOVÁK: *op. cit.*, 52.

Protože chybí zmínka o americké recenzi ve výčtu ohlasů, který uvádí sám prof. Hejčl, předpokládáme, že o ní nevěděl. Vyšla v časopise *The American Journal of Theology* (1909) 483–485.

Jiný článek prof. Smitha (The University of Chicago) jmenuje množství „doporučené“ literatury ke studiu Starého zákona. K práci dr. Hejčla autor krátce poznamenává: „*Hejcl has made a study of the Old Testament law prohibiting interest and usury in the light of general and Semitic usage. His conclusion is that the law was not borrowed from Babylonia nor from Egypt, but is to be traced back to primitive Semitic law and usage. The study is a credit to Catholic scholarship.*“ Srov. SMITH John Merlin Powis: *Books for Old Testament Study. The religion of the Hebrews. Hebrews Manners, Customs, and Institutions*, in: *The Biblical World* (1907) 389.

Pro zajímavost uveďme přítomnost Hejčlový práce v seznamu nových publikací v oddělení *Money, Banking, and Credit*. Srov. *The Journal of Political Economy* (1909) 55.

104 Např. NEUFELD E.: *The Rate of Interest and the Text of Nehemiah 5.11*, in: *The Jewish Quarterly Review* (1954) 194–204.

105 NA, fond MŠANO, kart. 1032, KTF UK, protokol ze zasedání profesorského sboru 12. červen 1925 (příloha k čj. 84.435/25).

106 Můžeme předpokládat, že dr. Josef Cibulka se s dr. Josefem Slabým znal již z dávné minulosti. Dr. Josef Slabý byl v letech 1895–1898 kaplanem v Ústí na Orlicí, kde se Cibulka 1. července 1886 narodil. V době kaplanského působení Slabého mu tedy bylo mezi 9 a 12 lety. Srov. Děkaný úřad Ústí nad Orlicí, kn. 53, *Memorabilienbuch der Dechantey Wildenschwert. Anfangend vom Jahre 1836*, 434. Za pomoc děkuji Michalu Sklenářovi.

hlasy: navrhovatelem prof. Vojtěchem Šandou a prof. Gabrielem Pecháčkem. Přítomný děkan fakulty dr. Alois Kudrnovský o návrzích nehlasoval.¹⁰⁷

Ke jmenování nástupce na uprázdněné místo byl MŠANO odeslán návrh Václava Hazuky. Minoritní návrh podpořený dvěma hlasy byl ovšem zmíněn také. Důležitá byla poznámka příslibu pražského Ordinariátu o případném udělení kanonické mise kterémukoli vybranému profesoru. Nyní se čekalo jak představitelé na ministerstvu rozhodnou.

2.2.5.4 Pokus o jmenování prof. Zapletala

V září začala korespondence s prof. Zapletalem.¹⁰⁸ Ministerstvo vzneslo dotaz, za jakých podmínek by byl možný přestup biblisty do Prahy. O tom, že se známý dominikán chtěl vrátit zpátky do Čech již dříve, víme.¹⁰⁹

Zapletal se ve švýcarském Fribourgu o návrhu pražské fakulty dozvěděl téměř ihned. Již poslední červnový den o tom dává vědět tamnímu ministru školství Georgovi Pythonovi. Ten, protože si přál slavného exegetu udržet na univerzitě, se obrací na vedení dominikánského řádu. Zde se projevila závažná taktická chyba. Generální vikář řádu P. Tamaya o žádném možném odchodu Zapletala nevěděl. Profesor to totiž dal na vědomí svým představeným až o celý měsíc později. Nemůžeme říci, že by při jednání o změně působiště Zapletal vyloženě jednal na vlastní pěst. „Podle všeho měl [...] otázku přestupu předjednanou s magistrem Theissingem, ale ten zemřel již 2. května 1925.“¹¹⁰

Během letních prázdnin 1925 navštívil český dominikán svého rodného bratra, kněze Františka Zapletala v jeho farnosti Dolany u Olomouce. Odtud 14. září zasílá dopisy všem zainteresovaným stranám – na kurii dominikánského řádu, ministerstvu školství do Prahy a Fribourgu.

Dopis MŠANO byl odpovědí na dotaz ohledně podmínek přestupu z 2. září.¹¹¹ Český ministr chtěl navrhnout vládě „zohlednění odučených let při jednání o mzdě a pro důchod“.¹¹² Zapletal podotýká, že jako řeholník bude potřebovat svolení velmistra řádu. „Piši tedy do Říma zatímnímu správci řádu, ježto velmistr nedávno zemřel, a žádám ho

107 Stručný životopis Aloise Kudrnovského srov. VAŇÁČ: *Katolická teologická fakulta ...*, 159–160.

108 Srov. NA, fond MŠANO, kart. 1032, KTF UK, obsazení stolice Starého zákona – prof. Zapletal (čj. 110.717/25).

109 O návrat do vlasti usiloval v letech 1902 i 1908. Srov. PETRÁČEK: *Výklad Bible ...*, 247.

K okolnostem kandidatury na pražskou fakultu srov. *tamtéž*, 223–229.

110 *Tamtéž*, 224.

111 NA, fond MŠANO, kart. 1032, KTF UK, odpověď prof. Zapletala z 14. září 1925 (příloha k čj. 110.717/25). Píše „Račte mne omluviti, že na přepis ze dne 2. září 1925 čís. j. 84.435/25–IV. teprve nyní odpovídám. Jsem na cestách a dopis mne dlouho hledal po světě; obdržel jsem jej teprve včera večer.“

112 PETRÁČEK: *Výklad Bible ...*, 224.

*o to dovození. Nevím však nebude-li mně dělat překážky, protože, jak ze spolehlivého pramene vím, vláda kantonu frýburského se již na něho obrátila s prosbou, abych byl zachován univerzitě frýburské.*¹¹³

Podmínky českému státu neklade nijak velké. Přeje si započítání všech odučených 32 let fribourgské profesury do své penze. Druhá podmínka zřejmě naráží na problémy modernistických bojů, kterých zažil na univerzitě dostatek. *„Protože s námi, starozákonními exegety, kteří uveřejňujeme spisy, lidé často bývají velmi nespokojeni a chtějí nás učiniti nemožnými, musím žádati, abych pensi dostal hned, kdyby nemoc anebo i jiná okolnost mne donutila podati žádost o pensi.*“¹¹⁴ Důchod měl být vyplácen i do zahraničí. Zapletal chtěl totiž ještě vydat velké vědecké dílo o izraelské kultuře a české knihovny by mu k tomu nestačily. Závěrem informuje, že podle univerzitních předpisů může fribourgská vláda vyžadovat podání případné demise celý semestr před odchodem.¹¹⁵

V dopise ministru Pythonovi se Zapletal zmiňuje o své odpovědi MŠANO, ve které mimo jiné připomněl, že *„bez svolení magistra řádu by nemohl opustit Fribourg.*“¹¹⁶ Svým řeholním představeným zasílá totéž.¹¹⁷ Další týden poslal Zapletal ještě jeden dopis novému magistru řádu. Viděl totiž určité snahy některých lidí, aby se jeho přestup do Prahy nezdařil. Přitom *„dominikán z Fribourgu povolán na velkou státní univerzitu, je pro řád pocta, ba dokonce triumfální vítězství, neboť již několik století žel nepůsobí na pražské univerzitě žádný dominikán. Nabídka je exklusivní a podmínky poskytované vládou dokonce mimořádné.*“¹¹⁸

Odpověď z Prahy přichází 1. října.¹¹⁹ Ministerstvo se jeví jako velmi vstřícné. Započítání odučených let je však věcí dohody s ministerstvem financí. Protože však profesor na českých vysokých školách dosahuje nejvyššího platu již po 15 let výuky, není třeba lpět na započtení všech 32 let. Pense po třicetileté pedagogické činnosti by byla 38 208 Kč. Její vyplácení do ciziny je však opět třeba dohodnout s ministerstvy financí a zahraničních věcí.

Dopisy adresované na obě zainteresovaná ministerstva školství zaslal Zapletal z Fribourgu 11. října. Do Prahy napsal, že se svými podmínkami nechce dělat vládě potíže a že stále čeká na rozhodnutí vedení řádu. *„Prodlužuje se to, ježto frýburská vláda usilovně*

---

113 NA, fond MŠANO, kart. 1032, KTF UK, odpověď prof. Zapletala z 14. září 1925 (příloha k čj. 110.717/25).

114 *Tamtéž.*

115 *Tamtéž.*

116 PETRÁČEK: *Výklad Bible ...*, 225.

117 *Tamtéž.*

118 *Tamtéž.* Dopis pochází z 23. září 1925.

119 NA, fond MŠANO, kart. 1032, KTF UK, přípis z 1. října 1925 (příloha k čj. 110.717/25).

*o to pracuje, bych byl zachován zdejší universitě a protože nynější správce řádu není poměrů dosti znalý.*¹²⁰

Fribourgský ministr Python obdržel dopis, který vyzníval ze Zapletalovy strany téměř rezignovaně. Nikdo, ani on, ani pražská fakulta a české ministerstvo by se nemohli „cítit nikterak uraženi, jestliže se ministr školství z Fribourgu pokouší udržet mě zde.“¹²¹ Python si dopis vysvětlil jako vůli dominikánského profesora zůstat ve Švýcarsku a tím i svolení k jednání v témže duchu s představenými řádu. Musíme však říci, že ministr nečekal na Zapletalův dopis a první tyto kroky podnikl již 10. října, o den dříve.¹²²

Zamítavé rozhodnutí magistra dominikánského řádu ve věci odchodu do Prahy Zapletalovi došlo 16. října. Jeho energická odpověď o tři dny později, následně 30. října, 5. a 21. listopadu však neměla na konečné nařízení vliv.¹²³ Zapletal vůli svých představených dává 29. ledna 1926 fakultě i ministerstvu na vědomí.

2.2.5.5 Další jednání

Půlroční čekání pražské teologické fakulty na jmenování nového profesora biblického studia SZ tak skončilo bez výsledku. Na poradě kolegia 9. února 1926 děkan o této skutečnosti informoval všechny ostatní členy.¹²⁴ Protože však bylo třeba vyčkat na oficiální pokyny ministerstva školství, navrhuje prof. Budař s dalšími kroky počkat.

Jaké konkrétní jednání poradilo MŠANO fakultě dnes již nevíme. Zřejmě to nevěděli ani sami kandidáti, protože dr. Kutal zřejmě situaci pochopil jako svoji druhou šanci. O jeho snahách se dozvídáme z listu Aloise Musila. Po shlédnutí rukopisu jeho práce *Palestina* si povzdechl: „Kutal se uchází o profesuru na Karlově universitě. Ptal jsem se ho již před rokem na doklady. Tehdy neměl žádných. [...] Škoda Kutala! Půjde-li touto cestou, bude znamenitým žurnalistou, ale nebude vědeckým pracovníkem. [...] Je snadno ze dvou ze tří knížek francouzských sestavit knížku českou, ale je trudno propracovati se vlastním duchem k novým poznatkům.“¹²⁵

120 NA, fond MŠANO, kart. 1032, KTF UK, přípis z 11. října 1925 (příloha k čj. 124.230/25–26).

121 PETRÁČEK: *Výklad Bible ...*, 225. Dopis pochází z 23. září 1925

122 *Tamtéž*, 225–226

123 *Tamtéž*, 226–229

124 „Děkan oznamuje, že prof. Dr. Václav (sic!) Zapletal přípisem ze dne 29. ledna 1926 následkem toho, že nedostal svolení představeného řádu Dominikánského, stolici přijmouti nemůže. Týž oznámil, že svoje rozhodnutí oznámil také ministerstvu školství a národní osvěty.“ AUK, fond Katolická teologická fakulta 1891–1981, kart. 1, Protokoly profesorského sboru, zápis 9. února 1926 (čj. 272/25–26).

125 ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 1, Korespondence Musil Alois, dopis 28. březen 1926.

Hejčl v odpovědi na tento dopis se s prof. Musil shodl, že o dr. Kutalovi smýšlí stejně. Srov. LA PNP, fond Musil Alois, 169.57, Korespondence Hejčl Jan, dopis 30. březen 1926.

Téma uprázdněného místa přišlo na program schůze profesorského sboru až 17. května 1926, tedy téměř rok po prvním jednání a rok a půl od úmrtí prof. Sedláčka.¹²⁶ Oba bývalí referenti, prof. Šanda a dr. Hazuka „navrhují, aby profesorský sbor přidržel se minoritního návrhu porady, konané dne 12. června 1925 [...] Návrh ten jednomyslně přijat, a poněvadž Dr. Zapletal stolice té přijmouti nemohl, za řádného profesora navržen Dr. Josef Slabý, profesor na bohoslovecké fakultě v Olomouci.“¹²⁷

Jmenování, resp. faktický příchod dr. Slabého byla dlouhodobá záležitost. Okolnosti zdržení neznáme jistě. S největší pravděpodobností byly zapříčiněny vážnými zdravotními problémy. Profesor Hejčl, blízký spolupracovník navrženého kandidáta, píše v listopadu prof. Musilovi: „Myokarditis má i dr. Slabý, který byl v těchto dnech v Praze, aby jeho jmenování pro Prahu bylo odloženo, jež to nyní bylo by mu velmi nesnadno do Prahy se stěhovati.“¹²⁸ Po půl roce píše povzbudivější zprávu: „Kolega Slabý je stále na dovolené, ale stav jeho zdravotní se značně zlepšil. Do Prahy dosud jmenován není, stane se tak asi však již brzy.“¹²⁹ Na jmenování se nicméně čekalo dále. O prázdninách 1927 navštívil nemocného kandidáta dokonce sám jeho návrhovatel, prof. Šanda: „řekli mně, že kornatění cév již tak pokročilo, že sotva bude moci v Praze nastoupiti, což jsem mu i jemně naznačil, ale on má dosud velké odhodlání k dalšímu životu, já však vzhledem na tamní pohodlí bych do Prahy nešel. U kongregace mne loni očernil Hejčl, je zcela vyloučeno, že by takový člověk mohl k nám přijíti.“¹³⁰ Co míní Šanda tím „očerněním u kongregace“ nevíme. Citaci uvádíme spíše pro ilustraci zatvrzelého odmítání Hejčlovy kandidatury.

Dr. Josef Slabý se nakonec jmenování dočkal.¹³¹ Ustanovení řádným profesorem biblického studia SZ přišlo poslední den kalendářního roku 1927. Pro výuku na teologické fakultě potřeboval ještě dostat od pražského arcibiskupa nutnou kanonickou misi. Kordač však nechtěl nic uspěchat. Dokonce v jeho dopise můžeme vidět určité obavy, zda prof. Hejčl, kterého podporoval, nebyl k rezignaci z kandidatury na post na pražské fakultě nějak donucen. Uveďme si nyní podstatnou část dopisu z 22. února 1928 prof. Hejčlovi.

„Monsignore, svého času Jste podal žádost o kathedru St. Zákona na české fakultě v Praze. Račte mi laskavě sdělit: 1. Odvolal Jste dobrovolně svoji žádost?

---

126 AUK, fond Katolická teologická fakulta 1891–1981, kart. 1, Protokoly profesorského sboru, zápis 17. května 1926 (čj. 403/25–26).

127 *Tamtéž.*

128 LA PNP, fond Musil Alois, 169.57, Korespondence Hejčl Jan, dopis 10. listopad 1926.

129 LA PNP, fond Musil Alois, 169.57, Korespondence Hejčl Jan, dopis 9. duben 1927.

130 ZAO, fond Kutal Bartoloměj, kart. 1, Korespondence Šanda Vojtěch, dopis 4. listopad 1927.

131 Srov. VAŇÁČ: *Katolická teologická fakulta ...*, 109. Dr. Slabý byl jmenován 31. prosince 1927 s účinností od 20. prosince 1927.

*aneb z jaké jiné příčiny? 2. Bylo mi sděleno, že nynější kandidát p. profesora Šandy, prof. Slabý z Olomouce a) je nemocen b) nemoc že hlavně pochází ze zlovyku alkoholismu (vinného). Nebyly mi předloženy jeho kvalifikační dokumenty, jak bylo vždy povinností sboru při obsazování stolic. Prohlásil jsem Děkanátu, že nedám nikomu missionem can. docendi, kdo by nebyl legálně dosazen secundum modum procedenti před převratem. [...] Račte mi na tyto otázky laskavě odpovědět – jen pro mou tajnou informaci.*¹³²

Arcibiskup Kordač nakonec kanonickou misi jmenovanému dr. Slabému udělil. Vyučovat tedy mohl až od začátku letního semestru toho roku.¹³³ Celé to tříleté mezidobí mezi úmrtím prof. Sedláčka a začátkem výuky nového profesora biblické studium v Praze suploval Václav Hazuka.

Nový profesor působil na fakultě necelé tři roky. Profesor Josef Slabý umírá 29. prosince 1930 na nemoc způsobenou cukrovkou.¹³⁴ Suplováním byl znovu pověřen prof. Hazuka a do odebrání své kanonické mise také prof. Šanda.¹³⁵ Profesorský sbor byl opět postaven před otázku jakého nejvhodnějšího kandidáta navrhnout na jmenování řádným profesorem. Nevíme kolik bylo případných žadatelů o opět uvolněné místo. Jisté je, že fakulta postupně požádala o doplňující informace Josefa Hegera v Brně a Bartoloměje Kutala v Olomouci.¹³⁶ Druhý jmenovaný se obratem vzdal své kandidatury pro své pracovní vytížení, což děkan přijal s politováním.¹³⁷

Jistá šance na místo v Praze zasvitla i Hejčlovi. Jeho hlavnímu oponentu prof. Šandovi byla necelý rok před tím odebrána kanonická mise a nemohl tedy výrazně zasahovat do vnitřního jednání fakulty. Pražští profesori s návrhem přijeli za Hejčlem až do Olomouce. Na jednání jim však známý bibliista sdělil, že přáním olomouckého

---

132 ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 1, Korespondence Kordač František, dopis 27. únor 1928.

133 LA PNP, fond Musil Alois, 169.57, Korespondence Hejčl Jan, dopis 8. května 1928.

134 VAŇÁČ: *Katolická teologická fakulta ...*, 168.

135 Srov. VAŇÁČ: *Katolická teologická fakulta ...*, 109; srov. AUK, fond Katolická teologická fakulta 1891–1981, kart. 13, Děkanát, dopis 13. duben 1932 (čj. 498/31–32).

Důvodem odebrání kanonické mise byla angažovanost prof. Šandy ve sporu arcibiskupa Kordače a nuncia Ciriaciho v roce 1931. Dodnes se vedou spekulace ohledně důvodu rezignace pražského arcibiskupa. Profesor Šanda týden po podepsání rezignace Kordačem otisk v novinách článek, v kterém napadal nuncia Ciriaciho ze silného nátlaku na „starého kmeta“. Tvrdil, že *ipso iure* by měla být rezignace neplatná. Zasedání biskupů v Olomouci dne 1. října 1931 zbavilo ThDr. Vojtěcha Šandu kanonické mise. Srov. NOSEK: *op. cit.*, 24–27; MAREK: *Arcibiskup pražský ...*, 128–140.

136 Srov. AUK, fond Katolická teologická fakulta 1891–1981, kart. 13, Děkanát, dopis 12. únor 1932 (čj. 344/31–32); AUK, fond Katolická teologická fakulta 1891–1981, kart. 13, Děkanát, dopis 8. duben 1932 (čj. 486/31–32)

Stručný životopis Josefa Hegera srov. VAŇÁČ: *Katolická teologická fakulta ...*, 146–148

137 AUK, fond Katolická teologická fakulta 1891–1981, kart. 13, Děkanát, dopis 14. duben 1932.

AUK, fond Katolická teologická fakulta 1891–1981, kart. 13, Děkanát, dopis 22. květen 1932 (čj. 571/31–32).

arcibiskupa je, aby se kandidatury vzdal. V soukromém dopise mu totiž psal „neračte, prosím – a prosím velmi snaživě – ani pomýšleti na odchod od nás z naší fakulty, kterou jste povýšil. [...] Prosím Vás, nečinite toho!“¹³⁸ Místo sebe na pražskou fakultu však navrhl nového, mladého kandidáta Antonína Klevetu.¹³⁹ Ani jeho přestup nebyl jednoduchý. Po měsíci zaslal děkan Kudrnovský prof. Hejčlovi dopis, ve kterém opět vyjádřil lítost nad jeho odstoupením do kandidatury a zároveň si postěžoval: „Rovněž i vdp. Klevetu nechce propustiti nejdůstojnější pan arcibiskup, ano i týž sám nemá v úmyslu z Olomouce odejiti.“¹⁴⁰

Vyloženě v opačném duchu a plný optimismu píše svému příteli Alois Musil: „Profesorem Starého zákona na universitě Karlově může býti pouze jediný člověk a to Hejčl. [...] Víím, že osobně ztratí odchodem z Olomouce, avšak věc získá a on nežije pro svou osobu, nýbrž pro věc.“¹⁴¹ Již však věděl, že Hejčl odejít nechce a místo sebe navrhl jiného kandidáta. Nakonec byl na podzim 1932 pověřen výukou dr. Josef Heger z Brna. Jmenování řádným profesorem se zdrželo. Až v březnu 1937 vydává ministerstvo potřebný výnos.¹⁴²

2.2.6 „Suplent“ Václav Hazuka

V krátkosti shrňme působení prof. Hazuky při suplování biblického studia SZ.¹⁴³ Po návratu ze svých studií v zahraničí je mladý odborník na semitské jazyky požádán, aby od roku 1906 zastupoval na přednáškách často nemocného prof. Sedláčka.¹⁴⁴

138 Srov. ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 1, Korespondence Prečan Leopold, dopis 11. květen 1932.

139 AUK, fond Katolická teologická fakulta 1891–1981, kart. 13, Děkanát, dopis 24. květen 1932 (čj. 578/31–32). Děkan fakulty žádá pražský ordinariát, zda by vyjednal s olomouckým protějškem případný přestup Kleveta do Prahy na pozici odborného asistenta.

Antonín Kleveta (* 18. leden 1904 Vítěčice – † 16. květen 1969 Lipník nad Bečvou) po maturitě v Kroměříži (1923), teologii studoval v Olomouci a Strasburgu. Kněžské svěcení přijal 1927; v dalším biblickém studiu pokračoval v Jeruzalémě (1928–1930). Vyučovat začal na olomoucké fakultě, kde také promoval na doktora teologie (1933). Pedagogická činnost přerušena vězením (1942–1945). Po zrušení fakulty nastoupil v roce 1952 do invalidního důchodu, avšak po jejím obnovení (1968) se nakrátko vrací. Srov. NOVOTNÝ Vojtěch: *Katolická teologická fakulta 1939–1990*, Praha: Karolinum, 2007, 352–353.

140 ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 1, Korespondence Kudrnovský Alois, dopis 28. červen 1931.

141 ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 1, Korespondence Musil Alois, dopis 20. květen 1932.

142 VAŇÁČ: *Katolická teologická fakulta ...*, 109.

143 Václav Hazuka (* 22. září 1875 Hracholusky – † 3. září 1947 Praha) po maturitě v Českých Budějovicích (1894) studoval teologii v letech 1894–1898 v Praze. Doktorát získal tamtéž v roce 1901. Orientalistiku a asyriologii studoval v Berlíně (1902–1906). V roce 1907 získal další doktorát. Po různém působení na vzdělávacích ústavech v Praze a Hradci Králové, byl nakonec v roce 1919 jmenován řádným profesorem v Praze. Penzionován v roce 1940, a po opětovném nástupu na fakultu (červen 1945), i podruhé v listopadu 1945. Srov. VAŇÁČ: *Katolická teologická fakulta ...*, 144–146; BOGNER Václav: *Za universitním profesorem Václavem Hazukou*, in: ČKD (1947) 291–292.

144 AUK, fond Katolická teologická fakulta 1891–1981, kart. 13, Děkanát, pedagogická činnost prof. Václava Hazuky – list děkana *Ad circulandum*, 6. únor 1932. Od 25. srpna 1898 do 1. října 1909 působí v duchovní správě. Přednášky prof. Sedláčka s přestávkami suploval v letech 1906–1909, tj. celkem tři roky.

Po uvolnění místa profesora SZ v Hradci Králové a po odchodu prof. Hejčla do Olomouce, přechází dr. Hazuka do východních Čech, ale v Praze stále přednáší arabštinu, aramejštinu a syrštinu.¹⁴⁵ Vytvořením nové profesury semitských jazyků v Praze přechází opět do Prahy.¹⁴⁶ Od roku 1924 začíná být prof. Sedláček znovu vážně nemocný a tak je prof. Hazuka požádán suplováním jeho předmětu, tj. biblického studia SZ. Přes zmiňované průtahy a zdravotní obtíže se dr. Slabý výuky ujímá až v letním semestru 1928.¹⁴⁷ Umírá však v prosinci 1930. Zástupem je opět pověřen prof. Hazuka. Nový suplent je určen až na podzim 1932.

Dohromady, kromě svých původních povinností, suploval na fakultě výuku biblického studia SZ celých 8 let. Veliké vypětí při svých přednáškách a časté suplování zřejmě zapříčinili, že prof. Hazuka zveřejnil pouze jednu svoji větší vědeckou práci.¹⁴⁸

---

145 V Hradci Králové působí od 1. října 1909 do 9. září 1911. Docent semitských jazyků v Praze od roku 1907.

146 Na pražské fakultě působí od 9. září 1911.

147 Suplování profesury SZ mezi 1924 a 1928 trvalo půl čtvrtého roku.

148 Srov. VANÁČ: *Katolická teologická fakulta ...*, 146; HAZUKA Václav: *Srovnání života a zvyků starých Babyloňanů se životem patriarchů dle současných pramenů*, Praha, 1908

3 Vznik starozákonního překladu Bible České

3.1 Počátek překladu

V Praze, 14/4 1912

Eximie!

Byli bychom Vás s Dr. Podlahou tak rádi uviděli v Praze, abychom s Vámi pojednali o novém vydání Starého zákona ve Svatojan. Dědictví.

Nyní se to nedá tak vypsati, a čas kvapí! Nebylo by možno přijeti?

Srdečně Vás zdraví Váš Dr. Tumpach

Tento dopis bychom mohli chápat jako počátek vzniku jednoho z největších biblických děl 20. století v českých zemích.¹⁴⁹ V této kapitole se budeme snažit zaměřit na okolnosti vzniku nového překladu Starého zákona a jeho ohlas v soudobé odborné i široké veřejnosti.

Na počátku devatenáctého století vznikl v českém katolickém prostředí překlad Písma svatého z latinské Vulgáty od Františka Faustina Procházky.¹⁵⁰ V pozdějších letech byla celá práce revidována, přičemž druhé revizi¹⁵¹ se lidově říkalo *Bible svatojánská*, která se „vzápětí stala na dalších čtyřicet let nejrozšířenější českou biblí“.¹⁵² V té době vznikaly sice i jiné překlady, ale ty se svojí kvalitou a popularitou nedaly s tímto velkým dílem srovnávat.

Nejzajímavější snahou českých biblistů ze začátku nového století se nám z našeho pohledu může jevit úsilí profesora pražské bohoslovecké fakulty Jaroslava Sedláčka.¹⁵³ Měl v úmyslu sjednotit publikační činnost tehdejších biblistů a následně vytvořit nový český biblistický časopis. Součástí smělého plánu byl nový překlad Bible za použití moderních překladatelských metod. Ke spolupráci přizval prof. Aloise Musila, tehdy ještě působícího v Olomouci, a prof. Vincenta Zapletala OP ze švýcarského Fribourgu. Domlouvání

149 Otištěno v BČ, sv. 3, Praha: Dědictví svatojánské, 1925, Úvod V.

150 V roce 1786 vyšel Nový zákon, roku 1804 Starý zákon.

151 *Bible česká čili Písmo svaté. a výkladem opatřené. (Péčí Fr. Srdínka a dra Klementa Borového)*, sv. 3, Praha: Dědictví svatojánské, 1888–1889. Tyto i následující bibliografické údaje srov. VERNER František: *Bibliografie českých překladů celé Bible i jejích částí*, Praha: Česká katolická Charita, 1987. K tématu českých překladů srov. BARTOŇ Josef: *K dějinám českého biblického překladu*, in: IKD 12 (2006) 6–8.

152 BARTOŇ: *K dějinám ...*, 7.

153 Jaroslav Sedláček (* 4. únor 1860 Hostomice – † 3. leden 1925 Praha) v roce 1882 vysvěcen na kněze. Procestoval téměř celou Evropu, Sibiř, Palestinu a Egypt. Tiskem vydal mluvnice hebrejského a arabského jazyka. Překládal orientalistickou literaturu. Vydal výklady Žalmů, Knihy Soudců a překlady některých knih Písma svatého. Srov. VAŇÁČ: *Katolická teologická fakulta ...*, 166–167; heslo *Sedláček Jaroslav*, in: OtSN, sv. 22, 750–751; OSNND, díl 5, sv. 2, 1069.

proběhlo během léta 1904. Všichni zainteresovaní byli sice návrhem nadšeni, neskrývali ovšem svůj strach z reakce čtenářů, jak nám vysvětluje z dopisů Aloise Musila psaných do Fribourgu: „*Já jsem sice zásadně pro vydání těch spisů, ale přeji si, abych si při tom směl počínat vědecky a kriticky.*“ Nakonec se dohodli, že bude lepší nejdříve intenzivněji přispívat do již zavedených časopisů a až po dvou třech letech založit časopis nový a začít pracovat na překladu. Když papež Pius X. vydal 3. července 1907 dekret *Lamentabili sane exitu*, a o dva měsíce později 8. září encykliku *Pascendi Dominici gregis*, z velkého a nadějného plánu sešlo.¹⁵⁴ Po dvou letech se však rýsuje obnovení alespoň malé části toho, co si prof. Sedláček dříve předsevzal. Na výroční schůzi Dědictví sv. Prokopa v dubnu 1909, pod vedením Dr. Tumpacha, „*byl univ. prof. dr. Jarosl. Sedláček dožádán, aby ve spojení s českými biblisty starozákonními, zejména s dr. Al. Musilem, dr. J. Hejčlem, dr. Vinc. Zapletalem, dr. V. Hazukou, postaral se o introdukční, archeologické a exegetické práce Písma sv. Starého zákona*“.¹⁵⁵ Nadějná očekávání však zřejmě zůstala nenaplněna. Hejčl později poznamenává: „*Se správou Dědictví sv. Prokopa měl smluveno, že vypracuje pro ně historicko-kritický úvod do biblických knih St. Zákona a odborné komentáře knihy Josue a Jeremjáše; k prvním dvěma knihám Hejčl má mnoho látky v rukopisu již připraveno, nepříznivé okolnosti však nedovolily dosud, aby byly dokončeny a vydány.*“¹⁵⁶ Vydání těchto knih se Hejčl ale nedočkal. Rukopisy se nám v pozůstalosti nedochovaly.¹⁵⁷

Práce na novém překladu celého Písma sv. se nakonec opět ujalo Dědictví svatojánské v čele s dr. Josefem Tumpachem¹⁵⁸ a dr. Antonínem Podlahou.¹⁵⁹ Celý text měl využívat moderní český jazyk a hlavně měl být opatřen úvodem a výkladovými poznámkami.¹⁶⁰

154 Srov. PETRÁČEK: *Výklad Bible ...*, 71–72.

155 [neuveden]: *Z „Dědictví sv. Prokopa.“*, in: ČKD (1909) 307.

156 heslo *Hejčl Jan*, in: ČSB, sv. 4, 767–771. Autobiografický článek Hejčl napsal na přelomu let 1928/1929.

157 Zřejmě část plánovaného komentáře ke knize Jozue poskytl Hejčl čtenářům již v roce 1912. HEJČL Jan: *Jak vykládá moderní, vyšší kritika biblická původ knihy Josue*, in: ČKD (1912) 22–27, 113–119, 240–247, 325–332, 417–422, 612–617, 703–708, 768–778.

158 Josef Tumpach (* 20. prosinec 1862 Osek u Rokycan – † 26. listopad 1916 Praha) vysvěcen na kněze (1887) učil na pražské bohoslovecké fakultě církevní právo a křesťanskou sociologii. Kanovník metropolitní kapituly (1902). Od mládí byl literárně činný – psal vlastní poezii, beletrii, překládal slovanské spisovatele. Spolupracoval s dr. Podlahou na vydávání katolických periodik. Srov. VAŇÁČ: *Katolická teologická fakulta ...*, 175–176; heslo *Tumpach Josef*, in: OtSN, sv. 25, 862–863.

159 Antonín Podlaha (*20. leden 1865 Praha – †14. únor 1932 Praha) od mládí se zajímal o filologii a historii. Nedokončil studia práv, přestoupil na teologii. Vysvěcen 1888, na bohoslovecké fakultě v Praze vyučoval křesťanskou archeologii. Vydavatel, spolupracoval při pořádání výstav. Jmenován metropolitním kanovníkem (1904). Vykonával rozsáhlou vědeckou a pedagogickou činnost (dějiny umění, biblistika, překlady knih) – člen Zemské školní rady, České akademie věd a umění, Královské české společnosti nauk. Roku 1920 jmenován pomocným biskupem v Praze.

Kritický životopis není sepsán. Srov. <http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/podlha.html>, (8. listopad 2007); Vzpomínky na biskupa Podlahu v celém *Přehled 2* (1935).

160 Srov. heslo *české překlady biblické*, in: ČSB, sv. 3, 334–341.

Překlad Nového zákona byl použit z již existující práce prof. Jana Ladislava Sýkory.¹⁶¹ Základní předlohou mu byla latinská Vulgáta, avšak stále přihlížel k původnímu řeckému textu. Překlad vyšel ve dvou částech – samostatná Evangelia vyšla tiskem roku 1909, zbylá část NZ pak roku 1914.¹⁶² Starý zákon v soudobém a čtivém jazyce neexistoval. Profesori Mlčoch¹⁶³ nebo Sedláček¹⁶⁴ sice vydali některé z jeho knih, zvláště Žalmy, na celý text Starého zákona se ale teprve čekalo.

Pro nový překlad byl vybrán olomoucký profesor Starého zákona a východních jazyků Jan Nepomuk Hejčl. „*Žádají, bych pořídil pro 'Dědictví sv. Jana' nový překlad český bible S. Z. Celá práce vypočtena jest asi na 8 roků.*“¹⁶⁵ „[...] bych obstaral nový překlad a výklad církevní bible. Není to ovšem práce vděčná, avšak potřebná a proto jsem nabídku přijal.“¹⁶⁶

Připomeňme, že vytvořit nový český překlad bylo i přáním prof. Aloise Musila. Když mu Hejčl zasílá na ukázkou nové sešity, přikládá dopis. „*Těší mne, že mohu Vaše bývalé myšlenky uskutečňovati. Chtěl Jste míti nový český překlad Bible a zde již něco z něho. Bude míti ovšem své nedostatky, ale je to počátek, na kterém bude lze dále stavěti.*“¹⁶⁷

Bylo naplánováno, že BČ bude vycházet sešitově. Jednak z praktických důvodů, samostatné sešity budou levnější, jednotlivé překlady se mohou tisknout postupně jak budou vznikat a případné překladatelské nedostatky se mohou průběžně zapracovávat. Dr. Hejčl vzpomíná na dopis od dr. Podlahy: „*Veledůstojný pane professore! Mám velikou radost z Vašeho překladu Písma sv., jakož i z posledního Vašeho dopisu, jenž zajišťuje*

161 *Nový zákon našeho Ježíše Krista. Podle Vulgáty se stálým zřetelem na původní text řecký přeložil, úvody i výklady opatřil dr. Ladislav Sýkora*, Praha: Dědictví svatojánské, 1915.

Jan Ladislav Sýkora (* 16. duben 1852 Železnice u Jičína – † 26. srpen 1928 Jičín) vysvěcen na kněze (1877), od září 1891 působil na pražské bohoslovecké fakultě jako profesor Nového zákona. Od roku 1899 kanovníkem kapituly Všech svatých. Byl jeden rok rektorem české univerzity v Praze. Přispíval do OtSN a ČSB. Vytvořil překlad Nového zákona (1909 a 1914), později součást BČ. Srov. VANÁČ: *Katolická teologická fakulta ...*, 170–171; heslo *Sýkora Jan Ladislav*, in: OtSN, sv. 24, 477; OSNND, díl 6, sv. 1, 636–637.

162 SÝKORA Ladislav: *Evangelia*, Praha: Dědictví svatojánské, 1909; *Apoštolář či Skutky a listy apoštolů se Zjevením sv. Jana*, Praha: Dědictví svatojánské, 1914.

163 MLČOCH Melichar: *Žaltář aneb Kniha žalmů*, Olomouc, ¹1886, ²1892; *Žaltář neb Kniha žalmů. Dle původního textu hebrejského jakož i dle církevní latinské vulgaty*, Olomouc, 1906.

Melichar Mlčoch (* 6. leden 1833 Kládka na Moravě – † 6. dubna 1917 Olomouc?) vysvěcen na kněze (1856), v pastorační službě mimo jiné v Charvátech, kde se seznámil s prof. Sušilem. Od roku 1869 profesor Starého zákona v Olomouci. Významný odborník na semitské jazyky. Bohatá odborná publikační činnost. Vydává překlad jednotlivých knih Starého Zákona, různá vydání Žaltáře. Významně ovlivnil své žáky – např. budoucího orientalistu Aloise Musila. Srov. heslo *Mlčoch Melichar*, in: OtSN, sv. 17, 454–455; ÖBL, sv. 6, 330.

164 SEDLÁČEK Jaroslav: *Kniha soudcův*, Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1910; *Výklad posvátných žalmů a biblických chvalozpěvů breviáře*, sv. 2, Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1900–1901.

165 MV, fond Musil Alois, 18.673, korespondence Hejčl Jan, dopis 20. června 1912.

166 MV, fond Musil Alois, 18.673, korespondence Hejčl Jan, dopis 22. března 1913.

167 MV, fond Musil Alois, 18.673, korespondence Hejčl Jan, dopis 21. červenec 1915.

*rychlý postup práce. Jest již rozhodnuto, že Písmo sv. bude vycházeti v šestiarchových sešitech, i těším se velice na to, až vyjde první sešit. Se srdečným pozdravem Váš oddaný Dr. Antonín Podlaha.*¹⁶⁸ Poslední takovýto sešit vyšel 19. května 1925 jako dvojčíslo 61-62.

3.2 Pravidla překladu

Prvním důležitým krokem bylo stanovení pravidel a způsobu překladatelské práce. Východiskem měla být cílová skupina čtenářů a prostředí pro praktické využití překladu. V první řadě mělo jít o „*knihu lidovou, knihu rodinnou, by lid tuto královnu knih četl, by biblicky smýšlel, cítil a dle nauky v knize knih obsažené jednal a žil!*“¹⁶⁹ Zároveň to měla být praktická pomůcka pro kněze při přípravě kázání a v modlitbě.

Podívejme se podrobněji, jaké si překladatel stanovil pracovní zásady. Pomůže nám v tom článek, který prof. Hejčl zveřejnil na počátku své překladatelské práce.¹⁷⁰ Jak již bylo zmíněno výše, v dubnu 1912 byl prof. Hejčl poprvé kontaktován dr. Tumpachem s žádostí a za nedlouho po prvním setkání (16. května 1912) se dohodli na zásadách práce BČ.¹⁷¹ Tato pravidla byla počátkem roku 1913 představena široké veřejnosti, logicky rozdělena do třech oblastí. Překladatel tak dal možnost případným oponentům vznést námitky vůči novému překladu ještě v zárodku. V budoucím sporu s prof. Šandou se tento článek jevil jako velmi prozíravý počín.

3.2.1 Předloha

Za prvé bylo nutné si jasně určit, která jazyková verze Písma bude použita jako *předloha*; zda překládat z překladu (tj. z latinské Vulgáty), nebo z hebrejského originálu. Bylo tedy zapotřebí vyjasnit jejich vzájemný vztah. Hejčl musel mít neustále na zřeteli dekret čtvrtého zasedání Tridentského koncilu ohledně používání Jeronýmovy Vulgáty.¹⁷² Zároveň však viděl význam originálních, hebrejských rukopisů. Obsáhle se problematice věnoval v úvodu k prvnímu dílu BČ.

---

168 HEJČL Jan: *Kapitola ze života biskupa dr. Antonína Podlahy*, in: *Přehled* 2 (1935) 19–20. Originál dopisu se nedochoval, přepis je nedatovaný, první sešit BČ vyšel v roce 1913.

169 HEJČL Jan: *Nový překlad Starého Zákona do češtiny*, in: *Hlídky* (1913) 1.

170 *Tamtéž*, 1–4.

171 Srov. HEJČL Jan: *Kapitola ze života biskupa dr. Antonína Podlahy*, in: *Přehled* 2 (1935) 19–20.

172 Dekret *Decretum de vulgata editione Bibliorum et de modo interpretandi s. Scripturam* z 8. dubna 1546 rozhodl, že „*právě toto staré vydání Vulgáty, které se mnohaletým používáním v Církvi osvědčilo, má se ve veřejných přednáškách, vědeckých disputacích, kázáních a výkladech považovat za autentické. A ať se jej nikdo neodvážívá a nepokusí pod nějakou záminkou odmítnout.*“ in: DS 1506.

Slovensky NEUNER Josef, HEINRICH Roos: *Viera cirkvi v úradných dokumentech jej Magistéria*, Trnava: Dobrá kniha, 1995, 64–65.

Z pochopitelných důvodů tedy překladatel volil znění klementinské Vulgáty. Konkrétně pak text vydaný Michaelem Hetzenauerem z roku 1906.¹⁷³ V tomto vydání totiž autor „připojil dosti obsáhlý seznam odchylek Vulgaty od textu hebrejského a řeckého“.¹⁷⁴ Protože je však „všeobecná tužba, aby bible byla přeložena přímo z originálu“, přijal Hejčl „loyálně za základ své předlohy Vulgátu, ale hleděl ustavičně k hebrejskému znění“.¹⁷⁵

Jednotlivé odchylky hebrejského textu od Vulgáty jsou v BČ uváděny v bohatých poznámkách pod čarou. Pouze zcela výjimečně, kdy Vulgáta jde proti smyslu hebrejského originálu, se v hlavním textu objevuje kritické čtení.¹⁷⁶ Důležitější je věrnost myšlenkovému obsahu než úzkoprsý, čistě literární překlad. Hejčl píše, že překládat Vulgátu slovíčko po slovíčku začátkem dvacátého století by snad už bylo hříchem.¹⁷⁷

3.2.2 Svoboda překladatele

Druhý oddíl článku hovoří o určité *svobodě*, která spočívá ve svobodném používání vědeckých poznatků při překladu. Rozdělení biblického textu podle jednotlivých logických celků, doplnění jednotlivých pasáží různými výkladovými pomůckami – to všechno zvyšuje čtivost Písma a jeho porozumění. Velkým přínosem BČ bylo otištění šesti velkých a barevných map Svaté země.

Snad největší novum BČ v dosavadních českých překladech byl odlišný způsob tisku u prózy a u poezie. Hejčl Musilovi píše „Zvláštní pozornost věnuji básnickým textům; snažím se, aby byly také – pokud možno – rhytmicky přeloženy.“¹⁷⁸ V tehdejší době bylo v tomto směru učiněno několik pokusů, ale každé vydání (Fillion, Hetzenauer, Hejčl) bylo svým způsobem originální.¹⁷⁹

---

173 *Biblia Sacra Vulgatae*, ed. P. Michael Hetzenauer OFM^{Cap}, Innsbruck, 1906.

Michael Hetzenauer OFM^{Cap} (* 30. listopad 1860 Zell bei Kufstein – † 4. srpen 1928 Řím) v roce 1878 vstoupil ke kapucínům a byl vysvěcen na kněze (1883). Od roku 1904 profesor biblické exegeze na lateránské univerzitě v Římě. Od 1914 byl konzultorem Papežské biblické komise (PBK). Vydal kritické vydání Vulgáty a množství knih o exegezi a biblické kritice. Srov. heslo *Hetzenauer Michael*, in: BBKl, sv. 2, sl. 794–795; NCE, sv. 6, 1091; ÖBL, sv. 2, 307. Dějiny PBK a přehled výnosů srov. heslo *Pontifical Biblical Commission*, in: NCE, sv. 11, 551–554.

174 JEDLIČKA Antonín: *Vydání Vulgaty*, in: ČKD (1914) 255–256.

175 Srov. HEJČL Jan: *recenze Bible Česká ...*, in: ČKD (1917) 779.

176 Srov. *Tamtéž*, 780. Můžeme si to uvést na příkladu Nm 21, 13a: Vulgáta: „Quem relinquentes castrametati sunt contra Arnon, quae est in deserto, et prominet in finibus Amorrhaei.“; BČ: „Odešedše odtud položili se proti (potoku) Arnonu, který je v poušti, vychází v území Amorrhajských“, poznámka k verši: „Místo 'vyvěrá' Vulg. doslovně 'vyčnívá', protože sv. Jeroným měl za to, že Arnon je skála. Je to však i zde potok.“

177 Srov. HEJČL Jan: *Nový překlad Starého Zákona do češtiny*, in: Hlídka (1913) 2.

178 MV, fond Musil Alois, 18.673, korespondence Hejčl Jan, dopis 21. červenec 1915.

179 FILLION Louis-Claude: *La Sainte Bible commentée d'après la Vulgate*, sv. 8, 1888–1895. Tento francouzský překlad měl v roce 1905 již 6 vydání.

Hejčl se o starozákonní poezii sám hluboce zajímal.¹⁸⁰ Ve svém článku shrnuje některé marné snahy exegetů buď nalézt inspiraci syrskou poezií nebo násilně aplikovat metrum založené na počtu slabik. Většina židovských středověkých učenců se však klonila k úměře myšlenkové (*parallelismus membrorum*).¹⁸¹ Spíše se zdá, že hebrejská metrika je založena na slovním přízvuku. Hejčl zde přebírá nauku profesora Vincenta Zapletala OP.¹⁸² Jako shrnutí můžeme uvést, že biblická poezie nečerpá ani ze syrské ani z řecké nebo jakékoli jiné poezie, nýbrž je naprosto jedinečná.

Zásadní přínos celé BČ však leží v uvedených poznámkách pod čarou. Právě jejich obsah má budoucímu čtenáři nejvíce pomoci při pochopení textu. Sám prof. Hejčl píše, že poznámky v BČ „*hýří bohatstvím látky, aby bohoslovec, kněz a poněkud inteligentnější laik [...] nabyly rychle a snadno poučení*“.¹⁸³ Autor ve vysvětlivkách postihl velikou šíři jednotlivých oborů soudobé biblistiky. Neopomněl přitom používat všechnu dostupnou literaturu. Velmi často se v poznámkách objevují odkazy na M.-J. Lagrange,¹⁸⁴ A. Musila, V. Zapletala, V. Šandu, F. Vigouroux,¹⁸⁵ F. Hummelauera,¹⁸⁶ J. Knabenbauera,¹⁸⁷ zvláště

180 HEJČL Jan: *O prosodii biblické*, Hlídká (1909) 476–480.

181 HEJČL Jan: *Je tzv. parallelismus membrorum výhradně zvláštnost básnictví biblického?*, in: ČKD (1933) 197–201.

V BČ jsou podobné odborné termíny Hejčlem překládány do „srozumitelnější češtiny“:

parallelismus membrorum = *souběžnost, rozčlenění, obdoba, myšlenkový úměr členů* (=stichů)

parallelismus synonymus = *souběžnost souznačná*

parallelismus syntheticus = *obdoba skladná, doplňující, pokračující*

metrika = *rozměrnictví*

Srov. HEJČL Jan: *recenze Bible Česká ...*, in: ČKD (1926) 273.

182 ZAPLETAL Vincent: *De poesi Hebraeorum in Veteri Testamento conservata*, Freiburg im Schweiz, 1909.

183 HEJČL Jan: *recenze Bible Česká ...*, in: ČKD (1917) 783.

184 Marie-Joseph Lagrange OP (* 7. březen 1855 Bourg-en-Bress – † 10. březen 1938 Saint-Maxim) před vstupem do dominikánského řádu (1879) vystudoval práva v Paříži. Magistrem řádu poslán založit biblickou školu v Jeruzalémě (1890). Založil odborný časopis *Revue biblique*. Zahájil velký vědecký projekt biblických komentářů, který později kvůli rozhodnutím PBK pozastavil. Zakladatel historicko-kritické metody v katolické biblistice. Srov. PETRÁČEK Tomáš: *Marie-Joseph Lagrange. Bible a historická metoda*, Praha: Krystal OP, 2005. Srov. heslo *Lagrange Marie Joseph*, in: BBKl, sv. 4, sl. 994; NCE, sv. 8, 322.

Na jeruzalémské škole alespoň chvíli studovali V. Zapletal (1891–1893), A. Musil (1895–1897), V. Šanda (1898–1900) i J. Hejčl (1904–1905).

185 Fulcran Vigouroux (* 13. únor 1837 Nant – † 21. únor 1915 Paříž) vysvěcený na kněze 1861, byl profesorem filosofie v Autun (1862–1864), Issy (1864–1868); potom se vrátil do Paříže. Působil na Katolickém institutu v Paříži (1890–1902). Papež Lev XIII. ho jmenoval sekretářem vzniklé PBK, kde aktivně působil (1905–1913). Díky svým schopnostem byl jednou z největších postav katolické biblistiky 19. století. Některé jeho knihy se načas objevily na církevním Indexu. Srov. heslo *Vigouroux Fulcran Grégoire*, in: BBKl, sv. 12, sl. 1391–1394; NCE, sv. 14, 668.

186 Franz von Hummelauer SJ (* 14. srpen 1842 Vídeň – † 12. duben 1914 Heerenberg) v roce 1860 vstoupil do jezuitského řádu. Během formace studoval hlavně biblickou exegezi. Působí v Anglii, Belgii, Německu a Holandsku. Je spoluzakladatelem (1884) *Cursus Scripturae Sacrae*, od 1903 konzultorem PBK. Za své názory o exegezi čelil ostré kritice, na jejichž základě svoji činnost v tomto oboru omezil. Vydal komentáře k 1,2Sam, Ruth, Gn, Ex, Nm, Dt, Jos, 1Kron (1886–1905); a knihu *Inspirace Písma* (1877, 1898). Srov. heslo *Hummelauer Franz*, in: BBKl, sv. 2, sl. 1179–1180; NCE, sv. 7, 236–237; ÖBL, sv. 3, 10.

187 Joseph Knabenbauer SJ (* 19. březen 1839 Bavorsko – † 12. listopad 1911 Maastricht) v roce 1859

u žalmů často cituje R. Dvořáka,¹⁸⁸ z německých protestantských biblistů zmiňme E. Kautzsche.¹⁸⁹

„Při spoustě poznámek z oboru jmenovaných byl si vykladatel ustavičně vědom náboženskomravní ceny bible a věnoval zejména zvláštní pozornost srovnávacím dějinám náboženství a etiky.“¹⁹⁰ Ostatně jak vzpomíná ve svém vlastním životopise pro *Český slovník bohovědný*, chtěl se stát v tomto oboru specialistou.¹⁹¹ V poznámkách tak nalezneme množství odkazů na mýtické příběhy v jiných náboženstvích – perském nebo indickém, později i řeckém. Nechybí ani zmínka o Chamurapiho zákoníku v porovnání se Zákonem Mojžíšovým.

Do BČ je vloženo celkem šest různých map. Na první z nich je znázorněno území Palestiny.¹⁹² Dále nechal dr. Podlaha pomocí již existujících štočků vytisknout mapy „Sýrie, Assýrie a Babylonie“, „Střed horstva Sinajského“ od německého kartografa Heinricha Kieperta,¹⁹³ „Plán Jerusalema“ od Palestinského spolku a dvě černobílé mapy „Mapka poloostrova Sinajského“ z knihy F. Vigouroux, ¹⁹⁴ kterou přeložil a doplnil sám dr. Podlaha, a „Země biblické“ v měřítku 1 : 25 000 000 od prof. Aloise Musila.¹⁹⁵

---

vstoupil do jezuitského řádu, studoval zejména filologii, filozofii a biblickou exegezi. Od roku 1872 byl profesorem exegeze SZ i NZ v anglickém Ditton Hall. Po roce 1895 přešel na řádové učiliště do Valekenbergu, kde zůstal až do své smrti, jako neobyčejně pracovitý autor biblických komentářů. Spolu s K. J. Cornelym SJ a F. Hummelauerem SJ založili *Cursus Scripturae Sacrae* (1884). Nejvíce pracoval na komentářích starozákonních proroků. Byl znalcem patristiky, scholastiky a soudobé exegeze. Srov. heslo *Knabenbauer Joseph*, in: BBKl, sv. 4, sl. 107–108; NCE, sv. 8, 214.

188 Rudolf Dvořák (* 12. listopad 1860 Dříteň – † 1. únor 1920 Praha) od roku 1879 studoval filologii a později orientalistiku. Významný český orientalista působil na filozofické fakultě v Praze (1890 jmenován profesorem). Měl bohatou odbornou publikační činnost zabývající se jak lingvistikou (překlady orientální poezie), tak kulturní historií; z biblických knih vydal z původních jazyků básnický překlad knih Rút (1893), Píseň písní (1895, 1918), Žalmů (1911–1914), Přísloví (1914–1915). Srov. TAUER Felix: *K výročí narození a smrti Rudolfa Dvořáka*, in: *Nový Orient* (1960) 30–32.

189 Emil Kautzsch (* 4. září 1841 Plavno – † 7. květen 1910 Halle) teologii a orientalistiku studoval v Lipsku, kde se habilitoval (1869) pro exegezi Starého zákona; profesorem byl jmenován 1871. Působil v Basileji, Tübingen (zde působil také jako známý kazatel), Halle. Byl spoluzakladatelem německého palestinského spolku. Tiskem vydal mluvnici biblické aramejštiny (1884), překlad Starého zákona (1890–1894) a množství prací věnovaných literární kritice, v které zastával spíše konzervativní názory. Srov. heslo *Kautzsch Emil*, in: BBKl, sv. 3, sl. 1265–1267, OtSN, sv. 14, 99; NCE, sv. 8, 137–138.

190 HEJČL Jan: *recenze Bible Česká ...*, in: ČKD (1917) 784

191 Srov. heslo *Hejčl Jan*, in: ČSB, sv. 4, 767–771.

Srov. NA, fond MKV, kart. 358, Složka Hejčl Johann, krátký životopis Jana Hejčla v Návrhu na jmenování řádného profesora na uprázdněnou katedru Biblického studia Starého zákona a východních jazyků po odchodu prof. Aloise Musile do Vídně. Datováno 6. září 1909.

192 Srov. ZAO, fond Kutal Bartoloměj, kart. 1, Korespondence Hejčl Jan, dopis 7. dubna 1924.

193 Mapa pod označením „Environs of the Monastery fo Mt. Sinai and of the Jebel Musa“ byla vytištěna v knize BAEDEKER Karl: *Egypt, handbook for travellers. pt. 1. Lower Egypt, with Fayum and the peninsula of Sinai*, Londýn, 1885.

Srov. digitální snímek http://rudr.rice.edu/bitstream/handle/1911/9320/BaeEg2a_502be.jpg

194 VIGOUROUX Fulcran: *Bible a nejnovější objevy v Palestině, Egyptě a Assyrii. Vydání francouzské se svolením spisovatelovým přeložil Antonín Podlaha*, sv. 5, Praha: Nakladatelství Václava Kotrby, 1896–1903.

195 ZAO, fond Hejčl Jan, dodatek, Korespondence Podlaha Antonín, dopis 3. prosince 1924.

3.2.3 Uhlazenost překladu

Jako třetí zásadu stanovil Hejčl *uhlazenost*. Protože se BČ překládá ve dvacátém století pro čtenáře žijící taktéž ve dvacátém století, je tedy oprávněné k překladu využívat bohatost a možnosti češtiny tohoto století. Latina i hebrejščina dokáží vyjádřit spoustu věcí, jsou ovšem místa, která moderní čeština dokáže vystihnout mnohem lépe.

Ohlas na první vydaný sešit BČ ohledně kvality použité češtiny, její slovní zásoby a gramatiky, přišel již začátkem roku 1914.¹⁹⁶ Dr. Vrátný si stěžuje, že BČ málo sleduje dosavadní překlady Bible, zvláště pak *Bibli svatojánskou*.¹⁹⁷ Autoři ještě starší *Bible svatováclavské* prý pracovali se dvěma starými českými překlady a různě z nich vybírali slova a věty, podle toho, co více odpovídalo latinskému textu.¹⁹⁸ Hejčl tento názor odmítl. Nový překlad Písma měl sloužit praktickým potřebám věřících, proto byla potřeba, aby mluvil češtinou, které by každý čtenář bez námahy porozuměl. „*Ostatně podati nový český překlad složený ze slov a rčení starších překladů českých jest více prací slavistů nežli biblistův. Až nám slavisté takový překlad pořídí, bude moci biblista a člověk, který má praktický smysl pro církevní a nábožensko-mravní život přítomnosti posouditi, hodí-li se ten 'nový' překlad pořízený dle 'starých' pro poznámky [...] novodobého biblického studia, a zda by mohl také vykonati své praktické poslání. Zatím nám naši slavisté takového překladu nepodali, i dlužno se spokojiti toliko s přáním mnoho zdaru k jejich práci [...]. Zajisté nezůstane ležeti toliko v knihovnách slavistův, ale rozšíří se po vlastech českoslovanských a vytlačí všechny dosavadní české překlady.*“¹⁹⁹

Aby se podobná situace v budoucnu neopakovala a český jazyk zůstal ryzí a čistý, stanovuje si Hejčl další pravidla, kterými se bude při překladu řídit.²⁰⁰ Nejdůležitější pravidlo vidí ve „vymýcení“ cizokrajných prvků v textu. Použitý jazyk má být soudobý bez zbytečných latinismů, hebraismů, grecismů. Naráží zde na popularitu jazyka *Bible kralické*: „*kdo se domnívá, že 'mluva biblická' tkví v hebraismech, bude ovšem zklamán.*“²⁰¹ Je důležité se držet zlaté střední cesty a zbytečně nepoužívat ani nějaké archaismy, ani až násilně odmítat zažitě překlady a modernizovat za každou cenu.

196 Srov. kritika dr. Vrátného, in: Čech (13. březen 1914).

197 Osobnost Karla Vrátného se pokusil dr. Doležal charakterizovat jednou větou. „*Nebylo by možno vyhnouti se i jiným typickým postavám kněží, ve kterých hluboká náboženská jistota a světové myšlení katolické srostly s ostrážitým národním vědomím v jednotu tak organickou, jako je přísný římský dogmatik a moralista a současně nacionálně citlivý milenec české řeči, překladatel Dantovy 'Božské komedie', dr. Karel Vrátný.*“ DOLEŽAL Josef: *Český kněz*, Praha, 1931, 127.

198 *Bible svatováclavská*, sv. 3, Praha: Dědictví svatováclavské, 1677–1715.

199 HEJČL Jan: *recenze Bible Česká ...*, in: ČKD (1917) 781.

200 Srov. *tamtéž*, 785–786.

201 *Tamtéž*, 785.

3.3 Jazykoví poradci

Důležitou pomocí překladatele jsou nezávislí jazykoví korektoři, kteří hledí na ryze čistotu českého jazyka. Profesor Hejčl zpočátku jejich služby využíval, ale okolnosti ho dovedly k tomu, že si poměrně brzy překlady redigoval s pomocí dr. Podlahy sám.

Prvním takovým pomocníkem byl „čestínář nad jiné povolany“, prof. Ludvík Matoušů.²⁰² Než odešel do bojů první světové války, pomohl zkontrolovat část *Pentateuchu* – knihy *Levitikus*, *Numeri* a *Deuteronomium*.²⁰³ Ke spolupráci byl zřejmě přizván spíše pro svůj jazykový cit než pro odborné bohemistické nebo filologické vzdělání. Jeho hlavním oborem byl nejdříve Nový zákon a později církevní právo a „pastýřská bohověda“.

Mnohem zajímavější postavou však byl Alois Hlavinka.²⁰⁴ Po absolvování českého olomouckého gymnázia odešel studovat klasickou filologii do Vídně. Studia ovšem nedokončil, dal se na teologii a v roce 1885 byl vysvěcen na kněze. Jeho literární činnost je bohatá, hlavně ve filologických a historických oblastech. Vydal několik knih z církevních dějin a publikace zabývající se lidovými písněmi a jazykem.²⁰⁵ Jeho některé jazykovědné závěry se ale tehdy nesetkávaly s kladným ohlasem: „*Zneuznává výsledky dosavadní práce našich nejlepších linguistů; proti gramatice zdůrazňuje jazykový cit a navrhuje, aby spisovná čeština byla reformována moravskými nářečmi. Vědecká kritika mu vytýká nedostatek vědecké průpravy k řešení těchto otázek a přílišnou subjektivnost názorů.*“²⁰⁶

O svých názorech píše také v dopise Hejčlovi: „*v gramatické části nepromluvil Gebauer*

202 NOVÁK: *op. cit.*, 94

Ludvík Matoušů (* 1883 Černovice u Kamenice nad Lipou – † 1949 Olomouc?). Působil v kněžském semináři v Českých Budějovicích – vicerektor (1922–1924), profesor Nového zákona a církevního práva (1923–1936); přešel na bohosloveckou fakultu v Bratislavě na místo profesora NZ a po odchodu českých profesorů ze Slovenska (1945) nastoupil na CMBF v Olomouci jako vyučující církevní právník. Tiskem vyšly v Českých Budějovicích tři svazky jeho přednášek práva a v Olomouci *Život sv. Pavla* (1946). Srov. POSPÍCHAL Miloslav (a kol.): *Padesát let z dějin obnovené fakulty*, Olomouc: UP, 1996, 192. KADLEC Jaroslav: *Českobudějovická diecéze*, České Budějovice: Sdružení sv. Jana Nepomuckého, 1995, 91.

203 Srov. HEJČL Jan: *recenze Bible Česká ...*, in: ČKD (1917) 778. Později však autor uvádí, že prof. Matoušů spolupracoval i na dalších knihách SZ, srov. BČ, sv. 3, *Předmluva*, VII.

204 Alois Hlavinka (* 1852 Veřovany u Tovačova – † 1931 Kroměříž) se z chudých poměrů dostal na olomoucké německé, později na Slovanské gymnázium. Maturitu složil v Brně (1873). Odešel studovat do Vídně, ale z finančních důvodů musel odejít a přijmout učitelské místo v Malé Skále (1875) a Olomouci (1877). V roce 1881 vstoupil do semináře a byl vysvěcen na kněze (1885). Na jižní Moravě kaplanoval v německém prostředí; roku 1910 se odstěhoval do českých Litenčic, kde v nedaleké Kroměříži později prožil zbytek svého života jako deficient. Srov. životopis Aloise Hlavinky: http://www.region-verovany.info/dv2_60/reg_43.htm, (9. listopad 2007). Srov. heslo *Hlavinka Alois*, in: OtSN, sv. 11, 349; OSNND, díl 2, sv. 2, 1140.

205 Např. *Bludy a lži v dějinách* (1888); *Dějiny světa v obrazech* (1903–1909); *O původu národní písně* (1897); *Zvukové malůvky v národní písni* (1898).

206 heslo *Hlavinka Alois*, in: OSNND, díl 2, sv. 2, 1140.

ovšem zcela určitě, jistě a správně; [...] Češi už nemají toho jemného citu a smyslu; bude třeba, chtějí-li zůstat ve slovanské míze, poněkud se přiblížit k Moravě.²⁰⁷ Naproti tomu jeho práce etnografické docházejí uznání i v dnešní době.

Když prof. Hejčl žádal Hlavinku o spolupráci na tak velkém a náročném díle, argumentoval přitom svým pobytem na olomoucké bohoslovecké fakultě, která byla přece jen německým prostředím. Sám na sobě pociťoval, že ztrácí svůj jemný cit pro češtinu.²⁰⁸ Monsignor Hlavinka pomáhal redigovat zbylé knihy *Pentateuchu* (*Genesis* a *Exodus*) a pak ještě jednou zkontroloval všech pět knih Mojžíšových včetně poznámek. Kvůli svému časovému vytížení, a zřejmě také ze zdravotních důvodů, svoji spolupráci s prof. Hejčlem na BČ ukončil.

Po shlednutí prvních rukopisů *Exodu* a *Levitiku* však Hlavinka neshledává moc věcí, které by vyžadovaly úpravu. Uvedme si alespoň pár zajímavých postřehů: „*infinitivy na títí jsem kde možná zkrátil; zdá se to trošku titěrné; [...] místo píši, píší – dal jsem širší moravské píšu, píšou; řečtina je v tom už příliš písklavá; dokáží = dokážou; [...] čtyři také jsem poněkud omezil; místo čtyři sloupkové (ve staré bibli) dobré naše: čtyry sloupky.*“²⁰⁹ O měsíc později zasílá další připomínky: „*velikonoční: zbytečně (až příliš) vokalisuje a dluží slovo, kdežto každý jazyk dbá stručnosti; za to takřka: jest kostrbatá ohyzda, lépe: takořka, jakořka.*“²¹⁰ Důležité je poznamenat, že Alois Hlavinka své korektury dělal bez nároku na honorář. Tohoto tématu se dotýká až dopis z jara 1914; Hejčl tlumočí návrh dr. Podlahy na finanční odměnu za jazykovou korekturu rukopisů.²¹¹

Jak nakonec Hejčl hodnotil spolupráci a první zážitky se svým korektorem? „*Hlavinka ochotně upravoval první knihy Pentateuchu, měl však své zvláštnosti, ne-li výstřednosti. Byl také odpůrce Gebauerovy mluvnice. Nezbylo mi, než abych aspoň*

207 ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 1, Korespondence Hlavinka Alois, dopis 11. srpna 1913

Jan Gebauer (* 8. říjen 1838 Úbislavice – † 25. květen 1907 Praha) po nedokončeném studiu teologie přešel na filozofickou fakultu v Praze. Od roku 1880 působil jako profesor. Autor díla *Historická mluvnice jazyka českého*, sv. 4, Praha, 1894–1929 (4. svazek vydán posmrtně). Tisk této Mluvnice výrazně finančně podpořil prof. Eduard Albert, zakladatel české chirurgie, působící ve Vídni. Hejčl se s Albertem setkal nejspíše v roce 1889 v Žamberku a zřejmě se s ním stýkal i během svých studií ve Vídni. „*Snad nejvíce [Eduard Albert – pozn. autora] pomohl Janu Gebauerovi, který díky němu mohl dokončit své monumentální dílo Historickou mluvnici jazyka českého. [...] První díl Historické mluvnice jazyka českého Hláskosloví vyšel v roce 1894. Spisovatel jej věnoval E. Albertovi, jehož zásluhu na vydání připomněl v předmluvě. Albert Gebauerovi v dopise děkoval, že památku jeho jména připojil ke svému velkému dílu, a dedikaci považoval za jednoho ze svých největších vyznamenání.*“ Srov. KOKEŠOVÁ Helena: *Eduard Albert. příspěvek k životopisu a edice korespondence*, Praha: Scriptorium, 2004, 82. Slavný žamberský rodák s Gebauerem byli velcí přátelé jak dokazuje bohatá dochovaná korespondence. Srov. PÍRKO František, PÍRKOVÁ Vlasta: *Eduard Albert*, Žamberk: Městské muzeum, 2000, 56.

208 ZAO, fond Hlavinka Alois, kart. 1, Korespondence Hejčl Jan dopis z poloviny roku 1913.

209 ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 1, Korespondence Hlavinka Alois, dopis 11. srpna 1913.

210 ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 1, Korespondence Hlavinka Alois, dopis 22. září 1913.

211 ZAO, fond Hlavinka Alois, kart. 1, Korespondence Hejčl Jan, dopis 13. května 1914.

částečně jeho návrhy a 'opravy' zase přiopravil, prve nežli jsem rukopis předložil dru Podlahovi. Redaktoru D. svatoj. však se některé zbývající opravy Hlavinkovy nezamlouvaly, upozornil mě na ně a mně bylo je seškrtnuti. To bylo jenom na počátku. Hlavinka prohlásil později, že nemá co opravovati, a práce šla rychleji vpřed.“²¹²

3.4 Přípravy na tisk Bible České

Vlastní tisk BČ byl náročný pro všechny. Největší organizační podíl ležel na metropolitním kanovníku dr. Antonínu Podlahovi. My se v této kapitole zaměříme na jeho redakční činnost BČ.

Redaktor neskryval své nadšení z prvního sešitového výtisku, jak jsme ukázali v již jednou zmíněném dopise.²¹³ Tyto sešity měly vycházet nejméně čtyři do roka. První z nich vyšel už v roce 1913.²¹⁴ Všechny zúčastněné to povzbudilo k další neúnavné práci. Když ale překladatel odeslal vypracované podklady pro druhý sešit BČ, dlouhé čekání jej znejistělo, a proto se dr. Podlahovi rozhodl napsat list. Na dojemnou odpověď, která přišla 22. dubna 1914, nemohl prof. Hejčl zapomenout. Když se pak blíží třetí výročí úmrtí pozdějšího biskupa, nechává tento list vytisknout. Na počátku roku 1935 vycházejí dvě různé vzpomínky na dr. Podlahu, které společně ukazují na jeho neuvěřitelné nasazení při vydávání monumentálního díla BČ.²¹⁵

V dopise dr. Podlaha popisuje jak osobně podepsal a rozeslal téměř 4 500 exemplářů prvního sešitu BČ. Velká část se jich však vracela jako nedoručená nebo přímo odmítnutá (zejména po zmíněné kritice dr. Vrátného v květnu 1914). Osobně tak připisoval nové adresy a přikládal vysvětlující dopisy. Takto podruhé rozeslal přes 1 850 sešitů. Z celého velkého množství však první sešit zaplatily pouze 763 osoby. Občas již pracoval na pokraji lidských sil a propadal zoufalství – to vše z lásky ke křesťanské literatuře. Konkrétně do Olomouce bylo rozesláno 48 prvních sešitů, z toho zaplaceno bylo pouze osm.²¹⁶

---

212 NOVÁK: *op. cit.*, 94.

213 HEJČL Jan: *Kapitola ze života biskupa dr. Antonína Podlahy*, in: *Přehled 2 (1935) 19–20*. Autor zde přetiskuje dopis od dr. Podlahy; dataci neuvádí, v úvodu píše o zaslaných prvotinách své práce.

214 Sešit je datován 1913. Na titulní stránce je napsáno „*po stránce jazykové prohlíží Alois Hlavinka*“.

215 Zveřejněno v časopisech *Sváteční člověk (1935) 34–42* a *Přehled 2 (1935) 19–20*. Oba články sice obsahují stejný dopis biskupa Podlahy, ale komentáře tohoto listu jsou různé. Celý dopis v přetisku ze *Svátečního člověka* je také in: NOVÁK: *op. cit.*, 94–95.

216 Srov. NOVÁK: *op. cit.*, 94–95.

Usilovná snaha redaktora ale velmi brzy přinesla ovoce. Po měsíci už počet předplatitelů dosahoval výše 2 500.²¹⁷ Nutno poznamenat, že do celého projektu BČ dr. Podlaha věnoval ze svého jmění nejméně 100 tisíc korun.²¹⁸

V čem vlastně spočívala Podlahova redaktorská činnost? Hejčl poslal první verzi rukopisu Dědictví, které ji předalo tiskárně Václava Kotrby. Z ní se vracel Hejčlovi rukopis a pracovní výtisk textu. Nyní záleželo opět na překladateli, aby práci přečetl a opravil. Jak jsme se zmínili dříve, z počátku ji dával upravit prof. Ludvíku Matoušů nebo Aloisi Hlavinkovi. Po odeslání dokumentu Dědictví a tiskárně, očekával Hejčl druhý pracovní výtisk v úpravě vhodné pro tisk knihy, tedy listy rozdělené do sloupců, zarovnané konce řádků, dělení slov. Pokud byl autor i s tímto spokojen, zaslal předlohu dr. Podlahovi, který měl nyní dohlížet na vlastní tisk. Mezi překladatelem a redaktorem vládla důvěra natolik, že se nakonec podařilo vytisknout celou BČ o rozsahu více jak 3 500 stran, a to včetně dodatků (překlad encykliky Benedikta XV. *Duch Utěšitel*, jmenný a místní rejstřík), několika ilustrací a šesti map.

3.5 Ohlas ve společnosti

Bible Česká byla dokončena v roce 1925.²¹⁹ Ohlasy ve společnosti byly vesměs kladné.²²⁰ Záporná kritika (již zmíněný dr. Vrátný v Čechu) se týkala spíše formy než vlastního obsahu překladu. Známé vystoupení prof. Šandy z roku 1925, které není jednoduché klasifikovat, je přiblíženo v jiné části této práce.

Velmi zajímavý názor vyjádřili bratři Hrozní, tedy dr. Bedřich²²¹ a dr. Jindřich.²²²

Uvedme si nejdříve kritiku dr. Jindřicha Hrozného, otištěnou v úvodu jeho knihy: „*Bible*

217 ZAO, fond Hlavinka Alois, kart. 1, Korespondence Hejčl Jan, dopis 13. května 1914.

218 Interdicční církevní soud v Praze, Spor Hejčl-Šanda, dopis od oficiála Karla Schustera 27. únor 1926. Je možné, že částka je i 150 tisíc korun. Prostřední číslice je v rukopise špatně čitelná.

219 *Bible Česká*, sv. 5, Praha: Dědictví svatojánské, sv. 1 (1917), sv. 2 (1921), sv. 3 (1925), sv. 4 (1922), sv. 5 (1923).

220 Srov. příznivé kritiky prof. Arne Nováka v Lidových novinách, NOVÁK: *op. cit.*, 76–77. MÜLLER Václav: *Bible Česká*, in: ČKD (1914) 261–263.

221 Bedřich Hrozný (* 6. květen 1879 Lysá nad Labem – † 12. prosinec 1952 Praha) pocházel z rodiny evangelického faráře. Na gymnáziu se setkal s vyučujícím J. V. Práškem, který mu doporučil studia orientalistiky ve Vídni, kde potom Hrozný i vyučoval. Těsně před válkou odjel na cestu do Turecka a ve Vídni pak studoval získané materiály. Roku 1915 udělal objev – rozluštil chetitštinu a výsledky publikoval v práci *Die Sprache der Hethiter* (1917). Po vzniku ČSR aktivně působil na Univerzitě Karlově v Praze. Umírá sedm dnů po mladším bratru Jindřichovi. Srov. heslo *Hrozný Bedřich*, in: CHURAN Milan: *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století*, Praha: Libri, 1998, 243–244; heslo *Hrozný Bedřich*, in: OSNND, díl 2, sv. 2, 1259.

222 Jindřich Hrozný (* 14. září 1885 Lysá nad Labem – † 5. prosinec 1952 Praha) přednášel na filozofické fakultě v Praze a působil jako univerzitní knihovník. Překládal německou biblistickou literaturu (R. Kittel: *O Starém zákoně*, 1914) a pracoval na překladech knih Písma sv. z hebrejštiny. Tiskem vyšlo vydání *Bible kralické* (1913), *Knihy Jobova* (1921). Srov. heslo *Hrozný Jindřich*, in: OSNND, díl 2, sv. 2, 1259.

Rodová genealogie: <http://www.volny.cz/ms-oup/dagmar/www/evangel/g042.html>, (12. listopad 2007).

česká jest pořizena z překladu latinského a ne z jazyka původního a běře pouze zřetel k původnímu jazyku hebrejskému, nemůže tedy vyhovovati přísnému měřítku vědeckému; v úvodech k jednotlivým knihám Starého zákona nedbá se výsledků biblické vědy dnes obecně uznávaných a v poznámkách jeví se snaha neopustiti půdu předepsanou církevní dogmatikou.²²³ O první námitce, jazyku předlohy, jsme pojednali již výše. K výtce, že nebylo použito veškeré biblické literatury, prof. Hejčl odpovídá, že se skutečně chtěl vyhnout „rozumářské vědě“, tj. modernistickým publikacím.²²⁴ Třetí připomínka „jest vlastně lichotivé svědectví protestantovo, že BČ chce býti bibli katolickou, a to nekompromisně katolickou“.²²⁵

Ve velmi podobném duchu píše svoji kratičkou kritiku i druhý z bratří. Jedná se vlastně o reakci na dopis dr. Zvolánka, který poslouchal rozhlasovou přednášku dr. Bedřicha Hrozného 26. prosince 1934, ve které si povzdechl, že Češi dosud nemají vlastní pořádný překlad Písma svatého. Profesor Hrozný píše: „Co se týče překladu prof. Hejčla, nemohu bohužel uznati, že stojí ve vědeckém ohledu plně na výši ježto 1) basuje především na Vulgatě, tudíž překladu, a 2) nevyčerpává úplně rozsáhlou literaturu vědeckou k textu masoretickému a k LXX.“²²⁶ Vidíme, že výtky použil téměř totožné s mladším bratrem.

Profesor Hejčl byl kritizován za to, že jeho překlad je příliš novátorský (např. dr. Vrátný) nebo příliš konzervativní (bratři Bedřich a Jindřich Hrozní). Sám překladatel měl z těchto sporů strach už na začátku své práce. Svoji předtuchu píše prof. Musilovi: „Naši laikové řeknou ovšem, že jest to práce klerikální a našim některým lidem – bojím se – bude se věc, tj. poznámky, snad zdáti příliš liberální. Tak nevím, jak to vše dopadne ještě. Strávil jsem tím již velmi mnoho času, kterého [...] mám pomálu.“²²⁷

223 HROZNÝ Jindřich: *Kniha Jobova*, Kladno: Šnajdr, 1921, 9–10.

Hrozný dále pokračuje: „Z tohoto jest patrno, že jest potřebí: 1. nového českého překladu Starého zákona, opatřeného případně i poznámkami, vysvětlujícími text po stránce formální a věcné, a 2. literárně historického úvodu k jednotlivým spisům Starého zákona, které by zužitkovaly všechny výsledky vědy starozákonní.“ V úvodu své knihy dr. Hrozný popisuje důvod proč zvolil knihu Jobovu (!) – srov. reakci Hejčla] a vysvětluje metodu překladu. „Tak zvaný *parallelismus membrorum* nebyl v českém překladu vždycky zachován, rovněž ani *metrum hebrejské poesie* nebylo napodobeno a to proto, že by se tak mohlo díti jen na újmu správnosti jazyka českého a doslovnosti překladu. [...] Toliko rozměr veršů hebrejských odpovídá rozměru veršů českých.“ Překladatel jmenuje odborníky s výsledky vědy „nejnovější doby“: Kautzsch, Kittel, Budde, Duhm, Volz, Beer, Bickell, Wellhausen, Lagarde, Wright, Merx, Dillmann, Stade, Ewald, Olshausen, Gunkel a Giesebrecht. Hejčl naopak v BČ cituje autory: Hontheim, Posselt, Thil, Corderius, Vavassor, Malvenda, Knabenbauer, Schlögl, Savignac, Janseen, Musil, Dhorome, Hudal, Bartmann, Heinisch, Schiaparelli, Brem.

Krátkou (ostrou) odpověď píše HEJČL Jan: *recenze Bible Česká ...*, in: ČKD (1925) 702–704

224 Které konkrétní knihy měl Hejčl na mysli nevíme.

225 HEJČL Jan: *recenze Bible Česká ...*, in: ČKD (1925) 703.

226 Dopis 28. prosince 1934. Jeho opis v dopise. ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 2, Korespondence Zvolánek L.

227 MV, fond Musil Alois, 18.673, korespondence Hejčl Jan, dopis 22. března 1913.

Překlad BČ však nebyl významnou prací jen v katolických, resp. křesťanských kruzích. Jedno z nejvyšších ocenění se prof. Hejčlovi dostalo od Svatoboru z Riegrova fondu. Nadání Riegrovo se udělovalo „českým badatelům vědeckým, spisovatelům pracujícím na větších dílech původních, básníkům neb umělcům českým zvláště nadaným“.²²⁸ Na kalendářní rok 1929 měly právo navrhopvat vhodné kandidáty „rektorát university Karlovy v Praze, Masarykovy v Brně a Komenského v Bratislavě, českých vysokých škol technických v Praze a v Brně a presidium České akademie věd a umění v Praze, Královské české společnosti nauk v Praze a Matice Sloveské v Turčanském Sv. Martině“.²²⁹ Daný rok bylo finančních prostředků na stipendia v souhrnné hodnotě 9 000 Kč. Ocenění bylo každoročně vyhlašováno a vypláceno k 3. březnu daného roku, tj. ve výroční den úmrtí Františka Ladislava Riegra.

Akademický senát Masarykovy univerzity v Brně na zasedání 14. června 1928 přijal usnesení podle návrhu zvláštní komise za tímto účelem zřízené (jedním ze tří členů byl Hejčlův přítel prof. Arne Novák). Svatoboru byla navržena celkem čtyři jména, ale nejvyšší částkou byl ohodnocen olomoucký profesor Jan Hejčl „v oboru vědeckém“ *primo loco*. Navržená odměna za nový překlad Starého zákona činila 3 000 Kč, „nikoliv méně; jest to odměna díla životního“.²³⁰ Ve zdůvodnění se o kandidátu píše: „dovršil [...] nový monumentální překlad Starého zákona, spojení to filologické a archeologické učenosti; za tento velký podnik, obohacující naši náboženskou kulturu, jenž jest dílem životním, zasluhuje autor odměnu neb poctu“.²³¹ V konkurenci mladých a nadějných doktorandů a umělců nakonec podíl na Riegrově nadání dostal.

Nebyly to ovšem ony 3 000 Kč, jak navrhovala brněnská univerzita, ale „pouhých“ 2 500 Kč. Sám Hejčl tuto zprávu sděluje prof. Musilovi: „[...] musím se s Vámi, milý pane kolego, sdělit o radost, již mám z toho, že se mi dostalo ze 'Svatoboru' čestné odměny za 'nový překlad Starého zákona'. Ta cena (2 500 Kč) není ovšem veliká, ale na tom mi nezáleží. Hledím na mravní stránku onoho uznání. Neměl jsem ani nejmenšího tušení, až byly ceny v novinách uveřejněny.“²³² Dále v dopise neskrývá své tušení, že za návrhem Masarykovy univerzity stojí prof. Arne Novák, „jemuž se překlad velmi zamlouvá“.²³³

---

228 Archiv Akademie věd, fond Svatobor, kart. 72, *Pravidla Riegrova odkazu při Svatoboru*, Praha: Svatobor, 1922, §3.

229 AAV, fond Svatobor, kart. 72. Dopis Svatoboru prezidiu Královské české společnosti nauk v Praze.

230 AAV, fond Svatobor, kart. 67, Návrh MU v Brně na Riegrovo nadání, datováno 20. června 1928.

231 *Tamtéž*.

232 LA PNP, fond Musil Alois, 169.57, Korespondence Hejčl Jan, dopis 7. března 1929.

233 *Tamtéž*.

3.6 Bible Česká a Amerika

Uvedme ještě jednu krátkou poznámku k ohlasu BČ ve společnosti. „Hlad“ po novém překladu Bible byl silný hlavně v českých zemích. Neměli bychom ovšem zapomenout na české krajany v zahraničí. Ti většinou vlastnili vydání Bible takové, jaké si před lety přivezli ze své domoviny. Proto iniciativa Dědictví pro vydání nového překladu byla v cizině přijata s povděkem, protože se krajanům otevřela možnost nakoupit toto „nedostatkové zboží“. Biskup Podlaha byl realitou v Spojených státech později spíše zklamán. „*Co se týče zprávy, jež by byla jinak velice potěšila, že američtí Benediktini velmi horlivě šíří BČ, musím bohužel uvést ji na pravou míru sdělením, že poslední dobou z Ameriky nedošla ani jediná objednávka na BČ! A také dříve bylo objednávek do Ameriky poskrovnu, katolické listy Americké otiskují celé podíly 'Dědictví' a tak 'Dědictví' poškozují.*“²³⁴ V Americe působilo česko-americké opatství sv. Prokopa, které vlastnilo Tiskárnu českých benediktinů v Chicagu. Jejich tiskový plán byl bohatý, často se jednalo o přetisky knih vycházejících v Čechách, informace o BČ se nám však nalézt nepodařilo.

Velmi paradoxně proti tomuto zjištění působí kompletní reprint BČ vydaný Českou katolickou misí v Los Angeles. Dvoudílná publikace neobsahuje vnočení, odborná literatura však uvádí rok 1985.²³⁵ Ač celá BČ byla původně vytištěna v pěti svazcích (z toho tři svazky SZ) nové vydání je již pouze ve dvou, a to na mnohem kvalitnějším a tenčím papíru. Ve druhém svazku jsou připojeny malé reprodukce původních map, kromě velké mapy Palestiny od Bartoloměje Kutala. Zásluhy o toto vydání BČ během osmdesátých let jsou připisovány P. Jaroslavu Popelkovi SJ.²³⁶

---

234 ZAO, fond Hejčl Jan, dodatek, Korespondence Podlaha Antonín, dopis 27. ledna 1926.

235 Srov. VERNER: *op. cit.*, 27.

236 Za upozornění na P. Popelku děkuji Josefu Bartoňovi.

Jaroslav Popelka SJ (* 12. květen 1917 Jimramov – † 30. září 1987 Kalifornie) studoval na jezuitském gymnáziu na Velehradě. Po vstupu do řádu (1938) začal studovat teologii; za války byl zavřen v Terezíně. Dokončení studií a svátost kněžství přijal v Anglii, kde 3 roky působil mezi českými imigranty. Byl poslán jako misionář do indiánských osad v Kanadě a USA. Od 1970 působil v České katolické misii v Los Angeles.

Srov. *Bliží se oslavy 90. výročí narození misionáře Popelky*, <http://www.jesuit.cz/clanek.php?id=113>, (23. leden 2008).

4 Soudní spor

Květen roku 1925 znamenal v Hejčlově životě určitý zlom. Po příznivých ohlasech na dokončenou BČ musel naprosto nečekaně čelit těžkému obvinění své pravověrnosti při překladu Písma. V následujících kapitolách se nejdříve seznámíme s vlastním průběhem soudního sporu. Později přiblížíme obsah žaloby, obhajoby a ostatních dokumentů podrobněji.

4.1 Právní předpisy

Připomeňme, jaké požadavky kladla církev na případné vydavatele Písma svatého. Tehdejším platným právním předpisem byl *Codex Iuris Canonici* promulgovaný roku 1917 papežem Benediktem XV.²³⁷ Před touto kodifikací platily různé právní předpisy, ve kterých nebylo snadné se orientovat. Hejčlův překlad Písma vycházel v období, kdy se měnila platnost dvou právních úprav. Protože Kodex většinou pouze shromáždil, popř. upravil stávající právo, zaměříme se předpisy platné k roku 1925.

Všichni věřící, ať duchovní nebo laici, měli zakázáno bez povolení příslušného ordinariátu, vydávat biblický text s poznámkami i výklady.²³⁸ Pro vydávání Bible v národních jazycích platila ještě zvláštní právní úprava kánonem 1391. „*Překlady Písem svatých do národních jazyků smějí být tištěny jen tehdy, jsou-li schváleny Apoštolským Stolcem anebo jsou-li vydávány pod dohledem biskupů a s poznámkami vyňatými zejména ze svatých církevních Otců a z katolických vědeckých spisovatelů.*“²³⁹

„Dohled biskupů“ zavádí instituci cenzora, tedy kontroly pravověrnosti. Cenzor měl bez jakékoli zaujatosti posoudit obsah knihy z pohledu katolické víry a nauky. V této kontrolní fázi, mělo zůstat jméno cenzora autoru knihy utajeno.²⁴⁰ V případě kladného

237 Používáme vydání *Codex Iuris Canonici*, Freiburg im Breisgau, 1919. Přehlednou studijní pomůcku zpracoval např. SIPOS Stephanus: *Enchiridion Iuris Canonici*, Pécs: Haladás R. T., 1936. Český pracovní text komise pro překlad kodexu – KOP František: *Překlad Kodexu kanonického práva*, Olomouc, 1948. Citované ukázky v českém jazyce jsou převzaty právě z tohoto skriptu.

238 Srov. CIC kán. 1385. Srov. SIPOS: *op. cit.*, Qui libri et cuius censurae praeviae subiiciendi sint?, 751–754. 239 CIC 1391.

„Což kdyby překlad Písma sv. v lidové řeči byl opatřen některými poznámkami vzatými ne ze spisů učenců katolických, nýbrž akatolických? Netýkají-li se poznámky tyto víry nebo mravů, nýbrž věci toliko profánních, jako kupř. geografie, topografie, archeologie, ethnologie atd., překlady Písma sv. takovéto poznámky obsahující zapovězeny nejsou, byly-li jen od biskupa approbovány. [...] Čtení Písma sv. řeči mateřské není – jak často nepřátelé církve katolickým vytýkají – zapovězeno, nýbrž z vážných důvodů na svrchu uvedené podmínky omezeno“ NOVOTNÝ Josef: *O četbě zapovězených knih*, in: ČKD (1909) 585–586.

„Pro tisk Písma sv. a komentářů k němu je nutna approbace biskupova pod trestem exkommunikace.“ NOVOTNÝ Josef: *O četbě zapovězených knih*, in: ČKD (1909) 657.

240 Srov. CIC kán. 1393 §§ 2 a 5.

„Autoři ať se nikdy nedovědí jména censorova, nepodal-li tento příznivé dobrozdání, aby nebyl snad

posouzení (*nihil obstat*) mohl ordinář udělit povolení k vydání knihy (*imprimatur*).²⁴¹ Tato licence musela být vytištěna na začátku nebo konci knihy a to včetně „ *výslovným uvedením jména udělujícího a rovněž místa a doby udělení.* “²⁴²

Mohlo se však stát, že se mezi lidmi rozšířila kniha, která toto církevní schválení neměla nebo dokonce neměla mít. Ordináři i místní sněmy měli právo a povinnost (*ius et officium*) zakazovat z pádného důvodu (*ex iusta causa*) knihy, které nebyli k prospěchu věřícím.²⁴³ Ač právo zakazovat určité knihy mají ordináři, bylo povinností všech věřících o knihách, které považují za zhoubné (*perniciosos iudicare*), informovat své představené. Toto nařízení zvláště platilo papežským legátům, místním ordinářům a rektorům katolických škol.²⁴⁴ „ *Je radno uvádět při oznamování špatných knih [pravus liber – pozn. autora] nejen název knihy, nýbrž také podle možnosti vyložit důvody, proč se má za to, že knihu nutno zapovědět.* “²⁴⁵ Pro spor mezi Šandou a Hejčlem je velmi důležitý kánon 1397 §3 „ *Ti, jimž se podává oznámení, mají svatou povinnost zachovat jména oznamujících v tajnosti.* “²⁴⁶ Pokud se objevila kniha, která potřebovala důkladnější prozkoumání, bylo vhodné, aby byla předložena Apoštolskému Stolci.²⁴⁷ Kompetentním v tomto případě byla Kongregace Svatého Oficia.²⁴⁸ Nutno poznamenat, že nikdo nemohl oznámit závadnou knihu do Říma přímo. Denunciace musela být směřována přes úřad příslušného ordináře.²⁴⁹

---

obtěžován, ani když zkoumá spisy, ani kdyby vydání neschválil. “ Srov. PIUS X.: *Pascendi Dominici gregis* (8. září 1907), čl. 52 (str. 181–183). Česko-latinské vydání encykliky in: SMOLÍK Václav: *O učení modernistův* , Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1911, 90–191. (Encyklika PDG v českém překladu není dělena do jednotlivých číslovaných článků, proto v závorce uvádíme příslušné stránky v knize).

241 Srov. CIC kán. 1393 §4.

242 CIC kán. 1394 §1.

Srov. heslo *censura knih* , in: ČSB, sv. 2, 785–795; HRDINA Antonín: *Kanonické právo* , Praha: Eurolex Bohemia, 2002, 266–267. „ *Těm pak, kdo bez dovolení Ordinaria tisknou nebo tisknouti dávají knihy Písem sv. nebo poznámky a vysvětlivky k nim, vyměřen jest trest exkommunikace nikomu nevyhrazené (převz. slovně z konst. Apost. Sedis [Pius IX.: Apostolicae Sedis Moderationi – pozn. autora] z 12. října 1869).* “ in heslo *censura knih* , in: ČSB, sv. 2, 785–795.

243 Srov. CIC kán. 1395 §1.

244 Srov. CIC kán. 1397 §1.

245 CIC kán. 1397 §2.

246 CIC kán. 1397 §3 „ *Is ad quos denuntiatio defertur, sanctum esto denuntiantium nomina secreta servare.* “

247 Srov. CIC kán. 1397 §5.

248 Srov. CIC kán. 247 §4.

Popis činnosti Kongregace Svatého Oficia a Kongregace Indexu při kontrole knih můžeme nalézt v článku dr. Novotného. Srov. NOVOTNÝ Josef: *O četbě zapovězených knih* , in: ČKD (1909) 663–667.

249 „ *Dle sdělené státního sekretáře ze dne 1. prosince 1918, čís. 84.139 nařídil Sv. Otec, že všeliká podání ke Kongregaci s. Officii, ať vycházejí z kleru či od laiků, je nutno zasílati prostřednictvím Ordinaria. Přímá zásilka poštou je zakázána pod trestem, aby se předešlo zneužití obsahu ku poškození duchovních a církevních zájmů. Podatel odevzdá svůj list zapečetěný svému biskupu, jenž běží-li o věc určenou zmíněné Kongregaci, nesmí porušiti listovního tajemství a opatří zásilku svým úředním doprovodem a novou obálkou, pošle ji státnímu sekretáři a ten ji dodá na své místo.* “ K. R.: *Vejítí do písemného styku s posvátnou Kongregací s. Officii je dovoleno jenom cestou Ordinariátu* , in: ČKD (1919) 84.

Jaký pak byl důsledek toho, že kniha byla prohlášena za zakázanou? Nesměla se „ani vydat, ani číst, ani přechovávat, ani prodávat, [...] ani žádným způsobem sdílet s jinými osobami“.²⁵⁰ Ordináři i duchovní správci měli vhodným způsobem varovat o „škodlivosti četby [damno lectionis – pozn. autora] špatných knih“.²⁵¹

Pokodexová právní úprava papeže Pia X. přinesla, kromě důkladnějšího popsání práce diecézních cenzorů, také nový poradní sbor diecézního biskupa – „dozorčí radu“ (*Consilium a vigilantia* nebo zkráceně *A vigilantia*). Skupina vhodných mužů se měla s diecézním biskupem scházet jednou za dva měsíce. Jejich základní činnost byla popsána takto: „o čem jednali, na čem se usnesli, nechť se zachová v tajnosti. Povinností jejich bude bedlivě sledovati známky a stopy modernismu jak v knihách, tak ve vyučování; vydávati opatrné, avšak rychlé a účinné předpisy na ochranu kléru a mládeže.“²⁵² Knihy, noviny a časopisy určené k výchově a vzdělávání věřících, „at’ neobsahují výroky vyvolávající posměch a pohrdání, jež nepřesahují meze pravděpodobnosti nebo spočívají na předpojatých myšlenkách, ale at’ jsou naprosto jistým tvrzením“.²⁵³

Dovolme si ještě jednu poznámku k oběma níže uvedeným „žalobám“. Přesněji řečeno v právním slova smyslu se nejedná o žaloby, ale o oznámení trestného činu. V kánonu 1397 se konkrétně píše o „oznámení“ zhoubných knih (*deferre*). Soudní řízení pak v kánonu 1935 podobně předpokládá „oznámení trestného činu“ (*denuntiare delictum alterius*). Oznámení mělo být adresováno místnímu ordináři, kancléři kurie, vikáři nebo také faráři. Mělo být podáno písemně, popř. sepsáno dodatečně a co nejdříve odevzdáno ordináři.²⁵⁴

Určitá právní teorie rozlišuje tři typy případného oznámení. *Evangelní*, které vychází z textu evangelia Mt 18,15–17 o bratrském napomínání, *kanonické*, které upozorňuje na povinnost péče o obecné dobro a kanonicky k tomu zavazuje věřící (srov. kánony 999, 1027 a pro nás aktuální 1397) a *soudní*, které je již skutečnou soudní žalobou.²⁵⁵ Samotná trestní žaloba nebo obžaloba (*actio seu accusatio criminalis*) je vyhrazena výhradně obránci spravedlnosti (*promotor iustitiae*).²⁵⁶ Každý věřící má právo, v závažných případech dokonce povinnost, „učinit oznámení“ (*denuntiatio*) v případech, kdy je třeba dosáhnout spravedlnosti.²⁵⁷

---

250 CIC kán. 1398 §1. Srov. SIPOS: *op. cit.*, Effectus prohibitionis, 756.

251 Srov. CIC kán. 1405 §2.

252 PDG, čl. 55 (str. 185–189).

253 Srov. *tamtéž*.

254 Srov. CIC kán. 1936.

255 Srov. SIPOS: *op. cit.*, De accusatoria actione et denuntiatione, 917.

256 Srov. CIC kán. 1934.

257 Srov. CIC kán. 1935 §§ 1–2.

Protože v soudním sporu, na který jsme se zaměřili, všechny zainteresované strany hovoří o „žalobách“, které jsou ve skutečnosti pouze „oznámeními“, i my se dopustíme určitého zjednodušení a právní nepřesnosti a pokud nebude řečeno jinak, nebudeme mezi oběma pojmy dělat rozdíly.

4.2 Průběh sporu

Předem připomeňme dvě okolnosti, které provázely podání žaloby. Profesor Hejčl 12. května adresuje pražskému arcibiskupovi Kordačovi žádost o podporu při kandidatuře na uvolněné místo profesora biblického studia SZ na pražské fakultě.²⁵⁸ Poslední dvojsešit BČ byl na jaře 1925 již v tiskárně a měl vyjít 19. května.²⁵⁹

4.2.1 Šandova žaloba

Přesně v den 57. narozenin Jana Hejčla prof. Vojtěch Šanda poslal pražskému Ordinariátu denunciaci na překlad SZ prof. Hejčla podle smyslu kánonu CIC 1397 §1. Pro výjimečnost tohoto dokumentu, a i přes jeho délku si jej uvedme v nezkrácené podobě.²⁶⁰

Nejdůstojnějšimu arcibiskupskému Ordinariátu v Praze.

Podle smyslu can. 1397 §1 C.J.C. cítím se in conscientia vázána, upozorniti na vážné nedostatky bible prelátom dr. Hejčlem vydávané jakož i nedělních Perikop, pokud jeho autorství přichází v úvahu.

I. V Perikopách prelát Hejčl a) nepřekládá latinský misál, nýbrž ponejvíce text hebrejský a uvádí do obecně církevního oběhu zbytečné novoty. Na př. známý výrok Isaiášův 53, 8 „generationem eius quis enarrabit“, od sv. Otců přecho často citovaný, jež lze čísti i v hebr., dle protestanského výkladu (v hebr. ovšem možného) z Písma sv. úplně vyhladil. Taktéž vymýtil pěkný smysl vulgáty Cant. 8,7, jenž je patrně originální: „Si dederit homo omnem substantiam domus suae pro dilectione, quasi nihil despiciet eam (tj. substantiam).“ Prelát Hejčl: „Dá-li kdo všecek svůj majetek pro lásku, dojde jen odmrštění.“ Viz Perikopy str. 162 a 356. Příkladů je více.

b) Jako domnělý přídátek klade do závor co v řeckém textě schází, aniž by poznámkou na parenthesu upozornil. Kdo z věřících a neb kněží má Septuagintu? Nikdo. Existuje pouze Loch (Cod. Vat.), dávno rozebraný, a oxfordské vydání

---

258 AUK, fond Katolická teologická fakulta 1891–1981, kart. 10, Děkanát, dokument 12. květen 1925 (čj. 395/24–25).

259 ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, druhá část Hejčlovy obhajoby 25. červen 1925.

260 ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, žaloba prof. Šandy 15. květen 1925.

Sweetovo, jež jsem za 21 let své prof. činnosti u žádného alumna ani kněze nenašel. Vzbuzuje se dojem, jako by vulgáta něco zbytečného přidávala, ačkoliv dotyčná místa do kontextu krásně se hodí a v originále jistě stála. Viz obzvláště z Eccli 24 úryvky o svátcích mariánských.

c) Až tuze hoví chorobné snaze, ve všem nápodobovati domnělé a vědecky sporné hebrejské metrum dle vlastní subjektivní úpravy, čímž se stírá starobylý ráz českého překladu a mnohé slovo vulgáty, ba i hebr. originálu v češtině zůstává nevyjádřeno. To trapně působí při porovnávání na př. s anglikánskou biblí (The Holy Bible ... by His Majesty's command, appointed to be read in churches), v níž každé slovo originálu jest vyjádřeno a každý anglický přepočtený výraz jako takový zvlášť označen, patrně aby neutrpěla úcta k Písmu sv. u věřících anglikánů!

d) Falšuje biblický text a překládá něco, co nestojí v žádné versi. Na př. známé slovo Isaiášovo 63, 1 „Quis est iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra“, jež čteme i v LXX a v hebr., prelát Hejčl dle receptu Nivarda Schlögla úplně ze světa sprovodil, ačkoliv jde o čtení kriticky absolutně jisté, v liturgii užívané a do kontextu krásně se hodící (Edom jest u proroků representantem bohuvzdorné moci d'áblový ve smyslu apokalyptickém). Překládá (str. 160): „Kdo je to, který jde všecek červený, jehožto šat je víc skropen než vinařův.“ Tuto pouhou a zbytečnou konjekturnu převzal dr. H. od protestanta Kautzsche (Die hl. Schrift d. A. T. ³I, 661), kde však stojí NB jen v poznámce, ne v textu. Něco podobného bychom na celém světě v protestanských, k poučení lidu vydaných biblích marně hledali!

II. Z „České bible“ vybral jsem za příklad kus Žaltáře, liturgicky důležitého a i lidu namnoze známého. Dospěl jsem k následujícímu úsudku. Prelát dr. Hejčl

a) Plete ve svém překladu bez principu, takořka dle okamžité nálady text vulgáty a znění hebrejské, jednou překládá dle latinského, pak zase dle hebrejského, aniž by odchylky v poznámkách nějak označil. Překlad dle hebrejského jest obyčejně zcela otrocky pořízen dle protestanské bible Kautzschovy. Od dokladů (passim!) budiž mně dovoleno upustiti.

b) Vynechává celé kusy textu vulgáty, aniž by na neoprávněné toto krácení nějak upozornil aneb je ospravedlnil. Viz na př. Žalm 117, 28b a 130, 2 (dle počtu latinského).

c) Falšuje smysl Písma sv. pauca ex multis: Ž. 111, 7 „ab auditione mala non timebit“, což stojí i v hebr. a LXX (auditio = zlá pověst o někom šířená) překládá: „Zprávy zlé se nebude obávati.“ Kautzsch: „Vor schlimmer Kunde braucht er sich

nicht zu fürchten.“ Žalm 115, 6 „pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius.“ (taktéž hebr. a LXX) zcela otrocky a nesmyslně podle Kautzsche: „Stěží se zalíbí Hospodinu, aby zemřel jeho ctitel“. „Zu schwer ist in den Augen Jahves der Tod seiner Frommen.“ Ž. 121,3 „Jerusalem, quae aedificatur ut civitas, cuius participatio in id ipsum“, což má i LXX a jež možno čísti i v hebr. (smysl krásný: Jerusalem, kde stojí chrám Hospodinův, jest město, jež patří celému obyvatelstvu veškeré země) „překládá“ fádně s Kautzschem: „Jerusaleme, vystavěný v město, dokonale souvislé“ tj. bez trhlin v hradbách. „Jerusalem, du wieder gebaute wie eine Stadt, die allzumal zusammengefügt ist.“ Ž. 109, 4 proti všem textům dogmatickému výroku, jehož užívá sv. Pavel, odnímá přesnosti překladu „jako byl Melchisedech“ místo „podle řádu Melchisedechova“. V Ž. 125 proti všem textům (vulg., LXX, hebr.) a proti smyslu klade všechna časoslova in futuro, taktéž v Ž. 136 proti všem textům in tempore praesente a mimo to v. 8 překládá proti všem textům „Babelská lupičko“ („Filia Babylonis misera“, tj. zpusťšená, narážkou na povstání v Babyloně za doby perské krvavě potlačené, což p. prelátovi asi jest neznámo.) V Ž. 131, 1b proti všem textům („et omnis mansuetudinis eius“) klade nepřesně „a jeho veškeré zbožnosti“, v. 7 nepřesně „vstoupili“, v. 8 (a 14) nepřesně „vzhůru Pane na své sídlo“ (surge Domine in requiem tuam), čímž setřen starobylý ráz, jež p. prelát ovšem nevyčítal: „Odpočívati“, egyptsky ḥtp, babylonsky nâḥu jest liturgický ve všech textech zachovaný terminus starého Orientu, technický výraz pro sídlení boha v nejsvětějším díle svatyně!

Dokladů jest mnoho, ale nemám ani chuti ani času, se zde rozepisovati. Jsou to nálezy krátkým a povrchním listováním získané za účelem ocenění vědecké kvalifikace p. preláta, jenž se uchází o pražskou stolicí Starého Zákona. Nejsou to pedantické malichernosti; v bibli určené pro náš lid a biblicky zvlášť ignorantní klerus nemůže býti nic malicherného! Bible svatojanská z r. 1889 vyniká větší opatrností a příkladným a úctyplným taktem.

Následkem toho slušně žádám:

a) Aby byla ustanovena komise (třebas dvoučlenná) odborníků St. Zákona v skutku znalých. Nestačí na to „Th.Dr.“ ani fialový kolárek. Úkolem komise bude, celý Hejčlův překlad i s perikopami bedlivě prozkoumati a podati zprávu.

b) Bible Hejčlova nebudiž v lidu šířena, nanejvýš budiž jen kněžím dovolena, a sice po předběžném úředním upozornění (v Ordinariátních listech), že na základně závad nutno ji užívati opatrně.

c) *Nové vydání budiž zvláštní komisi odborníků pečlivě a předběžně zrevidováno a opraveno.*

V dokonalé úctě

V Praze, 15. května 1925.

prof. dr. V. Šanda

V žalobě můžeme vidět dvě roviny – obsahovou, s faktickým výčtem nalezených pochybení, a formální, tedy způsob jakým stylem Šanda svoji žalobu píše. Všimněme si několika zajímavých postřehů.

Šanda při nalezení „vážných nedostatků“ použil knihu *Perikop*, která vyšla o celých osm let dříve. Jmenovaný *Žaltář* vyšel jako jednotlivý sešit BČ roku 1918 a později byl ještě vydán 1922 v samostatném vydání.²⁶¹

Hned první větou denunciací Šanda naznačuje Hejčlovo pochybné autorství *Perikop*. Recenze knihy od dr. Podlahy však hovoří jasně: „*Ačkoliv dosud tiskem vyšla teprve polovice Starého zákona, přece přikročeno vzhledem k naléhavé potřebě již nyní k vydání „Perikop“, jelikož Dr. Hejčl projevil ochotu podati k tomu účelu z netištěné dosud části potřebné úryvky.*“²⁶²

Nejtěžším obviněním, které žalující zdůrazňuje, jistě je „falšování smyslu Písma“. Hejčl je kritizován, že jeho překlad stírá dogmatický význam biblických úryvků. Nutno dodat, že uvedené verše se v Šandově dvoudílné dogmatice téměř neobjevují.²⁶³ Žaloba dále obsahuje opakované konstatování o blízké podobnosti překladu s německou Biblií protestantského biblisty Emila Kautzsche. V dobách živého boje s modernismem a hájené katolické pravověrnosti se jednalo o velmi závažná a těžká obvinění.²⁶⁴

Zajímavá je též formální stránka žaloby. Šanda volí velmi silný, emocemi nabitý slovník – Hejčl *vyhladil a vymýtil* původní smysl veršů, také *hová chorobné snaze* při

---

261 SÝKORA Jan Ladislav: *Perikopy čili výňatky Starého i Nového zákona, které církve sv. čísti velí o nedělích a svátcích i jiných důležitějších dnech v církevním roce*, Praha: c. k. školní knihosklad, 1918.
HEJČL Jan: *Žaltář čili Kniha žalmů*, Praha: Dědictví svatojánské, 1922.

Zda sešit žalmů pro BČ skutečně vyšel v roce 1918 nevíme jistě. V této práci se k tomu ještě jednou vrátíme později.

262 PODLAHA Antonín: *recenze Perikopy ... upravili Dr. Jan Lad. Sýkora a Dr. Jan Hejčl*, in: ČKD (1917) 787–789. Pochvalná recenze se prakticky výhradně zaměřuje k Novému zákonu. Krátce také hodnotí Hejčlovu práci: „*Úryvky starozákonní jsou s nemenší péčí a pečlivostí podány; partie básnické přicházejí tu k plné platnosti věrným překladem, diki opravdu poetickou a zevně i formou veršovou.*“

263 ŠANDA Adalbert: *Synopsis theologiae dogmaticae specialis*, sv. 2, Freiburg im Breisgau, 1916–1922.
V bohaté biblické argumentaci se nám podařilo nalézt pouze tři kritizované verše. Na smyslu Ž 109,4 Šanda vysvětluje věčné kněžství Ježíše Krista – srov. ŠANDA: *Synopsis ...*, sv. 2, 102–105. Bez hodnoty pro žalobu cituje Sir 24,12.14 ve výkladu o Moudrousti a Božím Slově v knihách SZ – srov. ŠANDA: *Synopsis ...*, sv. 1, 73. V paragrafu o Kristově smrti na kříži Šanda zmiňuje kapitolu Sk 8, kde Filip vykládá eunuchovi smysl Iz 53,7–8 – srov. ŠANDA: *Synopsis ...*, sv. 2, 91.

264 Srov. PETRÁČEK: *Výklad Bible ...*

aplikaci výsledků studia hebrejského metra. Zarážející je žádost o prominutí potřebného doložení výtek příklady a pádnými důkazy – Šanda neměl „*ani chuti ani času se rozepisovati*“. Kánon 1397, podle kterého podává svoji žalobu, v §2 dodává, že oznamovatel by měl „*podle možnosti vyložit důvody, proč se má za to, že knihu nutno zapovědět*.“²⁶⁵ Z Šandova textu je tak cítit silná sebedůvěra. Je si jistý správností, objektivností a přesvědčitvostí svých výtek. Místy však pociťujeme aroganci.

4.2.2 První Hejčlova odpověď

Olomoucký profesor se o žalobě dozvěděl nejdéle o týden později.²⁶⁶ V pátek 22. května dostal dopis od arcibiskupa Kordače. Očekával totiž jeho odpověď na předchozí dopis, v němž jej žádá o podporu své kandidatury na pražskou fakultu. List byl krátký, zato obsahoval dvě zásadní informace. Arcibiskup píše: „*K Vaší žádosti jsem sdělil panu děkanu Dr. Kudrnovskému přání, abyste byl dán primo loco pro profesuru St. Zákona. Doručuji Vám nevlídnou kritiku pana profesora Dr. Šandy ut audiatur altera pars. Přál bych si Vás na fakultě v odměnu Vašich prací*.“²⁶⁷

Zde stojí za povšimnutí jméno denuncianta. Jak již bylo řečeno, Šanda se ve své žalobě odvolával na kánon CIC 1397. Protože oznámení „špatných knih“ bylo velmi vážnou záležitostí, měl denunciant právo a ordinář „svatou povinnost“ uchovat jeho jméno v tajnosti.²⁶⁸ Šlo o ochranu oznamovatele před případnými postihy nebo mstou, pokud by byl obviněným nějaký výše postavený nebo nadřízený člověk. Arcibiskup Kordač tedy pouhý týden po přijetí žaloby, autorovo jméno již (veřejně) oznámil.

Hejčl zmíněnou žalobu těžce snášel. Od roku 1912 v poklidu pracoval na svém překladu a nikdy se nesetkal s žádnými významnými výtkami. Ve svém okolí byl také přijímán jako pečlivý a pracovitý muž.²⁶⁹ Proto není divu, že se jeho blízcí přátelé přiklonili ve sporu na jeho stranu, uklidňovali ho a vyjadřovali mu podporu.²⁷⁰ Vážně celou záležitostí „svého profesora“ bral také olomoucký arcibiskup Leopold Prečan.

---

265 CIC kán. 1397 §2.

266 Je možné, že se o „nějakém“ útoku mohl dozvědět již dříve. Dopis Hejčla kolegu B. Kutalovi do Hradce Králové obsahuje nejasnou zmínku o pražské záležitosti. „*Kdybyste snad jel na svatodušní svátky domů, byl bych Vám povděčen, kdybyste mě navštívil. Mohl bych Vám povědět něco více o Praze, nedovíte-li se zatím o tom. Věc byla hodně zacuchaná, teď – zdá se mi – nastala confuse ještě větší. – Mundus regitur confusione hominum et Dei providentia ...*“. ZAO, fond Kutal Bartoloměj, kart. 1, Korespondence Hejčl Jan, dopis 19. květen 1925.

267 ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 1, Korespondence Kordač František, dopis 22. květen 1925.

268 Srov. CIC kán. 1397 §3.

269 Srov. NOVÁK: *op. cit.*, 20–23.

270 Srov. korespondence s Aloisem Musilem v letech 1925–1930.

Vznesená obvinění byla dosti závažná. Hejčl se proto vůči nim musel bránit. Protože však vyhotovení dokumentu, který by precizně vyvrátil všechna nařčení, zabralo příliš mnoho času, rozhodl se svoji obhajobu rozdělit na dvě části a první z nich zaslat pražskému Ordinariátu co nejdříve. Týden po obdržení žaloby, dne 29. května, Hejčl napsal první díl své obrany. Její plný text uvádíme v Přílohách (str. 105).

Především se olomoucký profesor ohradil proti způsobu, kterým jej prof. Šanda napadl. Nechtěl však zatím z kněžské lásky hnát žalujícího za křivé obvinění před soud. Určité zadostiučinění ale požadoval. Protože předpokádal, že žaloba vznikla po bedlivém uvážení, žádal Ordinariát, aby úřední cestou přiměl prof. Šandu k odvolání celé žaloby nebo alespoň obvinění z falšování Písma svatého. Celkově je v Hejčlově obhajobě znát jemná ironie vůči Šandově poslušnosti „*něžnému svědomí*“, péči o věřící lid i „*biblicky zvláště ignorantní klérus*“.²⁷¹ Po faktické stránce obviněný postupně vyvracel nařčení ze špatných překladů. Argumentaci dokládal pracemi známých katolických biblistů a překladatelů. Nařčení z častého čerpání z protestantské literatury odmítá s odkazem na díla jiných známých vědců-katolíků.²⁷²

Nejdůrazněji prohlašoval, že by skutečné výtky ochotně přijal. Již autoreferát prvního svazku BČ žádal čtenáře, aby na případné chyby redaktora a překladatele upozornil. Ostatně, jak Hejčl dodává, kdyby si denunciant dříve přečetl všechny autorovy vysvětlující články (úvody k jednotlivým svazkům, recenze BČ i jiné statě v ČKD nebo Hlídce), většina výtek by ani nevznikla.

První část své obhajoby adresuje Hejčl spolu s průvodním dopisem arcibiskupu Kordačovi 30. května. V něm děkuje za projevenou osobní důvěru, která nebyla žalobou otřesena. Zároveň také žádá, aby obdobně v duchu *ut audiatur et altera pars* předal obhajobu pražskému profesorskému sboru. Jistě předpokládal, že o Šandově žalobě kolegium vědělo, a že se v období během rozhodování o uprázdněné katedře jednalo o velmi citlivé téma.²⁷³

Vzájemná korespondence mezi prof. Hejčlem a arcibiskupem pražským většinou nevedla přímo. Dokumenty totiž nejdříve směřovaly na olomoucký Ordinariát, který je přeposílal do Prahy. Proto je velmi obtížné zjistit, kdy která strana konkrétní dopis skutečně obdržela. V tomto případě list adresovaný pražskému Ordinariátu, který podepsal arcibiskup Prečan, obsahuje osobní poznámku, jak se ho nevlídná kritika prof. Šandy

---

271 Srov. ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, žaloba prof. Šandy 15. květen 1925; ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, první část obhajoby prof. Hejčla 29. květen 1925.

272 K rozboru nedostatků Hejčlova překladu a odpovědím na ně se dostaneme v jiné kapitole této práce.

273 Srov. ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, průvodní dopis od prof. Hejčla 30. květen 1925.

„neobyčejně bolestně dotýká. [...] Neznám na světě mnoho lidí, kteří by s takovou láskou k obtížnému dílu, jehož se podjali, úkol svůj snažili se splnit, jak to učinil pan profesor Hejčl.“²⁷⁴

Děkanát pražské fakulty dostal dopis od arcibiskupa Kordače 10. června. Velký kancléř v něm pedagogy žádá, aby se s Hejčlovou obhajobou seznámili a sestavili o tom zprávu. Klád totiž poznámce olomouckého arcibiskupa velký důraz. Zároveň doufal, že „po klidném uvážení obrany, žalobce vyhoví požadavku obžalovaného v závěru obsaženému“.²⁷⁵ Připomeňme, že mimořádná schůze sboru ohledně uvolněného místa na fakultě měla proběhnout o dva dny později.

4.2.3 Šandova odpověď

Šandova odpověď na sebe nenechala dlouho čekat. Oklikou přes pražský ordinariát se vzápětí dostala do rukou prof. Hejčla. Je krátká i výstižná, a proto si ji nyní uvedeme v nezkrácené formě.²⁷⁶

Nejdůstojnějšímu arcibiskupskému Ordinariátu v Praze.

Po opětovném a bedlivém pročtení a uvážení obhajoby P. Hejčla trvám plným obsahem na tom, co jsem dne 15/V. nejdůst. ordinariátu přednesl. Aby záležitost z oblasti osobních bojů byla vyřazena, v nejkratší době a s novými doklady dle can. 1397 §1. C. J. C. věc podám do Říma a fakultě navrhu, aby tamnímu průběhu předběžným vyjádřením neprejudikovala. Chtěl jsem tam věc vůbec dle citovaného kánonu podati a neučinil jsem tak výhradně z ohledu na nejdůst. ordinariáty pražský a olomoucký.

V Praze dne 11/VI. 1925 V dokonalé úctě prof. Dr. V. Šanda

Již dříve jsme viděli, jak pražský i olomoucký arcibiskup společně s prof. Hejčlem tiše doufali, že Šandovo obvinění bylo spíše jen jedním z mnoha jeho výbuchů emocí a po jejich odeznění pražský profesor svá nařčení odvolá. O to větší bylo zklamání, když se v jeho odpovědi dozvěděli, že žalobu hodlá předat k řízení do Říma. Neudělal to zatím z ohleduplnosti k českým církevním autoritám, které k publikování BČ dali dříve svůj souhlas, protože římským udáním by Šanda mimoděk postihl i je.

274 ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, průvodní dopis od arcibiskupa Leopolda 5. červen 1925 (čj. 526/25)

275 AUK, fond Katolická teologická fakulta 1891–1981, kart. 10, Děkanát, dokument 10. červen 1925 (čj. 510/24–25). Srov. rukopis ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, dopis od arcibiskupa Kordače 10. červen 1925 (čj. 660/25).

276 ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 1, Korespondence Kordač František, dopis 12. červen 1925 (čj. 665/25). Srov. rukopis ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, dopis od prof. Šandy 11. červen 1925.

Když děkan fakulty dr. Kudrnovský 12. června předal Šandovi dokumenty od pražského arcibiskupa, dostalo se mu odpovědi, že profesor již sám na Ordinariát odpověděl. Zároveň prý denunciant zopakoval, že „v nejbližší době dle can. 1397 §1. předloží celou věc k rozhodnutí Svaté Stolici“.²⁷⁷ Ohledně posouzení žaloby a obhajoby se profesorský sbor přiklonil na stranu prof. Šandy, a až do rozhodnutí římských úřadů se záležitostí nehodlal zabývat.

4.2.4 Hejčlova žaloba

Neochota prof. Šandy odvolat svá nařčení přivedla olomouckého biblistu k zásadnímu rozhodnutí. Po zralé úvaze se rozhodl, že na něj podá k církevnímu soudu žalobu kvůli křivému obvinění a urážce. V pozůstalosti prof. Hejčla se nám dochovaly části hned dvou často upravovaných konceptů chystané žaloby. Pro obviněného bylo jistě velmi náročné vhodně zformulovat ta správná slova, aby se sám autor neuchýlil k podobnému písemnému projevu, vůči kterému se ohrazoval. V závěrečné variantě obžaloby vidíme zřetelný úbytek citově zabarvených vět a frází.

4.2.4.1 První pokus o sepsání žaloby

Psaní samotné soudní žaloby Hejčl začal nejpozději 17. června 1925. Z tohoto dne máme totiž datovanou první její verzi. Autor v ní upozorňuje hlavně na již několikrát zveřejněnou prosbu, aby čtenář případné nesrovnalosti laskavě nahlásil překladateli a redakci Dědictví. Nejnutnější opravy se mohly vytisknout na zvláštní listy jako příloha k BČ. Tím chtěl naznačit, že mu při práci jde výhradně „o pravdu, o blaho církve katolické, v jejímž duchu jest BČ v překladech i výkladech psána.“²⁷⁸

Dovolme si malou poznámku. Dopis podobného obsahu píše Hejčl nezávisle na konceptu žaloby biskupu Podlahovi s prosbou, zda by se errata BČ nemohla co nejdříve otisknout v ČKD. Případné náklady by samozřejmě sám uhradil.²⁷⁹ Druhý den dostal okamžitou odpověď: „nebylo by radno nyní na nedostatky Bible upozorňovati“. Redaktor spíše biblistu povzbudil, ať jednotlivé opravy shromáždí a „zcela v tichosti je pak vytiskneme a připojíme ke svazkům“.²⁸⁰

277 ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, dopis od dr. Kudrnovského 12. červen 1925 (k čj. 660/25). Srov. rukopis AUK, fond Katolická teologická fakulta 1891–1981, kart. 10, Děkanát, dokument 12. červen 1925 (čj. 510/24–25).

278 ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 5, Spor se Šandou, koncept žaloby 17. červen 1925.

279 ANM, fond Podlaha Antonín, kart. 6, Korespondence Hejčl Jan, dopis 17. červen 1925.

280 ZAO, fond Hejčl Jan, dodatek, Korespondence Podlaha Antonín, dopis 18. červen 1925.

V připravované žalobě obviněný biblista velmi emotivně vykládá evangelium Mt 18,15–17 o napomínání bratra nejdříve soukromě a později před svědky. Šanda toho dle Hejčla nedbal „a již z tohoto důvodu nebylo v denunciaci p. prof. dra Šandy ze dne 15. května 1925 lásky k bližnímu; o lásce kněžské a kollegiální ani nemluví.“²⁸¹ Na opětovné Šandovo prohlášení, že celý spor přesměruje do Říma Hejčl reagoval vzrušeně. Píše, že rozepři se ve své první obhajobě snažil řešit věcně a postupně vyvracel „obvinění, nehledě zatím k jiným urážkám, kterými se křivá žaloba [...] hemží. Šanda se chce vymknouti zodpovědnosti za hanobení podepsaného tím, že chce 'záležitost vyřaditi z oblasti osobních bojů'. Když podepsaného hrubě potupil – chce svůj zlý čin 'vyřaditi' a k tomu má mu pomoci – Řím.“²⁸² Případnému rozhodnutí římského Oficia se však Hejčl již předem „v synovské oddanosti podrobuje“.²⁸³

Závěrem svého návrhu se Hejčl pokouší s nadhledem zhodnotit smysl celého dění. „Shrnu-li vše, nemohu se ubrániti dojmu, že prof. dr. Šanda chce stůj co stůj mé dílo i mou existenci zničiti, a to z pekelné zášti proti podepsanému, které z jeho jednání číší.“²⁸⁴

Již dříve jsme si ukázali určitou „nedůslednost“ jednání arcibiskupa Kordače, když zveřejnil jméno autora žaloby. Protože Hejčl obsah kánonu 1397 §3 znal, byl si tohoto nedostatku vědom. Dokonce pražskému Ordinariátu nabídl, že kdyby uznal za vhodné, tak od žaloby na obranu cti upustí. Dodává „domnívám se však, že tento § chrání jména těch, kdož upozorňují na zhoubné knihy objektivně, udávající jejich zhoubnost, ale nenapadají urážlivě jejich spisovatele; sice mohl leckdo nejhanebnější útoky zakrývatí povinností, kterou ukládá can. 1397 §1.“²⁸⁵

4.2.4.2 Dopis do Prahy

Těchto pár zmínek o připravované žalobě napovídá, že sestavit jednoduchý, vyvážený a srozumitelný text nebylo pro prof. Hejčla jednoduché. Snad z určitého strachu z promlčení 18. června zasílá na pražský Ordinariát dopis, v němž oznamuje opoždění sepsání žaloby na prof. Šandu. Odesílatel si „dovoluje již nyní tuto žalobu oznámiti, jež to sepsání její bude žádati delší doby.“²⁸⁶ Jako důvod k jejímu podání uvádí Šandovy motivy k denunciaci. Dle mínění obviněného nebyl veden ryzí a svatou snahou, jak o ní mluví kán. 1397, a jenž mu také poskytuje ochranu, ale „vášnivostí, osobní nevraživostí a jinými

---

281 ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 5, Spor se Šandou, koncept žaloby 17. červen 1925.

282 Tamtéž.

283 Tamtéž.

284 Tamtéž.

285 Tamtéž.

286 ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, dopis od prof. Hejčla 18. červen 1925.

pohnutkami ne nejšlechternějšími“.²⁸⁷ Podání žaloby do Říma chápal jako „separátní akt“, který ukázal na „jeho nesmiřlivost, jeho útočnost, jeho nedostatek lásky křesťanské a kněžské, a jiné nedostatky“.²⁸⁸

Církevně-soudní snaha o zadostiučinění nebyla pro Hejčla jedinou cestou. Byl si vědom, že se rozhořel spor jak mezi dvěma knězi, tak i mezi dvěma vysokoškolskými profesory. Tato rovina problému již nepříslušela k řešení arcibiskupskému Ordinariátu. Kompetentním orgánem byla univerzitní disciplinární komise. Protože se však jednalo o vážný krok, který by ukázal na řevnivost dvou vysoce postavených představitelů církevního života, žádal Hejčl o posouzení svého plánovaného postupu.

Ve stejný den, kdy oznamuje práci na sepisování žaloby na prof. Šandu, odeslal pražskému Ordinariátu další dopis. Píše v něm, že způsobenou urážku na cti je skutečně oprávněn řešit církevní soud. Avšak Šandovo nařčení o falšování smyslu při překladu historického pramene musí řešit jiná, světská instituce. Obviněný chtěl o celém sporu informovat Disciplinární komisi Univerzity Karlovy. List je psán celkem střízlivě, až na úplný závěr zazní „a nyní jde Šandovi o to, aby zničil dílo mé i mou existenci!!!“²⁸⁹ Pražský Ordinariát byl požádán o svolení k tomuto kroku podle kán. 120 §2.

V čem spočíval smysl zmiňovaného kánonu a Hejčlovy žádosti? Duchovní stav jako takový je nositelem různých privilegií a poct. Zmíněný kánon se odvolává na výrok sv. Pavla, aby křesťané nechodili se svými spory před pohany.²⁹⁰ „Za větší přestupek bylo považováno, když klerik klerika pohnal před světský soud.“²⁹¹ Církevnímu trestu podléhá žalobce, který by znění tohoto kánonu nebral na zřetel a duchovního by zažaloval před světským soudem. Výjimkou může být předem získaná církevní licence, kterou mimo případ žaloby vyšších představených uděluje místní ordinář. Ten měl žádosti o dovolení, pokud to bylo nutné, vyhovět.²⁹²

---

287 *Tamtéž.*

288 *Tamtéž.*

Zklamání z kněze-kolegy, který je schopen napsat tak útočnou žalobu, popisuje taktéž 18. června prof. Musilovi. „Jako malý důkaz své přátelské oddanosti dovolil jsem si Vám ve svatodušním týdnu poslati ostatek Bible české, kterou jsem s pomocí Boží právě dokončil. Dokončil – a kterou mi nastane nyní povinnost – hájiti. Člověk ani neví, kde mu vyvstane nepřítel, o kterém dosud nevěděl ...“ LA PNP, fond Musil Alois, 169.57, Korespondence Hejčl Jan, dopis 18. červen 1925.

289 ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, dopis od prof. Hejčla ohledně disciplinární komise 18. červen 1925.

290 Srov. 1Kor 6, 4–8; Práva a výsady duchovních srov. PEJŠKA: *op. cit.*, 40–42; SIPOS: *op. cit.*, Privilegium fori, 116–118.

CIC kán. 120 §1: „Duchovní musejí být ve všech věcech, ať sporných, ať trestních, žalováni u soudce církevního, leč by to pro jednotlivá místa bylo právoplatně zřízeno jinak.“

291 PEJŠKA: *op. cit.*, 41.

292 CIC kán. 120 §2: „[kardinálové, biskupové, legáti, atd. – pozn. autora] nesmějí být v záležitostech, patřících k jejich úřadu, žalováni u světského soudce bez povolení Apoštolského Stolce; ostatní osoby, požívající soudní výsady, ne bez povolení ordináře místa, kde se věc projednává; to povolení však, zvláště když žalobce je laik, nesmí ordinář odeprít bez pádného a závažného důvodu, zejména ne tehdy,

Arcibiskupství pražské se k celé věci postavilo zdrženlivě. Nejdříve si vyžádalo od děkana fakulty dr. Kudrnovského názor, zda by bylo vhodné toto povolení Hejčlovi udělit. Představený fakulty následně odpověděl krátkým dopisem.²⁹³ Obsah lze shrnout do několika bodů. Celý spor mezi profesory Šandou a Hejčlem probíhá podle kánonu 1397 výhradně na poli církevního soudu. Jméno žalujícího, tedy prof. Šandy, mělo zůstat tajné. Toto právo je nezczitelné. Zveřejnění jména se tak dalo chápat jako důvěrné sdělení, na které nelze brát zřetel. Ve věci disciplinární komise dr. Kudrnovský píše, že církevní soud je natolik schopný, aby potřebnou nápravu zařídil sám, vlastními silami. Dále poznamenává, že za tehdejších poměrů veřejného života by nebylo vhodné vůbec nešťastnou hádku dvou známých kněží nějak popularizovat.²⁹⁴

Na obranu profesorského sboru děkan jasně odmítl Hejčlovo tvrzení, že Šandova denunziace zamezila jeho jmenování na pražskou fakultu. Dr. Kudrnovský ukázal na shodu obou členů výběrové komise dr. Šandy a Hazuky, aby byl *primo loco* navržen prof. Zapletal z Fribourgu. O případném navržení Hejčla by se jednalo až po neúspěšném jednání se zmíněným dominikánem.²⁹⁵

4.2.4.3 Přepřacovaný návrh žaloby

Při druhém pokusu zvolil Hejčl zcela jiný přístup. Od jednoduchého, nestrukturalizovaného textu přešel k preciznímu vylíčení obžaloby v devíti bodech. Nejhorší nařčení, kterého se Hejčlovi dostalo, bylo „falšování smyslu Písma svatého“. Obviněný se ohrazuje proti úmyslnému falšování, které by vycházelo ze špatných pohnutek. „*Jest to čin pro poctivého vědce, spisovatele a vysokoškolského profesora na výsost nečestný; podepsaný cítí se inkriminací prof. Šandy na cti uražený; tím spíše, že obvinění Šandovo se prýští z jeho nízkých, sobeckých, závistivých, nevěcných, nevědeckých motivů, – vesměs to okolnosti, které vinu Šandovu zveličují a zatěžují.*“²⁹⁶

Opět Šandovi vytýká, že své připomínky nesdělil dříve kompetentním osobám, ale ihned sepsal úřední žalobu. Zde Hejčl vkládá velmi ostrou větu: „*Srovnává se se cti*

---

když se byl marně snažil urovnat spor mezi stranami.“

293 Dopis odeslán Františkem Hrubíkem, pracovníkem církevního soudu, dr. Kudrnovskému 22. června. Názor děkana na danou věc byl Hrubíkovi již znám z jejich osobního rozhovoru na Svaté Hoře. Nyní žádal písemnou formu, aby ji mohl poslat do Olomouce. Odpověď je datována 25. června 1925. Srov. AUK, fond Katolická teologická fakulta 1891–1981, kart. 10, Děkanát, dopis Františka Hrubíka 22. červen 1925 (čj. 510/24–25).

294 Srov. ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, dopis od dr. Kudrnovského 25. červen 1925.

O dva týdny později v Praze propukla tzv. „Marmaggiho aféra“. Viz níže.

295 Srov. ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, dopis od dr. Kudrnovského 25. červen 1925.

296 ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 5, Spor se Šandou, další koncept žaloby.

profesora Karlovy university, aby konal službu konfidenta tajné církevní policie?²⁹⁷ Dále se ptá, zda bylo vhodné, aby profesor české univerzity sepsal tak vážné obvinění po pouhém „krátkém a povrchním listování“ dvou menších publikací „Perikop a kusu Žaltáře“, které se, byť místy, ale přeci jenom liší od BČ.²⁹⁸ „Šanda by rád dokázal, že podepsaný je kacír“, protože prý velmi často „otrocky překládá“ podle protestanta Kautzsche. „Bylo by směšné a naivní, žádati dispens od důkazů“.²⁹⁹

Do tohoto druhého konceptu chystané žaloby Hejčl vložil jeden odstavec, který svým emotivním tónem přeci jen vybočuje z užití koncepce. Nosné myšlenky toho bodu si již dříve v poznámkách připsal na kraj listu zmíněné předešlé varianty. V závěrečném textu se objeví pouze náznakem, proto si jej k dokreslení situace uveďme celý.³⁰⁰

6.) *Za to zdůrazňuje ve své žalobě na BČ, že jsem prelát – opět a opět (zpočítej, kolikrát), ačkoliv jsem se nikde jako prelát dosud nepodepsal; na konci své žaloby činí Š návrh, aby ... a poučuje Arcib. Ord. „Nestačí na to ThDr, ani fialový kolárek“ – Tím odkryl Š své srdce – závidí ten kolárek jiným a sám dosud toho vyznamenání nedošel, ačkoliv, jak na jiném místě žaloby chlubě se kasá, že jest již 21 let profesorem. Hinc illae lacrimae. Nepomohlo mu ani to, že dedikoval svůj spis „M. u P.“ [Moses und der Pentateuch, Münster, 1924 – pozn. autora] „Jeho Excellenci ... Huynovi“, který přece v Římě u pramene jest, který ho udělal kdysi profesorem v Praze a který by mu mohl vymoci „fialový kolárek“ ... Snad mu k tomu pomůže jeho denunciace, kterou do Říma podá a která se skrývá farisejský za svaté úmysly, jaké can 1397 §1. předpokládá. Chce se proslaviti jako horlivec pro čest a slávu Boží, jako učenec prvního řádu, který může tvrditi co chce a dostane dispens od důkazů!!!*

Postava pražského arcibiskupa Pavla Huyna, šlechtice německého původu, byla v Čechách, obzvláště v prostředí Jednoty katolického duchovenstva vnímána spíše nepřátelsky.³⁰¹ Představitelé Jednoty mu vyčítali, že měl protičeské postoje, velkou loajalitu

297 *Tamtéž.*

Nejznámější z těchto tajných organizací ve světě byla *Sapiniéra* (Sodalitium Pianum). Po zveřejnění okolností jakým způsobem pracovala, nařídil státní sekretář kardinál Gasparri v listopadu 1921 její rozpuštění. Svoji provokatérskou činnost cílila mimo jiné i na prof. Vincenta Zapletala OP ve švýcarského Fribourgu. Srov. PETRÁČEK: *Výklad Bible ...*, 112–113.

298 Srov. ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 5, Spor se Šandou, další koncept žaloby. O odlišnostech *Perikop, Žaltáře* a *Bible České* krátce pojednává jiná kapitola této práce.

299 *Tamtéž.*

300 *Tamtéž.*

301 Pavel Huyn (* 17. únor 1868 Brno – † 1. říjen 1946 Bolzano) studoval teologii v Innsbrucku, kde byl 1892 vysvěcen na kněze. Postgraduální studium na Germanicu v Římě dokončil třemi doktoráty – filosofie, teologie a kanonického práva. Jmenován nejdříve 9. brněnským biskupem (1904), na konci roku 1914 novým českým primase a arcibiskupem pražským. Republiku opustil 19. listopadu 1918 a odjel nejdříve do Curychu, později se uchýlil do kláštera křížových sester v Ingebohlu. V září 1919

k rakouské vládě a byl předem nepřátelský vůči jejich organizaci.³⁰² O odchodu Huyna do ciziny v roce 1918 literatura obecně hovoří jako o útěku.³⁰³ Na obranu arcibiskupa již v březnu 1919 vystoupil dr. Karel Kašpar, kdy se pokusil popřít nebo alespoň zmírnit některé výtky.³⁰⁴ Zmiňme Šandovo členství v delegaci Jednoty za papežem Benediktem XV. z 21. června 1919. Proto je velmi zajímavé zjištění, že svoji vědeckou knihu připsal právě tomuto veřejnému nepříteli Jednoty.³⁰⁵ Podobně jako na náklonnost k německému arcibiskupu Huynovi, si Hejčl neodpustí narážku na kritikovu téměř výhradně německy psanou publikační činnost. „*Když již sám nechce česky psát a píše raději německy, ať neničí snahy jiných psát české knihy.*“³⁰⁶

4.2.5 Druhá část Hejčlovy obhajoby

Ani druhá verze žaloby na prof. Šandu jejího autora neuspokojovala. Hejčlovi zabírala stále více času. Dříve než svoji započatou práci dokončil, rozhodl se raději vytvořit zamýšlenou druhou část své obhajoby. V jejím obsahu jasně vidíme inspiraci některými body z chystané žaloby. Její plné znění je uvedeno v Přílohách (str. 109).

Obhajoba je rozdělena do devíti, různě rozvinutých, bodů. Největší důraz je kladen na Šandovu „pracovní metodu“. Vybrané nedostatky získal krátkým a povrchním listováním „Perikop a kusu Žaltáře“, kvůli kterým BČ (kterou ani nečetl) označil podle kán. 1397 za knihu zhoubnou. Dokonce žádá, aby nemusel dodat potřebné důkazy, protože

---

rezignoval na místo pražského arcibiskupa a zároveň byl papežem Benediktem XV. jmenován titulárním arcibiskupem sofijským. Zanedlouho (13. června 1921) jmenován titulárním patriarchou alexandrijským a asistentem papežského trůnu; v Itálii přebýval v benediktinském klášteře poblíž Bolzana. Srov. KETTNER Jiří: *Dějiny pražské arcidiecéze v datech*, Praha: Zvon, 1993, 180; BUBEN Milan: *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*, Praha: Logik, 2000, 416; *Archibishop Pavel Huyn*, <http://www.catholic-hierarchy.org/bishop/bhuyn.html>, (10. leden 2008); *Pavel Huyn – Encyklopedie dějin města Brna – Profil osobnosti*, http://www.encyklopedie.brna.cz/home/?acc=profil_osobnosti&load=3871&cel_publication=1&literature=1#literature, (10. leden 2008).

302 Srov. MAREK Pavel: *České schisma*, Rosice u Brna: Gloria, 2000, 17–18.

303 V září 1918 odjel udělovat svátost biřmování do západočeského Chebu, kde onemocněl těžkým zápallem plic. Po událostech 28. října zřejmě dostal pokyn z Říma, aby se do Prahy raději už nevracel. Přes Švýcarsko emigroval do Itálie. Srov. MAREK: *České schisma*, 185.

304 Arcibiskup Huyn měl být obětí propagandy, protože ve skutečnosti byl vůči rakouské vládě a režimu kritický a celkově se jednalo o člověka vůči českému národu a jeho požadavkům naladěnému pozitivně. Byl ostýchavý, ke všemu mlčel a nikomu jeho lži nevyvracel. Dr. Kašpar to viděl jako jeho největší chybu, která se mu později vymstila. Srov. *tamtéž.*, 184.

305 Jak poznamenává kolega Nosek, Šandova náklonnost k Jednotě patřila spíše k jejím hlavním myšlenkám, než ke konkrétní organizaci. Srov. NOSEK: *op. cit.*, 19–21. Naproti tomu Hejčl byl významným členem olomoucké Jednoty, která byla v porovnání s tou pražskou velmi umírněná a teze *via facti* jí byly víceméně cizí. Srov. *tamtéž.*, 42–45. Přehledně o tématu také vypráví dobová publikace DOLEŽAL Josef: *Český kněz*, Praha, 1931.

306 ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 5, Spor se Šandou, další koncept žaloby.

nemá „ani chuti, ani času“. Hejčl se ptá „Není tato povrchnost, ke které se pan denunciant přiznává, 'vážným nedostatkem' jeho denunziace?“³⁰⁷

Co se týká námitek vůči použité literární předloze a překladatelskému postupu, využil Hejčl „nevlídnou“ kritiku dr. Jindřicha Hrozného. „Tento protestant dal si aspoň záležitosti na tom, aby posoudil BČ podle zásady tučnými literami na úvodním listě vytištěné: 'DLE OBECNÉHO ZNĚNÍ LATINSKÉHO SE STÁLÝM ZŘETELEM KRITICKÝM K PŮVODNÍM TEXTŮM PŘELOŽIL atd ...' Tento protestant přečetl si aspoň úvod a poznámky, toho však nelze říci o prof. Šandovi.“³⁰⁸

Hejčl si všiml Šandovy snahy všemožně nalézt nějaký nedostatek. Jeho výtky mohly být mnohem přijatelnější, „kdyby byl měl jen trochu lásky k bližnímu, [...] kdyby nebyl máčel své pero v pekelném černidle“.³⁰⁹ Neodpustil si také ironickou poznámku, že si Šanda ve spěchu ani neuvědomil cenu Bible, „aby mohl vědět, v jakém smyslu bude asi BČ biblí 'lidovou'“.³¹⁰

Druhá část obhajoby byla odeslána 25. června, tedy téměř měsíc po té první. Celá Hejčlova, jak sám píše, „stručná“ obrana byla napsána na 13 stranách. Co do rozsahu tedy překonala původní Šandovu žalobu více než čtyřikrát. Seznam literatury, kterou Hejčl při své obhajobě použil, je uveden v Přílohách. Olomoucký bibliista zde projevil velikou sečtělou, když průběžně citoval kolem 35 různých vědeckých prací z převážně německy mluvících zemí. Jednalo se většinou o překlady a komentáře knihy Žalmů, Písně písni nebo proroků. Ze známých jmen uveďme J. Knabenbauerera, A. Condamina, N. Schlögla a české autory M. Mlčocha a J. L. Sýkoru.

4.2.6 Žaloba na prof. Šandu

Necelých deset dnů trvalo prof. Hejčlovi než byl spokojen s formou i obsahem žaloby na pražského profesora. Po dvou jejích konceptech a dvoudílné obhajobě přichází Hejčl s novým, přepracovaným dokumentem. Nesnaží se v něm vyvracet jednotlivá nařčení jako v obhajobách, ale ve sledu prokazatelných faktů vyvrací osobní záměr „převrácení smyslu Písma“.

---

307 Srov. ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, druhá část obhajoby prof. Hejčla 25. červen 1925.

308 *Tamtéž*.

309 *Tamtéž*.

310 *Tamtéž*. Pouze pro informaci uvádíme, že v době vydání prvního svazku BČ *Písmo sv. Starého zákona* v roce 1917 byla cena 14 Kč (ve vazbě 23 Kč). V roce 1922 se však cena více než zdvojnásobila (30 K, resp. 60 K). Druhý svazek SZ stál v tomtéž roce 49 K. Když vyšel také první svazek NZ, kupující zaplatil na 38 K. Kniha *Perikopy* v roce 1918 byla drahá 7 K, resp. 9 K. Samostatné vydání *Žaltáře* (1922) stálo 7 K.

4.2.6.1 Právní pozadí Hejčlovy žaloby

Hejčl podává žalobu adresovanou pražskému Ordinariátu podle CIC kán. 1938. Také tato žaloba trestného činu urážky a utržení na cti (*causa iniuriarum et diffamationis*) je rezervována výhradně obhájci spravedlnosti.³¹¹ Zvláštní právní úprava vyžaduje podle §1 k zahájení soudního řízení předchází oznámení nebo stížnost (*praevia denuntiatio aut querela*) poškozeného. „§2. *Ale jde-li o vážnou urážku anebo utržení na cti, způsobené duchovnímu nebo řeholníkovi, zejména zaujímá-li hodnost, anebo jež způsobil duchovní nebo řeholník někomu jinému, možno vznést trestní žalobu také z úřední moci.*“³¹²

Trest za tento trestný čin určuje kán. 2355. Odsouzený může být nejen přinucen k zadostiučinění a nápravě škod, „*nýbrž mimoto být potrestán přiměřenými tresty a pokánými, nevyjímajíc suspensi anebo odstranění s úřadu a obročí, jde-li o duchovní a vyžaduje-li toho případ.*“³¹³

Vlastnímu trestnímu řízení (*processus criminalis*) obligatorně předchází vyšetřování (*inquisitio*), zda je vůbec soudní proces nutný.³¹⁴ Přípravné řízení musí zůstat tajné.³¹⁵ Po jeho uzavření vyšetřující soudce přednese výsledky ordináři, který rozhodne zda je vhodné zahájit trestní řízení nebo zda pouze udělí provinilci důtku nebo jiné napomenutí.³¹⁶

4.2.6.2 Obsah žaloby

Žaloba, kterou taktéž uvádíme v Přílohách (str. 112), je rozdělena do dvou větších celků. První z nich udává právní důvody, proč by mělo být vůči prof. Šandovi zahájeno řízení a v druhé půli pak ukazuje na nedostatky a špatné pohnutky Šandova obvinění. Nyní se na celý dokument zaměříme podrobněji.

311 Srov. SIPOS: *op. cit.*, De accusatoria actione et denuntiatione, 917–918.

312 CIC kán. 1938 §2: „*Sed si agatur de iniuria aut diffamatione gravi, clerico vel religioso, praesertim in dignitate constituto, illata, aut quam clericus vel religiosus alii intulerit, actio criminalis institui potest etiam ex officio.*“

313 CIC kán. 2355: „*Si quis non re, sed verbis vel scriptis vel alia quavis ratione iniuriam cuiquam irrogaverit vel eius bonam famam laeserit, non solum potest ad normam can. 1618, 1938 cogi ad debitam satisfactionem praestandam damnaeque reparanda, sed praeterea congruis poenis ac poenitentibus puniri, non exclusa, si de clericis agatur et causa ferat, suspensione aut remotione ab officio et beneficio.*“

314 Srov. CIC kán. 1939–1946; SVOBODA Jiří: *Trestní řízení dle kánonů 1717–1731 CIC*, in: KUBÍN Petr (ed.): *Sborník Katolické teologické fakulty UK v Praze*, Praha: Karolinum, 2003, 419–422.

315 Srov. CIC kán. 1943: „*Vždy musí vyšetřování být tajné a nutno je konat velmi opatrně, aby se nerozšířily řeči o trestném činu a aby dobré jméno někoho neutrpělo újmu.*“

316 Srov. CIC kán. 1946 §1; CIC kán. 1942: „*§1. Je ponecháno rozumné úvaze ordinářově stanovit, kdy důkazní důvody, jež tu jsou, dostačují k zahájení vyšetřování. §2. Nelze brát zřetel k oznámení, které pocházejí od zřejmého nepřítele anebo od sprostého a nehodného člověka, nebo k anonymním, postrádajícím těch okolností a těch jiných pokladů, které činí obžalobu aspoň pravděpodobnou.*“

Profesor Hejčl žádá, aby bylo proti prof. Šandovi zahájeno trestní soudní řízení podle kán. 1938 *ex officio* za obvinění z falšování Písma „(jak činí kacíři) a že dává na jevu přízeň kacířství protestanskému (*favor haeresi*).“³¹⁷ Odvolává se na situaci §2 jmenovaného kánonu a dodává, že právě tento stav nastal Šandovým obviněním z 15. května toho roku.

Šandova žaloba vlastně napadá nejen samotného překladatele, ale i cenzora a místního ordináře. Všechny knihy (*Bible česká, Perikopy i Žaltář*) byly vydávány „pod dohledem biskupů“, jak požaduje kán. 1391, a získaly veškerá potřebná povolení k tisku. „*Nejde o knihy, které by měly 'Imprimatur' nějak vynucené, falšované, podvodem nebo úskokem získané.*“³¹⁸

Cenzorem prvního svazku BČ i *Perikop* byl sám Antonín Podlaha (*nihil obstat* udělen v Praze, 20. listopadu 1913, resp. 4. dubna 1917).³¹⁹ Další svazky BČ již poznámku o cenzorovi neobsahují.³²⁰ Povolení ordináře k tisku prvního svazku SZ a *Perikop* udělil generální vikář arcidiecéze Jan Sedlák. Když v roce 1920 přijal dr. Antonín Podlaha biskupské svěcení, stal se zároveň generálním vikářem, a proto již uděloval *Imprimatur* sám.³²¹

Mnohem podrobněji se Hejčl zaobíral pohnutkami a motivy, které vedly Šandu k podání žaloby. Kánon 1397, na který se pražský profesor odvolává, předpokládá „ušlechtilou, čistou horlivost pro čest Boží, a proto §3. téhož can. kryje jména svatých denunciantů. Prof. Šanda však ve své denunciaci této ryzosti a čistoty úmyslu spojeného s dokonalou objektivností a věčností neměl.“³²² Jako důkazy svého tvrzení Hejčl v žalobě

317 ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, žaloba prof. Hejčla 26. červen 1925.

318 *Tamtéž.*

319 Jen pro zajímavost uvedme, s ohledem na blízký osobní i pracovní vztah dr. Podlahy a Hejčla, CIC kán. 1393 §5: „*Autorum nescit esse nomen censorum, donec censor non dederit praeiudicium.*“ Je pravdou, že ve vzájemné korespondenci explicitní slova o cenzuře nenacházíme. Dnes bychom zřejmě k podobné situaci přistupovali zdrženlivě. Že by se jednalo o „konflikt zájmů“ se nám zdá zbytečně silné tvrzení.

320 Článek v ČSB, jehož autorem je dr. Tumpach vypovídá o praxi v českých zemích. Dokumenty vztahující se k cenzuře knih před kodifikací CIC (Pius IX.: *Apostolicae Sedis* – 12. říjen 1869; Lev XIII.: *Officiorum ac munerum* – 25. leden 1897; Pius X.: *Pascendi Dominici gregis* – 8. září 1907) hovoří o potřebě církevní kontroly každé teologické knihy, zvláště Písma. Autor článku však připomíná stále platné dekrety provinciální synody pražské z roku 1860, která uznala praxi „*nepodrobovati církevní cenzuře každý jednotlivý sešit periodických časopisů theologických atd.*“ Můžeme usuzovat, že BČ, která vycházela taktéž sešitově, si nárokovala podobný způsob cenzury. Po kodifikaci se nejednalo o opačný obyčej, proto je pravděpodobné, že praxe přetrvávala. Srov. heslo *censura knih*, in: ČSB, sv. 2, 785–795.

321 Všechna doporučení *Imprimatur* byla vydána v Praze. První svazek SZ i *Perikop* byl povolen 24. listopadu 1913 (čj. 15.848), resp. 4. května 1917 (čj. 6519) od „Dr. **Joannes Sedlák**, vicarius generalis“. Ostatní svazky byly schváleny od „+**Antonius Podlaha**, episcopus Paphiensis, vicarius Generalis“, tj. druhý 10. července 1921 (čj. 12.688) a třetí 19. ledna 1922 (čj. 232). Oba díly NZ nemají žádný uvedený *nihil obstat*; *Imprimatur* bylo oběma uděleno naráz (5. října 1921, čj. 13.402). Žaltář také *nihil obstat* nemá uveden. Podlaha povolení k tisku udělil v Praze 3. srpna 1922 (čj. 13.478).

322 ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, žaloba prof. Hejčla 26. červen 1925.

připomněl obě části své obhajoby a opět ukázal na lehkovážnost, povrchnost a lehkomyšlnost denuncianta. Poněkolkáté zopakoval citát z obvinění „na základě povrchní a krátké četby Perikop a kusu Žaltáře“.

Další bod se týkal způsobu, jakým Šanda oznámil nedostatky BČ. Z prvního konceptu své žaloby Hejčl částečně využil pasáž s biblickým citátem Mt 18,15. Obviněný dokonce poukázal na tři kněze, kteří onoho bratrského napomenutí využili.³²³ „*S profesorem drem Šandou podepsaný dosud žádných sporů, by bezmála ani vůbec žádných osobních styků neměl, neměl tedy pan dr. Šanda vůbec důvodů, aby sahal k § 1. can 1397, který předpokládá, že soukromé napomenutí nebo upozornění kritikou veřejnou (Mt 18, 15n) se stalo, nebo že by nemělo žádného výsledku.*“³²⁴ V každém případě bylo Šandovo nařčení velmi těžké a proto rezolutně odmítl obvinění z falšování Písma *fidem malam*.³²⁵

Podobně rozhořčeně se olomoucký profesor postavil k Šandově „výhrůžce“ ohledně denunciace do Říma. Chápal to jako únik od odpovědnosti než snahu „*vyřaditi záležitost z osobních bojů*“.³²⁶ Hejčl až posměšně připomíná Šandovu výpravu do Říma, kam jel jako člen a tlumočnický Jednoty katolického duchovenstva.³²⁷

V citované žalobě nalezneme dramaticky vyličené Šandovo načasování denunciace. Můžeme říci, že se jedná o jádro celého sporu a Hejčlovu obžaloby. Jednotlivé sešity BČ vycházely od roku 1913 „*a Šanda mlčel*“, vyšel I. svazek BČ „*a Šanda se neozval*“, *Perikopy* se objevily v roce 1918 „*a Šanda o nich nepromluvil*“, II. svazek BČ vyšel „*a dr. Šanda [...] na žádný nedostatek neupozornil*“, samostatný *Žaltář* o rok později „*a dr. Šanda se neozval*“, k poslednímu sešitu „*dr. Šanda mlčel stále*“. Zlom přišel v květnu 1925. „*Teprve když jsem [...] ohlásil [...] svou kandidaturu na stolicí S. z. [...] – tu náhle probudilo se svědomí dr. Šandy*“. Dramatičnost daná krátkými, úsečnými větami se ještě zvyšuje. „*Úmysl jeho jest velmi zřejmý: zničit kandidaturu v účtě podepsaného! Útěk pak do Říma má zničit moji životní literární dílo i moji existenci v Olomouci!*“³²⁸

323 Z žaloby není zcela jasné, zda Hejčl myslí napomenutí „v soukromí“ (např. osobní dopis překladateli), nebo „před svědky“ (noviny, časopisy).

324 *Tamtéž*.

325 Srov. *tamtéž*.

326 *Tamtéž*.

327 V roce 1919 odjela delegace JKD ve složení F. Kroiher, V. Šanda, A. Kolísek a M. Blaha vyjednávat s „Římem“ o požadavcích Jednoty. Návrh obsahoval: 1. zřízení českého patriarchátu, 2. rozšíření církevní samosprávy a možnost laické spolupráce v ní, 3. úprava práva patronátního a obsazování far, 4. návrh na liturgii v lidovém jazyce, 5. úprava kněžského studia a výchovy, 6. zdobrovolnění celibátu. Hodnocení výsledku mise však je velmi různorodé. Srov. MAREK: *České schisma*, 46–52. Srov. NOSEK: *op. cit.*, 20.

328 Srov. ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, žaloba prof. Hejčla 26. červen 1925.

Následujícími odstavci se Hejčl snaží svá tvrzení vysvětlit. Averse Šandy vůči němu očividně pocházela již od roku 1909, kdy se oba dva, nevěda jeden o druhém, hlásili na uvolněné místo na bohoslovecké fakultě v Olomouci. Hejčl k tomu dodává: „*Mám dosti důvodů, abych se domníval, že ohled na tuto okolnost spolu, ne-li hlavně rozhodoval, [...] že Šanda podá své žaloby.*“³²⁹ Šandovi také vytýká jeho chlubení, že už 21 roků je profesorem (obviněný byl jmenován ještě o pár let dříve). Hejčl je v původní žalobě oslovován osmkrát „prelátem“. „*Čím srdce kypí, tím jazyk oplývá ... [...] Snad mu vynese jeho denunziace do Říma více nežli mu vynese cesta s činovníky Jednoty do tého města.*“³³⁰

Nepříznivý výsledek Šandovy žaloby by měl nedobrá dopad na prof. Hejčla, ale také na všechny ostatní věřící. „*Podari-li se mu dílo zničit – nebudou mít čeští katolíci na dlouhou dobu žádné bible S. z. vůbec.*“³³¹ Starší vydání Pisma byla již rozebrána a nalézt po čase druhého takového štědrého dárce, jakým byl Antonín Podlaha, považoval Hejčl za nemožné.

Závěr žaloby obsahuje už jen malé „rýpnutí“, pozůstatek dřívějšího konceptu. „*Profesoru české university slušelo by zajisté lépe českou knihu podporovati a ne ničit, když již sám píše bezmála výhradně německy.*“

Kdybychom měli obsah celé žaloby zhodnotit, můžeme říci, že je psána s jemnou ironií a dramatičností. V případném soudním sporu viděl Hejčl, krom osobních důsledků, také dopad na obyčejné věřící, a zejména na dr. Podlahu, který se osobně i finančně o vydání BČ zasazoval.

4.2.7 Jednání na církevním soudu

Když Hejčl dopsal svoji žalobu, odeslal ji nejdříve na Ordinariát olomoucký. Až po té byla odeslána na arcibiskupství do Prahy, které bylo kompetentní k řešení sporu. V pozůstalosti olomouckého profesora nalézáme omluvný dopis od arcibiskupa Leopolda, že žalobu nepředposlal ihned po jejím obdržení. Z listu mimo jiné vyplývá, že prof. Hejčl byl na začátku července na prázdninovém zotavení v Mariánských Lázních. Spolu s ním tam trávil léto i kanovník metropolitní kapituly František Světlík, u kterého Hejčl bydlel v Olomouci v podnájmu.³³²

329 ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, žaloba prof. Hejčla 26. červen 1925.

330 *Tamtéž.*

331 *Tamtéž.*

332 František Světlík (* 28. prosinec 1875 Bílovice – † 13. prosinec 1949) v roce 1898 vysvěcen na kněze. V roce 1905 odešel z pastorače a plně se věnoval politickému životu na Moravě. Podporoval sloučení katolických politických stran a sám navrhl jméno „Československá strana lidová“. V roce 1923 byl jmenován kanovníkem v Olomouci. Za protektorátu byl vyslýchán a vězněn. Po válce se snažil zachránit svébytnost ČSL a angažoval se ve Svazu přátel SSSR (někteří mu říkali „Rudý prelát“). Od podzimu

Olomoucký arcibiskup byl na přelomu června a července na generální vizitaci a proto si nemohl dokument přečíst již v červnu a poslat jej pražskému Ordinariátu. „Dnes /2. VII./ jsem tak učinil [...]. Se vším, co je v žalobě napsáno, naprosto od a až do ω souhlasím; jest mi však líto, že tak lehkomyšlně se poškozuje dobrá věc a že se Vám právě stalo tak velikého příkoří. [...] Že však z žaloby pro Vaší dýchá ctnost trpělivosti, jest pro Vás nejenom velikou ctí, nýbrž i jakousi objektivní zárukou, že dosáhnete vítězství.“³³³

Ve skutečnosti dopis pražskému Ordinariátu není datován 2. července, jak se píše v předchozím dopise, ale až o den později. Text dopisu je krátký a, soudě podle použitých uvozovek, cituje původní Hejčlův návrh. Předmětem sporu je „*křivé udání podepsaného, [...] že prý falšoval smysl Písma sv. a že přeje kacírství*“.³³⁴ Nyní měl pražský ordinář zahájit utajené vyšetřování o prospěšnosti trestního řízení s prof. Šandou. Podobně, jako v červnu nabídl arcibiskup Kordač pražské fakultě první část Hejčlovy obhajoby k seznámení, zasílá 11. července k nahlédnutí i tu druhou.³³⁵ Žádnou zpětnou odpověď nebo názor na ní neočekával.

Půl roku po tomto kroku nenacházíme v agendě církevního soudu, pražské fakulty nebo Hejčlovy pozůstalosti ani zmínky o nějaké další aktivitě.³³⁶ Z našeho pohledu tak skončila první epizoda celého sporu. Shrňme si ji. Šanda v květnu napsal „nestandardní“ žalobu, aby docílil zákaz šíření BČ. Hejčl se obratem brání vůči její obsahové stránce obsáhlou obhajobou. Zároveň se ohrazuje proti formální stránce denunziace a sepisuje na prof. Šandu žalobu z urážky na cti. Celý spor staví do světla nevraživosti pražského profesora vůči jeho osobě, která propukla zasláním kandidatury jmenovaného na uvolněné místo profesora pražské fakulty. Arcibiskup Kordač proto s celým sporem seznamuje příslušné profesorské kolegium a žádá od nich posudek.

4.2.8 Pokrok v řízení

První povšechnou zmínku o sporu ohledně BČ z roku 1926 máme dochovanou v dopise Josefa Miklíka CssR.³³⁷ Nadějný bibliista v něm popisuje novinky ze svých studií

1948 žil v ústraní. Srov. heslo *Světlík František*, in: PEHR Michal: *Cestami křesťanské politiky*, Praha: Akropolis, 2007, 248–249.

333 ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 1, Korespondence Prečan Leopold, dopis 2. červenec 1925.

334 ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, dopis od arcibiskupa Leopolda Prečana 3. červenec 1925 (čj. 606/25).

335 Srov. AUK, fond Katolická teologická fakulta 1891–1981, kart. 10, Děkanát, dokument 11. červenec 1925 (čj. 510/24–25). Na dokumentu je razítko s datem přijetí až 28. července.

336 Důvody tohoto odmlčení nevíme. Pro ilustraci připomeňme, že 6. července 1925 propukla tzv. „Marmaggiho aféra“, která měla za následek časté protikatolické nálady a mimo jiné také znamenala faktické zmrazení diplomatických styků ČSR – Vatikán. Srov. HALAS František X.: *Fenomén Vatikán*, Brno: CDK, 2004, 549–554; KOTYK Jiří: *Spor o revizi Husova procesu*, Praha: Vyšehrad, 2001, 74–75; MAREK: *Arcibiskup pražský ...*, 99–107.

337 Josef Miklík CSsR (* 1. březen 1886 Tlumačov – † 9. listopad 1947 Svatá Hora u Příbrami) byl v roce

v Římě. Během řeči připomíná BČ i Šandovy výtky proti ní a Hejčla uklidňuje. Podobně jako dříve BČ, např. i nový překlad Písma v těch dnech vydaný Papežským biblickým institutem, obsahoval poetické části vytištěny ve verších.³³⁸

Miklík vzpomíná také možnou Šandovu denunciaci do Říma. „*Ostatně myslím, že pražský profesor si dobře rozmyslí rekurs do Říma, protože v komisi bibl. zasedá také P. Fonck.*“ Známy biblista prof. Leopold Fonck SJ měl dříve při jedné příležitosti „*vyslovit svůj podiv nad zaostalostí kněží [kteří odmítali překlad NZ bez Vulgáty – pozn. autora] a ostře odsoudit jejich nechuť k textu původnímu.*“³³⁹ Proto se Hejčl nějakých nepříjemností kvůli překladů z hebrejštiny nemusí bát.

Řízení ohledně sporu Hejčl – Šanda se pohnulo kupředu až koncem února. Ostatně, samotný spis na církevním soudu v Praze je nadepsán datem 10. února 1926. Zdá se tedy, že příslušný úřad se začal celou záležitostí zabývat až od této doby.³⁴⁰

Zřejmě po dřívější poradě s odborníky, arcibiskup Kordač oslovil dr. Spáčila v Římě.³⁴¹ Tento profesor Papežského orientálního institutu měl být dostatečnou autoritou pro objektivní posudek „nedostatků“ BČ. V příloze dopisu měl přiloženu Šandovu žalobu. Svoji obhajobu mu měl prof. Hejčl zaslat osobně později.³⁴² Arcibiskup nezakrýval, že pokud by posudek dopadl příznivě, prof. Hejčl by měl stále šanci přijít do Prahy vyučovat. „*Přál bych si odborníka prof. Hejčla dostat na fakultu do Prahy a katolická*

1911 vysvěcen na kněze. Biblistiku studoval na fakultě UK v Praze a na Papežském biblickém institutu v Římě. Dlouhá léta působil jako profesorem biblických věd na řádovém bohosloveckém učilišti v Obořišti. Za války vězněn v Terezíně. Nositel vyznamenání „Válečný kříž 1939“. Autor mimo jiné *Příručky k biblické dějepřevě*, sv. 2, 1924–1925. Na třetím svazku *Příručky* spolupracoval s prof. Hejčlem: *Obrazy archeologické*, Praha, 1927. Srov. nekrolog Josefa Miklíka, in: ČKD (1947) 312.

338 VACCARI Albert: *I libri poetici della Bibbia*, Řím: Pontificio Istituto Biblico, 1925.

339 ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 1, Korespondence Miklík Josef, dopis 25. leden 1926.

Leopold Fonck SJ (* 14. leden 1865 Wissen bei Weeze /Porýní/ – † 19. říjen 1930 Vídeň) byl po studiích v Římě vysvěcen 1889 na kněze. Do řádu vstoupil 1892. Biblická studia získal v Anglii, Palestině a Německu. Mezi lety 1901–1907 byl profesorem NZ v Innsbrucku, od 1908 na Germanicu v Římě. Pius X. jej 1909 pověřil vedením Papežského biblického institutu a jmenoval ho konzultorem PBK. Válka jeho činnost přerušila; po ní se vrátil vyučovat do Říma (1919). Na podzim 1929 přešel do Prahy, později do Vídně. Srov. heslo *Fonck Leopold*, in: BBKl, sv. 2, sl. 68–69; ČSB, sv. 4, 166; NCE, sv. 5, 994; ÖBL, sv. 1, 336.

340 ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, svrchní strana složky „*Dr. Jan Hejčl, profesor theolog. fakulty v Olomouci contra Dr. V. Šanda, profesor theolog. fakulty v Praze.*“

341 Bohumil Spáčil (* 25. duben 1875 Výmyslice u Moravského Krumlova – † 5./8. prosinec 1950 Teplice/Praha) studoval v Římě (1895–1902). Po návratu působil chvíli jako kněz v pastoraci, než vstoupil (1905) na Velehradě do jezuitského řádu. Roku 1916 měl slavné sliby v Innsbrucku, kde na místní univerzitě učil filozofii a fundamentální teologii. Od vzniku Papežského orientálního institutu (1917) vyučoval v Římě až do roku 1937. Ze zdravotních důvodů se vrátil do Československa. Působil jako provinciál (1938–1945). Zemřel v komunistické internaci. Srov. heslo *Spáčil Theophil*, in: BBKl, sv. 16, sl. 1451–1453.

342 Kordač o tom Hejčla zpravuje krátkým sdělením na své vizitce. Ke konci píše: „*Naléhám, aby zlomyslná žaloba byla církv. soudem brzo vyřízena. Přispělo by k instrukci soudu, kdybyste dp. Spáčilovi potřebná data doručil.*“ Lístek není datován, jistě byl však napsán mezi 22. únorem a 5. březnem 1926. Srov. ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 1, Korespondence Kordač František, vizitka se zprávou.

veřejnost, jm. klérus by to považoval za odměnu jeho zásluh českým překladem S. Z. Prof. Šanda má svého kandidáta daleko za Dr. Hejčlem stojícího, ale znáte mephista Šandu.³⁴³

Pár dní na to, nevěda o arcibiskupově dopisu do Říma, zaslal svému ordináři list oficiál církevního soudu dr. Karel Schuster.³⁴⁴ V krátkosti se snažil arcibiskupu Kordačovi představit právní problematiku sporu. Oficiál v procesu rozlišoval dvě roviny: oprávněnost Hejčlovy žaloby podle kán. 1938 pro urážku na cti a vědeckou stránku věci, tj. zda opravdu Hejčlův překlad obsahuje zásadní nedostatky. Podívejme se na celou záležitost podrobněji.

V souvislosti s prvním problémem si Schuster pokládá dvě otázky „1. jest v dopise vdp. prof. Dr. Vojt. Šandy něco, co by mohlo býti vykládáno jako iniuria nebo diffamatio gravis učiněno vdp. prof. Dr. Janu Hejčlovi? 2. jest zde možno soudní stíhání?“³⁴⁵ Na první otázku odpověděl oficiál bez zaváhání kladně. Soudní *promotor iustitiae* má jistě právo za výroky „falšuje smysl Písma“ dr. Šandu obžalovat.³⁴⁶ Druhá otázka je mnohem těžší. Šanda se odvolával na kán. 1397, který mu dal povinnost oznamovat „zhoubné knihy“. „Mimo to jest Dr. Šanda, jako zdejší universitní profesor, členem kollegis 'A vigilantia'. Byl tedy zákonem a svým úřadem povinen Vaši Excellenci denunciaci učiniti.“³⁴⁷ Bylo by proto nešťastné dle principů spravedlnosti někoho trestně stíhat kvůli tomu, že se držel pokynů, které mu nařizuje zákon. Oficiál dále předpokládá, že první odvolání prof. Šandy na kán. 1397 §3 (o utajení jména denunciata), by vedlo k jeho osvobození. „Tento názor podporuje též význam slov 'iniuriae' a 'diffamationes', o nichž mluví kanon 1938 §1. a 2., neboť denunciací svou [...] Dr. Šanda se těchto deliktů nedopustil.“³⁴⁸

Tato poslední citovaná věta z dopisu oficiála Schustera se ovšem může zdát, že je v přímém rozporu s jeho názorem výše uvedeným. Na otázku, zda může být dr. Šanda *promotorem iustitiae* obviněn dle kán. 1938, zprvu odpověděl kladně. Nyní naopak píše, že Šanda se deliktů podle kánonu nedopustil. Nesrovnalost je vysvětlena dále. Dr. Schuster soudí, že trestný čin urážky na cti a pomluvy může být souzen pouze tehdy, kdyby se projevil veřejně a ne v úředním, tj. neveřejném, styku. Dr. Šanda by musel „inkriminovaný slova před věrohodnými svědky nebo písemně opakovat“.³⁴⁹

Nyní se zaměříme na vědeckou, obsahovou rovinu celého problému. Co se týče pravověrnosti překladu, dr. Schuster argumentuje autoritou dlouholetého univerzitního

---

343 ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 1, Korespondence Kordač František, dopis 22. únor 1926.

344 Srov. CIC kán. 1573 §2 „Oficiál tvoří s místním biskupem jeden soud: ale nesmí soudit záležitosti, jež si vyhrazuje biskup.“

345 ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, dopis od oficiála Karla Schustera 27. únor 1926.

346 Srov. *tamtéž*.

347 *Tamtéž*.

348 *Tamtéž*.

349 *Tamtéž*.

profesora Hejčla, autoritou biskupa Podlahy, který dotčeným knihám udělil *nihil obstat* nebo *Imprimatur* a autoritou arcibiskupa Prečana, který se také postavil na stranu obviněného profesora. Konstatuje však, že nejvhodnější by bylo kontaktovat příslušné katolické odborníky.

Během tohoto sporu bylo důležité také rozhodnout odůvodněnost původní Šandovy žaloby. „*Jsou v překladu některá místa, která jsou rozdílným způsobem přeložena, než jsme byli dosud zvyklí čísti? Musí se odpovědět: Jsou a sám Dr. Hejčl ve své obhajobě tato místa (vlastně jejich překlad) odůvodňuje ze sv. Otců.*“³⁵⁰ Schuster by sám zřejmě v Hejčlově pozici překladatele volil spíše opatrnost. „*Znaje ostražitost sv. církve, kterou hájí depositum sv. víry a bdělost, kterou střeží Písmo sv., byl bych názoru, že by bývalo lépe tato místa dáti do poznámky.*“³⁵¹

Velmi důležitý postřeh, který oficiál píše arcibiskupu Kordačovi, je sdělení: „*Dr. Šanda pravil v profesorském sboru: 'Nešel jsem s tím do Říma' a byl bych názoru, aby v této věci nebyl roztrpčován.*“ Zde připomínáme výše zmíněné nařízení Kongregace z roku 1918. Sám arcibiskup tedy o tom, že záležitost nebyla přeposlána do Říma, musel vědět. Z poznámky o „neroztrpčování“ snad můžeme soudit, že Šanda si nevhodnost či neúspěšnost případného římského dovolání sám uvědomoval.

V posledním odstavci svého dopisu se dr. Schuster vrací ke zmíněným katolickým odborníkům. Věděl, že arcibiskup chtěl požádat o pomoc dr. Spáčila v Římě (z kontextu vyplývá, že už ale nevěděl o Kordačově dopise odeslaném o týden dříve). Oficiál žádal ordináře, aby nezapomněl biblistovi zdůraznit přísnou mlčenlivost o celém vyšetřování a aby do dopisu připsal seznam otázek, na které je třeba odpovědět.³⁵² Zakončuje: „*Totéž napiši vdp. P. Zapletalovi O. Praed. do Švýcar.*“³⁵³

Ve složce církevního soudu nalzáme dopis taktéž datovaný 27. února podepsaný opět oficiálem soudu dr. Karlem Schusterem. Nevíme komu je adresovaný, můžeme se ale domnívat, že byl odesláný dr. Spáčilovi do Říma. Usuzujeme na to ze zmínek o žalobě na dr. Šandu zaslané arcibiskupem a z náznaků v pozdější Spáčilově odpovědi. Oficiál Schuster se asi po sepsání prvního dopisu od arcibiskupa Kordače dozvěděl, že dr. Spáčil

---

350 *Tamtéž.*

351 *Tamtéž.*

352 „*1. může-li býti tvrzeno, že Dr. Hejčl falšoval smysl Písma sv. a Písmo svaté, 2. mohou-li místa, jak je Dr. Hejčl přeložil, býti ve vydání pro lid v textu vytištěna, 3. jakou radu by dal, je-li druhé nepřipustno, aby toto vydání bylo zachráněno a nemusilo býti zničeno.*“ ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, dopis od oficiála Karla Schustera 27. únor 1926.

353 ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, dopis od oficiála Karla Schustera 27. únor 1926.

byl již do Říma kontaktován, a proto se mu rozhodl co nejdříve napsat pár důležitých řádků osobně.

Dr. Schuster do Říma zaslal ověřené opisy vzájemných žalob Šandy a Hejčla. Nezapomněl upozornit také na právní problematičnost sporu s kánony 1338 (delikty *iniuria a diffamatio*) a 1397. „*Směrodatným jest as pro obžalobu §3. téhož kánonu.*“³⁵⁴ S tím souvisela připomínka členství prof. Šandy ve sboru *A vigilantia*.³⁵⁵

Jak arcibiskup dr. Spáčilovi v dopise z 22. února slíbil, Hejčl skutečně dané dokumenty do Říma zaslal. Počátkem března 1926 do Olomouce přišla odpověď – uklidňující dopis. Dr. Spáčil rád vyhověl žádosti pražského ordináře. „*Soud svůj, který jest zcela ve prospěch Vaší Důstojnosti zašlu s poslaným mi opisem žaloby přímo Jeho arcibiskupské Milosti.*“³⁵⁶

4.2.8.1 Posudky profesorů Spáčila a Zapletala

První z obou vědeckých posudků, a to od dr. Spáčila, přišel pražskému Ordinariátu 5. března. Výpovědi se vesměs týkaly překladů jmenovaných veršů. Reaguje však také na vlastní Šandovu žalobu. Do přílišných podrobností však nezabíhá. Vytýká žalobě především přehnanost a povrchnost. „*Z toho, že některých míst překlad souhlasí s překladem bible Kautzschovy hned usuzuje, že jest z ní převzat ačkoli týž překlad i jiní, katoličtí autorové mají.*“³⁵⁷ Zdůrazňuje, že žaloba je „*nedosti klidná a objektivní, nýbrž mnohdy osobní*“. Nařčení z falšování Písma je velmi těžká obžaloba. Z překladu několika veršů SZ, které by mohly být nepřesné nebo nesprávné, by se však tento zločin dokázat nedal. Dr. Spáčil žádné z uvedených míst nepovažuje za nevhodný překlad. Pouze se pozastavuje u interpretace verše Iz 63,1, ale i tu nakonec označuje jako možnou. V celém posudku se téměř neobjevuje jakákoli argumentace nebo další podpůrné důkazy Spáčilových názorů. „*Z toho všeho konkludují: Obžaloba Dr. Šandy, jakoby Dr. Hejčl nebyl vědecky kvalifikovaný, neměl církevního ducha nebo dokonce Písmo sv. falšoval, jest zcela bezdůvodna, a není nijaké příčiny k provedení a uskutečnění jeho návrhů, které ku konce svého žalobného spisu předkládá.*“³⁵⁸

354 ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, dopis od oficiála Karla Schustera dr. Spáčilovi(?) 27. únor 1926.

355 Srov. *tamtéž*.

356 ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 2, Korespondence Spáčil Bohumil, dopis 5. březen 1926.

357 ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, posudek dr. Spáčila 5. březen 1926.

358 *Tamtéž*.

Na adresu denuncianta dodává: „*Co pak říci o vědecké kvalifikaci nebo aspoň vědecké svědomitosti toho, který řadu překladů četnými autory katolickými zastoupených bez dalšího zkoumání šmahem za opsané z protestantského autora prohlašuje, jakož o charakteru toho, který bez jakéhokoli solidního důvodu svému kolegovi a kněžskému spolubratru falšování Písma svatého předhazuje, o tom nejlépe se zdržím pronéstí svůj úsudek.*“

Vyjádření prof. Zapletala dorazilo na církevní soud o pár dní později 10. března.³⁵⁹ Argumenty jsou věcné, bez zbytečného odbíhání. Po rozboru jednotlivých veršů píše hodnocení. „Hejčl tedy kráčel ve šlépějích exegetů katolických a překládal celkem správně.“³⁶⁰ Také stručně odpovídá na otázky, které mu zaslal dr. Schuster. Záležitost Hejčlových „novot“ v překladu Zapletal výstižně vysvětluje: „Nač by pak byly nové překlady? [...] Nevytýkali kdysi i Sv. Jeronýmovi, že se odchýlil od ustáleného latinského překladu?“³⁶¹ V místech latinsky nejasných Hejčl uvedl v hlavním textu překlad hebrejské předlohy. Podobně by se, jak sám píše, zachoval i Zapletal. O nutnosti uvést BČ na církevní Index tak významně pochybuje, „ač jsem nepřečetl ty tři tlusté, ode mne teprve nedávno zakoupené svazky“.³⁶² Hodnotící závěr vyznívá zcela ve prospěch Hejčla a jeho překladu a je ve shodě s dr. Spáčillem z Říma. „Čím se Hejčl provinil? Že na místech, kde vulgáta jest nesprávná nebo aspoň nejasná, bral útočiště k původnímu textu hebrejskému a ke konjunkturám. Tak činí nyní všichni starozákonní exegeté katoličtí, ať jsou to světští kněží nebo dominikáni nebo jesuité! Proto jednání Hejčla nelze nikterak nazvat falšováním.“³⁶³

Tímto jsme představili všechny dokumenty uložené v aktech sporu církevního soudu. Dva nezávislé posudky katolických exegetů se shodly, že Šandova žaloba je neopodstatněná a zcela mylná. K druhé žalobě, té Hejčlově, se už ale nevyjadřovaly. Přeci jen jádro problému neleželo v oblasti biblistiky, ale církevního práva.

4.2.9 Poslední dopis

Soudní akta neobsahují veškeré podrobnosti, které bychom si přáli. Jednání nebo neoficiální rozhovory mezi oficiálem soudu a místním ordinářem, či seznam rozeslaných dokumentů nejsou zaznamenány. Můžeme se pouze domnívat, že po prostudování obou posudků, dr. Schuster seznámil s nimi a celou situací arcibiskupa Kordače. Jak nám celkově z dokumentů vyplývá, obě denunce tedy nemohly přejít do trestního řízení jak požadovaly. Šandova žaloba postrádala předmět sporu a Hejčlova zase byla právně neobhajitelná. Zpráva, která o tomto měla být vyhotovena a uložena v tajném biskupském archivu, se bohužel nedochovala.³⁶⁴

---

359 ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, posudek dr. Zapletala 10. březen 1926.

360 *Tamtéž.*

361 *Tamtéž.*

362 *Tamtéž.*

363 *Tamtéž.*

364 Srov. CIC kán. 1946 §2.

Arcibiskup zběžně seznámil s posudky od exegetů Spáčila a Zapletala také Hejčla. Dne 19. března mu sděluje: „*obžaloba se stala obhajobou*“.³⁶⁵ Měl tím zřejmě na mysli, že původní žalobce Šanda se sám nyní musí bránit z nařčení urážky cti. Již po několikáté Kordač opět vyjadřuje přání, aby známý profesor začal působit na bohoslovecké fakultě v Praze. „*V zájmu předmětu [přechod do Prahy – pozn. autora] a aby se Vám dalo zadostiučinění, si toho přeji – Trvejte též na satisfakci za urážku, že Jste 'falšoval Písmo sv.' ochoten ku smíření bez soudu, bude-li Vám dána.*“³⁶⁶

V dopise vidíme jakýsi náznak mimosoudního vyrovnání. Arcibiskup si zde již uvědomoval, že Šandou vznikla určitá nespravedlnost, ale soudně její nápravu vymáhat nelze. Proto jediné vhodné řešení je urovnání sporu smírem. Kodex sám toto řešení doporučuje: „*Poněvadž je velmi žádoucí, aby se předcházelo sporům mezi věřícími, užije soudce pobídek, aby [...] byl spor urovnán smírem, svítá-li nějaká naděje na dohodu.*“³⁶⁷ Je však vhodné, aby toto vyjednávání nevedl soudce osobně, ale jiný kněz.³⁶⁸ Dopis obsahující výzvu, prosbu nebo jakýkoli návrh takovéto dohody v pozůstalosti prof. Hejčla ani v dokumentech církevního soudu nenacházíme.

4.2.10 Spor ve světle pozdější korespondence

Můžeme říci, že v březnu 1926 velký spor mezi prof. Šandou a Hejčlem mizí do ztracena. Protože trpká žaloba i následné vyšetřování bylo podle kánonů tajné, domníváme se, že se o této nepříjemnosti dozvěděl pouze úzký okruh přátel a kolegů obou stran. Veřejnost dotčena zásadně nebyla. V určitých kruzích se téma žaloby jistě přetřásalo, přesto by bylo odvážné říci, že by tím společnost žila.

I přes tyto nepříjemnosti biskup dr. Podlaha neztrácel nadšení a vůli dále pracovat na vydávání BČ, tentokrát v levnějším, lidovém vydání. Profesor Hejčl měl postupně nově revidovat svůj překlad a hlavně zeštíhlit poznámky na ty nejnnutnější. V dopise 25. března si postěžoval: „*Žaloba p. prof. Šandy mi připravila řadu nepříjemností a starostí. Doufám však, že vše se uspokojivě skončí. [...] Jinak nedošlo mne žádné upozornění na nějaké nedostatky BČ. Ovšem však mnozí, kterým každá činnost jest trnem v očích, měli a mají tajné 'gaudium' ze žaloby Šandovy a šíří na úkor BČ pověst', že bude*

365 ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 1, Korespondence Kordač František, dopis 19. březen 1926.

366 *Tamtéž.* O arcibiskupově náklonnosti k olomouckému profesoru jistě vypovídá i rozloučení závěrem dopisu „*Zdravím Vás a přeji vše dobré od Boha, Vaší Milosti zcela oddaný + Fr. Kordač, arcib.*“

367 CIC kán. 1925 §1.

368 CIC kán. 1925 §3 „*Srovnává se však s důstojností toho, kdo soudí, aby, aspoň zpravidla, nebral na sebe sám osobně projednávání této věci, nýbrž aby ji svěřil jinému knězi, zejména z řad synodních soudců.*“
CIC kán. 1928 §1 „*Výsledek šťastně skoncovaného smíru se zove narovnání (compositio) či shoda (concordia).*“

ze Říma zakázána atd. Od té doby také odbyt BČ poklesl na míru nejmenší.³⁶⁹ Pro nové lidové vydání a případnou edici BČ by bylo podle dr. Podlahy vhodné předložit texty hned několika cenzorům, popřípadě požádat o schválení Apoštolský Stolec.³⁷⁰

Když o tři dny později přichází do Olomouce dopis od prof. Musila, vzpomíná se v něm jeho kandidatura na pražskou fakultu. Slavný profesor píše o setkání s dr. Kutalem, který byl mnohem lépe informován o Hejčlově sporu se Šandou. Oproti dřívějšímu nabádání ke kandidatuře do Prahy nyní sděluje Hejčlovi opak. „*Nedbejte toho! Znáte bratrskou lásku kněžskou a chápete závist a žárlivost. [...] Vykonáte tam [v Olomouci – pozn. autora] mnohem víc než byste mohl vykonati na novém působišti, obzvláště v takovém hrozivém ovzduší a neúrodném okolí.*“³⁷¹ Odpověď napsal Hejčl obratem. „*Milý pane kolego, račte, prosím přijmouti upřímný dík za Váš milý dopis, který mě skutečně v mých svízelných potěšil. Opravdu velmi potěšil.*“³⁷² Nebylo to vše. Hejčl přísně rozlišoval mezi neúspěšnou kandidaturou do Prahy a žalobou prof. Šandy. Do budoucna pro něj bude velmi obtížné vypořádat se s následky denunziace. Celou situaci již hodnotí s určitým nadhledem.³⁷³

„*Pražský Ordinariát (nebo církevní soud?) požádal o posudek žaloby, ve které jsem viněn, že jsem 'falšoval text a smysl Písma sv.!!!' – dva odborníky, našeho známého starozákonníka frýburského a římského profesora papežského ústavu orientálního, dominikána a jesuitu. Před několika dny jsem dostal jejich opis. Oba jsou obhajobou mé práce, nikdo z nich mi nevytýká nic! Je to ovšem pro mne satisfakce, ale přes to zlomyslný čin nese ovoce ... Po Praze i jinde se roztrušuje pověst, že prý bude má bible dána na index!!! Pan biskup Podlaha mi píše, že od té doby co Š. zakročil, odbyt bible poklesl. Měl jsem uspořádati druhé vydání svého překladu, ve kterém jsem chtěl ještě více dbáti uhlazenosti a přimknouti se k původním textům, zatím však pražské autority prý žádají, aby nové vydání bylo přesně podle Vulg, aby bylo předloženo revisní komisi v Praze a pak aby byla Apoštolská Stolica požádána, aby je schválila. Dovolil jsem si upozorniti, že na takovou práci stačí šikovný praktik, který umí trochu latinsky a česky, já však*

---

369 ZAO, fond Hejčl Jan, dodatek, Korespondence Podlaha Antonín, dopis 25. březen 1926. Na které lidi zde biskup Podlaha píše narážku, ani jakou „šířili pověst“ na úkor BČ“ nevíme.

370 Srov. *tamtéž*. Návrh dr. Podlahy je plně ve shodě s přáním Kodexu – srov. CIC kán. 1391.

371 ZAO, fond Hejčl Jan, kart. 1, Korespondence Musil Alois, dopis 28. březen 1926. Musil dále popisuje, jak rozporuplně vidí Kutalovu kandidaturu do Prahy. Dopis zakončuje „*Vělice bych Vám byl, milý pane kolego vděčen, kdybyste vyběhl Kutala, aby se pohroužil do soustavného studia a cestu do Palestiny aspoň na dvě léta odložil.*“

372 LA PNP, fond Musil Alois, 169.57, Korespondence Hejčl Jan, dopis 30. březen 1926.

373 *Tamtéž*.

že nemohu se k tomu odhodlati, ježto žádaná metoda neodpovídá mému vědeckému a estetickému sklonu. Požádal jsem ndp. biskupa Podlahu, aby si pro tu práci vybral sílu mladší ... Já se zaměstnám jinak ...“

Dovolme si ještě upozornit na některé zajímavosti této zprávy. Profesor Hejčl sám nemá jasno, zda spor řešil arcibiskup Kordač osobně, nebo předal celou věc církevnímu soudu.³⁷⁴ Protože ordinář měl na záležitosti svůj zájem, dorozumíval se s Hejčlem spíše osobními dopisy než úřední korespondencí. To mohlo v obviněném biblistovi vyvolat pocit určité nejistoty, zda případ opravdu řeší církevní soud jako trestný čin. Dopis, ve kterém by Hejčl popuzeně odmítal práci na překladu Bible z Vulgáty, se nám bohužel nedochoval.³⁷⁵

Nemůžeme však říci, že by nyní Hejčl překlad Písma podle Vulgáty obecně odmítal nebo prohlašoval jeho nepotřebnost. Zcela jistě si uvědomoval požadavky věřících, kléru i církevních autorit, ale také vědecké veřejnosti. Když v dubnu napsal článek do olomouckého Našince o překladech Písma ve světě, vyjmenoval tam práce jak přeložené striktně z Vulgáty, tak i texty z hebrejštiny.³⁷⁶ Oběma těmito požadavkům podle Hejčla vyhovovala BČ vydaná Dědictvím. Přesto, dodává, katolické společnosti zůstává veliký úkol – pořídit překlad zcela podle nově revidované Vulgáty a až následně překlad podle přísných vědeckých metod z původních jazyků.³⁷⁷

4.2.11 Další překladatelská činnost

Během příprav lidového vydání SZ a revize staršího Sýkorova překladu NZ začal biblista pracovat na novém, vlastním překladu NZ.³⁷⁸ Chtěl text v tisku upravit podle novozákonní kólometrie, kterou již delší dobu studoval.³⁷⁹ O volbě předlohy překladu měl

374 Obdobnou nejistotu prožíval i Šanda, když v jednom dopise napsal „u kongregace mne loni očernil Hejčl“. Zřejmě se doslechl, že pražský arcibiskup napsal ve věci sporu dopis „do Říma“. Předpokládal tedy, že byl adresován Kongragaci. Ve skutečnosti však směřoval k dr. Spáčilovi. O jiné komunikaci mezi Hejčlem, resp. Ordinariátem, a Římem nemáme žádné zmínky. Srov. ZAO, fond Kutal Bartoloměj, kart. 1, Korespondence Šanda Vojtěch, dopis 4. listopad 1927.

375 Dopis by musel být napsán mezi 25. a 30. březnem 1926.

376 HEJČL Jan: *Nové překlady bible*, in: Našinec (11. duben 1926) 2.

377 K revizi sixto-klementinské Vulgáty vyzval Pius X. benediktiny v Římě na konci roku 1907. Srov. PIUS X.: *Epistola Delatum de nova editione Vulgatae latinae S. Scripturae, ad Rev.mum Aidanum Gasquet, abbatem Congregationis Anglo-Benedictinae praesidem, 3 decembris 1907*, in: EB 274–275.

378 K tématu novozákonních překladů prof. Hejčla odkazujeme na dizertační práci Josefa Bartoně *Moderní český novozákonní překlad* (Katedra církevních dějin Husitské teologické fakulty UK v Praze), která má být dokončena na jaře 2008. Jedna kapitola je věnována dílu prof. Hejčla, především jeho revizi Nového zákona Jana L. Sýkory.

379 Srov. článek o pár let později HEJČL Jan: *Kólometrické rozčlenění latinského znění nové Vulgaty*, in: ČKD (1933) 157–161.

Revidovaná Vulgáta je dle jejího redaktora, citovaného Hejčlem, tištěna *per cola et commata*. Hejčl toto tvrzení v článku částečně vyvrací. K pojmu *kólometrie* uvádí: „'Kólon' zoveme dnes polovinu nebo třetinu rhytmického verše; rhytmický verš (souvětí) může totiž býti bikólon aneb trikólon (Tetrakólon jest výjimka). 'Kommata' jsou části kól. Kólon sám o sobě něco znamená; komma me se skládati z několika málo slov (případně i jednoho) a nemusí dávatí ucelený smysl. Kóla i kommata mohla by zvána býti

jasno. „Bude to překlad ovšem podle řeckého [textu], omezeny na málo poznámek. Překladem z originálu vyhnu se možným útokům, jaké podnikl na mne Š.“³⁸⁰

'členy' membra, avšak tento technický termín jest vyhrazen kólu. (Srv. 'parallelismus membrorum'). [...] Tato terminologie zakládá se na terminologii antické.“ Článek pro zajímavost zmiňuje, že kólometrické členění do Skutků a ostatních spisů NZ zanesl až ve 4. století jáhen Euthalius.

380 LA PNP, fond Musil Alois, 169.57, Korespondence Hejčl Jan, dopis 10. listopad 1926. Dále v dopisu píše prof. Musilovi zprávy, které se udály během léta a podzimu v Olomouci. „*Letos máme na fakultě v I. ročníku 52 bohoslovce, tedy bezmála tolik, kolik jich mají v Praze v celém semináři. [...] Mluvil jsem také na Velehradě s drem Spáčillem z Říma, které také posuzoval žalobu Š[-an-]dovu proti mně. Š[-anda] byl o prázdninách také v Římě 'pracovat' ale podle zpráv mne došlých valně nepochodil.“*

5 Rozbor Šandovy žaloby a jejích kritik

V předcházejících kapitolách jsme postupně představili Šandovu žalobu proti BČ i pokusy o její vyvrácení. Zabývali jsme se při tom většinou pouze formální stránkou projevu a právními souvislostmi. Nyní se zaměříme na vlastní obsah. V následujících podkapitolách objasníme některé výtky vztahující se k překladu BČ a podíváme se, jak se k tomu stavěli zmiňovaní odborníci, zejména prof. Zapletal. Nejobsáhlejší a nejpodrobnější odpovědi přesto pocházejí od prof. Hejčla. Zřetel je třeba brát také na autoreferát BČ vycházející na pokračování v ČKD v letech 1917, 1925 a 1926. Po událostech Šandovy denunce Hejčl znatelně mění styl této recenze. Začátkem roku 1926 můžeme vidět v časopise prvky, které nám nápadně připomínají obě části překladatelovy obhajoby. Čtenář, který o žádné žalobě nevěděl, se tak dozvídá poměrně podrobně o způsobech a důvodech překladu několika málo veršů. Pro znalého čtenáře se však jedná o mnohem čtivější a rozvitější formu zmíněného soudního dokumentu.³⁸¹

Dříve než přistoupíme k této analýze, vyjasníme vztah mezi *Biblií Českou*, *Perikopami* a *Žaltářem*. Později se podíváme, jak jednotlivé pasáže překládají současné české překlady.³⁸²

5.1 Perikopy, Žaltář a Bible Česká

Z Šandovy kritiky se dozvídáme, že při jejím sepisování nevycházel z textu BČ (její třetí svazek tehdy ještě nebyl kompletní). Měl před sebou *Perikopy* z roku 1918 a *Žaltář* vydaný o pár let později v roce 1922. Porovnejme tedy jednotlivé kritizované pasáže v těchto knihách s BČ. Protože jednotlivé sešity BČ vycházely postupně tak, aby se daly vázat do dílů, můžeme se s pomocí korespondence Hejčla a dr. Podlahy pokusit alespoň odhadnout dobu vzniku překladu konkrétních biblických knih.³⁸³

---

381 Případné pochybnosti o své pravověrnosti Hejčl vyvrací katolickými komentátory, exegety, církevními Otcí nebo výroky PBK. „*Staví nekompromisně na autoritativních výrocih cirkve katolické.*“ HEJČL Jan: *recenze Bible Česká ...*, in: ČKD (1926) 273.

382 Nechceme zde provádět hlubokou jazykovědnou analýzu, ale pouze ukázat různé inspirace, které Hejčla mohly ovlivnit. Porovnání s třemi dalšími českými překlady (český ekumenický překlad [ČEP], Jeruzalémská bible [JB] a liturgický překlad V. Bognera) uvádíme pro zvýraznění různých chápání biblického textu. Stručně a přehledně k novým českým překladům NOVOTNÝ Vojtěch: *Teologie ve stínu*, Praha: Karolinum, 2007, 170–177; BARTOŇ: *K dějinám ...*, 8. *Bible. Ekumenický překlad*, Praha: Česká biblická společnost, 2001. *Jeruzalémská bible. Žalmy*, Praha: Krystal OP, 1998; *Jeruzalémská bible. Přísloví. Kazatel. Píseň Písní*, Praha: Krystal OP, 1999; *Jeruzalémská bible. Kniha Moudrosti. Sirachovec*, Praha: Krystal OP, 2000; *Jeruzalémská bible. Izaiáš*, Praha: Krystal OP, 2001. BOGNER Václav: *Žalmy*, Praha: Česká katolická charita, 1973.

383 Jednotlivé sešity původně obsahovaly vnoření, do dnešních dnů se jich však dochovalo poskrovnu.

Z *Perikop* si Šanda všiml úryvků knih Pís, Sir a Iz. Biblické knihy v BČ pod názvy Píseň Šalamounova a Kniha Sirachovcova byly otištěny v druhém svazku Bible, který vyšel v roce 1921. Isajášem začínal svazek třetí (1925). Vydání Sirachovce můžeme datovat poměrně přesně. Určitou nápovědou je jeho pozice ve svazku – jde o závěrečnou knihu, musel tedy vyjít jako poslední sešit těsně před vznikem svazku. Zároveň se nám dochoval dopis dr. Podlahy z 27. srpna 1921 v němž píše: „*Dotiskujeme knihu Sirachovcovu, kterou ukončen bude II. díl S.Z.*“³⁸⁴ Prorok Isajáš je kniha hned následující, a proto se můžeme domnívat, že vznikla o čtvrt roku později.³⁸⁵ Píseň Šalamounova určitě vznikla něco málo před začátkem listopadu 1920. Biskup Podlaha v té době totiž prosí překladatele o urychlení práce na knize Moudrosti, tj. hned následující.³⁸⁶

Vydání *Žaltáře* máme mnohem lépe zdokumentováno. Příslušný sešit BČ, patřící do druhého svazku, vyšel mnohem dříve. Koncem roku 1917 prof. Hejčl dokončoval práci na knize předcházející, tj. knize Job.³⁸⁷ Práci na žalmech proto zahájil už v roce 1918. Je možné, že sešit vyšel tiskem až roku 1919.³⁸⁸ Plán případného samostatného lidového *Žaltáře* zmiňuje dr. Podlaha již v září 1920. Z dopisu vyplývá, že jde zřejmě o iniciativu Hejčla.³⁸⁹ První návrh *Žaltáře* Podlaha vrací nazpátek k přepracování. V té podobě, kterou Hejčl zaslal, by vydání bylo příliš drahé a mezi lidmi by se nerozšířilo. „*Představoval jsem si úplně nové zpracování poznámek: poznámky byly by co nejstručnější, uvedeny by byly na míru nejmenší. Dominoval by veskrze text. [...] Račte k Žaltáři upravit poznámky znovu: nejnutnější, kratičké, praegnantní; všechno podrobný poznámkový materiál račte vypustiti! [...] Na konci račte připojiti 'kantika'. Úvod račte napsati nový, co nejstručnější.*“³⁹⁰ Překvapení vyvolala změna umístění poznámek po první žalмовé knize. „*Jest mi podivem, že v 'Žaltáři' ráčil Jste až do Žalmu 40. připojovati poznámky na konec každého žalmu a nyní že je ráčíte klásti pospolu až na konec díla. [...] Prosím, abyste v 'Doslovu' ráčil nějak věc tu odůvodniti.*“³⁹¹ O Hejčlových důvodech bohužel nemáme nikde zmínku. Redaktor Podlaha v následujícím dopise hledá vhodný způsob, jak změnu vysvětlit lidem. „*Věc s poznámkami v Žaltáři jest velice nemilá. Nezbude než na konci položiti poznámku: 'V první knize žalmů připojeny byly poznámky na konci každého žalmu;*

384 ZAO, fond Hejčl Jan, dodatek, Korespondence Podlaha Antonín, dopis 27. srpen 1921.

385 Dle titulní stránky dochovaných sešitů BČ, bylo plánováno vydávat sešity alespoň čtyřikrát do roka.

386 ZAO, fond Hejčl Jan, dodatek, Korespondence Podlaha Antonín, dopis 11. listopad 1920.

387 ANM, fond Podlaha Antonín, kart. 6, Korespondence Hejčl Jan, dopis 6. listopad 1917.

388 Václav Bogner v předmluvě ke svému překladu žalmů vyjmenovává jejich různá moderní vydání. Mezi autory s překlady z hebrejštiny (nepřesně) jmenuje i prof. Hejčla s rokem 1919. Srov. BOGNER: *op. cit.*, 10.

389 ZAO, fond Hejčl Jan, dodatek, Korespondence Podlaha Antonín, dopis 18. září 1920.

390 ZAO, fond Hejčl Jan, dodatek, Korespondence Podlaha Antonín, dopis 30. říjen 1920.

391 ZAO, fond Hejčl Jan, dodatek, Korespondence Podlaha Antonín, dopis 30. leden 1923.

počínajíc druhou knihou byly však za příčinou lepšího vzhledu sazby ponechány do zvláštního souborného oddílu na konci žaltáře připojeného' – nebo tak nějak; račte o tom laskavě přemýšlet a definitivní znění stilisovati (sic!). K nedopatření se přiznati nebylo by dobře možno.³⁹² Doslov, resp. poznámku pod čarou, Hejčl nakonec napsal pod silnou inspirací tohoto návrhu.³⁹³ Dodatkem k žalmovým pěti knihám je v *Žaltáři* uvedeno 14 starozákonních kantik. Podobně jako žalmy, jsou tyto básnické celky vytištěny podobným poetickým způsobem a pouze výjimečně komentovány.³⁹⁴ „*Dědictví sv. Jana se postaralo, aby kněz mohl při modlitbě breviáře nahlédnouti do praktické příručky. Podle soukromých rozhovorů je mnoho kněží vděčných za toto opatření.*“³⁹⁵ Dodejme, že *Žaltář* byl nakonec vydán v roce 1922.³⁹⁶

Celkově docházíme k závěru, že prof. Hejčl měl možnost své překlady *Perikop* z roku 1917 po nejméně třech letech znova prostudovat a po získaných zkušenostech v BČ zrevidovat. V případě *Žaltáře* byl postup opačný. Po vyjití sešitu BČ uplynulo téměř pět let, během nichž se případné nesrovnalosti mohly uhladit. Ve skutečnosti se změny mezi jednotlivými vydáními téměř nevyskytují. *Žaltář* je převzat kompletně z BČ. Hejčl tedy pro něj pouze upravil rozsah a náplň poznámek. V *Perikopách* žádné zásadní změny v kritizovaných verších nejsou. Názorný přehled uvádíme v Přílohách (str. 116).

392 ZAO, fond Hejčl Jan, dodatek, Korespondence Podlaha Antonín, dopis 3. únor 1923.

393 Obsah knihy uvedený na konci publikace má nadepsánu položku „První kniha žalmů s poznámkami“, následuje seznam dalších knih a „Poznámky k žalmům 41–150“. Vysvětlení zní: „*Poznámky k žalmům 41–150 nebyly přiřčeny ke každému žalmu jako v knize první (Ž 1–40), ale byly zařazeny do zvláštního souborného oddílu na konci Žaltáře. Bylo vyhověno těm, kterým se zdá, že jednolitá sazba znění žalmového jest méně vkusně přerývána poznámkami a že by vnější úprava získala, kdyby poznámky, drobnějším tiskem sázené, byly až na konec knihy umístěny.*“

394 Hejčl uvádí: Zpěv tří jinochů (Dan 3, 57–88.56), Druhý zpěv tří jinochů (Dan 3,52–57), Zpěv Davidův (1 Kron 29,10–13), Zpěv Isajášův (Iz 12,1–6), Zpěv Tobiasův (Tob 13,1–10), Zpěv Juditin (Jdt 16,15–21), Zpěv Ezechiášův (Iz 38,10–20), Zpěv Annin (1 Král 2,1–10), Zpěv Jeremjášův (Jer 31,10–14), Zpěv Mojžišův (Ex 15,1–19), Zpěv druhý Isajášův (Iz 45,15–20), Zpěv Habakukův (Hab 3,2–19), Zpěv Sirachovcův (Sir 36,1–16), Zpěv druhý Mojžišův (Dt 32,1–43).

395 HEJČL Jan: *recenze Bible Česká ...*, in: ČKD (1926) 99.

396 S nesrovnalostmi s vročeními v knihách se setkáváme častěji. *Žaltář* „byl vydán“ v roce 1922, ale ještě na konci ledna 1923 nebyl zformulován doslov. Příčinou je zřejmě tiskový plán Dědictví, který vykázal vydání *Žaltáře* již v roce 1922, kdy byla vytištěna obálka a první část knihy. Zbytek se dotiskl až v kalendářním roce 1923. Podobně se můžeme také setkat s recenzí *Perikop* (vročení 1918) v ČKD 1917. Srov. PODLAHA Antonín: *recenze Perikopy ... upravili Dr. Jan Lad. Sýkora a Dr. Jan Hejčl*, in: ČKD (1917) 787–789.

5.2 Výtky proti Perikopám³⁹⁷

5.2.1 Kniha Iz 53,8

Bod Ia) žaloby kritizuje vypuštění z verše Iz 53,8 slova *generationem eius quis enarrabit*, která lze podle Šandy nalézt i v hebrejštině. Argumentuje přitom také častým používáním tohoto citátu církevními Otcí.³⁹⁸ Verše Iz 53,7–8 jsou tzv. prorocství o trpícím Služebníku a proto je velmi důležitý jejich správný překlad.³⁹⁹

Bible svatojánská

8 Z ouzkosti, a z soudu vyňat jest: **rod jeho kdo vypraví?** neb vytržen jest z země živých: pro nešlechtnost lidu svého udeřil jsem ho.

Perikopy

8 Z tísně, když odsouzen byl, (smrt) ho vyrvala; a **kdo z jeho pokolení uvážil**, ze země žijících že vytržen byl, a bit pro zločiny lidu svého?

Hejčl se brání nařčení odkazem na vysvětlivku k tomuto místu v BČ, která z pochopitelných důvodů v *Perikopách* chybí: „V. 8b. bývá také všelijak překládán a spojován s násl. *Condamin* překládá: 'a kdo dbá toho, by ujal se věci jeho?' – tj. nikdo se ho nezastal proti nespravedlivému rozsudku smrti a výkonu jeho. – *Vulg po LXX* překládá: 'rod jeho kdo vypraví?', tj. jeho vrstevníci, kteří ho odsoudili jsou nepochopitelní, jejich čin nevysvětlitelný. Jiní jinak a jinak překládají a vykládají.“⁴⁰⁰ Kromě jiných autorů mezi nimiž vynikají jezuité A. Condamin a J. Knabenbauer, překlad potvrzuje také J. Fischer, který, dle Hejčla, považuje tento způsob již jako obvyklý.⁴⁰¹ Zapletal ve své analýze potvrzuje obtížnost a nejasnost *Vulgáty*. *Fribourgský* profesor ukazuje vhodnost tohoto překladu odkazem na práci dr. Riesslera, se kterým se Hejčl sám později srovnává.⁴⁰² Podle Zapletala je na místě otázka, zda hebr. slovo וְאֵת־דֹרֹוֹ je

397 Budeme zde porovnávat překlad *Bible svatojánské* a Hejčlův překlad *Perikop*. Oba překlady od sebe dělí téměř 30 let. Výraznější obsahové změny jsme zvýraznili. *Bible svatojánská* netiskne jednotlivé verše do slok jako poezie, jak to činí Hejčl.

Bible česká čili Písmo Sváté Starého i Nového Zákona, sv. 3, Praha: Dědictví svatojánské, 1888–1889.

SÝKORA Jan Ladislav: *Perikopy čili výňatky Starého i Nového zákona, které církev sv. čísti velí o nedělích a svátcích i jiných důležitějších dnech v církevním roce*, Praha: c. k. školní knihosklad, 21918.

398 Na slova *generationem eius quis enarrabit* se dle znění *LXX* odkazuje i Sk 8,33.

399 Následující text *Bible svatojánské* obsahuje výraz „vypraví“. Pro možnou nejasnost staré češtiny uvádíme poznámku prof. Sýkory u verše Sk 8,33 (viz předchozí pozn.) v BČ. „Slova 'kdo vypraví rod jeho' podle souvislosti své i vzhledem k významu hebrejského slova *dór* = rok, pokolení, znamenají tolik, co: kdo vypraví, náležitě označí neb zkvalifikuje jeho pokolení či vrstevníky proto, že jej tak nespravedlivě vydali (vydají) na smrt? Mnozí sv. Otcové však vykládají slova ta o věčném zplození Boha Syna, aneb o velikém počtu těch, která v Kristu milosti Ducha sv. znovuzrozeni bývají a budou.“

400 Poznámka v BČ k verši Iz 53,8b.

401 Srov. ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, druhá část obhajoby prof. Hejčla 25. červen 1925.

402 Srov. ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, posudek dr. Zapletala 10. březen 1926.

Srov. HEJČL Jan: *recenze Bible Česká ...*, in: ČKD (1926) 172.

původní. Dnes se můžeme přiklonit k tomu, že spíše ano.⁴⁰³ Poslední vydání Vulgáty ovšem slovo *enarrabit* nahrazuje *curabit*.⁴⁰⁴

Pozdější český katolický překlad dává přednost Condaminově variantě, kterou Hejčl uvádí ve své vysvětlivce. Dr. Bogner překládá „*Kdo se stará o jeho právo? Vyrván byl ze země živých, pro zločin svého lidu byl ubit k smrti.*“⁴⁰⁵ Ekumenický překlad se drží textové varianty vycházející z LXX: „*Kdopak pomyslí na jeho pokolení? Vždyť byl vyřat ze země živých, raněn pro nevěrnost mého lidu*“. Další český text, *Jeruzalémská bible*, vycházející z plodů dlouholeté práce Biblické školy v Jeruzalémě, však dává nakonec za pravdu Hejčlovi: „*Kdo z jeho současníků se znepokojoval, že byl vyloučen ze země živých, že byl zbit za zločin svého lidu?*“ Důvod k tomuto překladu exegeté podrobněji vysvětlují v poznámce k verši. Nesprávným překladem z hebrejštiny do latiny a řečtiny vznikl překlad „kdo vypoví jeho původ“, kterého často užívali církevní Otcové, ale který plně neodpovídá originálu. Pro dané znění svědčí veškeré dochované rukopisy.⁴⁰⁶ Jeruzalémská škola tak po letech potvrdila korektnost Hejčlova překladu. Připomeňme si, že Hejčl, tehdy ještě profesor královéhradeckého diecézního semináře, v letech 1904–1905 na škole M.-J. Langrange OP sám studoval.

5.2.2 Kniha Pís 8,7

Podobně jako verš Iz 53,8 Šanda kritizuje překlad Pís 8,7. Obviňuje Hejčla, že „vymýtil“ zřejmě původní smysl verše *Si dederit homo omnem substantiam domus suae pro dilectione, quasi nihil despiciet eam*. Podle denuncianta zájmeno *eam* zastupuje podstatné jméno *substantiam*.

Bible svatojánská

7 Vody mnohé nemohou uhasiti lásky, aniž řeky zatopí jí: dával-liby člověk všecken statek domu svého za milování, jako ničímž **pohrdne jím**.

Perikopy

7 spousty vod té síly nemají, lásku by uhasily; řeky ji nezatopí. Dá-li kdo všecek svůj majetek za lásku, dojde jen **odmrštění**.

403 Srov. *Biblia Hebraica Stuttgartensia*, Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1990.

404 Srov. *Nova Vulgata Bibliorum Sacrorum editio*, Řím: Libreria Editrice Vaticana, 1979.

405 Verš Iz 53,8 převzat z prvního čtení bohoslužby na Velký pátek. Srov. *Misál na každý den liturgického roku*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003, 441. K překladu Písma dr. Václavem Bognerem srov. NOVOTNÝ Vojtěch: *Teologie ve stínu*, Praha: Karolinum, 2007, 176–177.

406 „*Odpovídající hebrejské slovo znamená 'pokolení' jako období jednoho života a v širším významu pak ty, kdo žijí v tomto období. Nikdy neznamená zrod nebo původ (a právě tento další význam má výraz 'generace' v řečtině, latině i franštině). Tak se stalo, že ve starých překladech do řečtiny a latiny zní toto stichon 'kdo vypoví jeho původ', a proto někteří církevní Otcové aplikovali tento verš na věčné plození Slova nebo na Ježíšovo zázračné početí, což se ovšem neopírá o přesný překlad hebrejského textu. Vyskytly se návrhy, aby ex byl korigován, pro dané znění však svědčí veškeré dochované prameny.*“ Poznámka k Iz 53,8.

Hejčl již v *Perikopách* uvádí krátké vysvětlení, které vystihuje smysl verše: „*Silu lásky nevyváží žádné bohatství.*“ Ve své obraně se odvolává na práce jezuity A. Arndta, dominikána V. Zapletala, i českého orientalisty R. Dvořáka. Ti všichni se měli klonit k názoru, že ono odmítání na konci verše se nevztahuje k majetku, ale k člověku, který si chce koupit lásku. Zapletal ve své knize opakuje tezi A. Calmeta: „*Vetera Vulgatae manuscripta et Septuaginta legunt hic: 'Si dederit homo substantiam domu suae pro dilectione, quasi nihil despicient eum.*“⁴⁰⁷ V kritice Šandovy žaloby však píše: „*text je nejasný a nelze tu viniti Hejčla.*“⁴⁰⁸ Po více jak dvě stě letech revidovaná Vulgata a následně *Nova Vulgata* uznává názor Calmeta a přejímá zájmeno *eum* do hlavního textu. Všechny tři naše překlady (i dříve *Bible kralická*) se již drží této textové varianty.

5.2.3 Kniha Iz 63,1

V Šandově žalobě nejhrubší obvinění o falšování Písma je dokládáno veršem Iz 63,1 „*Quis est iste qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra*“. Hejčl je obviněn, že kriticky správný text „dle receptu Nivarda Schlögl“ úplně vypustil. Má jít o zbytečnou konjekturnu převzatou od E. Kautzsche, i když i on ji uvádí pouze v poznámce.⁴⁰⁹

Bible svatojánská

1 Kdož jest to, ješto se béře **z Edom**,
v rouše skropeném **z Bosry**? ten výtečný
v rouše svém, kráčeje ve množství síly
své? Já, kterýž mluvím spravedlnost,
a jsem obráncem k vysvobozením.

Perikopy

1 „Kdo je to, který jde (**všecek**) **červený**,
jehožto šat je **víc** skropen **než vinařův**,
který ve svém rouchu se stkvěje,
a kráčí v plnosti své síly?“
„Já jsem to, jenž hlásám spravedlnost,
a jenž dobyl jsem hojné spásy.“

Hejčlův způsob překladu není příliš častý. Překladatel, vědom si jeho netradičnosti, v poznámce vysvětluje smysl tohoto obrazu.⁴¹⁰ BČ v poznámce pod čarou uvádí jak doslovný překlad: „*Kdo je to, který se bere z Edomska, v rouše skropeném z Bosry?*“, tak vysvětlení. Obyvatelé Edomska byli nepřátelé Izraele a Bosra jejich významné město.

407 ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, druhá část obhajoby prof. Hejčla 25. červen 1925.

Augustin Calmet OSB (* 1672 Mesnil la Horgue – † 1757 Paříž) známý hlavně svými dvěma pracemi. *Commentaire littéral sur tous les livres de l'Ancien et du Nouveau Testament*, sv. 23, Paříž, 1707–1716. *Dictionnaire historique, géographique, critique, chronologique et littéral de la Bible*, sv. 2, Paříž, 1720. Srov. heslo *Calmet Augustin*, in: ČSB, sv. 2, 654; NCE, sv. 2, 1084.

408 ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, posudek dr. Zapletala 10. březen 1926.

409 ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, žaloba prof. Šandy 15. květen 1925.

Slovo „konjektura“ má význam „dohad, domněnka, předpoklad; pravděpodobná oprava, doplnění porušeného textu“ (neplést s „konjunkturou“).

Hejčl ve své obhajobě Šandovi vytýká neznalost zmíněného protestanského překladu. Překlad kapitol Iz 40–66 nepochází od prof. E. Kautzsche, ale prof. Karla Buddeho z Marburgu.

410 „*Prorok vidí Mesiáše, an vítězně se vrací z boje proti nepřítelům Božím a škůdcům lidské spásy. Jak tuhý ten boj byl, dokazují krvavé skvrny na rouchu Mesiášově. Jako vinař, vyšlapávající v lisu z červených hroznů víno, se postříká, tak je Mesiáš zbrcen krví (srov. Patero ran na těle Krista, který přemohl d'ábla i smrt, slavně z mrtvých vstal a jakožto vítěz na nebesa vstoupil).*“

Mesiáš měl všechny své nepřátele porazit. Hejčl v poznámce dále píše důvod ke svému překladu: „*Novodobá kritika však místo vlastních jmen Edom a Bosra čte jména obecná a překládá, jak výše.*“ Odvolává se při tom na konjekturu Huberta Grimmeho. Na přelomu první a druhé dekády 20. století šlo o moderní způsob překladu, který se ale v pozdějších letech neprosadil. Podobné překlady verše Iz 63,1 se nám podařilo nalézt pouze u dvou autorů – německého Paula Riesslerera (1924) a holandského protestanta Abrahama Kuenena (1899).⁴¹¹ Zapletal, jak sám píše, stejný způsob využil ve své práci *Der Wein in der Bibel*.⁴¹² Překlad Hejčlův proto hodnotí jako správný.⁴¹³ Dr. Spáčilovi z Říma se však tento překlad zdál až příliš volný. „*Ale odborník ve studiu biblickém vynikající a zároveň zcela církevně smýšlející mi řekl, že překlad řečeného místa [...] je přípustný.*“⁴¹⁴

Článek v ČKD, který vznikl s časovým odstupem, naznačuje jistou Hejčlovu opatrnost používat hebrejskou variantu v hlavním textu. „*Při vydáním příštím bude lze věc zaměnit. Bude to důslednější, když i na jiných místech překlad podle odchylného znění hebr. nebo podle konjunktur je zpravidla vytištěn (kursivou) v poznámkách.*“⁴¹⁵

Současné české překlady se této cesty také nedrží. Jedině *Jeruzalémská bible* k této možnosti poznamenává: „*Někteří exegeté zkoušeli opravit slova 'Edom' a 'Bosra' a potom překládali 'kdo přichází celý rudý, v zářivých šatech jako vinař'.*“

5.2.4 Kniha Sir 24

Další Šandova hrubá výtka kritizuje překlad, jenž „*vzbuzuje dojem jakoby vulgáta něco přebytečného přidávala*“.⁴¹⁶ Naráží zde na časté používání hranatých závorek, a bez jakéhokoli označení vkládání textových variant z LXX.⁴¹⁷ Pro ukázkou jsme vybrali Sir 24,12–13.

---

411 RIESSLER Paul: *Die Heilige Schrift des Alten und des Neuen Bundes*, Mohuč: Mattias Grünewald Verlag, 1924.

Přístup on-line: http://bitflow.dyndns.org/german/Bible/Die_Bibel_Gruenewald_Uebersetzung_1924.txt (3. únor 2008).

Holandský překlad SZ, tzv. *Leidse Vertaling* vyšel poprvé v roce 1899. Vůdčí postavou čtyřčlenné překladatelské skupiny byl zprvu A. Kuenen (1828–1891). KUENEN Abraham – OORT Henricus: *Het Oude Testament*, sv. 2, Leiden: Brill, 1899. Revidovaná verze (1994) přístupná elektronicky: <http://www.hispage.nl/bijbel/> (3. únor 2008).

412 ZAPLETAL Vincent: *Der Wein in der Bible*, in: *Biblische Studien* (1920) 20.

413 Srov. ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, posudek dr. Zapletala 10. březen 1926.

414 ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, posudek dr. Spáčila 5. březen 1926.

415 HEJČL Jan: *recenze Bible Česká ...*, in: ČKD (1926) 274.

416 ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, žaloba prof. Šandy 15. květen 1925.

417 Což náležitě komentuje: „*Kdo z věřících a neb kněží má Septuagintu? Nikdo! Existuje pouze Loch (Cod. Vat.), dávno rozebraný, a oxfordské vydání Sweetovo, jež jsem za 21 let své prof. Činnosti u žádného alumna ani kněze nenašel.*“ ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, žaloba prof. Šandy 15. květen 1925. Šanda zde zmiňoval dvě vydání Septuaginty. LOCH Valentin: *Vetus Testamentum Graece iuxta LXX interpretes*,¹1866, ²1886. Druhé zmíněné vydání LXX citováno nepřesně – SWETE Henry Barclay: *The Old Testament in Greek edition*, sv. 3, Cambridge, 1887.

- 12 Tehdy přikázal, a řekl mi Stvořitel všech věcí: a kterýž stvořil mne, **odpočinul** v stánku mém. a můj Původce **mne usadil** v něm.
- 13 A řekl mi: V Jakobu přebývej, a v Israeli měj dědictví, a ve vyvolených mých pusť kořeny. 13 Řekl mi totiž: „V Jakobovi přebývej, v Israeli dědičný měj úděl, [a v mých vyvolencích kořeny zapust!“]

Co se týče hranatých závorek, Hejčlova obrana se zde opět odvolává na předmluvu z prvního svazku BČ: „[ ] Hranatou závorkou uzavřená slova jsou sice ve Vulgátě, v zájmu uhlazenosti neb z podobných vážných důvodů však lépe si je odmysliti neb vynechati.“⁴¹⁸ Hejčl k tomuto názoru dochází srovnáním Vulgáty s LXX (a jinými staršími překlady). Překlad, který vytvářel prof. Hejčl, a který se drží „střední cesty“, nechce zbytečně upřednostňovat ani jeden ze zmíněných pramenů.⁴¹⁹ „BČ užívá kritických znamének, jako závorek hranatých a oblých, ale s největší opatrností a rezervou. (Srv. proti tomu vydání Landersdorferovo!)“⁴²⁰ Ohledně Šandova názoru na „jistou“ přítomnost některých slov v originále Hejčl odkazuje na jiné katolické autority.⁴²¹

Ač kniha byla původně napsána hebrejsky, brzy byla přeložena do řečtiny, a z ní následně do latiny.⁴²² BČ ještě poznamenává: „Ježto sv. Jeronym latinského znění *Sir ani neopravil, ani nového překladu z hebrejštiny nepořídil, jest Sir v církevní bibli (Vulg) dle znění starolatinského ne málo znešvařeného.*“⁴²³ Vysvětlení, proč překladatel občas nahradil znění Vulgáty překladem z originálu ve své obraně Hejčl neuvádí. Učinil tak již dříve ve svém představení prvního svazku BČ.⁴²⁴ Zapletal překladatelův postup také schvaluje.⁴²⁵

V dnešní době překlad knihy Sirachovcovy vychází z původních jazyků. V číslování jednotlivých veršů tak vládne určitá nejednotnost.⁴²⁶ Souřadnicím Sir 24,12–13 jak jim rozumí Vulgáta, odpovídá Sir 24,8 v LXX.⁴²⁷ Zjevnou chybu Vulgáty Hejčl zmiňuje

418 BČ, sv. 1, *Doslov, Běžné zkratky*, 21.

419 Srov. HEJČL Jan: *recenze Bible Česká ...*, in: ČKD (1917) 778–779.

420 HEJČL Jan: *recenze Bible Česká ...*, in: ČKD (1926) 97.

LANDERSDORFER Simon Konrad OSB: *Die Psalmen lateinisch und deutsch*, Řezno, 1922

421 Srov. ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, druhá část obhajoby prof. Hejčla 25. červen 1925.

422 Po nálezech zlomků ve 20. století máme dnes v původním hebrejském znění kolem dvou třetin knihy.

Úlomky bohužel obsahují text velmi nejednotně tradovaný. Srov. *Úvod ke knize Sirachovec*, in: ČEP

423 BČ, sv. 2, *Úvod ke knize Ekklesiastikus*, 686.

424 Srov. HEJČL Jan: *recenze Bible Česká ...*, in: ČKD (1917) 779.

425 Srov. ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, posudek dr. Zapletala 10. březen 1926.

426 Srov. *Úvod ke knize Sirachovec*, in: JB. Ohledně číslování veršů hovoří poznámka k Sir 1,6 tamtéž.

427 Uvedme si alespoň možné předlohy Sir 24,12–13; resp. Sir 24,8. Hetzenauer (1906): „¹² Tunc praecepit, et dixit mihi Creator omnium: et qui creavit me, **requieuit in** tabernaculo meo, ¹³ et dixit mihi: In Iacob inhabita, et in Israel hereditare, et in electis meis mitte radices.“ Nova Vulgata (1979): „¹² Tunc praecepit et dixit mihi Creator omnium et, qui creavit me, **quietem dedit** tabernaculo meo ¹³ et dixit mihi: 'In Iacob inhabita et in Israel hereditare et in electis meis mitte radices.'“ Septuaginta (editor Alfred Rahlfs):

v poznámce k v. 12b „*slovně dle Vulg.: 'a kterýž stvořil mne, odpočinul v stánku mém.'* (Nesprávný překlad)“. Předjímal tím znění pozdější nové Vulgáty. Podle vzoru LXX zase z hlavního textu vyjímá v. 13c. Po letech a významným pokrocích světové biblistiky není smysl v. 12 (resp. 8a) o mnoho jasnější. *Jeruzalémská bible* překládá: „*Tehdy mi dal Stvořitel světa příkaz, ten, jenž mě stvořil, mi poručil postavit si stan*“. Velmi podobně má i Bogner.⁴²⁸ Český ekumenický překlad do jisté míry jinak: „*Tehdy mi Stvořitel všehomíra dal příkaz, ten, který i mne stvořil a našel místo pro můj stan*“.

5.3 Výtky proti Žaltáři⁴²⁹

„Typy“ chyb, na které po *Perikopách* poukazuje prof. Šanda v *Žaltáři*, jsou podobné. Hejčl je obviněn, že se nedrží Vulgáty a jeho překlady „originálu“ jsou pouze převzaty z protestantského překladu E. Kautzsche. Podívejme se tedy na některé výtky pozorněji. V Přílohách (str. 118) uvádíme ukázky žalmů souběžně s překlady latinské i hebrejské předlohy od prof. Mlčocha.

5.3.1 Žalm 117,28b

Překladatel „*vynechává celé kusy textu vulgáty*“, jak nám to ukazuje příklad.⁴³⁰ Hejčlovi je vytýkáno, že „*vynechání*“ části verše nikde nevysvětlil.

<u>Bible svatojánská</u>	<u>Žaltář</u>
28 Bůh můj jsi ty a [protož] oslavovati tě bude: Bůh můj jsi ty, a vyvyšovati tě budu. Oslavovati tě budu, nebos vyslyšel mne: a učiněn jsi mi spasením.	28 Bůh můj jsi ty, i chci ti děkovati, Bůh můj jsi ty, i chci tě vyvyšovat.

Hejčl již mnohokrát v minulosti dával přednost znění původních jazyků před Vulgátou. Vodítkem mu byl jazykový cit. Podobná zásada byla u tehdejších biblických překladatelů častá. Ilustračně Hejčl uvádí čtenářům autoreferátu příklad z žaltáře

⁸ τότε ἐνετείλατό μοι ὁ κτίστης ἀπάντων καὶ ὁ κτίσας με κατέπαυσεν τὴν σκητὴν μου καὶ εἶπεν ἐν Ἰακωβ κατασκήνωσον καὶ ἐν Ἰσραὴλ κατακληρονομήητι“

428 Srov. prvního čtení 2. neděle po Narození Páně.

429 Jednotlivé ilustrační úryvky žalmů budeme, kromě již zmíněných překladů, vybírat z práce prof. Mlčocha. MLČOCH Melichar: *Žaltář neb Kniha žalmů. Dle původního textu hebrejského jakož i dle církevní latinské vulgaty*, Olomouc: Arcibiskupská tiskárna, 1906.

KAUTZSCH Emil: *Die Heilige Schrift des Alten Testaments*, Tübingen, ¹1890, ²1896, ³1908–1910, ⁴1922–1923. Čtvrté vydání německého protestantského překladu Emila Kautzsche je přístupné elektronicky (včetně kompletního skenu knihy) na <http://textbibel.de> (3. únor 2008).

430 ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, žaloba prof. Šandy 15. květen 1925.

A. Millera.⁴³¹ Přesně v tomto duchu, o sedm let před Millerem, však představil sám své zásady v Hlídce.⁴³²

Nyní však tuto změnu nevyznačil v hranatých závorkách, ale „nepůvodní“ slova byla vynechána bez jakékoli zmínky o textu Vulgáty. Překladatelovo vysvětlení v obhajobě bylo prozaické. Kvůli tiskové chybě se příslušná část verše 28b nevytiskla. Žádné další exegetické objasňování v tom nemá smysl hledat. Tento komentář k nedostatku *Žaltáře* přijímá i dr. Zapletal. *Nova Vulgata* i pozdější překlady již v. 28b neobsahují vůbec.

5.3.2 Žalm 115,6

Skupina tří veršů (Ž 111,7; Ž 115,6; Ž 121,3) je opět představena jako „falšující smysl Písma“. Vybrané žalmy, které se snaží pochytit smysl hebrejského textu, mají být pouze „otrocky převzaty“ z protestantské bible. Zajímavý příklad je verš Ž 115,6, který je velmi často citovaný církevními Otcí při obhajobě mučednictví.

Bible svatojánská

Žaltář

6 **Drahát' jest** před očima Hospodinovýmá smrt svatých jeho.
6 **Stěží se zalíbí** Hospodinu aby zemřel jeho ctitel.

Zde Hejčl skutečně převrací zažitý smysl verše. Starší překladatelé, včetně prof. Mlčocha, ve svých překladech z hebrejštiny chápali význam „kladně“, tj. že Hospodinu je drahá, drahocenná smrt jeho věrných. Hejčl klade oproti nim do věty zápor, a překládá verš zcela opačně. Vulgáta i *Nova Vulgata* tento verš překládají „Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius“.⁴³³ Verš, který má podobné znění i v hebrejštině a LXX, má podle žaloby Hejčl „nesmyslně“ přebírat z německého překladu. Kautzschův překlad citovaný Šandou používá slova *schwer ist der Tod*.⁴³⁴ Poslední – čtvrtá – úprava z roku 1922 se i zde však „navrací k tradičnímu“ překladu a píše *kostbar ist der Tod*.

Svojí obhajobou se překladatel opět distancuje od pouhého přejímání protestantského překladu. Vysvětlení „nesmyslu“ přenechává Hejčl na citacích z děl katolických biblistů G. Hoberga, J. Knabenbauera a A. Millera.⁴³⁵ Zapletal míní, že překlad

431 MILLER Athanasius: *Die Psalmen*, Friburg im Breisgan, ¹1920, ¹⁴1949.

„Bei seiner Übertragung hat sich der Übersetzer hauptsächlich von drei Grundsätzen leiten lassen. Es soll vor allem eine deutsche Übersetzung sein, die unserem Sprachempfinden möglichst gerecht wird ... Wenn aus diesem Grunde manches Wörtlein weggelassen, bzw. hinzugefügt wurde, so beeinträchtigt das in keinem Fall die sachliche Genauigkeit der Übersetzung.“ citát převzat z HEJČL Jan: *recenze Bible Česká ...*, in: ČKD (1926) 97.

432 HEJČL Jan: *Nový překlad Starého zákona do češtiny*, in: Hlídka (1913) 1–4.

433 Za zmínku jistě stojí, že verš v Hejčlově *Žaltáři* nese dvojí označení. Šandou zmiňovaný odkaz Ž 115,6 nalezneme se stejnými souřadnicemi pouze v Septuagintě, druhé označení Ž 116,15 je odvozeno z hebrejského textu (tak *Nova Vulgata*, JB, ČEP i Kautzsch). Ve Vulgátě čteme Ž 115,15 (i Bogner).

434 Šanda zřejmě používal třetí vydání německé Bible z let 1908–1910.

435 HOBERG Gottfried: *Die Psalmen der Vulgata*, Friburg im Breisgan, ¹1892, ²1906.

je volný, avšak smysl vystihl.⁴³⁶ Ukazuje to na překladu sporných slov německým biblistou F. Wutzem *wichtig ist das Hinscheiden*.⁴³⁷ Žaltář P. Riesslera (1924) uvádí podobně *bedeutungsvoll ist, wenn es ums Sterben*.

Co říkají nové české překlady? Bogner společně s ekumenickým překladem se drží literárního znění „Drahocenná je ...“, resp. „Velkou cenu má ...“. Varianta v podání *Jeruzalémské bible* se však velmi blíží Hejčlovu překladu „*Tíživá je v Jahvových očích smrt jeho přátel*“. Důvod, který vedl biblistky k tomuto znění, je popsán v poznámce. „*Smrt by totiž mezi nimi a jím přerušila veškeré styky, srv. Žl 6 6+. Verze interpretovaly tento text podle dogmatu o vzkříšení: 'Drahocenná je v Jahvových očích smrt jeho přátel'.*“

5.3.3 Žalm 136,8

Šanda žalmovému verši vytýká přílišnou originalitu. Jeho celé znění je v přítomném čase a slova „*Filia Babylonis misera*“ jsou přeložena zcela nepřesně.

Bible svatojánská

Žaltář

8 **Dcero babylonská** bídna: blahoslavený [ten], kdož oplátí tobě mzdu tvou, kterouž jsi platila nám.

8 **Babelská lupičko**, blažen, kdo odplatí tobě, co jsi spáchala na nás!

Svůj překlad Hejčl opřel o možnou textovou variantu uváděnou v hebrejské bibli. Při pohledu do kritického aparátu Kittelova vydání by „*soudný čtenář poznal, že již Symmachus, Syrský překlad a Targum berou dotyčné slovo hebrejské ve smyslu činném*“, což se hodí do souvislostí „*mnohem lépe než význam trpný (jak chce Šanda)*“.⁴³⁸ Obžalovaný opět staví na svoji stranu překlady G. Hoberga, A. Millera, ale také R. Kittela, A. Schulta a N. Schlögl.⁴³⁹ Zapletal pouze konstatuje, že i F. Wutz píše „*lupičko*“.⁴⁴⁰ S překladem žalmu do přítomného času si však není zcela jistý. Hejčlův Ž 136 tak působí nejen mezi českými překlady ojedinele.

KNABENBAUER Joseph: *Commentarii in Psalmos*, Paříž, ¹1912, ²1930.

MILLER Athanasius: *Die Psalmen*, Friburg im Breisgan, ¹1920, ¹⁴1949.

Miller (1920): „Er (Gott) gibt sie (die Gerechten) nicht so leichten Kaufs dem Tode Preis.“

Landersdorfer (1922): „Zu **wert ist** in den Augen Jahves **das Leben** (!!!) seiner Frommen.“

Obě ukázky německých překladů převzaty z HEJČL Jan: *recenze Bible Česká ...*, in: ČKD (1926) 98.

436 Srov. ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, posudek dr. Zapletala 10. březen 1926.

437 Zapletal v posudku *Žaltáře* využívá pouze dvou jiných překladů – již několikrát zmíněného P. Riesslera a F. Wutze. WUTZ Franz Xaver: *Erklärung der Psalmen*, Řezno, 1914.

438 ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, druhá část obhajoby prof. Hejčla 25. červen 1925. Kritický aparát skutečně tyto tři staré překlady vyjmenovává a doplňuje i znění varianty ἡ ληστρίς, resp. הַלֹּשֶׁטֶרִית.

439 KITTEL Rudolph: *Die Psalmen*, Lipsko, 1914.

SCHULTE Adalbert: *Die Psalmen des Breviers*, Paderborn, ²1917. Hejčl zmiňuje, že Ž 136 je zde přeložen v přítomném čase.

SCHLÖGL Nivard OCist: *Die heiligen Schriften des Alten Bundes. Die Psalmen*, Vídeň – Lipsko, 1915.

440 Srov. ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, posudek dr. Zapletala 10. březen 1926.

5.3.4 Žalm 131

Poslední výtku, kterou si zde představíme, se bude týkat krásného Ž 131, přesněji Ž 131,1b.7–8. Šanda kritizuje hned několik nepřesných překladů. Verš 8 dokonce stírá „starobylý ráz, jež p. prelát ovšem nepocítil“.⁴⁴¹

Bible svatojánská

Žaltář

1b Pamatuj Hospodine na Davida, a na všelikou tichost jeho:	1b Hospodine, buď pamětliv Davida a jeho veškeré nábožnosti :
7 Vejdemeť [již] do stánku jeho: klaněti se budeme na místě, kdež stály nohy jeho.	7 Vstoupili jsme do jeho stánku, klanět se podnoží nohou jeho:
8 Povstaň Hospodine do odpočinutí svého, ty i archa svatosti tvé.	8 Vzhůru, Pane, na své sídlo , ty i tvoje svatá archa.

První nepřesnost Šanda vidí u slova *nábožnost*, i když je variantě v *Bibli svatojánské* poměrně blízký. Jak překládá latinské *mansuetudinis eius* starší překlad vidíme výše. Mlčoch volí výraz *starosti*, a to i pro překlad z hebrejského textu. Hejčl se v obraně dovolává překladů G. Hoberga a A. Millera (*Frömmigkeit*). Dovoluje si popichující poznámku, že kdyby zvolil jiný překlad, jistě by jej Šanda obvinil, že se „otrocky“ drží E. Kautzsche (*Mühsal*). Také F. Wutz, jak píše Zapletal, používá překlad podobný zmíněným katolickým autorům. Nynější české překlady také nejsou zcela jednotné. Výraz můžeme nalézt vysvětlen jako *starostlivost*, *usilovnou péči* nebo *námahu*.⁴⁴² Vesměs se tedy překlady oproti Hejčlovi drží jiné tradice.

Další výtkou bylo použití slovesa „vstoupit“ (v. 7) v minulém čase.⁴⁴³ Překladatel se brání obvinění z „nepřesnosti“, když i A. Miller, kterého v obraně cituje, překládá shodně (*Wir traten ein*).⁴⁴⁴ Zapletal si však tímto místem opět není zcela jistý. I nynější české překlady překládají jinak. Závěrem však Zapletal tvrdí, že „věc nemá nějakého dogmatického dosahu.“⁴⁴⁵

Odpověď Hejčla, proč nepřeložil v. 8 *requies* „místem odpočinku“, není podložena německými autory. Překladatel si byl vědom, že „místo odpočinku“ by sice byl ten nejvhodnější překlad, avšak český člověk si pod tímto pojmem představí „obyčejně *hřbitov*“.⁴⁴⁶ Proto se Hejčlovi zdálo vhodnější napsat rozdílně od všech ostatních překladů, *sídlo*. Ani jeden z obou odborníků se k tomuto místu již ve svých pracích nevrací.

441 ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, žaloba prof. Šandy 15. květen 1925. Podle Šandova zdůvodnění hebrejské slovo מְנוּחָה, egyptsky ḥtp, babylonsky nāḥu, je zvláštní východní pojem pro sídlení boha v nejsvětějším díle svatyně.

442 Pořadí překladů V. Bogner, ČEP a JB.

443 Vulgáta: „Introibimus in ...“, *Nova Vulgata* později „Ingrediamur in ...“.

444 Srov. HEJČL Jan: *recenze Bible Česká ...*, in: ČKD (1926) 98.

445 Srov. ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, posudek dr. Zapletala 10. březen 1926.

446 ICS Praha, Spor Hejčl-Šanda, druhá část obhajoby prof. Hejčla 25. červen 1925.

5.4 Shrnutí

Zhodnocení Hejčlova překladu SZ není cílem této práce. Při popisu událostí kolem vědeckého sporu Hejčl – Šanda se nám však ukázaly zajímavé postřehy. Mnoho nám o inspiraci napovídá rozsáhlá vlastní Hejčlova obrana i posudky odborníků.

Když se obviněný překladatel snažil přesvědčit „soudce“ i čtenáře ČKD a vyvrátit před nimi nařčení, argumentoval téměř výhradně pomocí německé odborné literatury.⁴⁴⁷ Často citoval jezuity J. Knabenbauera a A. Arnda. Z katolických moderních překladatelů žaltáře uvedl P. Riesslera, A. Millera a S. Landersdorfera. Nezapomněl ani na české biblisty M. Mlčocha, J. Sedláčka a orientalistu R. Dvořáka. Ve velké míře pracoval s hebrejským textem, a v případě potřeby dával přednost původnímu znění na úkor verze Vulgáty. Během celé několikaleté práce se snažil dodržovat své překladatelské metody, které si stanovil na počátku roku 1913.

V porovnání s ostatními zmíněnými českými překlady je dobré si uvědomit některé skutečnosti. Hejčlův text je zřejmě jediný, který pracuje jak s Vulgátou, tak s originálem současně. Nesnaží se preferovat ani jeden z nich. *Bible svatojánská* byla tvořena z latinské předlohy. Pozdější moderní bible pak spíše z originálů.⁴⁴⁸ Hejčl při volbě konkrétní předlohy stál na pomezí mezi nimi. Zvolil si zlatou „střední cestu“.⁴⁴⁹ Hlavní směrnicí pro něj bylo zachování smyslu textu. Při srovnání Hejčlova překladu se současnými českými vydáními jsme na malých ukázkách viděli, že autor některé verše překládá zcela v souladu s tehdy moderními exegetickými názory (např. Iz 63), jak to potvrdil i prof. Zapletal. Někdy překládá způsobem, který je nový, a i když možný, ne zcela nutný (např. Pis 8; Ž 130). Velmi zajímavá je podobnost Hejčlova překladu s dnešní *Jeruzalémskou biblí* (Iz 53; Ž 115).

---

447 Její seznam je uveden v Přílohách (str. 121 a 123).

448 Ponechme stranou okolnosti vzniku české verze JB z francouzské předlohy. Blíže k tématu NOVOTNÝ Vojtěch: *Teologie ve stínu*, Praha: Karolinum, 2007, 177; HALAS František X.: *Co je Jeruzalémská bible a proč by se měl vydat její překlad do češtiny?*, Brno: Petrov, 1991.

449 Srov. HEJČL Jan: *recenze Bible Česká ...*, in: ČKD (1917) 779.

Závěr

Ve své práci jsme si jako cíl stanovili představit čtenářům některé významné okamžiky v životě prof. Jana Nepomuka Hejčla. Soudnímu sporu s prof. Vojtěchem Šandou předcházelo dokončení monumentálního díla překladu Starého zákona, které v české společnosti získalo značný ohlas. Proto se s společně s Hejčlem můžeme ptát: „Proč?“ Z uvedených obhajob nám vyplynuly okolnosti, které Šandově denunciaci předcházely. Máme tím na mysli zejména Hejčlovu kandidaturu a obsazení uvolněné stolice SZ na olomoucké, a později také na pražské bohoslovecké fakultě.

Díky nalezené složce na Interdiecézním církevním soudu v Praze se nám podařilo zrekonstruovat postup událostí, jak po sobě následovaly, v samotném sporu. Z malé právní analýzy jsme poznali, že vzájemné žaloby obou kněží byly již před začátkem soudního sporu odsouzeny k neúspěchu. Jistou roli jistě sehrál arcibiskup Kordač oznámením Šandova jména obviněnému olomouckému biblistovi. Z korespondence mezi prof. Hejčlem a redaktorem-biskupem Podlahou nám vysvítá, jaké nepříjemnosti tím oběma vznikly. Vydávání BČ byl po všech stránkách náročný podnik, který místo slavnostního dovršení skončil hořkou tečkou. Trpké zakončení však nezabránilo, že si BČ postupem času získala velkou popularitu po celé zemi, i u českých krajanů v zahraničí.

Přání prof. Hejčla vyučovat na pražské bohoslovecké fakultě zůstalo navždy nevyplněno. Ze zápisů z jednání profesorského sboru nám dokonce vyplývá, že „aféra“ s BČ na jeho nepřijetí neměla zřejmě valný vliv. S určitou mírou pravděpodobnosti můžeme říci, že se obviněný biblista po nepodloženém nařčení nedočkal ani zaslouženého zadostiučnění. Ve společnosti byl sice uznáván a jeho překlad získal vesměs pozitivní recenze od slavného literárního kritika prof. Arne Nováka nebo orientalisty prof. Aloise Musila. Přesto se můžeme domnívat, že v českém církevním prostředí bylo nepodložené obvinění nadále přítomno. Hejčla událost naplnila zklamáním, ale přesto zbylých deset let svého života naplnil aktivní činností na olomoucké fakultě a v moravských katolických spolicích.

Při analýze jednotlivých „prohřešků“ jsme narazili na zajímavé momenty, které přímo volají po hlubším jazykovém, i exegetickém či literárně-kritickém prostudování. Již jednou bylo řečeno, že Hejčlův překlad je velmi zajímavým překladatelským počinem. Z literatury, kterou Hejčl využíval, zase vidíme velkou inspiraci v německém jazykovém a hlavně myšlenkovém prostředí. Za povšimnutí jistě stojí i velmi skrovné Hejčlovo využívání děl českých autorů.

Když se dnes podíváme na současnou českou katolickou činnost v oblasti překladů Písma, můžeme se právem domnívat, že by prof. Hejčl byl spokojený. V jeho době se dlouhá léta čekalo na jakýkoli překlad Písma, který by odrazil jak výsledky moderní vědy, tak i moderní český jazyk. Počátkem 21. století se usilovně pracuje na dvou nových českých katolických překladech. Na ekumenickém poli odvádí velmi dobrou práci pro šíření Písma svatého Česká biblická společnost. Dokončuje se také *Nová Bible Kralická*.

Mě, jako autora, dokázala práce na tomto tématu do jisté míry přímo pohltil. Postupem času jsem docházel k stále novým poznatkům a dějinným souvislostem. Bohužel se jich značná část do této práce nemohla promítnout. Při studiu jsem měl možnost nasbírat zkušenosti, které, jak pevně věřím, budu schopen v životě s úspěchem využít. Jsem proto rád, že v roce 2008, kdy uplyne 140 let od narození významných osobností prof. Hejčla i prof. Musila, mohla vzniknout práce, která připomíná význam kněží a vědců v české společnosti.

Stačí jmenovati kromě jiných pouze tři současné, žijící muže: Zapletala, Musila a Hejčla, muže jejichž jména mají ve vědě biblické svůj dobrý zvuk daleko za hranice naší užší vlasti, abychom poznali, jak důstojně jest zúčastněn český duch i v tomto oboru na mezinárodním světovém duchovém zápolení.

Bartoloměj Kutal, Našinec 16. květen 1918

Použité zkratky

AAV	Archiv Akademie věd
AUK	Archiv Univerzity Karlovy v Praze
BBKI	Biographisch-Bibliographische Kirchenlexikon
BČ	<i>Bible Česká</i>
b.n.	bez nakladatele
CDK	Centrum pro studium demokracie a kultury
CIC	Codex Iuris Canonici
ČEP	<i>Bible. Český ekumenický překlad</i>
ČKD	Časopis katolického duchovenstva
ČSB	Český slovník bohovědný
EB	Enchiridion Biblicum
FF UK	Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze
ICS	Interdiecézní církevní soud v Praze
IKD	Informace královéhradecké diecéze
JB	<i>Jeruzalémská bible</i>
kán.	kánon
KTF UK	Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze
LA PNP	Literární archiv Památníku národního písemnictví
MKV	Ministerstvo kultu a vyučování
MŠANO	Ministerstvo školství a národní osvěty
MV	Muzeum Vyškovska
NA	Národní archiv v Praze
NCE	New Catholic Encyclopedia
ÖBL	Österreichische Biographische Lexikon 1815–1950
OSNND	Ottův slovník naučný nové doby
OtSN	Ottův slovník naučný
sl.	sloupec
SOA HK	Státní okresní archiv Hradec Králové
v.	verš
ZAO	Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc

Zkratky biblických knih používám dle seznamu ve vložce in: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

Literatura

A. Archivní prameny

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc

- fond Hejčl Jan
- fond Hlavinka Alois
- fond Kutal Bartoloměj
- fond Škrabal Zdislav
- fond Universita Olomouc – Teologie

Archiv Akademie věd v Praze

- fond Svatobor

Archiv Národního muzea v Praze

- fond Podlaha Antonín

Archiv Univerzity Karlovy v Praze

- fond Katolická teologická fakulta 1891–1981

Děkanský úřad Ústí nad Orlicí

- Memorabilienbuch der Dechantey Wildenschwert. Anfangend vom Jahre 1836

Diözesanarchiv Wien

- fond Frintaneum

Interdiecézní církevní soud v Praze

- spor Hejčl-Šanda

Městské muzeum v Žamberku

- Opis farní kroniky
- Pamětnice domu prof. Eduarda Alberta

Muzeum Vyškovska

- fond Musil Alois

Národní archiv v Praze

- fond Ministerstvo školství a národní osvěty
- fond Ministerstvo kultu a vyučování

Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze

- fond Musil Alois

Státní okresní archiv v Hradci Králové

- fond Biskupský archiv
- fond Biskupská konzistoř

Státní oblastní archiv v Zámrsku

- fond Děkanský úřad Žamberk

Spisovna Univerzity Karlovy v Praze – Katolické teologické fakulty

- složka Personalia

B. Publikované prameny a edice dokumentů

- [neuveдено]: *Money, Banking, and Credit*, in: *The Journal of Political Economy* (1909) 55
- [neuveдено]: *nekrolog Josefa Miklíka*, in: *ČKD* (1947) 312
- [neuveдено]: *Professor dr. Alois Musil povolán na vídeňskou universitu*, in: *Vlast* (1908) 570–571
- [neuveдено]: *recenze Das alttestamentliche Zinsverbot ...*, in: *The American Journal of Theology* (1909) 483–485
- [neuveдено]: *Z „Dědictví sv. Prokopa.“*, in: *ČKD* (1909) 307
- BOGNER Václav: *Za universitním profesorem Václavem Hazukou*, in: *ČKD* (1947) 291–292
Codex Iuris Canonici, Freiburg im Breisgau, 1919
- COL Rudolf: *Biblická inspirace*, Přerov: Společné podniky, 1939
- ČIHÁK Josef: *Za Josefem Slabým*, in: *ČKD* (1930) 347–348
- DENZINGER Henrich – SCHÖNMETZER Adolf: *Enchiridion symbolorum, definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*, Řím, ³⁶1976
- DOLEŽAL Josef: *Český kněz*, Praha: [b.n.], 1931
- HEJČL Jan: *Je tzv. parallelismus membrorum výhradně zvláštnost básnictví biblického?*, in: *ČKD* (1933) 197–201
- HEJČL Jan: *O prosodii biblické*, Hlídka (1909) 476–480
- HEJČL Jan: *Nový překlad Starého Zákona do češtiny*, in: Hlídka (1913) 1–4
- HEJČL Jan: *recenze Bible Česká. Díl Prvý. Knihy Starého Zákona*, in: *ČKD* (1917) 777–787; (1925) 539–401, 702–704; (1926) 95–99, 172–177, 272–281
- HEJČL Jan: *Žaltář čili Kniha žalmů*, Praha: Dědictví svatojánské, 1922
- HEJČL Jan: *Nové překlady bible*, in: Našinec (11. duben 1926) 2
- HEJČL Jan: *Za Gustavem Klamethem*, in: *ČKD* (1928) 805–806
- HEJČL Jan: *Kólometrické rozčlenění latinského znění nové Vulgaty*, in: *ČKD* (1933) 157–161
- HEJČL Jan: *Kapitola ze života biskupa dr. Antonína Podlahy*, in: *Přehled 2* (1935) 19–20
- HROZNÝ Jindřich: *Kniha Jobova*, Kladno: Šnajdr, 1921
- JANÁK Jaroslav: *Několik slov o významu Dra Aloise Musila pro biblickou exegesi*, in: *Almanach česko-budějovických bohoslovců*, České Budějovice, 1913
- JÁŠEK Adolf: *Professor dr. Jan Hejčl*, in: Našinec (6. říjen 1909) 1–2
- JEDLIČKA Antonín: *Vydání Vulgaty*, in: *ČKD* (1914) 255–256
- K[...] R[...]: *Vejití do písemného styku s posvátnou Kongregací s. Officii je dovoleno jenom cestou Ordinariátu*, in: *ČKD* (1919) 84

- KOP František: *Překlad Kodexu kanonického práva*, Olomouc: [CMBF], 1948
- MIKLÍK Josef: *Schlöglovy překlady Pisma svatého*, in: ČKD (1922) 192–195
- MÜLLER Václav: *Bible Česká*, in: ČKD (1914) 261–263
- NEUFELD E[...]: *The Rate of Interest and the Text of Nehemiah 5.11*, in: *The Jewish Quarterly Review* (1954) 194–204
- NEUNER Josef, HEINRICH Roos: *Viera cirkvi v úradných dokumentech jej Magistéria*, Trnava: Dobrá kniha, 1995
- NOVOTNÝ Josef: *O četbě zapovězených knih*, in: ČKD (1909) 26–35, 97–104, 291–300, 354–365, 422–428, 498–513, 577–597, 650–675
- PEJŠKA Josef: *Církevní právo. Hierarchický řád církevní*, Obořiště: Theologický ústav CSsR, 1937
- PIUS X.: *Epistola Delatum de nova editione Vulgatae latinae S. Scripturae, ad Rev.mum Aidanum Gasquet, abbatem Congregationis Anglo-Benedictinae praesidem (3 decembris 1907)*, in: EB 274–275
- PIUS X.: *Pascendi Dominici gregis*, in: SMOLÍK Václav: *O učení modernistův*, Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1911, 90–191
- PODLAHA Antonín: *recenze Perikopy ... upravili Dr. Jan Lad. Sýkora a Dr. Jan Hejčl*, in: ČKD (1917) 787–789
- SIPOS Stephanus: *Enchiridion Iuris Canonici*, Pécs: Haladás R. T., 1936
- SMITH John Merlin Powis: *Books for Old Testament Study. The religion of the Hebrews. Hebrews Manners, Customs, and Institutions*, in: *The Biblical World* (1907) 389
- STÜRGKH Karl: *Amtlicher Teils*, in: *Wiener Zeitung* (17. září 1909) 1, on-line: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?apm=0&aid=wrz&datum=19090917-&seite=1&zoom=1>, (2. únor 2008)
- ŠANDA Adalbert: *Synopsis theologiae dogmaticae specialis*, sv. 2, Freiburg im Breisgau: Herder, sv. 1 (1916), sv. 2 (1922)
- Zápis z 21. společné schůze Sněmovny lidu a Sněmovny národů (13. březen 1992)*, on-line: <http://www.psp.cz/eknih/1990fs/slsn/stenprot/021schuz/s021077.htm>, (12. únor 2008)

C. Bible a překlady biblických knih

- Bible Česká*, sešit 1., Praha: Dědictví svatojánské, 1913
- Bible Česká*, sv. 5, Praha: Dědictví svatojánské, sv. 1 (1917), sv. 2 (1921), sv. 3 (1925), sv. 4 (1922), sv. 5 (1923). (reprint v USA, sv. 2, 1985)
- Bible. Ekumenický překlad*, Praha: Česká biblická společnost, ⁸2001
- Bible česká čili Písmo Svaté Starého i Nového Zákona*, sv. 3, Praha: Dědictví svatojánské, 1888–1889
- Biblia Hebraica Stuttgartensia*, Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, ⁴1990
- Biblia Sacra Vulgatae*, ed. P. Michael Hetzenauer OFM^{Cap}, Innsbruck: Librarium Academicae Wagnerianae, 1906
- BOGNER Václav: *Žalmy*, Praha: Česká katolická charita, 1973
- Jeruzalémská bible. Izaiáš*, Praha: Krystal OP, 2001
- Jeruzalémská bible. Kniha Moudrosti. Sirachovec*, Praha: Krystal OP, 2000
- Jeruzalémská bible. Přísloví. Kazatel. Píseň Písní*, Praha: Krystal OP, 1999
- Jeruzalémská bible. Žalmy*, Praha: Krystal OP, 1998
- KAUTZSCH Emil: *Die Heilige Schrift des Alten Testaments*, Tübingen, ¹1890, ²1896, ³1908–1910, ⁴1922–1923. on-line včetně skenu: <http://textbibel.de>, (3. únor 2008)
- KUENEN Abraham, OORT Henricus: *Het Oude Testament*, sv. 2, Leiden: Brill, 1899. Revidovaný překlad (1994) on-line: <http://www.hispage.nl/bijbel/>, (3. únor 2008)
- Misál na každý den liturgického roku*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003
- MLČOCH Melichar: *Žaltář neb Kniha žalmů. Dle původního textu hebrejského jakož i dle církevní latinské Vulgaty*, Olomouc: Arcibiskupská tiskárna, 1906
- Nova Vulgata Bibliorum Sacrorum editio*, Řím: Libreria Editrice Vaticana, 1979
- RIESSLER Paul: *Die Heilige Schrift des Alten und des Neuen Bundes*, Mohuč: Mattias-Grünewald-Verlag, 1924, on-line: http://bitflow.dyndns.org/german/Bible/Die_Bibel_Gruenewald_Uebersetzung_1924.txt, (3. únor 2008)
- SÝKORA Jan Ladislav: *Perikopy čili výňatky Starého i Nového zákona, které církev sv. čísti velí o nedělích a svátcích i jiných důležitějších dnech v církevním roce*, Praha: c. k. školní knihosklad, ²1918.

D. Ostatní literatura

- Archibishop Pavel Huyn, on-line: <http://www.catholic-hierarchy.org/bishop/bhuyn.html>,
(10. leden 2008)
- BARTOŇ Josef: *K dějinám českého biblického překladu*, in: IKD 12 (2006) 6–8
- Biographisch-Bibilographische Kirchenlexikon*, sv. 23, Traugott Bautz, 1975–2004,
aktualizováno on-line: <http://www.bautz.de/bbkl>
- Blíží se oslavy 90. výročí narození misionáře Popelky*, on-line:
<http://www.jesuit.cz/clanek.php?id=113>, (23. leden 2008).
- BUBEN Milan: *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*, Praha: Logik, 2000
- Český slovník bohovědný*, sv. 4, Praha: Dědictví svatojánské, 1912–1930
- Enchiridion Biblicum. edizione bilingue*, Bologna: Dehroniane, ²1994
- HALAS František X[aver]: *Co je Jeruzalémská bible a proč by se měl vydat její překlad do češtiny?*, Brno: Petrov, 1991.
- HALAS František X[aver]: *Fenomén Vatikán*, Brno: CDK, 2004
- HRDINA Antonín: *Kanonické právo*, Praha: Eurolex Bohemia, 2002
- CHARFREITAGOVÁ Lucie: *Významné osobnosti – výročí v roce 2008*, in: Žamberské listy 2 (2008) 3
- CHURAN Milan: *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století*, Praha: Libri, 1998
- KADLEC Jaroslav: *Českobudějovická diecéze*, České Budějovice: Sdružení sv. Jana Nepomuckého, 1995
- KETTNER Jiří: *Dějiny pražské arcidiecéze v datech*, Praha: Zvon, 1993
- KLOBAS Oldřich: *Alois Musil zvaný Músa ar Reuili*, Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2003
- KOKEŠOVÁ Helena: *Eduard Albert. příspěvek k životopisu a edice korespondence*, Praha: Scriptorium, 2004
- KOTYK Jiří: *Spor o revizi Husova procesu*, Praha: Vyšehrad, 2001
- MAREK Pavel: *České schisma*, Rosice u Brna: Gloria, 2000
- MAREK Pavel: *Arcibiskup pražský prof. dr. František Kordač*, Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého, 2005
- New Catholic Encyclopedia*, sv. 18, The Catholic University of America, ²1981
- NOSEK Lukáš: *Christologická a soteriologická analýza díla "Synopsis theologiae dogmaticae specialis" od ThDr. Vojtěcha Šandy* (diplomová práce obhájená na KTF UK) Praha 2007

- NOVÁK František: *Jan Nepomuk Hejčl a jeho životní dílo*, Praha: KTF UK, 1999
- NOVOTNÝ Vojtěch: *Teologie ve stínu*, Praha: Karolinum, 2007
- NOVOTNÝ Vojtěch: *Katolická teologická fakulta 1939–1990*, Praha: Karolinum, 2007
- Österreichische Biographische Lexikon 1815–1950*, sv. 12 (nekompletní), 2. vyd., Vídeň: Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1993–2005
- Ottův slovník naučný*, sv. 28, Praha: Nakladatelství Jana Ottý, 1888–1909
- Ottův slovník naučný nové doby*, sv. 12, Praha: Nakladatelství Jana Ottý, 1930–1943
- Pavel Huyn – *Encyklopedie města*, on-line: http://www.encyklopedie.brna.cz/home/?acc=profil_osobnosti&load=3871&cel_publication=1&literature=1#literature, (10. leden 2008)
- PEHR Michal: *Cestami křesťanské politiky*, Praha: Akropolis, 2007
- PETRÁČEK Tomáš: *Marie-Joseph Lagrange. Bible a historická metoda*, Praha: Krystal OP, 2005
- PETRÁČEK Tomáš: *Výklad Bible v době (anti-)modernistické krize. Život a dílo Vincenta Zapletala OP*, Praha: Krystal OP, 2006
- PÍRKO František, PÍRKOVÁ Vlasta: *Eduard Albert*, Žamberk: Městské muzeum, 2000
- POSPÍCHAL Miloslav (ed.): *Padesát let z dějin obnovené fakulty*, Olomouc: Univerzita Palackého, 1996
- Rodová genealogie Hrozných*, on-line: <http://www.volny.cz/ms-oup/dagmar/www/evangel/g042.html>, (12. listopad 2007)
- SKLENÁŘ Karel: *Objevoval tajemství Arábie*, in: MF Dnes (28. březen 2007) B6
- SVOBODA Jiří: *Trestní řízení dle kánonů 1717–1731 CIC*, in: KUBÍN Petr (ed.): *Sborník Katolické teologické fakulty UK v Praze*, Praha: Karolinum, 2003, 416–428
- ŠLECHTOVÁ Alena: *Členové České akademie věd a umění 1890–1952*, Praha: Academia, 2004
- TAUER Felix: *K výročí narození a smrti Rudolfa Dvořáka*, in: Nový Orient (1960) 30–32
- VAŇÁČ Martin: *Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy v letech 1891–1939* (diplomová práce obhájená na FF UK) Praha 1999
- VAŇÁČ Martin: *Výuka jednotlivých oborů na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy v letech 1891–1939*, in: KUBÍN Petr (ed.): *Sborník Katolické teologické fakulty UK v Praze*, Praha: Karolinum, 2000, 122–157
- VERNER František: *Bibliografie českých překladů celé Bible i jejich částí*, Praha: Česká katolická Charita, 1987

Životopis Aloise Hlavinky, on-line: http://www.region-verovany.info/dv2_60/reg_43.htm,
(9. listopad 2007)

Životopis Antonína Podlahy, on-line: <http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/podlha.html>,
(8. listopad 2007)

Přílohy

Jmenný rejstřík

- Albert, Eduard 7, 8, 44
Arndt, Augustin 86, 93
Bauer, František 13
Benedikt XV. 46, 50, 65
Blaho, Marian 69
Bouz, Jiljí 19
Brynych, Eduard 8
Budař, Jan 27, 30
Budde, Karl 86
Calmet, Augustin **86**
Cibulka, Josef **27**
Ciriaci, Pietro 32
Comboni, Daniel 22
Condamin, Albert 66, 84, 85
Cornely, Karl Joseph 41
Doubrava, Josef 13, 23
Dvořák, Rudolf 41, 86, 93
Fillion, Louis-Claude 39
Fischer, Johann 84
Fonck, Leopold **72**
František Josef I. 17
Gasparri, Pietro 64
Gebauer, Jan 43, **44**
Grimme, Hubert 87
Gruscha, Anton Joseph 22
Hais, Josef 7
Hazuka, Václav 18, 23, 24, 27, 28, 31, 32, **33**, 34, 36, 63
Heger, Josef **32**, 33
Hejčlová, Anna 7
Hetzenauer, Michael **39**
Hlavinka, Alois **43**, 44-46
Hoberg, Gottfried 90-92
Hrozný, Bedřich **46**, 47
Hrozný, Jindřich **46**, 47, 66
Hrubík, František 63
Hummelauer, Franz **40**, 41
Huyn, Pavel **64**, 65
Jašek, Adolf 17
Kachník, Josef 27
Kašpar, Karel 21, 65
Kautzsch, Emil **41**, 54-56, 64, 75, 86, 89, 90, 92
Kiepert, Heinrich 41
Kittel, Rudolph 91
Klameth, Gustav **14**, 16, 17
Kleveta, Antonín **33**
Knabenbauer, Joseph **40**, 66, 84, 90, 93
Kolísek, Alois 69
Kordač, František **20**, 31, 32, 53, 57-59, 61, 71-74, 76, 79, 94
Kotrba, Václav 46
Kroiher, František 69
Kudrnovský, Alois 20, **28**, 33, 57, 60, 63
Kuenen, Abraham 87
Kutal, Bartoloměj **21**, 22, 25, 30, 32, 49, 57, 78, 95
Lagrance, Marie-Joseph 9, **40**
Landersdorfer, Simon Konrad 93
Langrange, Marie-Joseph 85
Loch, Valentin 53, 87
Marmaggi, Francesco 63, **71**
Matoušů, Ludvík **43**, 46
Miklík, Josef **71**, 72
Miller, Athanasius 90-93
Mlčoch, Melichar 12, **37**, 66, 89, 90, 92, 93
Musil, Alois 5, 6, 8, 9, **12**, 13, 16, 18, 20-22, 25, 26, 30, 31, 33, 35-37, 40, 41, 47, 62, 78, 80, 94, 95
Novák, Arne 26, **27**, 48, 94
Novotný, František **27**
Ohrwalder, Josef **22**
Ozynula, Augustin **16**, 17
Pachta, Josef 18
Pecháček, Gabriel 28
Piffl, Friedrich Gustav **19**
Pius X. 36, 52, 72, 79
Pius XI. 10
Podlaha, Antonín 6, 20, 23, 35, **36**, 38, 41, 43-46, 49, 56, 68, 70, 77-79, 81, 82, 94
Popelka, Jaroslav **49**
Prášek, Justin Václav 15
Prečan, Leopold 57, 70, 74
Procházka, František Faustin 35
Python, George 28-30
Ransdorfem, M. 10
Rieger, František Ladislav 48
Riessler, Paul 84, 87, 91, 93
Ruge, Pavel 23
Sedláček, Jaroslav 18, 31, 32, 34, **35**, 36, 37, 93
Sedlák, Jan 68
Schlögl, Nivard **19**, 54, 66, 86, 91
Schulte, Adalbert 91
Schuster, Karel 73-76
Slabý, Josef **22**, 23-25, 27, 31, 32, 34
Soldát, Alois 27
Spáčil, Bohumil **72**, 74-77, 79, 87
Stojan, Antonín Cyril 21
Světlík, František **70**
Swete, Henry Barclay 54, 87
Sýkora, Jan Ladislav **37**, 66, 79
Škrabal, Zdislav 10
Šuránek, Antonín 10
Tamaya 28
Theissling, Luis 28
Tumpach, Josef 35, **36**, 38
Vigouroux, Fulcran **40**, 41
Vrátný, Karel **42**, 45-47
Wutz, Franz Xaver 91, 92
Zapletal, František 28
Zapletal, Vincent 5, **8**, 18-20, 24-31, 35, 36, 40, 63, 64, 74, 76, 77, 84, 86, 87, 90-93, 95
Zapletal, Vincent OP 8
Zvolánek, L[...] 47

První část Hejčlový obhajoby (29. květen 1925)⁴⁵⁰

Nejdůstojnějšimu arcibiskupskému ordinariátu v Praze

V hluboké úctě podepsaný dovoluje si předložit první část své obrany proti denunciaci, kterou učinil 15. května 1925 na „Bibli českou“ (BČ) p. t. pan universitní profesor dr. Vojtěch Šanda („podle smyslu“, tj. po rozumu can. 1397. § 1. C.J.C.).

Podepsaný byl si vždy živě toho vědom, že podává a může podati toliko dílo lidské. Proto již v autoreferátě o I svazku BČ, uveřejněném v časopise katol. duch. r. 1917 na str. 781n vyslovil přání, aby vyšlo brzy nové, druhé vydání BČ, „kteře by leckterou nedůslednost a nedokonalost vydání prvního opravilo“. V předmluvě k III svazku BČ, který byl právě dokončen, na str. VII. pozn. 3 dal vytisknouti výzvu: „Překladatel i redakce Dědictví sv. Jana prosí, by čtenáři BČ laskavě upozornili na jakýkoliv nedostatek BČ, aby mohl býti napraven“ (ve 2. vydání). Upozornění prof. dra Šandy byla by podepsanému velmi vítána, ježto ctil vždycky jeho vzácné nadání a z jeho spisů také vážil zejména při překladu a výkladu 3 a 4 Král; ještě v poslední chvíli použil v rejstříku k drobným dodatkům jeho nejnovějšího díla „Moses und der Pentateuch“ (Münster i. W. 1924). Jako si byl podepsaný vědom své křehkosti v díle tak velikém a vznešeném, jako jest podati věrně smysl Psaného slova Božího, tak, aby nic nepřidal a nic neubral, tak si byl vždy a je dosud hluboce vědom toho, že snažil se vždy tak učiniti podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, bona, ano optima fide. Svým posluchačům při hermeneutice biblické vykládám, že „sensus falsus ille est, qui verbis auctoris mala intentione obtruditur“ (Srv. např. Döllet, Comp. herm. bibl. vyd. 3. Paderbornae, 1914. str 24). Vkládati do Písma falešný smysl, tj. „falšovati smyslu Písma sv.“ jest podle názoru podepsaného zločin, kterého se obyčejně dopouštějí kacíři, aby dokázali své bludné nauky. Podepsaný v celém svém životě vyznával vždy věrně nauku svatě římskokatolické církve, svůj překlad podrobil ochotně církevní cenzuře, neměl příčiny, proč by smysl Písma sv. falšoval.

Jest mu proto s bolestí a spravedlivým hněvem odmítnouti inkriminaci prof. dra Šandy, který ho ve své žalobě (IIc) z tohoto zločinu obviňuje: „Falšuje smysl Písma sv.“

A čím slovatný pan žalobce své nařčení v úředním listině, svědčící nejvyšší místní církevní autoritě, odůvodňuje? Uvádí úhrnem 10. důvodů, na které si dovolují utivě sine ira et studio podati věcnou odpověď. Věcnou přes to, že žaloba se hemží urážlivými osobními výpady proti podepsanému.

1.) Za prvý důvod uvádí Ž 111, 7. Překlad můj věty „ab audicione mala non timebit“, což (prý) stojí i v hebr. a LXX; auditio jest zlá pověst o někom šířená, kdežto já prý překládám: „Zprávy zlé se nebude obávat“ a cituje překlad protestanta Kautzsche: „Vor schlimmer Kunde braucht er sich nicht zu fürchten“, jako bych byl překládal Kautzsche a nikoliv bibli. – Odpovídám: Stačí vzíti do rukou hebrejský slovník (třeba Gesenius-Buhl, 16. vyd. z r. 1915 (Lipsko) a najíti si na str. 841b příslušné hebr. slovo šemûh. Míst, na kterých znamená „zprávu“, „zvěst“ (nuntius) jest mnohem více nežli míst, kde znamená „pověst“ (fama). Již Mlčoch ve svém „Psalterium“ (Olomouc 1890. str 429) překládá hebr: „A nuntio malo non timebit“. – Slavný exegeta Knabenbauer S.J. ve svém „Commentarii in Psalmos“ (Paříž 1912) díla to, jež vyšlo ve známém, všeobecně váženém sborníku „Cursus Scripturae s.“ na str. 400 vykládá smysl řečeného místa takto: „Cur non commoveatur (v.6), declaratur v.7. ab audicione mala, a nuntio malo (qualis repetito allatus fuit ad Job) non timebit, non est cur timeat, ne quando rumor, nuntius perniciosus sibi afferatur“. I Sedláček (Výklad posv. žalmů II sv. Praha 1901) má aspoň v závorce str. 899 „nezalekne se nešťastné zprávy“ s poukazem na Jer 49, 23. – P. Athanasius Miller O.S.B. ve svém žaltáři „Die Psalmen“, neobyčejně zdařilém pátém svazečku sbírky „Ecclesia orans“ (II Freiburg i. B. 1920. str. 139) překládá: „vor böser Kunde braucht er nicht zu

450 ICS Praha, spor Hejčl–Šanda, první část obhajoby prof. Hejčla (29. květen 1925)

bangen.“ Výklad Knabenbauerův mi stačil k mému překladu i výkladu (Millerův překlad vyšel později, když můj žaltář byl v BČ již vydán). – Na tom výkladu trvám dosud, ježto vždy klidný a objektivní Knabenbauer jest mi větší autoritou nežli temperamentní dr. Šanda, a ježto hebr. znění můj překlad vyžaduje. Nebudu poukazovati na to, proč můj překlad srovnává s překladem Kautzschovým, tendence učiniti ze mne překladatele závislého na vzoru protestantském jest velmi zřejmá – dovoluji si toliko otázku: Jest překlad můj Ž 111, 7 skutečně „vážným nedostatkem“ BČ a dokazuje, že jsem „zfalšoval smysl Písma sv.“?

2.) Znamé místo „Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius“ (Ž 115, 6) taktéž prý hebr. a LXX překládám zcela otrocky a nesmyslně podle Kautzsche: „Stěží se zalíbí Hospodinu, aby zemřel jeho ctitel“ ... Zu schwer ist in den Augen Jahves der Tod seiner Frommen“. – Odpovídám: Jak hned dokáži, nepřekládám vůbec Kautzsche, ale i kdybych připustil tu možnost, nebyl by ten překlad otrocký: „ist in den Augen“ není otrocký ekvivalent slova „zalíbí se“ – „seiner Frommen“ není otrocký ekvivalent slov „jeho ctitel“. – Smysl tohoto místa (podle p. žalobce ovšem „nesmysl“) podal již Hoberg (Psalmen der Vulgata, Freiburg i. B. 1906. str. 415: „Der Sinn des Verses ist: Gott lässt seine Frommen nicht leicht untergehen sondern er sorgt für ihre Erhaltung.“ – Knabenbauer ve svém díle výše uvedeném na str. 409 píše: „Cur iam gratias agat quasi ereptus ex omni periculo mortis, rationem reddit ex eo, quia Deo cordi est vita suorum (v. 15) pretiosa i. e. res perdifficilis et gravis (srv. moje „stěží“) apud Dominum, quam non temere evenire sinit, est mors sanctorum eius (ita bene Ag Gen Calm et recentiores); similem locutionem et notionem habes 48, 9 et cf 71, 4.“ Také Miller (II str. 147) poznamenává (pozn 2), že smysl (nesmysl?) tohoto místa jest: „Er gibt sie nicht so leichte ten Kaufs dem Tode preis“. Falšoval-li jsem já na tomto místě (Ž 115, 6) falšovali smysl Písma sv. nesmyslně také Hoberg, Knabenbauer, Miller a před nimi již Agelius, Genebrardus, Calmet a jiní. – Jest můj překlad „vážným nedostatkem“ BČ???

3.) Ž 121, 3 zase prý s Kautzschem „fádně“ překládám: „Jerusaléme, vystavěný v město dokonale souvislé“, „tj. bez trhlin v hradbách“. – Již Mlčoch (Žaltář, Olomouc 1906) překládá hebr.: „Ó Jerusaléme, opět vystavěný – jako město, jehož části jsou vespolek sloučeny“ a Vulg: „Jerusaléme, opět vystavěný – jako město částmi souladně sloučené“. – Hoberg (str. 440): „Jerusalem ist gebaut wie eine Stadt, der Anschluss aneinander vollständig ist“. – Sedláček překládá II 989 Vulg: „Jerusalem jest vystavěn jako město, jehož připojení k sobě jest úplné“ a hebr.: „J., ty vystavěný jako město, jež jest v sobě úplně uzavřené“ (Vít tamže na str. 991) příslušný výklad. – Knabenbauer uvádí v citovaném dále k tomuto místu výklad sv. Jana Zlat (Migne LV 348) v latinském překladě: „cohaeaerentia sibi illius urbis aedificia dicit...“ Miller num: „J. du Stadt so wohl gebaut, so festgefügt in dir“ (Srv. příslušnou poznámku tamže). – Podepsaný může si právem dovoliti otázku: Překládá s Kautzschem toto místo nemaje nikoho jiného, kdo překládá taktéž nebo podobně před ním? – Zda „fádně“ nebo nefádně, to nerozhoduje, jen když překládá správně. Jiný žalobce mohl by mě viniti, že jsem překládá s protestantem Rudolfem Kittelem (Lipsko 1914) str. 440, který podává tento v. takto: „J. wieder gebaute, als Stadt ohne Lücken u. Breschen“. – Jest můj překlad Ž 121, 3 „vážný nedostatek BČ“ a podává další důkaz, že jsem „falšoval smysl Písma sv.“???

4.) Podle žaloby Šandovy překlad můj Ž 109, 4 odnímá přesnosti známému dogmatickému výroku „podle řádu Melchisedechova“. Proti tomu dovoluji si tvrditi, že dogmaticky smysl místa domnělou „nepřesností“ netrpí, podobně jako netrpí výrok „podle řádu Melchisedechova“ (Žid 6, 20; 7, 17) výrokem „podle podobnosti Melchisedechovy“ (Žid 7, 15): „κατὰ τὴν ὁμοιότητα Μ.“ (proti κ. τ. τὰξιν). V BČ na str. 364 (sv. II) jest výslovně poznamenáno: „doslovně: dle řádu Melchisedechova“ a podán příslušný, dogmaticky bezvadný výklad. – Myšlenku jsem vyslovil jinými poněkud slovy,

obsahu rčení nic nepřidal a nic neubrav a to pro ladné a souměrné rozčlenění textu. O tom, že se tak nestalo „z chorobné snahy ve všem napodobovati domnělé a vědecky sporné hebrejské metrum“ (Ic) dovolím si pojednati, bude-li třeba, na místě jiném. – Zajímavě jest, jak místo, o které běží, překládá A. Miller: „Auf ewig sollst du Priester sein – nach Weise des M.“ (!!!) a dokládá v poznámce: „Er wird sein wie Melchisedech ...“ (Srv. můj překlad starší nežli je překlad Millerův!) – Dovoluji si opakovati otázku: Je tato „nepřesnost“ vážný nedostatek BČ a podává důkaz, že jsem „falšoval smysl Písma sv.“?

5.) Apologii mého jednotného a uceleného pojetí a překladu Ž 125 časoslovy budoucího času jest výklad Knabenbauerův (str. 442) opírající se o sv. Augustina: „Aliam viam nobis indicat alui interpres graecus, cuius mentionem faciunt Chrys. et Heracl., qui vertit: „ὄταν ἐπιστρέψῃ... ἐσόμεθα“, quando averterit Dominus captivitatē, erimus consolati (srv. moje: „Až Pán obrátí...“) Etiam Aug. monet, ad hunc psalmum: Quasi de praeterito loquitur, sed solet fieri, ut de praeterito loquens futura pronunciet propheta; et ad v. 5. adnotat: orat de futuris, quae futura tamquam praeterita praecinebatur et v.1–2. ita a vate dicta esse ait, ut ostenderetur se figura praeteriti futura cogitare (M XXXVII 1663). Et Ag (ellius) quoque monet, v. 1–2. a quibusdam de futura adhuc liberatione accipi et addit: si de futura liberatione intelligatur, omnia cohaerent“. Mohu tedy klidně odmítnouti výtku („závažnou“?), že řečena futura kladu „proti smyslu“ a tvrditi, že ani tato výtka nepodává důkazu, „že falšuji smysl Písma sv.“!!!

6.) Na výtku Šandovu, že v Ž 136 jsou slovesa „in tempore praesente“ odpověděno jest již v pozn. k v. 1. (BČ), kde jsem již r. 1918. poznamenal: „Žalm napsal Žid, který živě cítil ztrátu svobody v zajetí, a který kdysi od mládí srostl se Sionem. Přání na konec Ž vyslovené má lepší smysl v ústech Žida, který cítí všecku tíhu babylonského jha... proto také jest lépe překládati přítomným časem: „lkáme“, nežli minulým: „lkali jsme“. Ani překlad tohoto místa není „vážný nedostatek BČ“, aniž dokazuje, „že jsem falšoval smysl Písma sv.“.

7.) Ž 136, 8 (Filia Babylonis misera) překládám prý proti všem textům „lupičko“. Stačí nahlédnouti do kritických poznámek Kittelovy bible, aby soudný čtenář poznal, že již Symmachus, Syrský překlad a Targum berou dotyčné slovo hebrejské ve smyslu činném (haššādĥôdĥâ^h), tedy „pustošitelko“, lupičko a tento význam hodí se do souvislosti mnohem lépe nežli význam trpný (jak chce Šanda) Babylon, který kdysi pustošil budiž potrestán, podle práva odvetného podobným způsobem. Tak překládá také Kittel (Die Psalmen, Leipzig 1914) a Schlögl (Die HL Schriften des A. B., Die Psalmen, Lpzg 1915. str 134 (Verwüsterin)). Ani překlady „Elendes“ (Hoberg) nebo „Versuchtes“ (Miller) nemluví o nějakém zpusošení Babylonu za dob perských a proto jest nemístná kousavá poznámka žalobcova, že to povstání domnělé jest „asi panu prelátovi neznámo“. Mohl bych tutéž poznámku obrátit proti panu žalobci, ale nechci podobnými zbraněmi bojovati, proto si dovolím věcnou otázku: Je výtka tu proti překladu slova „misera“ učiněna skutečně „vážným nedostatkem BČ“ a dokazuje, že jsem „falšoval smysl Písma sv.“?

K bodu 6tému možno ještě dodati, že Schulte (Die Psalmen des Breviersh, Paderborn 1917 na str. 395n) překládá: An den Flüssen Babylons, da sitzen wir, u. weinen da wir uns erinnern Sions, ...Wie können wir singen atd.

8.) „nábožnosti“ v Ž 131, 1 je podle p. žalobce slovo „nepřesné“. Podle mého náhledu vyhovuje to slovo latinskému i hebrejskému nejlépe a hodí se znamenitě do souvislosti. Proto tak již překládá Hoberg (Psalmen der Vulgata, str. 450): „und all seiner Frömmigkeit“. Taktéž i Miller (Die Psalmen II, str. 195): „u. aller seiner Frömmigkeit“. Kdybych byl přeložil „svízele“ nebo pod. byl by měl p. žalobník příležitost obviniti mě, že jsem přeložil otrocky Kautzsche („all seiner Mühsal“). Jest můj překlad, shodující se s překladem Hobergovým a Millerovým, „vážný nedostatek“, který dokazuje, že jsem „falšoval smysl Písma sv.“???

9.) Jest zajímavé, že Miller O.S.B. i já nevědouce jeden o druhém přeložili jsme oba Ž 131, 7 časy minulými: „Wir traten ein... und beteten ihn an...“ Moje „vstoupili jsme“ jest podle p. žalujícího zase „nepřesně“. Ejhle, nový „vážný nedostatek“, nový důkaz, že jsem „falšoval smysl Písma sv.!“ – Miller ho nefalšoval? Ordinariát frýburský i řeholní jeho představený dovolili mu beze všeho „falšovati“?

10.) Taktéž „nepřesně“ a bez citu pro termín technický starého Orientu pro sídlení boha v nejsvětějším díle svatyně přeložil jsem prý tamže (Ž 131, 8.14) latinské „requiem“ slovem „sídlo“. – Odp. Na podobném místě 2 Par 6, 41 přeložil jsem slovo, o které jde s citem pro technický onen starobylý termín: „místo odpočinku“, ale protože v češtině „místo odpočinku“ znamená obyčejně hřbitov a že „místo odpočinku“ jsou slova dvě proti jednomu „requies“, rozhodl jsem se později v Ž 131, 8.14 přeložiti řečený výraz slovem „sídlo“, tj. velesvatyně. Smysl tím nikterak netrpí, naopak získává. Nelze tedy mluvit o nějakém „vážném nedostatku“, tím méně o „falšování smyslu Písma sv.“

xxx xxx xxx

Tím jsem stručně odpověděl na nejzávažnější obvinění žaloby Šandovy (Ic). Jsem přesvědčen, že jsem překlad inkriminovaných mást dostatečně obhájil a dokázal, že jsem smyslu Písma sv. nefalšoval. Měl bych právo pohnati Šandu před příslušný tribunál a žádati, aby byl potrestán spravedlivě za to, že mě obvinil křivě ze zločinu tak hrubého, jakém jest falšování smyslu Písma sv. V zájmu mírumilovnosti a kněžské lásky zatím tak nečiním. Nějakou satisfakci však žádati jsem povinen své cti.

P. žalující cítil se ve svědomí vázána upozorniti na vážné nedostatky BČ (po rozumu can. 1397). Vážím si něžného jeho svědomí, věřím, že tak učinil bona fide, nemohu však věřiti, že se cítil in conscientia vázána obviniti mě z falšování smyslu Písma sv. – Nemohu také připustiti v jeho výrazu slovném nějakou nadsázkou, která má místo v básních, ale nikoli ve formálním trestním oznámením, (denunciaci), které jest listinou právnickou; v té nejsou „silné výrazy“ na místě, v té slova platí jako peníze (verba valent sicut nummi). Pan žalobce mi vytýká tolikrát „nepřesnost“; mohu tedy, ani i musím míti za to, že p. žalobce jest sám ve všem přesný a že tedy bral také slova svá „Falšuje smysl Písma sv.“ přesně, tím spíše, když je podtrhl!!! Ačkoliv p. žalobník viní mě (Ic) z chorobné snahy, nechci ho viniti já, že, když slova řečená psal, veden byl chorobnou snahou o čest a slávu Boží; dlužno mi za to míti, že vše, každé slovo psal ve stavu dokonale přičetném, s plným vědomím, dokonale ovládaje svou vůli...

Jsem si vědom, že jsem pracoval podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, optima fide, falšování smyslu Písma sv. však předpokládá fidem malam! Jsem si vědom, k čemu jsem se zavázal přísahou, když jsem ne jednou, zejména nastupuje úřad profesora skládal vyznání víry. Falšoval-li jsem smysl Písma sv., prohřešil jsem se proti této přísaze, nezasluhuji, abych přednášel, ale měl bych býti katedry zbaven! To jsou věci velmi, velmi vážné!

Cítil-li se pan žalobce ve svědomí vázána, aby mě u Nejdůstojnějšího arcibiskupského Ordinariátu udal, že jsem falšoval smysl Písma sv., cítím já povinnost vznést na týž úřad uctivou prosbu:

Nejdůstojnější arcibiskupský Ordinariáte, račiž cestou administrativní pohnouti křivého žalobce, univ. profesora dra Vojtěch Šandu, at' odvolá buď celou žalobu neb aspoň tvrzení, že jsem falšoval smysl Písma sv., což každý církevní úřad musí pokládati za těžký zločin.

Odvolá-li toliko toto tvrzení, vyhrazuji si časem svým odpověděti na další body žaloby. Konečně rezervuji si také právo odmítnouti četné jiné osobní urážky, kterými se Šandovo trestní oznámení hemží.

Ostatně celou věc svěřuje úsudku Nejdůstojnějšího Ordinariátu, jemuž již předem se podrobuje v nejdokonalejší účtě oddaný Jan Hejčl. V Olomouci dne 29. května 1925.

Druhá část Hejčlovy obhajoby (25. červen 1925)⁴⁵¹

Nejdůstojnějšimu arcibiskupskému Ordinariátu v Praze

v nehlubší účtě podepsaný dovoluje si předložit druhou část své obhajoby proti nařčení univ. prof. dra Vojtěcha Šandy.

1.) Ke své první části obhajoby dovoluji si nejprve upozorniti, oč svědomitěji posoudil mou „Bibli českou“ protestant dr. Jindřich Hrozný, bibliotékař pražské universitní knihovny ve své „Knize Jobově“, vydané na Kladně r. 1921; na str. 9n. praví o „Bibli české“ toto: „A nejnovejší překlad bible do češtiny jest pořízen z překladu latinského a ne z jazyka původního a běře pouze zřetel k původnímu jazyku hebrejskému, nemůže tedy vyhovovati přísnému měřítku vědeckému; v úvodech k jednotlivým knihám Starého zákona nedbá se výsledků biblické vědy dnes obecně uznávaných (rozuměj rozumářských, poznámka podepsaného) a v poznámkách jeví se snaha neopustiti půdu předepsanou církevní dogmatikou“.

Ten protestant dal si aspoň záležeti na tom, aby posoudil BČ podle zásady tučnými literami na úvodním listě vytištěné: „DLE OBECNÉHO ZNĚNÍ LATINSKÉHO SE STÁLÝM ZŘETELEM KRITICKÝM K PŮVODNÍM TEXTŮM PŘELOŽIL atd...“ Tento protestant přečetl si aspoň úvod a poznámky, toho však nelze říci o prof. Šandovi.

Doklady, které slovatný pan denunciant podává pro své inkriminace jsou, jak sám vyznává, „náleze krátkým a povrchním listováním získané“. Listoval toliko v „Perikopách“, tedy v nemnohých úryvcích třisvazkového díla BČ (čítající 1344–832–1252, tedy souhrnem 3428 stran), v perikopách, které obsahují toliko výtah z poznámek BČ. Vybral z velikého díla „za příklad kus Žaltáře“, jak sám doznává! Nic víc! (Viz žalobu, IIa) Na základě tohoto povrchního a krátkého listování v mnohých úryvcích BČ cítí se ve svědomí vázána upozorniti církevní místní nejvyšší autoritu na to, jak „zhoubná“ (liber perniciosus, can 1397. §. 1) kniha jest BČ (které ani nečetl!!!). Na základě svého „svědomitého“ studia cítí se ve svědomí vázána obžalovati jejího autora z falšování textu a smyslu Písma sv. a z přízně ke kacířství!!! Není tato povrchnost, ke které se pan denunciant příznává, „vážný nedostatek“ jeho denunciace?

Tato hluboká svědomitost pana denuncianta jde tak daleko, že v části IIa svého trestního oznámení žádá o dispens dokladů, kterými by měl dokázati své tvrzení, že můj překlad dle hebr. „jest obyčejně zcela otrocky pořízen dle protestantské bibli Kautzschovy“. „Od dokladů“ – tak výslovně píše – „budiž mně dovoleno upustiti“. Mohl bych na tuto důkladnost a „svědomitost“ obrátit slova, kterých p. denunciant sám užívá v Id (na konci) „Něco podobného bychom na celém světě... marně hledali“.

P. denunciant doznává, že neměl „ani chuti ani času“ ve své denunciaci „rozepisovati se o dokladech“!!! Jemu stačilo tupiti podepsaného bez dokladů!!! Nečetl zásad programových, podle kterých jsem svůj překlad pořizoval a jež jsem uveřejnil v brněnské „Hlídce“, ročníku XXX (1913) na str. 1–4. Nečetl o těchto zásadách ani v Čkd z. 1917 str. 777–787. – Čísti upozornění v předmluvě, která vyšla v posledním sešitě BČ, vydaném 19. května 1925. ovšem nemohl, ježto podal svou denunciaci již 15. května. Nevyčkal (proč asi?), až dílo bude dokončeno! BČ vycházela již od r. 1913 a pan denunciant mlčel... První svazek její byl ukončen již roku 1917. – ale pan denunciant mlčel... Druhý svazek vyšel již r. 1921, ale p. denunciant mlčel. – „Perikopy“ vyšly již r. 1918 – a pan denunciant mlčel... Žaltář, zvláštní vydání vyšel r. 1922., ale pan denunciant mlčel... Pláč Jeremjášův vyšel téhož roku, ale pan denunciant mlčel... Jakmile však podepsaný poslal theologické fakultě Kralovy university své curriculum vitae, slovatný pan denunciant má najednou na spěch puzen jsa svou svědomitostí a po „důkladném a hlubokém“ studiu podal známou svou žalobu, ačkoliv mohl věděti,

---

451 ICS Praha, spor Hejčl–Šanda, druhá část obhajoby prof. Hejčla (25. červen 1925)

že poslední sešit jest již vytištěn a vyjde co nejdříve! Nedivno, že ve spěchu si nepřečetl pořádně ani titulní list, že si nevšiml ceny, aby mohl vědět, v jakém smyslu bude asi BČ bibli „lidovou“. Jeho svědomitost mu nedovolila, ani, aby si na str. 21 prvního svazku přečetl upozornění, co znamenají závorky, které z BČ přešly do „Perikop“. Ty závorky nepředpokládají, jak se pan denunciant mylně domnívá, že lid a kněží mají LXX, nýbrž právě naopak, že jich nemají; kdyby ji měly, mohli by si „sami“ srovnati znění řecké s latinským nebo českým. „Kritický“ zřetel, oznámený a slibovaný na titulním listě BČ tyto závorky nutně vyžadoval a vyžaduje. (Srv žalobu Ib). Tyto závorky nemohou být právem zvány „vážným nedostatkem“!!!

NB Perikopy byly vzaty z BČ, kterou předpokládají; nesrovnalost BČ s Perikopami zarážely by čtenáře mnohem více než nesrovnalost malá BČ s misálem!

2.) Slovnutý pan denunciant, aby dodal své inkriminaci, že jsem falšoval smysl Pisma sv. více efektu, tvrdí, že jsem Is 53,8. „generationem eius quis enarrabit“ dle protestantského výkladu „z Pisma sv. úplně vyhladil“ (Žaloba Ia); „pouhou a zbytečnou konjekturou Is 63,1. převzal dr. Hejčl od protestanta Kautzsche“ (Id); můj „překlad dle hebrejského jest obyčejně zcela otrocky pořízen podle protestantské bible Kautzschovy (IIa).

a.) Is 53,8b. jest malá odchylka od LXX a Vulg v poznámce (které p. denunciant ovšem nečetl) vyložena, zachováno znění LXX a Vulg. Do překladu pojata myšlenka, která nejdokonaleji se hodí do souvislosti. (BČ III sv. str 209). Můj překlad má proti novějším některým katolickým překladatelům (Condamin, Fischer) tu výhodu, že nemusí znění opravovati. Můj překlad registruje již Knabenbauer ve svém latinském komentáři k Is (Paříž 1887) II sv. str 313: „et quod attinet aequales eius, quis consideravit?“ a poznamenává: Haec explication, si sensum spectaveris, certa in seriem cogitationum convenit ... fatendum est hanc interpretationem sensum praebere facilem, et forte ... eo modo textu hebraicum optime expediri. Tak chápali toto místo také již katolíci Rohling, Trochon a Schlögl (Wien, 1915. str. 79: „Nicht scherte sich jemand von seinem Geschlecht ... „Dr. Johann Fischer, Privatdozent in München ve své monografii „Wer ist der Ebed Jahve...?“ vydané v Münster r. 1922. na str. 10. praví, že Is 53,8b bývá obyčejně překládán „gewöhnlich übersetzt: „Und was sein Geschlecht betrifft, wer bedenkt es?“ Nelze tedy můj překlad nazvati paušálně „protestantským“!!! O autoritě sv. Otců, který toto místo podle LXX a Vulg citují, promluvil dávno již Knabenbauer na u. m. a Cornely, Introductio generalis, 2. vyd. Paříž 1894. str. 614. pozn. 8. Viz také Condaminův „Le livra Isaia“, Paříž 1905. str. 312, kde uvádí Corluy-ho Sp. II str 99. a C. Pesche Praelectiones dogmaticae t. 1. n. 587.

b.) Is 63,1. jest v poznámce přeložen a vyložen, ja si dr. Šanda přeje. Do textu není vzat překlad z poznámky od protestanta Kautzsche (Die hl Schrif d. A. T. 3 I 661) jak prof. Šanda mylně a nesprávně tvrdí. Mylně proto, že Is 40–66 ve 3 vyd. bible citovaně nepřeložil a nevyložil Kautzsch, nýbrž Budde. Konjektura o kterou jde a která překrásně zapadá do souvislosti nepotřebujíc dlouhých výkladů o apokalyptickém smyslu místa, který jet ostatně zachován Is 34,6. – konjektura není vynálezem Kautzschovým, nýbrž Grimmeovým. Od Grimme přijal ji Schlögl ano pojata byla i do kritického vydání hebr. bible Kittelovy, ovšem do poznámek, kdežto Schlögl ji uvedl do textu. (Schlögl n. u. m. str. 92 a 35 s hvězdičkou). – O nějakém „falšování textu“ nelze tu ani mluvit; nanejvýše mohl by řeč být o tom, zdali by nebylo lépe, aby do textu byla vzata poznámka (překlad a nynější text by pojat byl do poznámky. Mohl bych se tu dovolávati výroku pana probošta dra Sýkory, který dne 5. srpna 1913. v předmluvě k části druhé N. z. vydané v Praze r. 1914 „Podle Vulgáty se stálým na ohledem na text původní (řecký)“ napsal toto: „Překládal jsem podle Vulgáty se stálým ohledem na text řecký, ale tak, že stejným, ano větším právem právem lze říci, že jsem překládal z textu řeckého se stálým ohledem

na text Vulgáty.“ A dále: „Běželo mi o to, abych text ... podal v překladu co možná věrném a jasném a řeči správnou. Z příčin těch, zejména pro větší jasnost a pro lepší zaokrouhlení vět, uchýlil jsem se častěji od znění překladu starého ... ovšem na podstatě smyslu nic neměně.“ Podobný program svého překladu uveřejnil jsem, jak výše bylo poznamenáno v Čkd (LXXXIII) str 777nn. – Kdyby si jej byl slovatný pan denunciant přečetl, sotva by byl napsal, že „pletu bez principu takořka dle okamžité nálady text vulgáty a znění hebrejské ... (IIa).

c.) O tvrzení pana denuncianta, že „Překlad dle hebr. jest obyčejně zcela otrocky pořízen dle protestantské bible Kautzschovy“ možno užití známé zásady: Quod gratis asseritur, gratis negator. Dispens od dokladů, za kterou pan denunciant žádá, není nedostatek BČ, ale jest nedostatek svědomitosti jeho obžaloby. – Kdybych byl překládal a vykládal, jak si pan denunciant přeje, byl by mi vytýkal, že se otrocky držím Arndta. Kdyby měl pan denunciant jen trochu lásky k bližnímu, tj. také k podepsanému, kdyby nebyl namácel své pero v pekelném černidle, byl by postřehl velmi snadno, že Ž 117, 28b. jest chyba tisková; kdybych byl dva stichy, které jde nepokládat za původní, byl bych je dal otisknouti do hranaté závorky. Každý komentář k Ž 130,2. poučí čtenáře, že jsem smyslu nic neubral (Srv žalobu IIb)

3.) K posouzení, kterak jsem se prohřešil svým překladem a výkladem Pís 8, 7. (Žaloba Ia) (Dlužno totiž čísti také výklad.) budiž tu podán příslušný materiál. – Smysl podávají stručně poznámky v Perikopách na str. 356, tj. poznámka 11: „Sílu lásky nevyváží žádné bohatství“. Sám Arndt (5. vydání, Řezno 1910) překládá: „Wollte auch ein Mensch alle Habe seines Hauses um die Liebe hingeben, wie nicht würde man jene (Habe) achten.“ – Zapletal (Das Hohe Lied, Freiburg i. d. Sch. 1907 str. 151 překládá toto místo, jež pokládá za glosu: „Wenn jemand hingeben würde allen Reichtum seines Hauses für die Liebe, man würde ihn verachten“. Zapletal dodává, co napsal již Calmet: „Vetera Vulgatae manuscripta et Septuaginta legunt hic: „Si dederit homo substantiam domu suae pro dilectione, quasi nihil despicient eum.“ – Jesuita Hontheim (Das Hohe Lied, Freiburg i. B. 1908. str 111) překládá: „Und böte ein Mann seine ganze Habe, -all sein Vermögen für /des andern/ Braut-Verachtung und Entrüstung träfen ihn“. – Srv. překlad Dvořákův v Písni písní, Praha, Sborník světové poesie roč. V. Třída IV. čís. 5. str 54. – Srv. Munz, Allegorie des Hohen Liedes, Freiburg i. B. 1912. str 263. – Můj překlad dokonale srovnává s těmito překlady hebr. znění. Moje „odmrštění“ pohrdavé má na zřeteli opovrhlivé zamítnutí těch, od kterých kdo lásku chce koupiti.

Jistě jsem nepřeložil toto místo „otrocky podle protestantské bible Kautzschovy“. Budde totiž v této bibli překládá:

Wen einer alle Habe seines Hauses gäbe
für die Liebe, würde man ihn darum verachten?

4.) Závorky (hranaté) vzbuzují prý dojem, jakoby vulgáta něco zbytečného přidávala, ačkoli dotyčná místa do kontextu krásně se hodí a v originále jistě stála“ (Ib). – O tom, zda v originálu jistě (sic!) stála, poučí se každý, kdo nahlédne do komentáře Knabenbaueroa a Petersova, podle kterých jsem pracoval, a kdo srovná příslušné texty knihy Sirachovcovy, o kterou tu popředně běží.

5.) O „starobylém rázu“ českého překladu (Ic) vyslovil jsem se již v Čkd LVIII str. 780 a ve své obhajobě proti dru Vratnému, který mě napadl v „Čechu“ ze dne 13. března 1914.

6.) O „receptu Schlöglově“ (Id) vyslovil jsem se odmítavě tamže (Čkd LVIII) str. 779. pozn. 1. 2.

7.) „Jak až tuze hovím chorobné snaze ve všem napodobovati domnělé a vědecky sporné hebrejské metrum“, o tom možno se poučiti ve III svazku BČ na str. 780–783. ve zvláštním stručném pojednání, kterého svědomitý a důkladný pan denunciant ovšem

nečetl. – O tom nemůže býti sporu, že plynná a rhytmická dikce, (pokud možno) dbající nejzákladnějších zásad prosodie, jakož i básnický text, rozčleněný na stichy, verše a slohy dodává biblickým úryvkům přehlednosti a krásy.

8.) Jsme národ malý. Nemůžeme si opatřiti mnoho překladů biblických zpracovaných podle několika method, jak např. Němci, kteří překlad Arndtův podle Vulgáty a jiný který vydává Leimbach v „Biblische Volksbücher“ (Fulda) – vybrané knihy S. z. podle hebrejského znění přeložené (o jiných překladech ani nemluví). Úkolem podepsaného, jak již jinde před 8 roky veřejnosti oznámil, bylo vyhověti oběma požadavkům – Vulgátě a potřebě překladu podle hebrejského – pokud jest obé slučitelné.

9.) – Na výtku, že překládám jednou dle hebrejského, pak zase dle latinského „aniž by odchylky v poznámkách nějak naznačil“ (IIa) mohu poukázati na Ž 1,1–3. Místo „ve sboru posměvačů“ dle Vulg slovně: „na stoličce morové nákazy“. – Ježto „list jeho neuvadá“ (hebr), proto také „nesprchne“ (Vulg). Ž 2,12 pozn. poukazuje dvakrát na Vulg. – Ž 3,8. – Místo výrazného malebného v. 8a má Vulg: „zbil jsou všecy, kteří byli bez příčiny mými nepřáteli“. Ž 4,3b dle Vulg. doslovně: „budete těžkého srdce“. Viz pozn. – Ž 6,8.p. – Ž 7,2.p; v. 7.p. (LXX Vulg); v. 12. pozn (LXX a Vulg); v. 13 n(Vulg). – Ž 11,9p. – Ž 15,2b. p. 3p. – Ž 16,14p. – Ž 17,3 (2 Sam 22). – Ž 18,6. p. – Ž 20,13. – Atd. Atd. Podepsaný nevidí a neviděl žádných zbytečných úchylek hebr. od Vulg. zakládajících se na výstředním ždímání dvou slovíček. Podepsaný zpracoval celý kritický aparát, ale v BČ nemohl ho uváděti, jak již byl ve svém programu veřejnosti oznámil.

Tím dokončil jsem stručnou obhajobu na výtky prof. dra Šandy, pokud jsou věcné. Na jeho inkriminaci subjektivní a osobní, dovoluji si odpovědět jindy a případně i jinde.

V Olomouci dne 25. června 1925.

Hejčlova žaloba na prof. Šandu (26. červen 1925)⁴⁵²

Žaloba dra Jana Hejčla proti dru Vojtěchu Šandovi, profesoru Karlovy university, který křivě udal podepsaného u Arcibiskupského Ordinariátu v Praze, že prý falšoval smysl Písma a že přeje kacířství.

V Olomouci dne 26. června 1925.

Nejdůstojnější Arcibiskupský Ordinariát v Praze

v nejhlubší účtě podepsaný prosí, aby po rozumu can. C. J. C. 1938. § 1n bylo zavedeno ex officio trestní soudní řízení proti dru Vojtěchu Šandovi, profesoru Karlovy university, který ve své denunciaci, podané Nejdůstojnějšímu Arcibiskupskému Ordinariátu v Praze dne 15. května 1925 křivě obvinil podepsaného dra Jana Hejčla, že v Bibli české (BČ), kterou právě dokončil, jakož i v „Perikopách“ falšoval smysl Písma sv. (jak činí kacíři) a že dává na jevu přízeň kacířství protestantskému (favor haeresi).

V účtě podepsaný dovoluje si svou prosbu opřít o tyto důvody:

I.) Citovaný can v §2. praví : „Sed si agatur de iniuria aut diffamatione gravi clerico vel religioso, praesertim in dignitate constituto, illata, aut quam clericus vel religiosus alii intulerit, actio criminalis institui potest etiam ex officio.“ Takový případ nastal obviněním dra V. Šandy z 15. května 1925.

V účtě podepsaný podrobil všechny své knihy, o které jde předběžné církevní cenzuře, jsou vydány sub „vigilantia Episcoporum“ (can 1391). Nejde o knihy, které byly snad vydány bez nebo proti vůli příslušného úřadu církevního. Nejde o knihy, který by měly „Imprimatur“ nějak vynucené, falšované, podvodem nebo úskokem získané. Útor dra Šandy jest namířen ne toliko proti podepsanému, ale i proti církevnímu censorovi, který

452 ICS Praha, spor Hejčl–Šanda, žaloba prof. Hejčla (25. červen 1925)

vyslovil „Nihil obstat“ o knihách, ve kterých podepsaný prý falšoval smysl Písma sv., jakož i proti samému Nejdůstojnějšímu Arcibiskupskému Ordinariátu, který dal těmto knihám „Imprimatur“ – další to důvod, by denunciant z 15. května 1925. stíhán byl ex officio.

II.) V nejhlubší úctě podepsaný dokázal věcnou bezdůvodnost inkriminací dra Šandy dvěma obhajobami, ze kterých první dovolil si předložit Nejdůstojnějšímu Ordinariátu dne 29. května 1925., druhou pak dne 25. června 1925. Tamže dovolil si také poukázat na závažnost a dosah řečených inkriminací, vinících podepsaného ze zločinu tak těžkého, jakým jest falšování smyslu Písma sv.

Can 1397, kterým se cítí dr. Šanda ke svému činu vázána, předpokládá ryzí, svatý úmysl upozornit na knihu „zhoubnou“ („libros, quos perniciosos indicaverint“) předpokládá ušlechtilou, čistou horlivost pro čest Boží, a proto § 3. téhož can kryje jména svatých denunciantů.

Prof. Šanda však ve své denunciaci této ryzosti a čistoty úmyslu spojeného s dokonalou objektivností a věcností neměl. To dokazují tyto důvody:

1.) Z první obhajoby v úctě podepsaného (z 29/V t. r.) vysvítá, že prof. Šanda pro nejtěžší obvinění uvádí nejslabší důvody.

2.) Ze druhé obhajoby v úctě podepsaného (z 25/VI t. r.) vyplývá, s jakou lehkomyšlností, povrchností dr. Šanda svá obvinění proti podepsanému napsal (Na základě „povrchní a krátké četby“ Perikop a kusu Žaltáře atd). – Tuto povrchnost je nsnadno srovnati se svědomitostí, jako stává dr. Šanda na odiv tvrzením, že se cítí ve svědomí vázána podle can 1397 §1. obviniti podepsaného, že falšoval smysl Písma sv.

3.) Podle příkazu Kristova o bratrském napomenutí (Mt 18,15) stačilo upozornit na ten onen nedostatek „Perikop“ nebo BČ jejího redaktora, nejdůstojnějšího pana biskupa dra Antonína Podlahu nebo podepsaného. Někteří pánové, jako např. pan děkan Balík (23/II 1914), pan farář Vincenc Pecháček (15/11 1914), pan farář z Pouzdran (6/XI 1920) skutečně tak učinili a upozornění jejich došlo náležitě povšimnutí. Stačilo upozornit na ten onen nedostatek kritikou „před svědky“ ve veřejném listě nebo v časopise. O dobré vůli redaktora i překladatele svědčí pozn. 3. uveřejněna v III svazku BČ v předmluvě na str VII: „Překladatel i redakce Dědictví sv. Jana prosí, by čtenáři laskavě upozornili na jakýkoliv nedostatek BČ, aby mohl výtí napraven.“ Náprava byla myšlena ve 2. vydání, kdyby však se ukázala toho potřeba, mohl a může býti dosud vydán doplněk oprav. Tím podal podepsaný nová důkaz své dobré vůle, že mu vydáním BČ nešlo o nic jiného nežli o pravdu a o rozkvět náboženskomravního života v národě českém. S profesorem drem Šandou podepsaný dosud žádných sporů, by bezmála ani vůbec žádných osobních styků neměl, neměl tedy pan dr. Šanda vůbec důvodů, aby sahal k § 1. can 1397, který předpokládá, že soukromé napomenutí nebo upozornění kritikou veřejnou (Mt 18, 15n) se stalo, nebo že by nemělo žádoucího výsledku. Čeho chtěl dr Šanda dosíci, kdyby mu bylo skutečně šlo jen a jen o pravdu a dobro církve, toho mohl dojíti také bez úřední denunciaci. Již tedy proto, že dr. Šanda opomenul postup a pořad lásky křesťanské nebylo jeho dílo z 15/V 1925. dílem lásky křesťanské, tím méně kněžské nebo kollegiální. Také tón, kterým bylo celé jeho podání prosyceno, byl plný velkopanské povýšenosti, který lásky k bližnímu ovšem nezná.

Přes to v úctě podepsaný ve své první obhajobě (z 29/V t. r.) šetřil osoby dra Vojtěcha Šandy, obhájil sebe věcně, že nefalšoval smyslu Písma sv. a poukázal na dosah křivého obvinění těmito slovy: „Jsem si vědom, že jsem pracoval podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, optima fide, falšování smyslu Písma sv. však předpokládá fidem malam! Jsem si vědom, k čemu jsem se zavázal přísahou, když jsem ne jednou, zejména nastupuje úřad profesora skládal vyznání víry. Falšoval-li jsem smysl Písma sv., prohřešil

jsem se proti této přísaze, nezasluhuji, abych dále přednášel, ale měl bych býti katedry zbaven! To jsou věci velmi, velmi vážné!“

Dr. Šanda, byv vyzván od Nejdůstojnějšího Ordinariátu, aby na základě mé obhajoby odvolal aspoň tvrzení, že jsem falšoval smysl Písma sv., podle své odpovědi z 11. června 1925 chce „záležitost vyřaditi z oblasti osobních bojů“, t. j. vyzouti se z odpovědnosti za to, co spáchal v denunciaci ze dne 15/V t. r. – A prostředkem k tomu, aby se vymkl z trestnosti svého zlého činu, má mu býti zase – denunciace a to do Říma, kam nedávno – jak jest ještě v živé paměti – jakožto člen a tlumočnick delegace odbojné Jednoty duchovenstva neblahé paměti jel a kde v jejich duchu působil jsa puzen svým svědomím a nejryzejšími pohnutkami za nejsvětějšími úmysly! – V účtě podepsaný, který – jak bylo již výše řečeno – s drem Šandou dosud žádných bezmála osobních styků neměl a tím méně osobních bojů, ve své obhajobě z 29/V t. r. osobní stránku skutečně „vyřadil“ – chce tedy dr. Šanda útekem do Říma uniknouti následkem svého osobního útoku na podepsaného, který se toliko brání byv napaden a který žádného sporu nezačal.

Co napíše, nebo již napsal dr. Šanda do Říma, jest nebo bude akt odlišný od jeho denunciace z 15/V t. r. za kterou, když nechtěl po dobrém odvolati, musí býti pohnán před soud a to co nejdříve.

4.) BČ vycházela již od r. 1913, tedy 12 let a – dr Šanda mlčel. – I sv. BČ vyšel již r. 1917. a dr. Šanda se neozval ani soukromě ani kritikou v časopise.— „Perikopy“ vyšly již r. 1918 a dr. Šanda o nich nepromluvil. – II svazek BČ vyšel již (se žaltářem) r. 1921. a dr. Šanda ani soukromě ani veřejně na žádný nedostatek neupozornil. R. 1922. vyšel můj Žaltář samostatně a téhož roku vydal jsem separátně Pláč, ale dr. Šanda se neozval. – Předposlední dvojsešit BČ vyšel na podzim r. 1924. a dr. Šanda mlčel dále. Teprve když jsem počátkem května r. 1925. ohlásil profesorskému sboru pražské bohoslovecké fakulty svou kandidaturu na stoličce S. z. uprázdněnou úmrtím dra Sedláčka – tu náhle probudilo se svědomí dra Šandy a pudilo ho, aby použil can 1397! Tentokrát nemohl ani vyčkat, až vyjde poslední dvojsešit BČ, až bude jím celé dílo ukončeno! Úmysl jeho jest velmi zřejmý: zničit kandidaturu v účtě podepsaného! – Útek pak do Říma má značiti moje životní literární dílo i moji existenci v Olomouci! Jak svaté, vznešené to mety!

5.) R. 1909. ucházeli jsme se oba neznajíce sebe a nevědouce o sobě o stoličce S. z. v Olomouci. Jediným slovem jsem se tehdy o dru Šandovi nezmínil. Nemohu za to, že tehdy žádal bezvýsledně a že jsem byl jmenován já o několik roků dříve nežli dr. Šanda státním vysokoškolským profesorem, který by ve sboru profesorském, kdyby se do Prahy dostal byl před ním. Mám dosti důvodů, abych se domníval, že ohled na tuto okolnost spolu také ne-li hlavně rozhodoval, když se dr. Šanda ustálil na tom, že podá své denunciace. Jak nezištné to pohnutky!

6.) Dr Šanda se chlubí (Denunciace Ib), že jest již 21 roků profesorem. Ta chlubitost nechodí ruku v ruce s úmyslem, jaký can 1397 předpokládá.

7.) Dr. Šanda, který upozorňuje Nejdůstojnější Ordinariát na to, že jest již 21 let profesorem, dává také témuž Ordinariátu poučení, že „nestačí na to“ (aby mohl býti někdo členem komise, která by BČ a „Perikopy“ prozkoumala) „Thdr ani fialový kolárek“ – a podepsaného jmenuje ve své denunciaci 8x „prelátem“ (jen 3x tento titul vynechává) – ačkoliv podepsaný dosud nikde se jako prelát na svých publikacích nepodepsal. Čím srdce kypí, tím jazyk oplývá... Jistě nelze těchto okolností uváděti za doklad svatosti úmyslů, které vedly dra Šandu k tomu, aby použil ca 1397. – Snad mu vynese jeho denunciace do Říma více nežli mu vynesla cesta s činovníky Jednoty do téhož města.

8.) Dr. Šanda zajisté ví, že všechny české překlady bible S. z. jsou rozebrány a že – podaří-li se mu dílo moje zničiti – nebudou míti čeští katolíci na dlouhou dobu žádné bible S. z. vůbec a bible tak nákladné jako jest BČ zvláště ne. Kdo by ji vydal, kdy se vyskytne

zase takový mecenáš jako nejdůstojnější pan biskup dr. Antonín Podlaha, který na ni obětoval všecko své jmění?

9.) Dr. Šanda může věděti, jakou hmotnou škodu by utrpělo Dědictví sv. Jana a nejdůstojnější pan biskup dr. Podlaha, kdyby se podařilo dílo dra Šandy – BČ a Perikopy zničiti.

10. Profesoru české university slušelo by zajisté lépe českou knihu podporovati a ne ničiti, když již sám píše bezmála výhradně německy.

NB. Doklady k žalobě na dra Šandu, jeho denunciace z 15/V t. r. a moje obě obhajoby z 29/V a z 25/VI 1925 má nejdůstojnější Arcibiskupský Ordinariát, není třeba opis jejich přikládati.

Dr. Jan Hejčl

Příklady Šandou kritizovaných překladů⁴⁵³

Kniha Iz 53,7–8.11–12

Úryvek čtený ve středu po Květné neděli (Iz 53,1–12) obsahuje verše, které jsou později v BČ přeformulovány. Za příklad jsme vybrali verše 7–8 a 11–12. Rozdíly jsou zvláště zřejmé.⁴⁵⁴

Perikopy (cca 1917)

- 7 Obětoval se, protože sám chtěl,
a **svá ústa neotevřel**;
jako ovce na porážku vedená
a jako beránek před tím, kdo ho stříhá,
němý bývá, neotevřel **ústa**.
- 8 Z tísně, když odsouzen byl, (smrt) ho
vyrvala;
a kdo z jeho pokolení uvážil,
ze země žijících že vytržen byl,
a bit pro zločin lidu svého?
- 11 Z (ovoce) toho, co vytrpěl, bude se těšit,
nasyčen bude (radostí) z toho, co zkusil.
Bezhříšný sluha můj **hříchu zproští**
mnohé,
neboť on jejich hříchy na sebe **vzal**.
- 12 Proto v úděl mu dávám **mnoho (duši)**,
a mocné v kořist **bude rozdělovat**
za to, že vydal na smrt **duši svoji**,
že se nechal ke hříšníkům čítat,
za to, že on hříchy mnohých nesl,
a za ty, kteří se provinili, prosil.

BČ (cca 1922)

- 7 Obětoval se, protože sám chtěl,
a **neotevřel úst svých**;
jako ovce na porážku vedená,
a jako beránek před tím, kdo ho stříhá,
němý bývá, neotevřel **úst svých**.
- 8 Z tísně, když odsouzen byl, (smrt) ho
vyrvala;
a kdo z jeho pokolení uvážil,
ze země žijících že vytržen byl,
a bit pro zločin lidu svého?
- 11 Z (ovoce) toho, co vytrpěl, bude se těšit,
nasyčen bude (radostí) z toho, co zkusil.
Spravedlivý sluha můj **ospravedlní**
mnohé,
neboť on jejich hříchy na sebe **vezme**.
- 12 Proto v úděl mu dávám **zástupy**,
i bude mocné v **kořist přidělovat**.
Za tom, že vydal na smrt **svou duši**,
že se nechal ke hříšníkům čítat,
za to, že on hříchy mnohých nesl,
a za ty, kteří se provinili, prosil.

Kniha Pís 8,6–7

Jednu z nejčastěji překládaných knih SZ Hejčl na titulní straně v BČ pojmenoval „*Píseň všech písní od Šalamouna, která sluje hebrejsky: Šír Hašširím, možno rozdělit*“

453 SÝKORA Ladislav: *Perikopy čili výňatky Starého i Nového zákona, které církev sv. čísti velí o nedělích a svátcích i jiných důležitějších dnech v církevním roce*, Praha: c. k. školní knihosklad, ²1918.

HEJČL Jan: *Žaltář čili Kniha žalmů*, Praha: Václav Kotrba, 1922.

Bible česká čili Písmo Svaté Starého i Nového Zákona, sv. 3, Praha: Dědictví svatojánské, 1888–1889.

HEJČL Jan: *Bible česká. Starý zákon*, Praha: Nakladatelství Václava Kotrby, sv. 1 (1917), sv. 2 (1921), sv. 3 (1925).

MLČOCH Melichar: *Žaltář neb Kniha žalmů. Dle původního textu hebrejského jakož i dle církevní latinské Vulgaty přeložil...*, Olomouc: Arcibiskupská tiskárna, 1906.

KAUTZSCH Emil: *Die Heilige Schrift des AT*, Tübingen, ¹1890–1894, ³1908–1910, ⁴1922–1923.

Jména knih, ze kterých je úryvek vybrán, mají v závorce uvedenu odhadovanou dobu vzniku překladu. Pokud není uvedeno jinak v poznámce pod čarou je uveden citát z *Bible svatojánské*. Ukázky z německých překladů jsou většinou převzaty z citací v Hejčlových pracích.

V *Bibli svatojánské* nejsou jednotlivé žalmy tištěny do slok jako poezie jak to činní Hejčl i Mlčoch. Mezi vydáním *Bible svatojánské* a Hejčlovým překladem uplynulo více jak 30 let.

454 Iz 53,8 „Z ouzkosti, a z soudu vyňat jest: rod jeho kdo vypraví? neb vytržen jest z země živých: **pro nešlechtnost lidu svého udeřil jsem ho.**“

na sedm písní a dodatek, složený z pěti písniček“. Šandou vytýkaný verš Pís 8,7 je dle Hejčla součástí dialogu nevěsty a ženicha (Pís 8,6–7), který se četl ve svátek sv. Máří Magdalény 22. července.⁴⁵⁵

Perikopy (cca 1917)

- 6 Vytiskni si **mne** jak **pečet'** na srdce,
jako pečet' na své rámě;
jeť jako smrt mocné milování,
silná **jako** pekla je láska.
Žár její – žár jest ohně, plamenů;
7 spousty vod té síly nemají,
lásku by uhasily;
řeky jí nezatopí.
Dá-li kdo všecek **svůj** majetek za lásku,
dojde jen odmrštění.

BČ (cca 1920)

- 6 „**Přítiskni** si **mě** jak **pečetní prsten** na srdce,
jak pečetní prsten na své rámě!“
„**Ano!** Jeť jako smrt mocné milování,
silná **jako** pekla jest láska.
Žár její – žár jest ohně, plamenů;
7 spousty vod té síly nemají,
lásku by uhasily;
řeky jí nezatopí.
Dá-li kdo všecek majetek za lásku,
dojde jen odmrštění.“

Prorok Iz 63,1.4

Perikopa Iz 62,11.63,1–7 se četla ve středu po Květné neděli. Obě verze, jak *Perikopy*, tak BČ, jsou, až na dvě drobné odlišnosti, identické.⁴⁵⁶

Perikopy (cca 1917)

- 1 „Kdo je to, který jde (všecek) červený,
jehožto šat je víc skropen než vinařův,
který ve svém rouchu se stkvěje,
a kráčí v plnosti své síly?“
„Já jsem to, jenž hlásám spravedlnost,
a jenž **dobyl jsem** hojné spásy.“
4 Mělt' jsem den **pomsty** na paměti,
a přišel rok mého vykoupení.

BČ (cca 1922)

- 1 „Kdo je to, který jde (všecek) červený,
jehožto šat je víc skropen než vinařův,
který ve svém rouchu se stkvěje,
a kráčí v plnosti své síly?“
„Já jsem to, jenž hlásám spravedlnost,
a jenž **dobývám** hojné spásy.“
4 Mělt' jsem den **odvety** na paměti,
a přišel rok mého vykoupení.

Kniha Sir 24,11–14

Kniha Sirachovcova, zvláště kapitola 24, se četla během mariánských svátků.⁴⁵⁷ Texty obou perikop, tj. Sir 24,11b–20.23–31, jsou totožné, jen BČ „vynechává“ oproti *Perikopám* (cca 1917) o dvě slova více.⁴⁵⁸ Pro ilustrace uvádíme Sir 24,11–13.⁴⁵⁹

455 Pís 8,6–7 „⁶ **Polož mne** jako **pečet'** na srdce své, jako **pečet'** na rámě své: nebo silné jest milování jako smrt, tvrdé jako peklo horlení: **lampy** jeho jsou **lampy** ohně a plamenů. ⁷ Vody mnohé nemohou uhasiti lásky, aniž řeky zatopí jí: dával-liby člověk všečen statek domu **svého** za milování, jako ničímž pohrdne jím.“

456 Iz 63,1 „Kdož jest to, ješto se běře **z Edom**, v rouše skropeném **z Bosry**? ten výtečný v rouše svém, kráčeje ve množství síly své? Já, kterýž mluvím spravedlnost, a **jsem obráncem** k vysvobozením.“

457 Např. Slavnost Nanebevzetí Panny Marie (Sir 24,11b–20), svátek Panny Marie Sněžné (Sir 24,14–16) nebo svátek Jména Panny Marie (Sir 24,23–31).

458 BČ verš 11b ochuzuje o dvě slova. Shodně s *Perikopami* vyznačuje vv. 13c, 16c, 24–25 a 28.

459 Sir 24,11–13 „¹¹ a všech vyvýšených i ponížených srdce mocí jsem šlapala: a u všech těch hledala jsem odpočinutí, a v dědictví Páně přebývatí budu. ¹² Tehdy prikázal, a řekl mi Stvořitel všech věcí: a kterýž stvořil mne, odpočinul v stánku mém. ¹³ A řekl mi: V Jakobu přebývej, a v Israeli měj dědictví, a ve vyvolených mých pusť kořeny.“

BČ (cca 1921)

- 11 [A srdce všech, vysokých i nízkých, mocně jsem deptala.]
U těch všech jsem hledala [stále] bydliště,
kde, v kterém údělu [Páně] bych mohla přebývat.
12 Tehdy mi vykázal Tvůrce vesmíru stánek,
a můj Původce mne usadil v něm.
13 Řekl mi totiž: „V Jakobovi přebývej,
v Israeli dědičný můj úděl,
[a v mých vyvolencích kořeny zapust’!“]

Žalm 117,28⁴⁶⁰

Bible svatojánská

Žaltář

- 28 Bůh můj jsi ty a [protož] oslavovati tě 28 Bůh můj jsi ty, i chci ti děkovati,
bude: Bůh můj jsi ty, a vyvyšovati tě Bůh můj jsi ty, i chci tě vyvyšovat.
budu. **Oslavovati tě budu, nebos vyslyšel**
mne: a učiněn jsi mi spasením.

Žalm 130,2⁴⁶¹

Bible svatojánská

Žaltář

- 2 **Jestli jsem poníženě nesmýšlel: ale** 2 **Ale klidná a tichá jest duše moje:**
povýšil duše své: jako odstavenému od jak odkojenec v náručí matčině
mateře své, tak [budiž] odplata duši mé. tak jsem ukojený, klidný.

Žalm 111,7⁴⁶²

Bible svatojánská

Žaltář

- 7 V paměti věčné bude spravedlivý: **pověsti** 7 v paměti věčné bude spravedlivý.
zlé nebude se báti. Hotovo srdce jeho **Zprávy** zlé se nemusí obávat,
doufati v Hospodina, pevně doufá srdce jeho v Pána.

---

460 Mlčoch (1906) dle Vulgáty: „Bůh můj jsi Ty, protož slaviti Tě budu, // Bůh můj jsi ty, protož vyvyšovati Tě budu! // **Děkuji Tobě, že's mne vyslyšel a že's byl mým pomocníkem!**“

Mlčoch (1906) dle hebrej.: „Bůh můj jsi Ty, protož slaviti Tě budu, // Tebe, Bože můj, vyvyšovati budu!“
Kautzsch (1922) dle hebrej.: „Du bist mein Gott, und ich will dich preisen; // mein Gott, ich will dich erheben!“

461 Mlčoch (1906) dle Vulgáty: „Zajisté **jsem poníženě smýšlel, a mysl má nebyla hrdá;** // jako dítě odstavené u matky své, // tak jest naděje na odplatu v duši mé!“

Mlčoch (1906) dle hebrej.: „Zajisté **uspokojil jsem a utišil mysl svou,** // jako dítě odstavené u matky své; // jako dítě odstavené – jest ve mně duše má.“

Kautzsch (1922) dle hebrej.: „sondern ich habe meine Seele gestillt und beschwichtigt: // wie ein entwöhntes Kind an seiner Mutter, // so ist meine Seele in mir entwöhnt.“

462 Mlčoch (1906) dle Vulgáty: „v paměti věčné zůstane spravedlivý, // **pověsti** zlé nemá se co báti. // Neoblomné zůstává srdce jeho, doufajíc v Hospodina.“

Mlčoch (1906) dle hebrej.: „**Pověsti** zlé nemá se co báti, // neoblomné zůstává srdce jeho, doufajíc v Hospodina.“

Kautzsch (1922) dle hebrej.: „Vor schlimmer Kunde braucht er sich nicht zu fürchten...“

Riessler (1924): „Vor Unheilsbotschaft bebt er nicht...“

Miller (1922): „Vor böser Kunde bracht er nicht zu bauen...“

Žalm 115,6⁴⁶³

Bible svatojánská

Žaltář

- 6 **Drahát' jest** před očima Hospodinovýmá 6 **Stěží se zalíbí** Hospodinu smrt svatých jeho. aby zemřel jeho ctitel.

Žalm 121,3⁴⁶⁴

Bible svatojánská

Žaltář

- 3 Jerusalém, kterýž se staví jako město: 3 Jerusaleme, vystavěný v město jehožto účastenství jest velkolepé. **dokonale souvislé!**

Žalm 109,4⁴⁶⁵

Bible svatojánská

Žaltář

- 4 Přisáhl Hospodin, a nebude toho želeti: 4 Přisáhl Hospodin (takto): Ty jsi knězem na věky **podle řádu** – a želet toho nebude – Melchisedechova. „Ty jsi knězem na věky **jako byl** Melchisedech!“

Žalm 125,1–2⁴⁶⁶

Bible svatojánská

Žaltář

- 1 Když **navrátil** Hospodin zajetí Siona: 1 Až Pán **obrátl** osud Sionu, **učiněni jsme** jako potěšení. **budeme** jako u vytržení.
2 Tehdáž **naplněna jsou** radostí ústa naše: 2 Pak **budou** plny úsměvu rty naše, a jazyk náš plesáním. **Nyní řeknou** mezi a náš jazyk plný jásotu.
národy: Veliké věci učinil Hospodin s nimi: Pak **bude mluvit** se mezi národy: „Veliké věci Pán na nich učinil!“

463 Mlčoch (1906) dle Vulgáty: „**Drahocenná jest** v očích Hospodinových // smrt věrných ctitelů Jeho.“ Stejně i překlad z hebrejštiny.

Kautzsch (1910?) dle hebrej.: „Zu schwer ist in den Augen Jahves der Tod seiner Frommen.“ (citováno Šandou)

Kautzsch (1922) dle hebrej.: „Kostbar ist in den Augen Jahwes der Tod seiner Frommen.“

464 Mlčoch (1906) dle Vulgáty: „O Jerusaleme opět vystavěný – // jako město, jehož části jsou ve spolek sloučeny!“

Mlčoch (1906) dle hebrej.: „O Jerusaleme opět vystavěný – // jako město částmi souladně sloučené!“

Kautzsch (1922) dle hebrej.: „Jerusalem, du wiedergebaut, // wie eine Stadt, die allzumal zusammengefügt ist“

Miller (1922): „Jerusalem, du Stadt, so wohlgebaut, so festgefügt in dir...“

Landersdorfer (1922): „Jerusalem, wieder aufgebaut als eine Stadt ohne Lücken und Breschen“

465 Mlčoch (1906) dle Vulgáty: „Přisáhl Hospodin, a nebude toho želeti: // „Ty budiž knězem na věky **podle řádu** Melchisedechova!“ Stejně i překlad z hebrejštiny.

Kautzsch (1922) dle hebrej.: „Du bist Priester für immer // nach der Weise Melchisedeks!“

Miller (1922): „Auf ewig sollst du Priester sein – nach Weise des Melchisedech“

466 Mlčoch (1906) dle Vulgáty: „¹ Když **nazpět přivedl** Hospodin zajatce Sionské, // **bylo nám jako nenadále potěšeným**. // ² Tehdáž byla plna radosti ústa naše, // a jazyk náš plesání; // tehdejší **říkali** mezi národy: // 'Veliké věci učinil s nimi Hospodin.'“

Mlčoch (1906) dle hebrej.: „¹ Když **nazpět přivedl** Hospodin zajatce Sionské, // **byli jsme jako ve snách**. // ² Tehdáž byla plna radosti ústa naše, // a jazyk náš plesání; // tehdejší **říkali** mezi národy: // 'Veliké věci s námi učinil Hospodin.'“

Kautzsch (1922) dle hebrej.: „¹ Wallfahrtslieder. // Als Jahwe das Geschick Zions wendete, // waren wir wie Träumende. // ² Da war unser Mund voll Lachens, // und unsere Zunge voll Jubels; // da sprach man unter den Heiden: // 'Jahwe hat Großes an diesen gethan!'“

Žalm 136,1.8⁴⁶⁷

Bible svatojánská

Žaltář

- 1 Při řekách babylonských, tu **jsme sedali**, a **plakávali**: když jsme se rozpomínali na Sion.
- 8 **Dcero babylonská** bídná: blahoslavený [ten], kdož oplatí tobě mzdu tvou, kterouž jsi platila nám.
- 1 U řek babylonských tu **sedíce lkáme** na Sion vzpomínajíce;
- 8 **Babelská lupičko**, blažen, kdo odplatí tobě, co jsi spáchala na nás!

Žalm 131,1b.7–8⁴⁶⁸

Bible svatojánská

Žaltář

- 1b Pamatuj Hospodine na Davida, a na všelikou **tichost** jeho:
- 7 **Vejdemeť** [již] do stánku jeho: klaněti se budeme na místě, kdež stály nohy jeho.
- 8 Povstaň Hospodine **do odpočínutí** svého, ty i archa svatosti tvé.
- 1b Hospodine, buď pamětliv Davida a jeho veškeré **nábožnosti**:
- 7 **Vstoupili** jsme do jeho stánku, klanět se podnoží nohou jeho:
- 8 Vzhůru, Pane, **na své sídlo**, ty i tvoje svatá archa.

---

467 Mlčoch (1906) dle Vulgáty: „¹ Při Řekách Babylonských, – tam **jsme sedávali** a **plakávali**, // rozpomínajíce se na Sion. // ⁸ Ó, **dcero Babylonská! zkáza [necht'] tebe nemine!** // Blahoslavený, kdož odplatí tobě za to, // co jsi spáchala na nás!“ Hebrejský text neobsahuje výraz uvedený v hranatých závorkách.

Kautzsch (1922) dle hebrej.: „¹ An den Strömen Babels, da saßen wir und weinten, indem wir Zions gedachten. ⁸ Tochter Babel, du Verwüsterin, // wohl dem, der dir vergilt, // was du uns angethan!“

468 Mlčoch (1906) dle Vulgáty: „^{1b} Pamětliv buď, Hospodine, Davida, // a všeliké **starosti** jeho. // ⁷ **Vyjděmež** do příbytku Jeho, // a klanějmež se na místě, kde stály nohy Jeho! [a klanějmež se u podnoží nohou Jeho!] // ⁸ Povstaniž, Hospodine, a vejdi **do odpočínutí** svého, // Ty i archa Tvé velebnosti.“ Slova navíc od hebrejské předlohy jsou uvedena v hranatých závorkách.

Kautzsch (1922) dle hebrej.: „^{1b} Gedenke, Jahwe, David, // all' seine Mühsal! ⁷ Laßt uns in seine Wohnung eingehen, // vor dem Schemel seiner Füße niederfallen! // ⁸ Brich auf, Jahwe, nach deiner Ruhestätte, // du und deine mächtige Lade!“

Použitá literatura v Hejčlově obraně⁴⁶⁹

- ARNDT Augustin SJ: *Die Heilige Schrift des Alten und Neuen Testaments*, Řezno, ⁶1914.
- CONDAMIN Albert SJ: *Le Livre d'Isaie. Traduction critique avec notes et commentaires*, Paříž, 1905.
- CORNELY Karl Joseph Rudolf SJ: *Historica et critica Introductio in Utriusque Testamenti libros sacros*, Paříž, ¹1885–1887, ²1894–1897.
- DÖLLET Johannes: *Compendium Hermeneuticae biblicae*, Paderborn, ¹1898, ³1914.
- DVOŘÁK Rudolf: *Píseň písní*, Praha, 1918.
- FISCHER Johann: *Wer is der Ebed in den Perikopen Js 42,1–7; 49,1–9a; 50,4–9; 52,13–53,12? : eine exegetische Studie*, Münster, 1922.
- GESENIUS Wilhelm, BUHL Frants: *Hebräisches und Aramäisches Handwörterbuch über das AT*, Lipsko, ¹1810–1812, ¹⁶1915.
- HOBERG Gottfried: *Die Psalmen der Vulgata*, Freiburg im Breisgau, ¹1892, ²1906.
- HONTHEIM Joseph SJ: *Das Hohelied*, Freiburg im Breisgau, 1908.
- KAUTZSCH Emil: *Die Heilige Schrift des Alten Testaments*, Tübingen, ¹1890–1894, ²1896, ³1908–1910, ⁴1922–1923.
- KITTEL Rudolf: *Die Psalmen*, Lipsko, 1914.
- KNABENBAUER Joseph SJ: *Commentarius in Iesaiam*, Paříž, ¹1887, ²1922.
- KNABENBAUER Joseph SJ: *Commentarius in Ecclesiasticum*, Paříž, 1902.
- KNABENBAUER Joseph SJ: *Commentarius in Psalmos*, Paříž, 1912, ²1930.
- LEIMBACH Karl Alexander: *Die Psalmen*, Fulda, ⁴1921–1922.
- MILLER Athanasius OSB: *Die Psalmen*, Freiburg im Breisgau, 1920.
- MLČOCH Melichar: *Psalterium*, Olomouc, 1890.
- MLČOCH Melichar: *Žaltář*, Olomouc, 1906.
- MUNZ Romuald OSB: *Allegorie des Hohen Liedes*, Freiburg im Breisgau, 1912.
- PESCH Christian SJ: *Praelectiones dogmaticae quas in collegio Ditton-Hall habebat Christianus Pesch S.J.*, sv. 9, Freiburg im Breisgau, 1894–1899.
- PETERS Nortbert: *Das Buch Jesus Sirach oder Ecclesiasticus*, Münster, 1913.
- ROHLING August: *Der Prophet Jesaja*, Münster, 1872.
- SEDLÁČEK Jaroslav: *Výklad posvátných žalmů*, sv. 2, Praha, 1900–1901.
- SCHLÖGL Nivard OCist: *Die Psalmen hebräisch und deutsch*, Graz, 1911.

---

469 Uvedený seznam obsahuje pouze literaturu, která se podle citací v obhajobě dala jasně určit. Celkem se jedná o 30 položek. Zmínky, ve kterých Hejčl uvádí pouze jména autorů, zde pomíjíme.

Poslední tři knihy uvedené odděleně na konci výčtu, jsou použity prof. Zaplatalem v jeho posudku.

SCHLÖGL Nivard OCist: *Die Heiligen Schriften des Alten Bundes. Die Psalmen*, Vídeň-Lipsko, 1915.

SCHULTE Adalbert: *Die Psalmen des Breviers*, Paderborn, ¹1907, ²1917, ³1924.

SÝKORA Jan Ladislav: *Nový Zákon Pána našeho Ježíše Krista. Evangelia*, Praha, 1909.

SÝKORA Jan Ladislav: *Nový Zákon Pána našeho Ježíše Krista. Apoštolář*, Praha, 1914.

ŠANDA Adalbert: *Moses und der Pentateuch*, Münster, 1924.

ZAPLETAL Vincent OP: *Das Hohelied kritisch und metrisch untersucht*, Freiburg in Schweiz, 1907.

RIESSLER Paul: *Die Heilige Schrift des Alten Bundes*, sv. 2, Mohuč, ¹1924, ²1928, ³1934.

WUTZ Franz Xaver: *Erklärung der Psalmen*, Řezno, 1914.

ZAPLETAL Vincent OP: *Der Wein in der Bibel*, in: *Biblische Studien* (1920).

Použitá literatura v autoreferátu Bible České⁴⁷⁰

Bible česká čili Písmo svaté. a výkladem opatřené. (Péči Fr. Srdínka a dra Klementa Borového), sv. 3, Praha: Dědictví svatojánské, 1888–1889.

ARNDT Augustin SJ: *Die Heilige Schrift des Alten und Neuen Testaments*, Řezno, ⁴1906, ⁵1910, ⁶1914.

BENEDIKT XV.: *Spiritus Paraclitus* (15. září 1920), in: EB 440–495.

BOYLAN Patrick: *The Psalms*, sv. 2, Dublin, sv. 1(1920), sv. 2 (1924).

BUDGE Ernest Alfred Wallis: *Facsimiles of Egyptian hieratic papyri in the British Museum. 2n series*, London, 1923.

FERNÁNDEZ Andrés:⁴⁷¹ *Es Ecclesiastes una Version?*, in: *Biblica* (1922) 45–50.

BUZY Denis SJ: *Les symboles de la Ancien Testament*, Paříž, 1923.

CONDAMIN Albert SJ: *Le livre de Jérémie*, Paříž, 1920.

CORNELY Karl Joseph Rudolf SJ: *Historica et critica Introductio in Utriusque Testamenti libros sacros*, sv. 3, Paříž, ¹1885–1887, ²1894–1897.

CRAMPON Augustin: *La sainte Bible*, Paříž: Société de Saint Jean l'Evangéliste, 1923.

DÜRR Lorenz: *Die Stellung des Propheten Ezechiel in der israelitisch-jüdischen Apokalyptik*, Münster, 1923.

DVOŘÁK Rudolf: *Píseň písni*, Praha, 1918.

EBERHARTER Andreas: *Das Buch Jesus Sirach oder Ecclesiasticus*, Bonn, 1923.

EBERHARTER Andreas: *Die soziale und politische Wirksamkeit des alttestament lichen Prophetentums*, Salzburg, 1924.

ERMAN Adolf: *Eine ägyptische Quelle der „Sprüche Salomos“*, Berlin, 1924.

ERMAN Adolf: *Das Weisheitsbuch des Amen-em-ope*, in: *Orientalistische Literaturzeitung* (1924) 241–252.

EURINGER Sebastian: *Die Kunstform der althebräischen Poesie*, Münster, 1912.

GADD Cyril John: *The fall of Nineveh. The newly discovered Babylonian chronicle, no. 21,901, in the British museum*, London, 1923.

GRAMATICA Aloisius: *Bibliorum Sacrorum iuxta Vulgatam Clementinam*, Milán, 1914.

GRESSMANN Hugo: *Altorientliche Texte und Bilder*, Tübingen, ¹1909, ²1927.

---

470 HEJČL Jan: *recenze Bible Česká. Díl Prvý. Knihy Starého Zákona*, in: *ČKD* (1917) 777–787; (1925) 539–401, 702–704; (1926) 95–99, 172–177, 272–281. Uvedený seznam obsahuje pouze literaturu, která se podle citací v autoreferátu dala jasně určit. Zmínky, ve kterých Hejčl uvádí pouze jména autorů, zde pomíjíme. Celkem je zde zmíněno 80 položek.

471 Hejčl mylně uvádí jako autora článku F. C. Burkitta.

- GRESSMANN Hugo: *Die neugefundene Lehre des Amen-em-ope und die vorexilische Spruchdichtung*, in: *Zeitschrift für alttestamentliche Wissenschaft* (1924) 272–296.
- GRIMME Hubert: *Weiters zu Amen-em-ope und Proverbien*, in: *Orientalistische Literaturzeitung* (1925) 57–62.
- GUTBERLET Constantin: *Das erste Buch der Machabäer*, Münster, 1920.
- HEINISCH Paul: *Das Buch der Weisheit*, Münster, 1912.
- HEINISCH Paul: *Das Buch Ezechiel*, Bonn, 1923.
- HEJČL Jan: *Z města Eliščina do města Davidova*, Hradec Králové: Bohdan Melichar, 1909.
- HEJČL Jan: *Jak zčeštit vlastní jména biblická?*, in: *Hlídka* (1916) 12–17.
- HEJČL Jan: *Žaltář*, Praha: Dědictví svatojánské, 1922.
- HEJČL Jan: *Threni tj. Pláš Jeremjáše proroka*, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1923.
- HEJČL Jan: *Několik glos k proroku Amosovi*, in: *Eucharistie* (1924) 61.
- HEJČL Jan: *Ke svatyni Kananejské*, Hradec Králové: Bohdan Melichar, 1911.
- HERZOG Patrick: *Die ethischen Anschauungen des propheten Ezechiel*, Münster, 1923.
- HETZENAUER Michael OMCap: *Biblia Sacra Vulgatae editionis eritice edita*, Innsbruck, 1906.
- HONTHEIM Joseph SJ: *Das Hohelied*, Freiburg im Breisgau, 1908.
- HROZNÝ Bedřich: *Die Sprache der Hethiter, ihr Bau und ihre Zugehörigkeit zum indogermanischen Sprachstamm*, Lipsko, 1917.
- HROZNÝ Jindřich: *Knih Jobova*, Kladno: Šnajdr, 1921.
- KAUTZSCH Emil: *Die Heilige Schrift des Alten Testaments*, Tübingen, ¹1890–1894, ²1896, ³1908–1910, ⁴1922–1923.
- KUGLER Franz Xaver: *Von Moses bis Paulus*, Münster, 1922.
- LANDERSDORFER Simon Konrad OSB: *Die Psalmen lateinisch und deutsch*, Řezno, 1922.
- LANGDON Stephen: *Die neubabylonischen Königsinschriften*, Lipsko, 1912.
- LEIMBACH Karl Alexander: *Die Psalmen*, Fulda, ⁴1921–1922.
- LEV XIII.: *Providentissimus Deus* (18. listopad 1893), in: *EB* 81–134.
- LINDER Joseph: *Die Heilige Schrift. Geschichte des Alten Bundes*, Klagenfurt, 1910–1913.
- LOCH Valentin – REISCHL Wilhelm: *Die Heiligen Schriften des Alten Bundes*, Řezno, ¹1851–1866, ⁵1914.
- MIKLÍK Josef: *Ecclesiastes*, in: *ČSB*, sv. 3, 656–661.
- MIKLÍK Josef: *Ecclesiastus*, in: *ČSB*, sv. 3, 661–667.

- MILLER Athanasius OSB: *Die Psalmen*, Freiburg im Breisgau, 1920.
- MUNZ Romuald OSB: *Allegorie des Hohen Liedes*, Freiburg im Breisgau, 1912.
- NIGLUTSCH Josef: *Brevis explicatio psalorum*, Bozen, ⁵1923.
- PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE: *De narrationibus specietenus tantum historicis* (23. červen 1905), in: EB 161.
- PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE: *De libri Isaiae indole et auctore* (28. červen 1908), in: EB 276–280.
- PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE: *De auctoribus et de tempore compositionis Psalmorum* (1. květen 1910), in: EB 332–339.
- PÉRENNÉS Henri: *Les Psaumes, traduits et commentés*, Gand, 1922.
- PETERS Nortbert: *Das Buch Jesus Sirach oder Ecclesiasticus*, Münster, 1913.
- PIUS X.: *Lamentabili* (4. červenec 1907), in: EB 190–256.
- PIUS X.: *Pascendi Dominici gregis* (8. září 1907), in: EB 257–267.
- PIUS X.: *Epistola Delatum de nova editione Vulgatae latinae S. Scripturae, ad Rev.mum Aidanum Gasquet, abbatem Congragationis Anglo-Benedictinae praesidem* (3. prosinec 1907), in: EB 274–275.
- PODECHARD Emmanuel: *L'Ecclésiaste*, Paříž, 1912.
- POSSELT Wenzel: *Der Verfasser der Eliu-Reden*, Freiburg im Breisgau, 1909.
- RIESS Richard – HEIDET Ludovici: *Atlas scripturae sacrae: 10 tab. geographicae cum indice locorum scripturae sacrae vulgatae editionis, scriptorum ecclesiasticorum et ethnicorum*, Freiburg im Breisgau, 1924.
- RIESSLER Paul: *Die Heilige Schrift des Alten Bundes*, sv. 2, Mohuč, ¹1924, ²1928, ³1934.
- SCHAUMBERGER Johann Baptist Clemens: *Die angeblich mosaischen Inschriften von Sinai*, in *Biblica* (1925) 26–49.
- SCHLÖGL Nivard OCist: *Die Psalmen hebräisch und deutch*, Graz, 1911.
- SCHLÖGL Nivard OCist: *Die Heiligen Schriften des Alten Bundes. Die Psalmen*, Videň – Lipsko, 1915.
- SCHULTE Adalbert: *Die Psalmen des Breviers*, Paderborn, ¹1907, ²1917, ³1924.
- SCHUSTER Ignaz, HOLZAMMER Johann Baptist: *Handbuch zur Biblischen Geschichte*, sv. 2, Freiburg im Breisgau, ¹1861–1865, ⁸1926.
- SLABÝ Josef: *Sion a Město Davidovo ve světle nejnovějších objevů*, Praha, 1915.
- PFARRER Stephan: *Psalmenschlüssel*, Řezno, ³1925.
- STRECK Maximilian: *Assurbanipal und die letzten assyrischen Könige bis zum Untergange Niniveh's*, sv. 3, Lipsko, 1916.

- SVATOHOR-BĚLOHLÁVEK Václav: *Alleluja. Kniha chvalozpěvů Božích*, Praha, 1925.
- ŠANDA Adalbert: *Moses und der Pentateuch*, Münster, 1924.
- THALHOFER Valentin: *Erklärung der Psalmen und der im römischen Brevier vorkommenden biblischen Cantica mit besonderer Rücksicht auf den liturgischen Gebrauch*, Řezno, ¹1857, ⁹1923.
- THEIS Johannes: *Die Weissagung des Abdias*, Trevír, 1917.
- THILO Martin: *Das Buch Hiob*, Bonn, 1925.
- VIGOUROUX Fulcran Grégoire: *Bible a nejnovější objevy v Palestině, Egyptě a Assyrii. Vydání francouzské se svolením spisovatelovým přeložil Antonín Podlaha*, Praha: Nakladatelství Václava Kotrby, 1896–1903.
- WIESMANN Hermann SJ: *Eine ägyptische Quelle der Sprüche Salomons?*, in: *Biblische Zeitschrift* (1925) 43–50.
- WIESMANN Hermann SJ: *Das Buch die Sprüche*, Bonn, 1923.
- ZAPLETAL Vincent OP: *Das Buch Kohelet*, Freiburg im Schweiz, ¹1905, ²1911.
- ZAPLETAL Vincent OP: *Das Hohelied kritisch und metrisch untersucht*, Freiburg im Schweiz, 1907.
- ZORELL Franz: *Commentarius in Isaiam prophetam*, Paříž, ²1922.

Doplnění Hejčlovy bibliografie⁴⁷²

Ke dni 9. listopadu. Rozjímání bohoslovce královéhradeckého semináře, in: *Eucharistia* (1904) 201–204.

Pokrokářská znalost a výklady Bible, in: *Obnova* (26. duben 1907).

Václav Hazuka: Srovnání života a zvyků starých Babyloňanů...., in: *Slavorum litterae theologicae* (1909) 1–2.

Ferdinand Menčík: Prof. Dr. Musil...., in: *Slavorum litterae theologicae* (1909) 134.

Obrození rodiny Eucharistií. (řeč na euchar. sjezdu ve Vídni r. 1912), in: *Pravda* 44 (1912).

Obrození rodiny Eucharistií. (řeč na euchar. sjezdu ve Vídni r. 1912), in: *Čech* 267 (1912).

Zpráva o XXIII. eucharistickém kongresu, Praha, 1913.

Genesis čili Prvá kniha Mojžíšova, in: *Věstník brněnské Jednoty duchovenské* (1913) 1.

Kapitola ze života biskupa dr. Antonína Podlahy, in: *Přehled* 2 (1935) 19–20.

SMITH John Merlin Powis: *Books for Old Testament Study. The religion of the Hebrews.*

Hebrews Manners, Customs, and Institutions, in: *The Biblical World* (1907) 389.

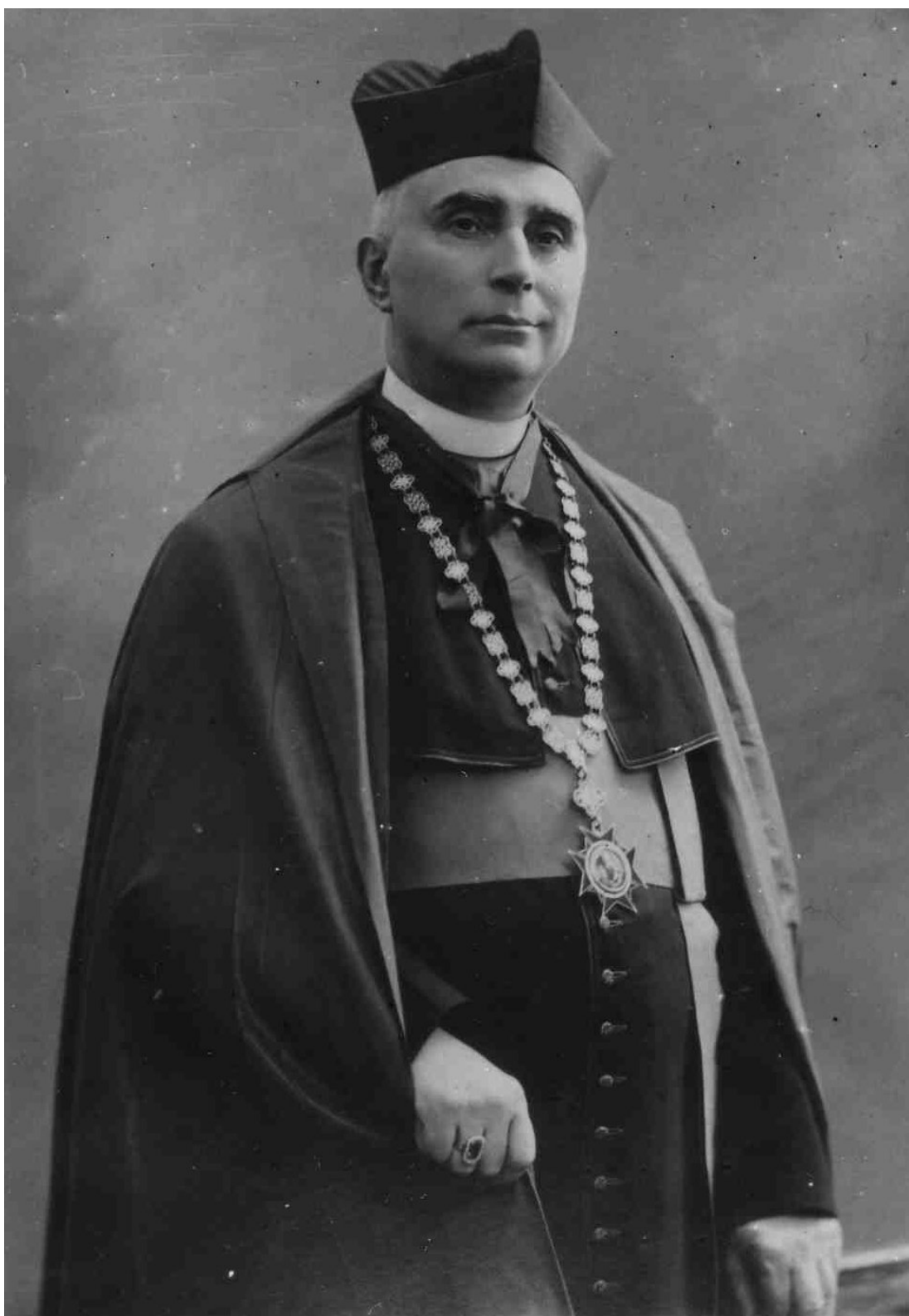
[neuvejeno]: *recenze HEJCL, Johann. Das alt-testamentliche Zinsverbot*, in: *The*

American Journal of Theology (1909) 483–485.

---

472 Zde uvádíme pouze doplnění obsáhlé Hejčlovy bibliografie uvedené v NOVÁK František: *Jan Nepomucký Hejčl a jeho životní dílo*, Praha: KTF UK, 1999, 51–75.

Fotografická příloha

Fotografie papežského preláta prof. **Jana Nepomuka Hejčla** (nedatováno).
Foto: vlastnictví Václava Hejčla.

Děkanská fotografie prof. **Vojtěcha Šandy** (1950). Foto: Spisovna Univerzity Karlovy v Praze – Katolické teologické fakulty, složka Personalia

Pamětní deska prof. Jana Nepomuka Hejčla odhalená na kostele sv. Václava v Žamberku dne 15. července 1995. Foto: Ondřej Jäger

V Kristu Jámu
odvázný
Jan Hejčl

Obvyklý podpis prof. Jana Nepomuka Hejčla v jeho osobní korespondenci.
Foto: ZAO, fond Hejčl Jan

English summary

Title of this Master's thesis is *Jan Nepomuk Hejčl, his academic dispute with Vojtěch Šanda*. Work deals with an academic dispute of two respected professors from Czech faculties of theology, which took place in the first third of the 20th Century. Professor Jan Nepomuk Hejčl (1868–1935) is an author of a far-reaching Catholic translation of the Old Testament with scripture notes and commentary. It was published in *Bible Česká* (Czech Bible) between 1917 and 1925. The work was altogether accepted by academic community.

In 1925 professor of dogmatics in Prague Vojtěch Šanda (1873-1953) submitted a formal complaint to the Ecclesiastical tribunal, stating that Hejčl „*falsifies and perverts the meaning the Holy Scripture*“. Hejčl subsequently tried to reject such allegation and responded by a civil action against Šanda to deter defamation. Hejčl noticed that this dispute arised from the fact he intended (1925) to become a professor at the Prague University, where Šanda already worked. He reminded also that both of them Hejčl and Šanda tried to attain a position of professor at Olomouc Faculty of Theology (1909), and it was Hejčl who succeeded.

František Kordač, Archbishop of Prague, involved himself in secret ecclesiastical investigation and trial. Šanda's allegations were considered false by independent expert opinions of recognized scripturalists prof. Bohumil Spáčil (1875–1950) and prof. Vincent Zapletal OP (1867–1938). So the Šanda's complaint was dismissed by Ecclesiastical tribunal. According to our legal analysis nor Hejčl's civil action for defamation had a chance to succeed. The trial didn't result in Hejčl's win. From intensive involvement of Archbishop Kordač we learnt that his interest was to clear Hejčl of any suspicion and introduce him into the position of professor of Scriptures at the Faculty of Theology of Prague University.

In final part of this work we compared translation of biblical verses criticized by Šanda with other translations of both Hejčl's time and contemporary. We find interesting that in some parts there are remarkable similarities of Hejčl's translation with the later Jerusalem Bible. On the other hand, some other parts of the translation are not followed by modern scripturalists any more. However, Hejčl's far-reaching scripture notes and comments remain still unequaled.

Key terms:

Czech Bible

Biography

Biblical theology

Faculty of Theology

Ecclesiastical tribunal trial